

The Abdorrahman Boroumand Foundation

کار با برنامه حقوق بشر سازمان ملل متحد

دفترچه راهنما برای جامعه مدنی

کمیسیاریای عالی حقوق بشر

3220 N St NW, Suite 357
Washington, DC 20007

Promoting human rights and democracy in Iran

در دفاع از حقوق بشر و دموکراسی در ایران

کار با برنامه حقوق بشر سازمان ملل متحد دفترچه راهنما برای جامعه مدنی

نیویورک و ژنو، ۲۰۰۸
کمیسیاریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

واژه‌های به کار رفته در این خودآموز و نمایاندن داده‌های مندرج در آن، مستلزم هیچ‌گونه موضع‌گیری از سوی دبیر کل سازمان ملل متحد در زمینه جایگاه حقوقی کشورها، سرزمین‌ها، شهرها یا مناطق، حاکمان آنها، و نیز خطوط مرزها یا قلمرو آنها نیست.

HR/PUB/06/10/Rev.1

این خودآموز با کمک مالی سازمان حقوق و دموکراسی فراهم آمده است.
ترجمه فارسی این دفترچه از رضا ناصحی / بنیاد عبدالرحمن برومند است.

فهرست مطالب

1	سر سخن
3	پیشگفتار
6	1. معرفی کمیساریای عالی حقوق بشر
19	2. برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی کمیساریا
28	3. انتشارات و اسناد کمیساریا
33	4. ارگان‌های تأسیس شده بر طبق اسناد حقوق بشر
75	5. شورای حقوق بشر
102	6. روال‌ها و دادرسی‌های ویژه
129	7. بررسی ادواری جهانی
145	8. طرح شکایت در مورد نقض حقوق
165	9. صندوق مالی و یارانه‌ها

نوشتن این سرسخن یکی از نخستین کارهایی بود که من در مقام کمیسر جدید حقوق بشر انجام دادم، که به نظرم کاری است مناسب. در واقع فرصتی به من می‌دهد تا در این شغل تازه، بر باوری که در طول زندگی کاری‌ام از آن دفاع کرده‌ام، با قوت تمام تأکید کنم؛ یعنی از اعتمادی سخن بگویم که به توانایی تغییر و دگرگون شدن جامعه مدنی دارم.

در واقع، نمی‌توان در ارزیابی از میزان کمک جامعه مدنی به ایجاد هنجارهای جهانی حقوق بشر، به دفاع از این ابزارها و به کارکرد سازوکارهای دفاع از حقوق بشر که موضوع این بحث اند، مبالغه کرد. امروز برای جنیش حقوق بشر، نقطه‌نظرها، آگاهی‌های عملی و دانش نظری جامعه مدنی، بیش از هر زمان، مورد نیاز است تا بتواند آرمان‌های عدالت و برابری برای همگان را به واقعیت بدل کند. از این‌رو، همیاری کمیساریای عالی با جامعه مدنی یک اولویت استراتژیک است، چرا که جامعه مدنی از اهداف مشترک ما حمایت می‌کند، برای یافتن راه‌حل برای دلنگرانی‌های ما می‌کوشد و پشتیبان کار و اقدامات کمیساریای عالی، در عرصه میدانی و نیز در مقر آن است.

کمک‌های جامعه مدنی همواره به کار کارشناسان مستقل مربوط به ساز و کارهای دفاع از حقوق بشر غنا بخشیده است، ساز و کارهایی که از مدت‌ها پیش به وجود آمده اند، از قبیل ارگان‌هایی که بر طبق سندها و ابزارهای حقوق بشر و روال و دادرسی‌های¹ ویژه تأسیس شده اند. یک عامل تعیین‌کننده، این است که این ارگان‌ها به خاطر اهمیت و شناختی که دارند، توانسته‌اند بر فعالیت‌های شورای حقوق بشر تأثیر بگذارند. این شورا یک ارگان تازه بین حکومتی است که در تاریخ ژوئن ۲۰۰۶ جایگزین کمیسیون حقوق بشر شده است.

مدافعان حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و دیگر دست‌اندرکاران جامعه مدنی، وظایف خود را به شیوه‌های گوناگون انجام می‌دهند: ارائه اطلاعات، تبلیغ و ترویج حقوق بشر و پیگیری و به اجرا گذاشتن دقیق آن‌ها، افشای موارد نقض حقوق بشر، کمک به قربانیان نقض حقوق و برپایی کمپین‌هایی برای ایجاد هنجارهای جدید حقوق بشری. بدین ترتیب، آنان با دست گذاشتن بر نبض جماعات و گروهایی که نمایندگی‌شان می‌کنند، در فروروم‌ها و ساز و کارهای بین‌المللی دفاع از حقوق بشر، که از دسترس قربانیان به دور اند، امکان سخن گفتن برای آنان فراهم می‌کنند. بدیهی است که کنشگران جامعه مدنی باید از چگونگی کارکرد نهادهای کشوری، منطقه‌ای و بین‌المللی دفاع از حقوق بشر آگاه بوده و تسلط ژرف به این آگاهی‌ها داشته باشند. و این دقیقاً هدف خودآموز حاضر است که کار چنین دشواری را برای آنان آسان سازد.

اجازه دهید تأکید کنم که انتشار این راهنما همزمان است با شصتمین سالروز اعلامیه جهانی حقوق بشر. وعده‌های عدالت، منزلت انسان و برخورداری همگان از حقوق بشر که در اعلامیه جهانی حقوق بشر نقش بسته است، همچنان باید در تمامیت‌شان، محفوظ بماند.

¹ - Procedures specials، روال‌های ویژه شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، کارشناسانی هستند که در زمینه حقوق بشر تخصص دارند و در سطح جهانی به مطالعه و بررسی مسایل می‌پردازند، یا درباره مناطق یا گروه‌های خاصی مثل مدافعان حقوق بشر یا مهاجران به صورت متمرکز کار می‌کنند. روال‌های ویژه، در کانون نظام دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد، جای دارد. کسانی که از سوی روال‌های ویژه مأموریت دارند، کارشناسانی مستقل و بی‌طرف هستند که رعایت حقوق بشر را زیر نظر دارند و زمانی که این حقوق در هر کجای جهان نقض می‌شود، واکنش نشان می‌دهند. آنان نقش مهم و بی‌همتایی در حمایت و پیشبرد حقوق اساسی دارند و بخشی از نوآورترین، واکنشی‌ترین و منعطف‌ترین ابزارهای نظام حمایت از حقوق بشر محسوب می‌شوند.

منبع: سازمان عفو بین‌الملل : amnesty.org/fr/united-nations/special-procedures

ما باید در تلاش‌هایمان استوار بمانیم تا اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر، در جوامع گوناگونی که بدان‌ها خدمت می‌کنیم متحقق شود. امید من آن است که این راهنما بتواند به اعضای جامعه مدنی یاری دهد تا نظام دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد و چگونگی مراجعه به آن را به خوبی دریابند. در چارچوب تلاش مشترکمان برای اینکه حقوق بشر، منزلت انسان و اصل برابری را به یک واقعیت جهانی تبدیل کنیم، این راهنما سندی است ساده اما مهم. کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد
ناوانتم پیلی

درباره این راهنما (خودآموز)

کار با برنامه حقوق بشر سازمان ملل متحد: روی سخن دفتر راهنما برای جامعه مدنی، فعالان جامعه مدنی است که به طور روزمره، در سراسر جهان، به حمایت و اعتلای حقوق بشر یاری می‌رسانند و این هدف را به پیش می‌برند.

در پی تحقیقاتی که از کاربران نخستین چاپ خودآموز (۲۰۰۶) به عمل آمد، دومین چاپ آن که سراسر بازبینی و به روز شده، در ارگان‌ها و سازوکارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد، جایگاهی مرکزی دارد. این راهنما به کلیه اعضای جامعه مدنی و نیز به سازمان‌های غیردولتی، و نه فقط به آن‌ها، توضیح می‌دهد که جامعه مدنی چگونه می‌تواند با ساز و کارهای گوناگون حقوق بشر سازمان ملل متحد همکاری کند. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد امیدوار است که این راهنما بتواند به بسیاری از مردم این امکان را فراهم کند که از این طریق در پی کسب حقوق اساسی خود برآیند و از این حقوق بهره‌مند شوند.

کنشگران جامعه مدنی کیانند؟

منظور از کنشگران جامعه مدنی در این راهنما، کلیه اشخاصی هستند که بنا به تصمیم خود در اشکالی از حضور و اقدام عمومی مشارکت می‌ورزند و از منافع، اهداف یا ارزش‌های سازگار با هدف‌های سازمان ملل متحد دفاع می‌کنند. روی سخن راهنمای حاضر با کنشگران اجتماعی جامعه مدنی برای حمایت و اعتلای حقوق جهانی بشر است. برای مثال:

- مدافعان حقوق بشر؛
- سازمان‌های مدافع حقوق بشر (غیردولتی، انجمن‌ها، گروه‌های متشکل از قربانیان)؛
- سازمان‌های فعال حول موضوع‌های ویژه؛
- پیوندها و شبکه‌های (حقوق بشر، حقوق کودکان، حقوق زیست‌محیطی)؛
- اشخاص معلول و انجمن‌هایی که آنان را نمایندگی می‌کنند؛
- گروه‌های مربوط به جماعات (مردم بومی، اقلیت‌ها)؛
- گروه‌های با گرایش مذهبی (کلیساها، گروه‌های مذهبی)؛
- فدراسیون‌ها (سندیکاها و انجمن‌های حرفه‌ای همچون انجمن روزنامه‌نگاران، کانون وکلا، انجمن قضات، فدراسیون‌های دانشجویی)؛
- جنبش‌های اجتماعی (جنبش‌های صلح، جنبش‌های دانشجویی، جنبش‌های دموکراسی‌خواه)؛
- اهل حرفه‌ای که مستقیماً به اجرای حقوق بشر کمک می‌کنند (کارکنان بخش کمک‌های انساندوستانه، وکلا، پزشکان و کارکنان امور پزشکی)؛
- خانواده‌های قربانیان؛
- نهادهای عمومی که فعالیت‌هایشان در جهت اعتلای حقوق بشر است (مدارس، دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های پژوهشی).

جامعه مدنی قدرتمند و خودآیین، دارای آزادی عمل و آگاهی و صلاحیت در زمینه حقوق بشر: این است عامل کلیدی در تضمین حمایت پایدار از حقوق بشر در مقیاس کشوری. بنابراین، کنشگران جامعه مدنی، همیاران اصلی در سیستم دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحدند.

اگرچه نهادهای کشوری کمک‌های مهمی به حمایت و اعتلای حقوق بشر می‌کنند، اما در این راهنما به آن‌ها پرداخته نشده است. اطلاعات و اسناد مربوط به این نهادها را می‌توان در سایت کمیساریای عالی مشاهده کرد. از خوانندگان دعوت میشود که با واحد مسئول نهادهای کشوری در کمیساریای عالی از طریق آدرس niu@ohchr.org تماس بگیرند.

محتوای راهنما

این راهنما با معرفی کمیساریای عالی ملل متحد (فصل اول)، برنامه‌ها و بورس‌های دوره‌های آموزشی (فصل ۲) و انتشارات کمیساریا و اسناد (فصل ۳) آغاز می‌شود. سپس به ارگان‌ها و ساز و کارهای مربوط به حقوق بشر ملل متحد و همین‌طور به چگونگی کمکرسانی پرداخته شده است. که در این مورد، عبارتند از:

- ارگان‌هایی که برطبق اسناد مربوط به حقوق بشر تأسیس شده‌اند (فصل ۴)؛
- شورای حقوق بشر و ساز و کارهای آن، مثل کمیته مشورتی، فوروم اجتماعی؛ فوروم درباره مسئله اقلیت‌ها، سازوکار کارشناسان درباره حقوق اهالی بومی، گروه کاری متشکل از اعضای نامحدود درباره حق توسعه، و چندین سازوکار در پیوند با اعلامیه و برنامه عمل دوربان* (فصل ۵)؛
- روال‌ها و دادرسی‌های ویژه (فصل ۶)؛
- بررسی ادواری جهانی (فصل ۷)؛
- تسلیم شکایت درباره نقض احتمالی حقوق بشر (فصل ۸).

فصل پایانی این دفتر، شامل اطلاعاتی است درباره صندوق‌های مالی و یارانه‌ها (فصل ۹)، که برخی از آن‌ها توسط کمیساریای عالی اداره می‌شوند.

برای آسان کردن دسترسی خوانندگان به اطلاعات، هر فصل طوری تنظیم شده است که مستقل از بقیه راهنما باشد و بتوان آن را به تنهایی از روی سایت کمیساریای عالی برداشت و ذخیره کرد، همچنانکه یکجا تمامی دفترچه راهنما را.

نکته مهم اینکه، این دفترچه، راهنمای ایستا و جامدی نیست، و یا چنان نیست که به تنهایی پاسخ همه چیز را داده باشد. پس هر جا که ممکن بوده، ارجاع به سایت کمیساریای عالی و سایر منابع نشان داده شده تا خوانندگان امکان داشته باشند به اطلاعات به روز شده دست یابند. ما خوانندگان را تشویق می‌کنیم که از این منابع مکمل استفاده کنند.

ساختار کمیساریا

این فصل‌ها به طور کلی، به سه بخش تقسیم شده‌اند:

- معرفی ارگان؛ و
- نحوه کارکرد آن؛ و
- نحوه تماس کنشگران جامعه مدنی با این ارگان و کار با آن.

افزون بر این، در هر فصل فهرستی از مراجع اصلی تماس در درون کمیساریای عالی آمده و حاوی پیوندهایی به سایر منابع است.

نظرات شما

راهنمای حاضر ابزاری پویاست. واحد جامعه مدنی کمیساریای عالی، با علاقه در انتظار واکنش‌های خوانندگان است. ملاحظات و پیشنهادهای خود را به نشانی زیر ارسال کنید :

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
Palais des Nations
CH-1211 Genève 10, Suisse
CivilSocietyUnit@ohchr.org

فصل نخست. معرفی کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

الف. برنامه ملل متحد برای حقوق بشر

کار برنامه ملل متحد در زمینه حقوق بشر، اعتلای حقوق بشر برای همگان، در سراسر جهان و حمایت از این حقوق است. این کار توسط نهادهای مختلف و ارگان‌های ملل متحد مسئول حقوق بشر انجام می‌گیرد که از میان آنان می‌توان از ارگان‌های گوناگون و ساز و کارهایی که در این راهنما مطرح شده‌اند، نام برد. همه این نهادها هدف مشترکی دارند: اعتلای حقوق بشر- حقوق مدنی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی- و پاسداری از این حقوق؛ حقوقی که در سطح جهانی به رسمیت شناخته شده و ۶۰ سال پیش، در اعلامیه جهانی حقوق بشر مطرح شده‌اند.

کمیساریای عالی حقوق بشر (از این پس، کمیساریا)، در مقام اولیای امر حقوق بشر مسئول پیشبرد برنامه سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر و اعتلا و پاسداری از کلیه حقوق انسانی است که برطبق منشور ملل متحد و قوانین بین‌المللی حقوق بشر تأسیس شده است.

کمیساریا، دنیایی را در نظر دارد که در آن، حقوق بشر برای همگان به تمامی رعایت و اجرا شود. تلاش کمیساریا بر آن است که رعایت حقوق بشر را برای همگان در سراسر جهان متحقق گرداند، ظرفیت و توانایی خودآیینی مردم را تقویت کند تا بتوانند از حقوق خود بهره‌مند شوند، و نیز به مدافعان حقوق بشر یاری دهد تا به تحقق این حقوق دست یابند.

ب. کمیساریای عالی حقوق بشر ملل متحد

کمیساریا بخشی از دبیرخانه سازمان ملل متحد است که توسط کمیسر عالی حقوق بشر اداره می‌شود. این پست در سال ۱۹۹۳ ایجاد شده است.^۲ کمیساریا با گروه‌های فزاینده‌ای همکاری می‌کند از قبیل دولت‌ها، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی برای اینکه نفوذ روح تعهد و مداخله به سود حقوق بشر بیش از پیش نیرومندتر شود.

کمیسر عالی در مقام کارمند سازمان ملل متحد با وظیفه اصلی حقوق بشر، همزمان اقتدار اخلاقی و صدای قربانیان را نمایندگی می‌کند. او مأموریت و ارزش‌های کمیساریای عالی را پیش می‌برد و اولویت‌ها را تعیین می‌کند و رهبری فعالیت‌ها به عهده اوست. بیانیه‌های عمومی از اوست و درباره اوضاع و بحران در زمینه حقوق بشر فراخوان می‌دهد؛ کمیسر عالی با روحیه بحث و گفتگو با دولت‌ها همکاری می‌کند تا از حقوق بشر در سطح کشورها حمایت کند؛ برای مراقبت از اینکه پیام حقوق بشر در جای جای جهان شنیده شود، و برای شنیدن صدای کسانی که از حقوق خود محروم شده‌اند و برای روپرو شدن با مسئولان این نقض حقوق، بس بسیار سفر می‌کند.

کمیسر عالی تلاش دارد که هنجارهای مربوط به حقوق بشر در مجموعه برنامه‌های سازمان ملل متحد مورد نظر قرار گیرد، طوری که سه ستون اصلی سیستم ملل متحد، یعنی صلح و امنیت، توسعه و حقوق بشر اساساً در پیوند با هم، یکدیگر را تقویت کنند و حقوق بشر شالوده‌ای شود که کلیه فعالیت‌های سازمان ملل متحد در آن ریشه بگیرد.

^۲ - نگاه کنید به قطعنامه ۴۸/۱۴۱ مجمع عمومی به تاریخ ۲۰ دسامبر ۱۹۹۳. کار این کمیساریا ملهم است از منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر و اسناد بعدی حقوق بشر، از قبیل اعلامیه و برنامه عمل وین به تاریخ ۱۹۹۳ و سند نهایی سران دنیا در سال ۲۰۰۵ (قطعنامه ۶۰/۱ مجمع عمومی به تاریخ ۱۶ سپتامبر ۲۰۰۵)

از آنجا که کمیسر عالی آشکارا و در صحنه عمومی درباره وضعیت حقوق بشر در جهان اظهار نظر می‌کند و در مبارزه با بی‌کفیری، دولت‌ها را مسئول اقدام و نیز عدم اقدام‌شان می‌شناسد، باید این انتظار را داشت که گاهی همچون کمیساریای عالی، هدف انتقادهایی از جانب محافل مختلف قرار گیرد. این امر زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که درحالی که کمیساریای عالی برپایه عینیت، دقت و جهانشمولی حقوق بشر کار می‌کند، نقطه نظرها و رهیافت‌های مبتنی بر حقوق بشر را وارد بحث‌هایی کنیم که غالباً سیاسی شده اند.

کمیسر عالی فعلی، خانم ناوانتم پیلی، در سپتامبر ۲۰۰۸ این وظیفه را به عهده گرفته است. پیش از خانم پیلی، خانم لوییز آربور (۲۰۰۴-۲۰۰۸)، آقای سرگیو ویرا دو ملو^۳ (۲۰۰۲-۲۰۰۳)، خانم ماری روبینسون (۱۹۹۷-۲۰۰۲) و آقای خوزه آیلا لاسو (۱۹۹۷-۱۹۹۴) این وظیفه را به عهده داشته اند.

مرکز کمیساریای عالی در کاخ ویلسون در شهر ژنو (سوئیس) است و دفتری در محل سازمان ملل متحد در نیویورک دارد. کمیساریا دارای ۹۰۰ کارمند است که نیمی از آنان کار میدانی می‌کنند که اکیپ‌ها، دفاتر کشورها، مشاوران حقوق بشر و اعضای حقوق بشری مأموریت‌های صلح سازمان ملل را در بر می‌گیرند.

شرح وظایف کمیسر عالی حقوق بشر

<ul style="list-style-type: none"> • مذاکره با دولت‌ها برای تضمین رعایت حقوق بشر • تقویت همکاری بین‌المللی • هماهنگ کردن فعالیت‌های مربوط به حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن در کل سیستم ملل متحد • عقلانی کردن، انطباق دادن، تقویت و آسان نمودن سازوکارهای ملل متحد در زمینه حقوق بشر 	<ul style="list-style-type: none"> • ارائه کمک‌های تکنیکی به فعالیت‌های حقوق بشری • هماهنگ کردن برنامه‌های ملل متحد درباره آموزش و اطلاع‌رسانی در زمینه حقوق بشر • کمک فعال به برداشتن موانع تحقق حقوق بشر • کمک فعال به جلوگیری از نقض مداوم حقوق بشر 	<p>طبق قطعنامه ۴۸/۱۴۱ مجمع عمومی، وظیفه کمیسر عالی عبارتست از:</p> <ul style="list-style-type: none"> • حمایت از بهره‌مندی همگان از کلیه حقوق بشر و اعتلای آن • ارائه توصیه به سازمان‌های صلاحیتدار سازمان ملل متحد برای پشتیبانی کردن از کلیه حقوق بشر و دفاع مؤثرتر از آن • حمایت از حق توسعه و پیشبرد آن
--	--	--

پ. کار و فعالیت‌های کمیساریای عالی

^۳ - آقای سرگیو ویرا دو ملو همراه با ۲۱ تن دیگر از کارکنان سازمان ملل متحد، به تاریخ ۱۹ اگوست ۲۰۰۳ در بغداد کشته شدند. او از سوی سازمان ملل متحد به عنوان نماینده ویژه دبیر کل مشغول به کار بود.

کمیساریا تلاش می‌کند که اصول و هنجارهای حقوق بشری، در زندگی روزمره همگان در همه جا به کار گرفته شود. و برای رسیدن به این هدف، علاوه بر طرف‌های همکاری سازمان ملل متحد، با دولت‌ها، پارلمان‌ها، مقام‌های قضایی، کارکنان پلیس و اداره زندان‌ها، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و طیف وسیعی از فعالان جامعه مدنی، همکاری می‌کند تا توجه آنان را به مسئله حقوق بشر جلب کند و آنان را به رعایت این حقوق رهنمون شود. کمیساریای عالی، خودآیینی لازم را به افراد می‌دهد تا خواهان حقوق‌شان بشوند و به دولت‌ها کمک می‌کند تا به وظایفی که در زمینه حقوق بشر بر عهده دارند عمل کنند.

سازمان‌های غیردولتی محلی، ملی و بین‌المللی فعال در دفاع از حقوق بشر، واسطه‌های اصلی جنبش جهانی حقوق بشر و طرف‌های اصلی همکاری با کمیساریای عالی می‌باشند. آن‌ها توجه جهانیان را به نقض حقوق بشر جلب می‌کنند، از قربانیان دفاع می‌کنند، از راه آموزش به این حقوق اعتلا می‌بخشند و برای بهبود اوضاع و ایجاد پیشرفت، کمپین به راه می‌اندازند. پیوند کمیساریا با جامعه مدنی، پیوندی است پویا و مبتنی بر همکاری، که در همه بخش‌های کمیساریای عالی دیده می‌شود.

دامنه فعالیت کمیساریا، شامل همه موضوع‌های مربوط به حقوق بشر است. هر فعالیت، پیوند محکمی با دیگر فعالیت‌ها دارد و مکمل آن‌ها و جزء جدایی‌ناپذیر از مأموریت کمیساریاست.

کارهای موضوعی کمیساریای عالی، کمبودهای موجود در نظام حقوق بشر را چنان که هست، تشخیص می‌دهد و این کمبودها را هدف می‌گیرد. این کمیساریا، کارهای جاری در زمینه حمایتی و تحقیقاتی را هدایت می‌کند و با استناد به معیارهای مبتنی بر حقوق بشر، مسائل امروزی چون تغییرات آب و هوایی و خشونت جنسی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

کمیساریا در چارچوب **کار هنجارسازی** خود، به ایجاد قوانین و مقررات تازه بین‌المللی برای پاسداری از حقوق بشر یاری می‌رساند.

هدف از **کار نظارت و سرپرستی** کمیساریا، کاربست عملی این هنجارهاست تا از این راه، حقوق بشر را به یک واقعیت بدل سازد.

کمیساریا در چارچوب **کارهای اجرایی** خود در محل، به دنبال یافتن پیش‌نشان‌هایی است که بیانگر یک بحران و وخامت اوضاع در زمینه حقوق بشر است و به دولت‌ها کمک‌های تکنیکی ارائه می‌کند و به هنگام سر باز کردن بحران‌ها، آمادگی دارد که پرسنل و منابع [مالی] فراهم کند.

کمیساریا تلاش می‌ورزد **آموزش** را بهتر کند و [مردم را] با **حقوق بشر** آشنا سازد. و از این راه می‌خواهد خودآیینی لازم را به مردم بدهد تا به حقوق‌شان دست بیابند و، با به کار گرفتن مؤثر ارگان‌ها و ساز و کارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد، به عاملان تغییری بدل شوند که هدف اصلی تهیه راهنمای حاضر است.

فعالیت‌های کمیساریا از بودجه عادی سازمان ملل و کمک‌های داوطلبانه کشورهای عضو، سازمان‌های بین‌حکومتی، بنیادها و اشخاص عادی تأمین می‌شود.

دامنه فعالیت‌های موضوعی

کمیساریا، جنبه‌های تازه حمایت از حقوق بشر و برقراری هنجارهای مربوط به آن را در پهنه گسترده‌ای از موضوع‌ها و معضلات، بررسی می‌کند. مشاوره‌های حقوقی و عملی ارائه می‌دهد، مطالعات مشخصی را پیش می‌برد، بحث‌ها و گفتگوهایی در زمینه مسائل و گرایش‌های در حال پیدایش سازمان می‌دهد، و تلاش می‌کند تا با طرف‌های ذینفع در زمینه حقوق بشر، همکاری‌هایی را در مورد فلان یا بهمان مسئله به منظور پیشبرد حداکثر اقدامات برقرار نماید.

فعالیت‌های موضوعی کمیساریا، از جمله عبارتند از:

- مبارزه علیه تبعیض؛
- کودکان؛
- تغییرات آب و هوایی و زیست‌محیطی؛

- حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، به ویژه حق بهداشت، مسکن، غذا و آب؛
- وی آی اچ/ ایدز؛
- ارزیابی کشورها و برنامه‌ریزی در زمینه حقوق بشر؛
- حقوق بشر و مؤسسه‌های اقتصادی؛
- حقوق بشر و مبارزه علیه تروریسم؛
- حقوق بشر و معلولیت؛
- تعلیم و تربیت و دوره‌های آموزشی حقوق بشر؛
- به حساب آوردن و گنجاندن حقوق بشر در همه سطوح؛
- کارهای نظارتی و تحقیق در عرصه حقوق بشر؛
- حقوق بشر در اقدامات مربوط به صلح؛
- اهالی بومی و اقلیت‌ها؛
- اهداف هزاره برای توسعه و حق پیشرفت، به ویژه کاهش فقر؛
- نژادپرستی (راسیسم)؛
- حکومت قانون و برخورداری از حق شهروندی، و دموکراسی، به ویژه دستگاه قضایی، مدیریت مناسب دولتی، التزام به پاسخگویی، بی‌کیفری و راه‌های مبارزه علیه فساد؛
- سیاست‌های امنیتی؛
- بازرگانی و جهانی شدن؛
- تجارت انسان؛
- عدالت دوران گذار؛
- حقوق اساسی زنان و مسئله جنس‌گونگی.

تلاش این برنامه‌ها بر این است که استعدادهای تخصصی و دیدگاه‌های تازه‌ای را وارد گزینه‌ای از موضوع‌های گسترده، همچون برابری و عدم تبعیض، کند که اهمیت ویژه‌ای برای برنامه سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر دارند. موضع مورد مطالعه این برنامه‌ها، گروه‌ها و مسائلی است که توجه ویژه می‌طلبند. از قبیل قربانیان تبعیض نژادی، اقلیت‌ها و مردمان بومی، حقوق زنان و جنس‌گونگی، معلولیت، تجارت انسان، و مبتلایان به ایدز.

<p>کار با دولت‌ها برای تضمین به عمل درآوردن و رعایت این هنجارها، نقش مهمی است که سازمان‌های غیردولتی همچنان ایفا می‌کنند تا حقوق یاد شده در این اسناد، به واقعیت بدل شوند.</p> <p>برای کسب اطلاعات بیشتر، نگاه کنید به:</p> <ul style="list-style-type: none"> • مجموعه اصول به روز شده درباره حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن از راه مبارزه با بی‌کیفیری (E/CN.4/2005/102/Add.1) • اصول اساسی و رهنمودهای مربوط به حق دادرسی و جبران خسارت قربانیان نقض قوانین بین‌المللی حقوق بشر و حقوق بین‌المللی بشر (قطعنامه ۶۰/۱۴۷ مجمع عمومی). 	<p>مجمع عمومی در سال ۲۰۰۵، اصول اساسی و رهنمودهای مربوط به حق برخورداری از دادرسی و جبران خسارت را به تصویب رساند.</p> <p>کمیسیون سابق حقوق بشر در همین سال، مجموعه اصول به روز شده درباره حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن از راه مبارزه با بی‌کیفیری را مورد توجه قرار داد.</p> <p>کمیساریای عالی، کارگاه‌های متعددی را به منظور پخش اطلاعات درباره این دو مجموعه اصول و بحث درباره استراتژی‌های اجرایی کردن آن‌ها در مقیاس ملی برپا ساخت. علاوه بر پرسنل دفاتر خارجی کمیساریا و هیئت‌های صلح سازمان ملل، چندین سازمان غیردولتی کشورهای از جنگ درآمده، فعالانه در این کارگاه‌ها مشارکت ورزیدند. این سازمان‌های محلی نقش درجه اولی در پخش و ترویج اصول و تضمین به کار بستن آن‌ها در سطح محلی دارند.</p>	<p>در سال ۲۰۰۵، مجموعه اصول به روز شده درباره حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن از راه مبارزه با بی‌کیفیری و اصول اساسی و رهنمودهای مربوط به حق دادرسی و جبران خسارت، به شکل نهایی ارائه گردید.</p> <p>زمانی که پروژه‌های اعزام آماده شدند، کمیساریا نظرخواهی‌هایی را به منظور برقراری دیالوگ و جمع‌آوری واکنش‌ها سازمان داد.</p> <p>چندین سازمان غیردولتی در این نظرخواهی‌ها مشارکت داشتند، از جمله: کمیسیون بین‌المللی حقوق‌دانان؛ عفو بین‌الملل، دیدبان حقوق بشر و مرکز بین‌المللی عدالت دوران گذار.</p> <p>این سازمان‌ها، نقطه نظرهای نهادها/سازمان‌های طرف همکاری را در عرصه ملی و بین‌المللی ارائه کردند. و این موجب شد که نیازها و تجربه‌های آنان در میدان عمل، در پروژه‌ها گنجانده شود.</p>
--	---	---

برقراری هنجارها و سرپرستی و نظارت

کمیساریای عالی با انجام وظایف‌اش در برقراری هنجارها و سرپرستی و نظارت، تلاش می‌ورزد که بهترین کارهایی را که در عرصه پژوهش، صلاحیت‌های تخصصی، خدمات مشاوره‌ای و اداری انجام می‌شود، در اختیار ارگان‌ها و سازو کارهای اصلی ملل متحد که در زمینه حقوق بشر مسئولیت دارند، بگذارد. ضمن آنکه به پیشرفت و گسترش رویه قضایی و قوانین بین‌المللی حقوق بشر در عرصه جهانی یاری می‌رساند و کوشش می‌کند که به اجرا درآمدن هنجارهای مشترکاً پذیرفته شده حقوق بشر تضمین شود. برخی از این ارگان‌ها و سازو کارها عبارتند از :

- شورای حقوق بشر و ساز و کارهای آن، برای مثال، روال‌های ویژه، مکانیسم بررسی زمانبندی شده جهانی، تقاضای دادرسی، کمیته مشورتی، فوروم اجتماعی، فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها و مکانیسم‌های کارشناسی درباره حقوق مردمان بومی؛
- ارگان‌هایی که براساس اسناد حقوق بشر تأسیس شده اند.

برای کمیساریا اهمیت دارد که طوری عمل کند که جامعه مدنی هرچه بهتر بتواند از برنامه سازمان ملل متحد در عرصه حقوق بشر استفاده کند. بخش‌های بعدی راهنما، اشکال گوناگونی را که جامعه مدنی می‌تواند با ارگان‌ها و ساز و کارهای مربوط به حقوق بشر سازمان ملل متحد همکاری کند، و از طریق کمیساریا به کارهای خود بهبود ببخشند، مورد بررسی قرار داده است:

- فصل ۴، به ارگان‌هایی پرداخته است که براساس اسناد حقوق بشر ایجاد شده اند؛
- فصل ۵، درباره شورای حقوق بشر و ساز و کارهای آن است، به ویژه، کمیته مشورتی، فوروم اجتماعی، فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها و مکانیسم‌های کارشناسی درباره حقوق مردمان بومی، گروه کار با ترکیب نامحدود اعضا در مورد حق توسعه و نیز چندین ساز و کار مربوط به اعلامیه و برنامه عمل‌دوربان؛
- فصل ۶، که مربوط به روال‌های ویژه است؛
- فصل ۷، درباره بررسی زمانبندی شده جهانی؛
- فصل ۸، توضیح می‌دهد که تسلیم شکایت در مورد نقض احتمالی حقوق بشر چه‌گونه باید باشد.

توضیح: برای دریافت اطلاعات روزآمد درباره کار برقراری هنجارها و سرپرستی و نظارت کمیساریا، به سایت آن رجوع کنید.

به اجرا گذاشتن حقوق بشر

اگر اصول حقوق بشر به اجرا گذاشته نشوند، ارزش چندانی نخواهند داشت. کشورهایی که جنگی را پشت سر گذاشته‌اند یا دچار کمبود منابع مالی یا تخصصی هستند، برای انجام وظایفی که در زمینه حقوق بشر بر دوش دارند، نیازمند کمک اند. به همین دلیل، کمیساریا منابع بسیاری را به حمایت از اقدام‌های ملی (کشوری) به سود رعایت حقوق بشر اختصاص می‌دهد. کمیساریا با همکاری با کشورها تلاش می‌کند تا یک سلسله از کمبودهای مربوط به اجرای حقوق بشر، به ویژه در زمینه آگاهی، توانایی و ظرفیت‌ها، تعهد و امنیت، جبران کند.

هدف کمیساریا این است که با کار خود برای به اجرا درآمدن حقوق بشر در محل:

- حاکمان کشورها از هنجارهای بین‌المللی حقوق بشر آگاه شوند و آن‌ها را چه‌گونه در قوانین، مقررات و سیاست‌ها ملحوظ دارند؛
- کارمندان دولت و جامعه مدنی بهتر بتوانند به دل‌نگرانی‌های مربوط به حقوق بشر، پاسخ دهند و برای چیرگی بر موانع تحقق این حقوق، راه دستیابی به دادرسی‌های مؤثر را هموار کنند؛
- صاحبان حقوق در برابر سیاست‌هایی که امنیت شخصی آنان را تهدید می‌کند، بهتر محافظت شوند؛
- کمیساریا بتواند بیش از پیش، پاسخگوی نیازها در زمینه حقوق بشر در محل باشد.

دفاتر خارجی و دخالت کمیساریا در همکاری تنگاتنگ با دولت‌ها، نظام سازمان ملل متحد و سازمان‌های غیردولتی و نیز با دیگر اعضای جامعه مدنی، پاسخ‌های متناسب و کارآمدی به مشکلات موجود در عرصه حقوق بشر، عرضه می‌کنند. برای مثال، کمیساریا به تلاش‌هایی که در جهت وارد کردن هنجارهای بین‌المللی حقوق بشر در قوانین کشوری می‌شود، کمک می‌کند و درباره ایجاد و نحوه کارکرد نهادهای مستقل دفاع از حقوق بشر، خدمات مشورتی ارائه می‌دهد. و نیز با اعضای دستگاه قضایی، پلیس و نمایندگان مجلس که به آنان دوره‌های آموزشی درباره حقوق بشر و هنجارهای بین‌المللی مربوط به کار ارائه می‌کند و مشاوره‌هایش را در اختیار آنان می‌گذارد، کمک می‌کند تا بتوانند گزارش‌های خود را برای تسلیم به ارگان‌های مربوط به اسناد حقوق بشر و بررسی زمان‌بندی شده جهانی تنظیم کنند، و نیز برنامه‌های آموزشی درباره حقوق بشر تدارک می‌بینند.

جامعه مدنی، در همه فعالیت‌های میدانی کمیساریا، طرف همکاری درجه اولی است. برای نمونه، به برخی از اقدام‌ها و همکاری‌های جامعه مدنی با کمیساریا در محل اشاره می‌شود:

- جلب توجه کمیساریا به وخیم شدن وضعیت حقوق بشر و پیدایش گرایش‌های تازه [در این جهت]؛
- ارائه اطلاعات به کمیساریا درباره اوضاع در زمینه حقوق بشر، تغییر و تحولات و موارد احتمالی نقض حقوق، در مقیاس محلی و سراسری؛
- پروژه‌های کشوری و منطقه‌ای درباره آشنا کردن [افکار عمومی] با حقوق بشر؛
- کار با کمیساریا برای افزایش کشورهای متعهد به پیمان‌های مربوط به حقوق بشر و به اجرا گذاشتن آن‌ها؛

<ul style="list-style-type: none"> • در هزینه ساخت ورودی اصلی ساختمان اداری استان سورتی برای آسان کردن دسترسی معلولان به بناهای دولتی مشارکت داشته است. فعالیت آگاهگرانه و بدون وقفه سازمان‌های غیردولتی موجب شده است که گذرهای شیب‌دار در مناطق دیگری از شهر نیز ساخته شود؛ • برای معلولان، دوره آموزشی دربارهٔ هنجارهای بین‌المللی حقوق بشر و قوانین و سیاست‌های اصلی کشوری ترتیب داده و در برابری، اسناد و مدارک مربوطه را در اختیار آنان گذاشته است. 	<ul style="list-style-type: none"> • کارهای نظارتی و هدایت بحث گروه‌های فکری را دربارهٔ وضعیت اشخاص معلول به پیش برده است، ضمن آنکه در مناطق مختلف، مشارکت سازمان‌های غیردولتی معلولان را در ساز و کارهای هماهنگ سازی حقوق بشر، فعالانه افزایش داده است؛ • با جمع‌آوری امضا برای فراخوانی که از دولت می‌خواهد کنوانسیون حقوق اشخاص معلول را بپذیرد، از اتحاد ملی معلولان پشتیبانی کرده است. بیش از ۱۰۰۰ امضا به مناسبت سالروز جهانی حقوق بشر در سال ۲۰۰۷ جمع شده است؛ 	<p>دفتر کمیساریا در اوگاندا با انجمن‌های معلولان کار می‌کند تا مفهوم معلولیت را همچون مسئله‌ای حقوق بشری مطرح کند، هنجارهای اصلی را در زمینه حقوق بشر بشناساند و رعایت کامل این هنجارها را توسط قوانین، سیاست‌ها و برنامه‌های کشوری به پیش برد.</p> <p>همکاری دفتر اوگاندا با سازمان‌های غیردولتی، اشکال گوناگونی داشته است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • کمیساریا در زمینه هماهنگ کردن قوانین و سیاست‌های کشوری در زمینه معلولیت با هنجارهای حقوق بشر مشاوره‌ای به شوراهای تکنیکی داده است؛
--	---	---

دفاتر خارج از مرکز کمیساریا، شامل بخش‌های زیر است: دفاتر در کشورها، دفاتر منطقه‌ای، اعضای حقوق بشر مأموریت‌های صلح سازمان ملل، مشاوران حقوق بشری گروه‌های کشورها در سازمان ملل و ساز و کارهای واکنش سریع که مأموریت‌شان پاسخ به بحران‌هایی است که در زمینه حقوق بشر روی می‌دهد.

1. دفاتر کشورها

کمیساریا تعداد فزاینده‌ای از دفاتر کشورها را بنیان نهاده است. فعالیت‌های این دفاتر عبارتند از نظارت بر وضعیت حقوق بشر، تنظیم گزارش‌های عمومی، فراهم ساختن کمک‌های تکنیکی و کمک به دولت‌ها برای اینکه بتوانند سیاست‌ها و اهداف درازمدتی را در زمینه حقوق بشر تنظیم کنند.

2. دفاتر منطقه‌ای

کمیساریا تلاش می‌کند مشکلاتی را که برای کشورهای یک منطقه در زمینه حقوق بشر اهمیت دارد، شناسایی کند. سپس با ترغیب به انتقال تجربه‌ها و بهترین شیوه‌های کاری، به کشورها و نیز به منطقه کمک کند. دفاتر منطقه‌ای کمیساریا افزون بر این، مرکز و منبع کارشناسی موضوعی هستند و در همکاری تنگاتنگی با نهادهای منطقه‌ای و دولتی، اکیپ کشورهای عضو سازمان ملل، سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، سازمان‌های دفاع از حقوق بشر و جامعه مدنی کار می‌کنند.

3. اعضای حقوق بشری هیئت‌های صلح سازمان ملل متحد

کمیساریا در عملیات حفظ و تحکیم صلح سازمان ملل مشارکت می‌کند و در بخش حقوق بشری عملیات در محل که بسیار پیچیده است و توسط بخش عملیات حافظ صلح و بخش امور خارجه سازمان ملل متحد رهبری می‌شود، نقش مهمی ایفا می‌کند. کمیساریا به کارهای شورای امنیت سازمان ملل نیز که وظیفه‌اش تضمین صلح و امنیت بین‌المللی است یاری می‌رساند. چنین نقشی، نشان‌دهنده جایگاه مرکزی حقوق بشر در کلیه جنبه‌های فعالیت سازمان ملل است.

- کمیساریا کوشش می‌کند که چهار اولویت را در مأموریت‌های صلح در نظر گیرد:
- تضمین عدالت و لزوم پاسخگویی در چارچوب روند صلح؛
- جلوگیری از نقض حقوق بشر و چارچوبی برای از میان بردن آن؛
- تقویت قابلیت‌های کشور و نهادهای کشوری؛
- توجه به حقوق بشر در همه برنامه‌های سازمان ملل متحد.

فعالیت به سود حقوق زنان با هیئت‌های سازمان ملل در سودان

از سال 2008، دفتر حقوق بشر هیئت سازمان ملل در سودان با همکاری انجمن مدافع زنان مالاکال و نیز رادیو مالاکال، برنامه‌ای رادیویی با هدف آشنا کردن افکار عمومی با حقوق زنان و به ویژه حق برخورداری از یک زندگی فارغ از خشونت جنسی، تولید کرد. اعضای مجلس قانونگذاری نیل علیا و کنشگران جامعه مدنی در این برنامه شرکت کردند. این اقدام همراه بود با برپایی کارگاه‌هایی برای اهالی محل.

4. مشاوران حقوق بشر در اکیپ‌های کشورها در سازمان ملل

مشاوران حقوق بشر، کارشناسانی هستند که توسط کمیساریا بنا به خواست هماهنگ‌کننده‌های مقیم فرستاده می‌شوند تا اکیپ‌های کشوری سازمان ملل متحد را تقویت کنند. آن‌ها درباره استراتژی‌هایی که باید دنبال شود، مشاوره می‌دهند با این هدف که توانایی و ظرفیت‌ها و نهادهای یک کشور به منظور رعایت حقوق بشر و اعتلای آن، ایجاد و تقویت شود.

مشاوران حقوق بشر با دست‌اندرکاران کشوری (دولت، جامعه مدنی) نیز حول آشنایی با چگونگی پیشبرد و اجرای مؤثر هنجارهای مربوط به حقوق بشر همکاری می‌کنند.

5. واکنش (مداخله) سریع به هنگام بروز بحران در زمینه حقوق بشر

واحد واکنش سریع کمیساریا، علاوه بر تعهدی که در کشورها دارد که نشانه آن حضور در محل است، پرسنل آموزش‌دیده‌ای را در سراسر جهان بدین کار اختصاص می‌دهد تا به جلوگیری از وخیم‌تر شدن وضعیت حقوق بشر یاری برسانند یا در چنین وضعی، مداخله کنند. کمیساریا می‌تواند از کار هیئت‌های کشف حقیقت و کمیسون‌های تحقیق برای بررسی اتهامات نقض وخیم حقوق بشر پشتیبانی کند و یا خود رأساً اقدام نماید. کار این واحد، هماهنگ کردن همکاری میان کمیساریا با بخش‌های حقوق بشری هیئت‌های صلح نیز هست، که کمیساریا با کمک به استخدام، راهنمایی و دوره‌های آموزشی و نیز با ارائه مشاوره درباره مسائل بنیادی در زمینه سیاست‌ها و برنامه‌ها، از آن حمایت می‌کند.

برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی کمیساریا

کمیساریا برای کمک به تحکیم نقش جامعه مدنی در ساز و کارهای حقوق بشر و مشارکت در آن‌ها، برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی را بنیاد نهاده است. این برنامه‌ها از این قرار اند:

- برنامه بورس برای اهالی بومی؛
- برنامه بورس برای اقلیت‌ها؛
- برنامه بورس ترویج حقوق بشر برای کشورهای کمتر توسعه یافته؛
- بورس برای پرسنل نهادهای کشوری حقوق بشر.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی کمیساریا، به فصل 2 این راهنما مراجعه کنید.

انتشارات و اسناد و مدارک کمیساریای عالی

کمیساریا دامنه وسیعی از نشریات در زمینه حقوق بشر ارائه می‌دهد که اطلاعات مندرج در آن‌ها می‌تواند برای دولت‌ها نهادهای مدافع حقوق بشر، جامعه مدنی عموم مردم و رسانه‌ها جالب نظر باشد. بسیاری نشریه و منابع و اسناد در سایت کمیساریای عالی در دسترس است و می‌توان از دایره انتشارات و اطلاعات خواهان ارسال آن‌ها شد.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره انتشارات و اسناد و مدارک کمیساریا، به فصل 3 از راهنمای حاضر رجوع کنید و با آدرس زیر تماس بگیرید: library@ohchr.org و یا publications@ohchr.org

منابع مالی و یارانه‌ها

منابع مالی و یارانه‌های سازمان ملل متحد که برخی‌شان زیر نظر کمیساریا اداره می‌شوند، مستقیماً در اختیار سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌های جماعات و اهالی، انجمن‌های حرفه‌ای و سایر کنشگران جامعه مدنی قرار می‌گیرند.

منابع مالی و یارانه‌های زیر نظر کمیساریا عبارت اند از:

- منابع مالی کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای قربانیان؛
- منابع مالی کمک‌های داوطلبانه برای مردم بومی؛
- منابع مالی کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای مبارزه با اشکال معاصر بردگی؛
- پروژه «همه با هم به جماعات یاری دهیم» (پروژه ACT).

برای اطلاعات بیشتر از منابع مالی و یارانه‌ها، به فصل نهم راهنمای حاضر مراجعه کنید.

ت. ساختار کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

کمیسیاریا که توسط کمیسر عالی و معاون او اداره می‌شود، از دستگیری دفتر اجرایی که بخشی از مدیریت اجرایی و اداره کمیساریای عالی است برخوردار می‌شود. این بخش، شامل دفاتر زیر است:

- **دفتر نیویورک**، که تلاش می‌کند حقوق بشر را به تمامی در برنامه کاری سازمان ملل برای توسعه و امنیت وارد کند، و در زمینه حقوق بشر کمک‌های اساسی در اختیار مجمع عمومی، شورای اقتصادی و اجتماعی و سایر ارگان‌های بین‌حکومتی بگذارد؛
- **بخش سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، پیگیری و ارزیابی** که با پرسنل کمیساریای عالی کار می‌کند تا اولویت‌های مشخص و برنامه‌های قابل اجرا به چشم‌انداز استراتژیک کمیسیاریا بدل شود و حاصل آن به نحو کارآمدی پیگیری شود و مورد ارزیابی قرار گیرد.
- **بخش ارتباطات**، که تنظیم‌کننده و مجری استراتژی‌های ناظر بر بهبود آگاهی‌های عمومی در زمینه حقوق بشر، و اطلاع‌رسانی درباره رویدادهای تازه در عرصه حقوق بشر و اقدامات کمیساریای عالی است؛
- **بخش مناسبات بیرونی و ارتباط با کمک‌دهندگان**، که کوشش می‌کند کشورهای عضو از برنامه‌ها، اولویت‌ها و نیازهای مالی کمیساریای عالی کاملاً مطلع شوند، و منابع و امکانات مالی را برای پشتیبانی از به اجرا درآمدن برنامه‌های کمیسیاریا بسیج می‌کند؛
- **بخش ایمنی و امنیت در محل**، که وظیفه دارد به همراه بخش ایمنی و امنیت سازمان ملل متحد، امنیت کلیه کارکنان محلی کمیساریای عالی را تأمین کند.

یگان جامعه مدنی نیز، که به تازگی ایجاد شده، بخشی از دفتر مدیریت اجرایی و اداری است. این یگان، اصلی‌ترین راه ورود اعضای جامعه مدنی است که مایل اند در ارتباط با کمیساریای عالی قرار گیرند. و دست بازی در دادن اطلاعات و مشاوره درباره موضوعات گسترده‌ای دارد و نظرات خود

را در زمینه سیاست‌ها و استراتژی‌های ناظر بر تقویت همکاری ارائه می‌کند و ابزاری در اختیار جامعه مدنی می‌گذارد که بتوانند با ارگان‌ها و ساز و کارهای حقوق بشری سازمان ملل متحد همکاری کنند. راهنمای حاضر، نمونه کاملی از آن است.

دفتر پشتیبانی از برنامه‌ها و مدیریت کمیساریای عالی، کمک‌هایی را در عرصه‌های زیر ارائه می‌دهد: پیش‌بینی‌های بودجه‌ای و مدیریت مالی؛ استخدام و منابع انسانی؛ خریدها، اداره آلات و ادوات و پشتیبانی تدارکاتی برای عملیات میدانی؛ آموزش کامپیوتر؛ دوره‌های آموزشی و افزایش کارآمدی پرسنل.

کمیسیاریا علاوه بر دفتر مدیریت اجرایی و اداری و دفاتر پشتیبانی از برنامه‌ها و مدیریت، چهار واحد عملیاتی دارد:

- **واحد شورای حقوق بشر و معاهده‌ها،** که وظیفه‌اش تأمین هماهنگی در کار شورای حقوق بشر و برخی از ساز و کارهای آن و نیز ارگان‌های معاهده‌های مربوط به حقوق بشر است. افزون بر این، از کار صندوق مالی کمک‌های داوطلبانه به قربانیان شکنجه نیز حمایت می‌کند و کلیه مدارک رسمی مورد خطاب به ارگان‌های بین دولتی را هماهنگ می‌کند.
- **واحد دادرسی‌های ویژه،** که با در اختیار گذاشتن اشخاص صلاحیتدار در زمینه حقوقی و در موضوع‌های مختلف، و نیز در زمینه تشخیص واقعیت، کارهای تحقیقاتی و تحلیلی، کمک‌های اداری و تدارکاتی، از کارهایی که در چارچوب دادرسی‌های ویژه صورت می‌گیرد، پشتیبانی می‌کند. این واحد، همکاری و دیدار میان هیئت‌های مأمور رسیدگی و طرف‌های دعوا، همچون جامعه مدنی را نیز فراهم می‌کند.
- **واحد عملیات میدانی و همکاری تکنیکی،** که تنظیم و اجرای استراتژی‌های همکاری با کشورهای عضو کمیسیاریا را هماهنگ می‌کند، برنامه همکاری تکنیکی را پیش می‌برد و همچون دروازه ورود به دفاتر خارجی کمیساریای عالی عمل می‌کند؛ و سرانجام،
- **واحد تحقیقات و حق توسعه،** که کارهای پژوهشی و موضوعی کمیساریای عالی را در زمینه حقوق بشر، همراه با ارائه پشتیبانی تکنیکی در محل، هدایت می‌کند.

ج. اسناد کمیساریای عالی حقوق بشر

تارنمای کمیسیاریا

از اعضای جامعه مدنی دعوت می‌شود که برای مطالب به روز شده و اطلاعات درباره کارها و فعالیت‌های کمیسیاریا، به ویژه اطلاعات در مورد ساز و کارهای گوناگون حقوق بشر، به تارنمای کمیسیاریا رجوع کنند. گزارش سالانه درباره اقدامات و نتایج کمیسیاریا و نقشه مدیریت استراتژیک **کمیسیاریا عالی** نیز در این سایت در دسترس است.

آدرس سایت : <http://www.ohchr.org>

چگونه می‌توان با کمیسیاریای عالی تماس گرفت
آدرس برای مراجعه کنندگان :

Palais Wilson

52 rue des paquis

CH-1201 Genève, Suisse

Batiment Motta :

48 avenue Giuseppe Motta
CH-1202 Genève, Suisse

آدرس پستی:

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Telephone : +41(0)22 917 90 00
<http://www.ohchr.org>

فصل دوم: برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی کمیساریای عالی

برنامه‌های بورس و دوره‌های آموزشی که در این فصل آمده، توسط کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد ایجاد شده تا نقش جامعه مدنی را در ساز و کارهای حقوق بشر و مشارکت در آنها تقویت کند. کمک و همکاری جامعه مدنی، به تقویت دستیابی به حقوق بشر یاری می‌رساند. فصل حاضر اصلی‌ترین اطلاعاتی را ارائه می‌دهد که اعضای جامعه مدنی برای شرکت در برنامه‌ها و بورس‌ها و حضور در کارگاه‌های آموزشی کمیساریا بدان نیازمندند.

سازمان‌های غیردولتی و دیگر عناصر جامعه مدنی می‌توانند بدون آنکه جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد داشته باشند، در برنامه‌ها و کارگاه‌های آموزشی کمیساریا شرکت کنند.

الف. برنامه‌ها و بورس‌ها

برنامه‌ها و بورس‌ها این امکان را به اشخاص گزینش شده می‌دهد که ساز و کارها و نهادهای بین‌المللی دفاع از حقوق بشر را به صورت فشرده مطالعه کنند. کمیساریا چهار برنامه بورس را به پیش می‌برد که هدفشان مجهزتر کردن گروه‌ها و اشخاص برای دفاع از حقوق‌شان است:

- **برنامه بورس برای اهالی بومی، پشتیبان مشارکت گروه‌های بومی در برنامه آموزشی حقوق بشر است؛**
- **برنامه بورس برای اقلیت‌ها، از مشارکت اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی، قومی، مذهبی یا زبانی در برنامه آموزشی حقوق بشر پشتیبانی می‌کند؛**
- **برنامه بورس به سود حقوق بشر برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته، از مشارکت دانشجویان آموزش عالی کشورهای کمتر توسعه‌یافته در دوره‌های آموزشی مربوط به نقش سازمان ملل متحد و نیز حقوق بشر حمایت می‌کند؛ و سرانجام،**
- **بورس برای کارکنان نهادهای کشوری حقوق بشر، به اعضای نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر کمک می‌کند که در برنامه آموزشی درباره ابعاد بین‌المللی حقوق بشر و اقداماتی که کمیساریا با این نهادها انجام می‌دهد، مشارکت ورزند.**

نشانی‌های برنامه بورس:

Programme de bourses en faveur des autochtones
Unité des populations autochtones et des minorités
Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel: +41(0)22 917 90 08 / +41(0)22 928 90 00

Mail : fellowship@ohchr.org

**Programme de bourses pour les miorités
Unité des populations autochtones et des minorités**

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel : +41(0)22 928 98 45
Fax : +41(0)22 928 90 10
Mail : minorities@ohchr.org

**Programme de bourses destinées aux étudiants des pays les moins avzancés
Institut des Nations Unies pour la formation et la recherchr (UNITAR)**

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel : +41(0)22 917 86 40
Fax : +41(0)22 917 80 47
Site : www.ohchr.org or www.unitar.org/diplomacy

**Bourses destinees au pesonnel des institution nationales des droits de l'homme
Unité des institutions nationales**

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel : +41(0)22 928 92 83 / +41(0)22 928 96 63
Fax : +41(0)22 928 90 18
Mail : niu@ohchr.org

1. برنامه بوریس برای اهالی بومی

برنامه بوریس برای اهالی بومی در سال ۱۹۹۷ از سوی کمیساریای عالی آغاز شد تا اهداف دهه بین‌المللی اهالی بومی را به عمل درآورد. هدف این برنامه در اساس، خودآیینی (اتونومی) نمایندگان بومیان و جوامع آنان از طریق تقویت آگاهی درباره نظام دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد و بالا بردن توانایی آنان در دست یافتن به آن است.

هدف برنامه این است که به بومیان، از زن و مرد، این امکان داده شود که با ابعاد بین‌المللی حقوق بشر به طور کلی، و حقوق اهالی بومی به طور خاص آشنا شوند تا بتوانند به سازمان‌ها و جوامع خود کمک کنند که از حقوق‌شان بهتر محافظت کنند و آن را به پیش ببرند. در پایان برنامه، دارندگان بورس باید بتوانند در جامعه و سازمان‌های بومیان، دوره‌های آموزشی درباره ابعاد بین‌المللی حقوق بشر به طور کلی، و حقوق اهالی بومی به طور خاص را به عهده بگیرند و اطلاعات و آگاهی‌هایی را

که در طی بورس آموخته‌اند ترویج کنند. این برنامه برای استفاده کنندگان از بورس و سازمان‌های آنان و نیز به ویژه برای جامعه‌ای که بدان تعلق دارند طرح‌ریزی شده است.

برنامه بورس برای بومیان، به چهار زبان انگلیسی، اسپانیولی، فرانسوی و روسی در دسترس است. هر سال، حدود پنج نفر برای هر کدام از این برنامه‌ها برگزیده می‌شوند:

- برنامه ژنو (به انگلیسی)؛
- برنامه دوستو (به اسپانیایی)؛
- برنامه دیژون (به فرانسه)؛
- برنامه مسکو (به روسی).

برنامه ژنو توسط کمیساریای عالی در ژنو اداره می‌شود. این دوره‌های فشرده درباره ساز و کارها و نهادهای مدافع حقوق بشر، هر سال در ماه می آغاز می‌شود و معمولاً ۴ ماهه است. این برنامه تعاملی (interactive) است و شامل کلاس‌های کسب اطلاعات درباره مسائل مختلف و وظایف فردی و جمعی می‌شود.

برنامه دوستو ابتکار مشترک دانشگاه دوستو و بیلباو (اسپانیا) از یک سو و کمیساریای عالی از سوی دیگر است. این برنامه به طور کلی چهار ماهه است و شامل دو بخش: نشست نخست در دانشگاه دوستو و نشست بعدی در مرکز کمیساریای عالی در ژنو برگزار می‌شود. این برنامه نیز که ساختار همانندی با برنامه ژنو دارد، در پی آن است که از ایجاد مناسبات بین بورسیه‌ها و سازمان‌های شرکت کننده، همچون سازمان‌های غیردولتی باسک و دولت باسک پشتیبانی کند.

برنامه دیژون، به ابتکار مشترک دانشگاه بورگوین (در شهر لیون فرانسه) و کمیساریای عالی به وجود آمده و به بومیانی که زبان مادری و یا زبان دومشان فرانسه است، اختصاص یافته است. این برنامه ده هفته طول می‌کشد (چهار هفته در دانشگاه دیژون، چهار هفته در کمیساریای عالی ژنو و دو هفته در بخش آموزش، علم و فرهنگ سازمان ملل متحد - یونسکو در پاریس).

برنامه مسکو، ابتکار مشترک انجمن روسی بومیان شمال در مسکو، و کمیساریای عالی است. این دوره شامل چهار هفته آموزش توسط انجمن روسی بومیان شمال، دفتر کمیساریای عالی در مسکو و بخش‌های دیگر سازمان ملل متحد و سپس چهار هفته در کمیساریای عالی ژنو می‌شود.

همه برنامه‌های بورس، یک مقرری ماهانه برای مخارج اصلی همچون هزینه مسکن، رفت و آمد، بیمه درمانی و دیگر هزینه‌های اصلی را تأمین می‌کنند.

معیارهای پذیرش

- کاندیداها باید متعلق به یک گروه بومی بوده و مورد حمایت جامعه یا سازمان‌های بومی‌شان باشند؛
- اگرچه محدودیت سنی وجود ندارد، اما اولویت با کاندیداهایی است که سن آنان از ۲۵ تا ۳۵ سال باشد؛
- با توجه به اینکه موانع اجتماعی- اقتصادی بر سر راه بسیاری از اهالی بومی است، نداشتن تحصیلات مانع شرکت در برنامه‌های بورس نمی‌شود؛
- کاندیداها باید توانایی و آمادگی این را داشته باشند که پس از گذراندن دوره و بازگشت به جامعه یا سازمانشان، به سایر اشخاص بومی آموزش دهند؛
- بهتر است که سازمانی که یک کاندیدا را توصیه و کمک می‌کند، تعداد قابل توجهی عضو یا کنشگر داشته باشد؛
- گزینش استفاده کنندگان از بورس باید به نحو متعادلی جنسیت و مناطق مختلف [کشور] را نمایندگی کند؛ و سرانجام،
- کاندیداها باید آشنایی کافی به زبانی که دوره‌های آموزشی به آن زبان‌ها برگزار می‌شوند، داشته باشند.

برنامه هر سال به چهار زبان برگزار می‌شود؛ مهلت نام‌نویسی برای کاندیدا شدن متغیر است. برای کاندیدا شدن، تنها پرسشنامه‌هایی مورد بررسی قرار می‌گیرند که کاملاً پر شده باشند. فرم‌های تقاضا برای کاندیدا شدن باید از طریق فاکس یا نامه فرستاده شوند. به فرم‌هایی که از طریق ایمیل فرستاده می‌شوند، رسیدگی نمی‌شود؛ مگر آنکه بخش یک و دو این فرم‌ها امضا و اسکن شده باشند.

آدرس ارسال فرم‌های تقاضا:

Programme de bourses en faveur des autochtones
Unité des populations autochtones et des minorités
Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax : +41(0)22 917 90 08 / +41 (0)22 928 90 66
Mail : fellowship@ohchr.org

برای اطلاعات بیشتر از برنامه بورس‌ها و دریافت فرم نامزدی به چهار زبان، به سایت کمیساریا نگاه کنید.

2. برنامه بورس برای اقلیت‌ها

هدف کمیساریای عالی از برنامه بورس‌ها برای اقلیت‌ها، کمک به اشخاص و به ویژه زنان و مردان جوان متعلق به اقلیت‌های ملی، قومی، دینی یا زبانی است برای اینکه بتوانند با ابعاد بین‌المللی حقوق بشر به طور کلی و حقوق اقلیت‌ها به طور خاص آشنا شوند. دارندگان بورس با به پایان رسیدن این برنامه، با ساز و کارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد که به مسائل مربوط به اقلیت‌ها اختصاص

دارند، آشنایی عمومی پیدا می‌کنند، و می‌توانند در درون جامعه و سازمان‌های خودشان دوره‌های آموزشی درباره آگاهی‌ها و اطلاعات به دست آمده در دوران بورس‌شان برگزار کنند.

دوره آموزشی درون‌جماعتی که توسط یک بورسیه سابق در بلغارستان برگزار شد

می‌شد در نظر گرفتند. آنان پیشنهاد کردند که شورای شهرداری یک تشکیلات دائمی، متشکل از نمایندگان اقلیت‌های محلی ایجاد کند تا پیشنهادهایی درباره جهت‌گیری‌های اصلی در زمینه مسائل مربوط به اقلیت‌ها ارائه دهد. این پیشنهاد توسط شهردار و رئیس شورای شهر پذیرفته شد.	کند و «دهه ادغام رومی‌ها» (۲۰۰۵-۱۵) را که توسط ۹ کشور اروپای مرکزی و جنوب شرقی ایجاد شده بود به اجرا درآورد. شرکت کنندگان یک استراتژی برای تقویت مشارکت رومی‌ها در جریان تصمیم‌گیری‌های رسمی، به ویژه در حوزه‌هایی که بیشتر به زندگی روزمره آنان مربوط	کمیساریای عالی از پروژه‌ای که از سوی یک بورسیه سابق متعلق به جامعه روم بلغارستان برای سازماندهی یک دوره آموزشی در محله پولسکی ترامبش در دسامبر سال ۲۰۰۶ ارائه شد پشتیبانی کرد. این پروژه به سازمان روم باهم، امکان داد کارگاه آموزشی برای همکاری با جامعه محلی روم برپا
---	--	---

کمیساریای عالی هم‌اکنون، دو برنامه بورس برای اقلیت‌ها ارائه می‌دهد، یکی به زبان انگلیسی و دیگری به زبان عربی. برنامه به زبان انگلیسی هر ساله از ابتدای ماه آوریل به مدت سه ماه برگزار می‌شود که تعداد شرکت‌کنندگان حدود ۵ نفر است. برنامه به زبان عربی نخستین بار در سال ۲۰۰۷ با شرکت چهار نفر در دوره آموزشی یکماهه کمیساریای عالی در ژنو، برگزار شد. برنامه‌های بورس، مقرری ماهانه برای مخارج اصلی همچون هزینه مسکن معمولی، هزینه رفت و آمد به ژنو و بیمه درمانی را تأمین می‌کند.

معیارهای پذیرش

- کاندیداها باید متعلق به یک اقلیت ملی، قومی، دینی یا زبانی بوده باشند؛
 - اگرچه محدودیت سنی وجود ندارد، اما اولویت با کاندیداهایی است که سن آنان از ۲۵ تا ۳۵ سال باشد؛
 - اگر کاندیداها بتوانند نشان دهند که تجربه دارند، نداشتن تحصیلات مانع شرکت آنان در برنامه‌های بورس نخواهد بود؛
 - کاندیداها باید توانایی و آمادگی این را داشته باشند که پس از گذراندن دوره و بازگشت به جامعه یا سازمانشان، به سایر اشخاص متعلق به اقلیت‌ها آموزش دهند؛
 - بهتر است که سازمان یا انجمنی که از کاندیدایی حمایت می‌کند، کارهایی در زمینه مسائل مربوط به اقلیت‌ها انجام داده باشد و از اشخاص متعلق به اقلیت‌ها تشکیل شده باشد؛
 - کاندیداها باید نامه سفارشی از سوی جامعه یا سازمانشان در دست داشته باشند؛
 - کاندیداها باید آشنایی کافی به زبان (انگلیسی یا عربی) که دوره‌های آموزشی به این زبان‌ها برگزار می‌شوند، داشته باشند.
- تنها پرسشنامه‌هایی مورد بررسی قرار می‌گیرند که کاملاً پر شده باشند. فرم‌های تقاضا برای کاندیدا شدن باید از طریق فاکس یا نامه فرستاده شوند. به فرم‌هایی که از طریق ایمیل فرستاده می‌شوند، رسیدگی نمی‌شود؛ مگر آنکه بخش یک و دو این فرم‌ها امضا و اسکن شده باشند.

نشانی برای فرستادن فرم‌های کاندیدایی

Programme de bourses pour les minorités
Unité des populations autochtones et des minorités
 Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
 Palais des Nations
 8-14, avenue de la Paix
 CH-1211 Genève 10, Suisse

برای اطلاع بیشتر از برنامه بورس‌ها یا دریافت فرم‌های کاندیدا شدن، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

3. برنامه بورس‌های حقوق بشر برای کشورهای کمتر توسعه یافته

برنامه بورس‌های حقوق بشر برای دانشجویان کشورهای کمتر توسعه یافته، که نخستین بار در سال ۲۰۰۷ برگزار شد، مشترکاً توسط کمیساریای عالی و انستیتوی آموزش و پژوهش ملل متحد اداره می‌شود. هدف این برنامه، از یک سو به دارندگان بورس این کشورها امکان می‌دهد که پرسش‌هایی را که امروز در زمینه حقوق بشر در سطح جهانی مطرح است بهتر دریابند و با کارهای سازمان ملل متحد و کمیساریای عالی آشنا شوند، و از سوی دیگر، کمیساریای عالی و ساز و کارهای دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد بتوانند از همکاری و مساعدت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ممتاز متعلق به این کشورها بهره‌مند شوند.

این برنامه در کمیساریای عالی ژنو به زبان انگلیسی به اجرا در می‌آید. و شامل یک دوره آموزشی تئوریک و آشنایی پراتیک با اقدامات کمیساریای عالی می‌شود که به صورت سمینارها و اقدامات عملی و به دنبال آن، کار در یکی از ادارات کمیساریای عالی، انجام می‌گیرد. ادامه این برنامه در سال‌های آتی، وابسته است به تأمین هزینه‌های مالی.

برنامه بورس برای حقوق بشر به کاندیداهایی که از کشورهای کمتر توسعه یافته می‌آیند اختصاص دارد.⁴ کاندیداها باید دانشجوی آموزش عالی یا دارای مدرک فارغ‌التحصیلی دانشگاه در یکی از رشته‌های مربوط به فعالیت‌های سازمان ملل متحد (همچون حقوق بین‌الملل، علوم سیاسی، علوم اجتماعی یا تاریخ) باشند. کاندیداها باید به هنگام تسلیم نامزدی خود، کمتر از ۳۰ سال داشته باشند. این برنامه هزینه سفر کاندیداها را تأمین می‌کند. هزینه اقامت پذیرفتگان در ژنو تأمین می‌شود. به علاوه، کارهای مربوط به گرفتن ویزا، مسکن و بیمه‌های درمانی و تصادف نیز از طرف برنامه انجام می‌شود.

ادامه این برنامه، بسته به تأمین منابع مالی لازم است. از کسانی که مایل به شرکت در این برنامه هستند، تقاضا می‌شود که منظمأ از سایت کمیساریای عالی و سایت انستیتوی ملل متحد برای آموزش و پژوهش، دیدن کنند.

نشانی تماس با برنامه بورس‌های حقوق بشر برای کشورهای کمتر توسعه یافته:

Institut des Nation Unis pour la formation et la recherche (UNITAR)

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 86 40 / +41 (0)22 917 80 47

⁴ - برای کسب اطلاع بیشتر از معیارهای مورد استفاده سازمان ملل متحد برای طبقه‌بندی یک کشور در شمار کشورهای کمتر توسعه یافته، به سایت: www.unohrls.org مراجعه کنید.

۴- برنامه بورس برای پرسنل نهادهای ملی (کشوری) دفاع از حقوق بشر

بورس برای پرسنل نهادهای ملی (کشوری) دفاع از حقوق بشر، که نخستین بار در سال ۲۰۰۸ اختصاص داده شد، توسط گروه نهادهای کشوری کمیساریای عالی اداره می‌شود. هدف این برنامه، تکمیل دانش و تجربه عملی شرکت‌کنندگان درباره نظام دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد، کارهایی که توسط کمیساریای عالی به اتفاق و برای انستیتوی کشوری دفاع از حقوق بشر انجام یافته، و نیز مسائل تکنیکی و مالی این نهادها می‌باشد. دارندگان بورس [پس از گذراندن دوره] به نهاد دفاع از حقوق بشر کشورشان بازگشته و از این طریق، توانایی‌های سازمان خودشان را در زمینه ابعاد بین‌المللی حقوق بشر تقویت می‌کنند. این برنامه در کمیساریای عالی ژنو برگزار می‌شود. هر سال، دو بورسیه برای مدت شش ماه برگزیده می‌شوند که یکی در ماه ژانویه و دیگری در ماه ژوئیه آغاز می‌شود. این دو نفر به طور منظم در کلاس دانستنی‌های نظام حقوق بشر و مسائل موضوعی مهم شرکت می‌کنند. آن‌ها وظایفی را به انجام می‌رسانند و در کار پروژه‌ها شرکت می‌کنند.

کاندیدها باید دست کم سابقه سه سال کار مستقیم در یک نهاد دفاع از حقوق بشری که مطابق با هنجارهای پذیرفته شده در سطح بین‌المللی- اصول پاریس- باشد، داشته باشند و دارای تجربه بسیار در مسائل مربوط به نهادهای دفاع از حقوق بشر در سطح ملی، منطقه‌ای و دست بالا، در سطح جهانی باشند.

کاندیدها باید توصیه کتبی از طرف نهاد دفاع از حقوق بشر خود در دست داشته باشند و متعهد شوند که پس از بازگشت‌شان، آموخته‌ها و تجربه‌هایی را که در دوران آموزشی خود به دست آورده‌اند، به همکارانشان انتقال دهند. از سوی دیگر، باید انگلیسی یا فرانسه را به روانی صحبت کنند. کمیساریای عالی از نظر مالی، در طی دوره آموزشی کمک مالی ماهانه در اختیار کاندیدها می‌گذارد.

کاندیدها باید مدارک مربوط به نامزدی خود را (توضیح انگیزه، سابقه کار، توصیه نامه نهاد دفاع از حقوق بشرشان) مستقیماً به کمیساریای عالی تسلیم کنند. گروه نهادهای ملی ضمن مشورت با دفتر کمیته بین‌المللی هماهنگی نهادهای ملی حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن، دست به گزینش کاندیدها می‌زنند.

نشانی ارسال تقاضانامه‌ها:

L'unité des institutions nationales

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel: +41(0)22 928 92 83 / +41 (0)22 928 96 63

Fax : +41(0)22 928 90 18

Mail : niu@ohchr.org

برای اطلاعات به روز شده درباره برنامه بورس برای نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

ب. کارگاه‌های آموزشی

کارگاه‌های آموزشی به کنشگران جامعه مدنی امکان می‌دهد که از برخی ساز و کارهای دفاع از حقوق بشر و راه‌های تقویت همکاری‌شان با آن‌ها اطلاعات دقیقی به دست آورند.

کارگاه آموزشی برای پیگیری توصیه‌های نهادهای مربوط به معاهده‌های حقوق بشر

کارگاه آموزشی برای پیگیری توصیه‌های نهادهای مربوط به معاهده‌های حقوق بشر، به اعضای جامعه مدنی در سطح ملی اختصاص یافته و هدفش بالا بردن توانایی آنان در همکاری با نهادهای موجود است.

کمیساریای عالی کارگاه‌ها و سمینارهایی را برای کنشگران در کشور خودشان سازمان می‌دهد تا توانایی آنان را برای کمک به برقراری مناسبات با ارگان‌های موجود تقویت کنند و به اجرا گذاشتن توصیه‌های این ارگان‌ها را دنبال نمایند. کمیساریا در طی برپایی این کارگاه‌ها، با نهادهای کشوری مدافع حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و نمایندگان رسانه‌ها در سطح ملی همکاری می‌کند تا ظرفیت‌های کاری آنان را تقویت کند و ایجاد شبکه‌های کنشگران کشوری را که از اجرای توصیه‌های ارگان‌های مربوط به پیمان‌های حقوق بشر حمایت می‌کنند، تشویق نماید.

کمیساریای عالی از سال ۲۰۰۳، کارگاه‌های آموزشی درباره پیگیری معاهده‌ها را در تمامی مناطق دنیا برپا می‌کند. این برنامه آموزشی در خدمت ایجاد چهارچوبی برای تأسیس گروهی از شبکه‌های جامعه مدنی در سطح کشوری است که وظیفه آن‌ها ایجاد مناسبات برای به اجرا گذاشتن معاهده‌های مربوط به حقوق بشر و پیشبرد گفتگوهای سازنده در سطح کشور درباره مسائل مربوط به کار ارگان‌های معاهده‌های حقوق بشر است. کمیساریا مستقیماً نیز به دولت‌های ذینفع از طریق کارگاه‌ها و سمینارها، دوره‌های آموزشی ارائه می‌دهد، و جامعه مدنی را تشویق می‌کند که در این فعالیت‌ها شرکت کند.

برای دریافت اطلاعات بیشتر از کارگاه‌های آموزشی برای پیگیری اقدامات مربوط به معاهده‌ها با نشانی زیر تماس بگیرید:

Service des traités relatifs aux droits de l'homme

L'unité de suivi des traités

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 22

کمیساریا علاوه بر برنامه آموزشی یادشده، به طور منظم و از طریق حضور چندگانه‌ای که در محل دارد، کارگاه‌ها و سمینارهای آموزشی در سطح کشور و برای تقویت توانایی‌ها در زمینه ابعاد بین‌المللی مسائل و ساز و کارهای حقوق بشری برای جامعه مدنی برگزار می‌کند.

برای کسب اطلاعات مشروح درباره ارگان‌های مربوط به پیمان‌های حقوق بشر، به فصل IV این راهنما (ارگان‌های ایجادشده مبتنی بر اسناد مربوط به حقوق بشر) مراجعه کنید.

فصل سوم. انتشارات و اسناد کمیساریای عالی حقوق بشر

الف. انتشارات کمیساریای عالی

هدف از برنامه انتشارات کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، آشنا ساختن عموم مردم با مسئله حقوق بشر و آزادی‌های اساسی و شناساندن راه‌های تضمین اعتلای این حقوق و حمایت از آن در سراسر دنیاست. افزون بر این، بحث‌هایی را حول مسائل مربوط به حقوق بشر که در درون ارگان‌های سازمان ملل متحد در دست بررسی اند تشویق کرده و دامن می‌زند. این انتشارات را می‌توان به پنج مقوله اصلی تقسیم کرد:

- 1- **برگ‌های اطلاعاتی**، درباره طیف وسیعی از موضوع‌های مربوط به حقوق بشر، اطلاعات ارائه می‌کنند؛
- 2- **نشریه‌های موضوعی** به بررسی عمیق یک موضوع می‌پردازند؛
- 3- **مواد تعلیمی و آموزشی** کمیساریای عالی، شامل راهنماها، دفترچه‌های توضیحی و بروشورهای مربوط به اهالی بومی، اقلیت‌ها، انجمن‌های حرفه‌ای و مؤسسه‌های آموزشی می‌شوند؛
- 4- **اسناد مرجع**، این امکان را به متخصصان حقوق بشر می‌دهد که به ابزارها و اسناد و متون حقوقی مربوط به حقوق بشر دسترسی بیابند، و سرانجام،
- 5- **کتاب‌های پایه‌ای حقوق بشر**، عموم مردم را از کارهای سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر آگاه می‌کنند.

1. برگ‌های اطلاع‌رسانی

برگ‌های اطلاع‌رسانی کمیساریای عالی، اطلاعاتی درباره طیف وسیعی از موضوع‌های مربوط به حقوق اساسی بشر ارائه می‌کنند. برخی از این برگ‌ها، به موضوع‌ها یا گروه‌های خاصی اختصاص دارند، درحالی که برخی دیگر، از ارگان‌های مربوط به حقوق بشر سازمان ملل متحد و چگونگی کار آنها اطلاعات مشروحی در اختیار می‌گذارند. برگ‌های اطلاع‌رسانی، درباره راه‌های همکاری با برنامه سازمان ملل متحد نیز راهنمایی‌های عملی در زمینه حقوق بشر ارائه می‌کنند.

2. نشریه‌های موضوعی

نشریه‌های موضوعی به بررسی عمیق یک موضوع می‌پردازند. موضوع‌ها بر اساس مطرح بودن، ماهیت اضطراری و تازگی در یک زمینه انتخاب می‌شوند. به چند نمونه از این نشریه‌ها اشاره می‌شود: چگونگی مدیریت مناسب برای حمایت از حقوق بشر، اهداف هزاره برای توسعه

را دنبال کنیم: رهیافت مبتنی بر حقوق بشر، ابزارهای حکومت قانون در جوامعی که جنگی را پشت سر گذاشته‌اند، ارزیابی کارآمدی نهادهای کشوری حقوق بشر (که به اتفاق شورای بین‌المللی بررسی حقوق بشر انتشار یافت)؛ و حقوق تبعه سایر کشورها.

۳. مواد تعلیمی و آموزشی

مواد تعلیمی و آموزشی کمیساریای عالی، چشم‌اندازی از مجموعه نظام دفاع از حقوق بشر سازمان ملل متحد و نیز ابزارهای عملی برنامه‌های تعلیم و تربیت برای طیف‌های گوناگون، همچون پلیس، پرسنل زندان، قضات، نمایندگان مجلس، متخصصان حقوق بشر، ناظران انتخابات و مددکاران اجتماعی، و نیز اشخاص یا گروه‌های خاص ارائه می‌دهد.

سری آموزش حرفه‌ای، دربرگیرنده دفترچه‌های توضیحی و بروشور است برای آشنا ساختن افکار عمومی با هنجارهای بین‌المللی و خطاب به کسانی که می‌توانند در سطح کشور، بر وضعیت حقوق بشر تأثیر بگذارند. اگرچه این نشریه‌ها اساساً برای پشتیبانی از اقدام‌های آموزشی کمیساریا در نظر گرفته شده‌اند، با این حال، برای سازمان‌هایی که به گروه‌های حرفه‌ای، آموزش حقوق بشری می‌دهند، ابزارهایی کمکی نیز هستند. دفترچه راهنمای دوره‌های آموزشی، با توجه به نیازها و تجارب بخش‌های گوناگون مخاطبان در درون گروه مورد نظر، در زمینه فرهنگ، آموزش و تاریخ، تهیه می‌شود. این راهنما در صورت لزوم، برای آموزش‌دهندگان، اطلاعاتی را در زمینه تکنیک‌های تعلیمی فراهم می‌کند.

سری آموزشی در زمینه حقوق بشر، شامل کتاب‌هایی است برای کمک به طرف‌هایی که به طور کلی به ترویج حقوق بشر می‌پردازند. و اطلاعاتی درباره برنامه جهانی آموزش حقوق بشر، یک بررسی درباره آموزش حقوق بشر و معاهده‌های مربوط به حقوق بشر، مجموعه‌ای از مفاد اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای درباره آموزش حقوق بشر و برگه‌ای شامل توصیه‌های مفید و عملی به مربیان و آموزگاران را در برمی‌گیرند.

و سرانجام، **سری راهنماها** که شامل مجموعه‌ای از سندها برای اشخاص یا گروه‌های مردم است که چگونگی حفظ حقوق‌شان را از راه روال‌های گوناگون بین‌المللی و منطقه‌ای نشان می‌دهد. این سری در برگیرنده راهنمای سازمان ملل متحد برای مردمان بومی و راهنمای سازمان ملل متحد برای اقلیت‌ها، شامل ۱۴ بروشور است که توضیح می‌دهد اقلیت‌ها به چه طریق می‌توانند از دادرسی‌ها و ساز و کارهای منطقه‌ای سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر استفاده کنند.

۴. اسناد مرجع

اسناد و مدارک مرجع به پژوهشگران و حقوقدانان متخصص در حقوق بشر امکان می‌دهد به ابزارها و اسناد اصلی حقوق بشر و سایر اطلاعات اساسی دسترسی پیدا کنند. برای مثال، گلچینی از اسناد حقوق بشر را نام می‌بریم. از قبیل، اصلی‌ترین اسناد بین‌المللی حقوق بشر: پیمان‌های جدید، مجموعه اصول و آراء ارگان‌های مربوط به پیمان‌های حقوق بشر، همچون گزیده تصمیم‌های کمیته حقوق بشر بر طبق پروتکل اختیاری یا گزیده آراء کمیته علیه شکنجه (که فقط به انگلیسی است).

۵. کتاب‌های پایه‌ای حقوق بشر

هدف این اسناد که شامل آفیش‌هایی حول امر حقوق بشر است، اطلاع‌رسانی به عامه مردم از کارهای سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر و پاسخ به پرسش‌هایی است که به کرات درباره برنامه سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر، مطرح می‌شوند.

چگونگی دریافت نشریات کمیساریای عالی

کمیساریای عالی فهرست انتشارات خود را به طور منظم به روز می‌کند و به شش زبان رسمی سازمان ملل متحد منتشر می‌شود: انگلیسی، عربی، چینی، اسپانیایی، فرانسه و روسی. نشریه‌هایی را که با حرف (W) مشخص شده‌اند، می‌توان از روی سایت کمیساریای عالی به رایگان ضبط کرد. نشریه‌هایی که علامت ستاره (*) دارند، به فروش می‌رسند و می‌شود آن‌ها را از کتابفروشی‌ها یا از مرکز پخش انتشارات سازمان ملل در سراسر دنیا، خرید. برای دریافت اطلاعات تکمیلی، به سایت کتابخانه سازمان ملل متحد در نیویورک (اگر ساکن امریکای شمالی، امریکای لاتین، آسیا یا اقیانوس آرام هستید) یا در ژنو (اگر ساکن آفریقا، اروپا یا خاورمیانه هستید) رجوع کنید.

برای کسب اطلاعات به روز، به سایت انتشارات کمیساریای عالی مراجعه کنید. کنشگران جامعه مدنی که خواهان دریافت ایمیل از انتشارات جدید هستند باید با آدرس زیر تماس بگیرند:

publications@ochchr.org

غالب انتشارات کمیساریای عالی، در سایت در دسترس است. افزون بر این، نسخه‌های چاپی اسناد حاوی اطلاعات درباره موضوع‌های خاص یا درباره اقدامات آموزشی را می‌توان به تعداد اندک با تماس با آدرس زیر، سفارش داد:

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel: +41 (0)22 928 92 24

Fax : +41(0)22 928 90 10

Mail: publications@ochchr.org

هنگام سفارش دادن یک نشریه به کمیساریای عالی، بهتر است به روشنی ذکر کرد که:

- این نشریه برای چه هدفی استفاده خواهد شد. اطلاعات درباره دوره آموزشی، اهداف آن، تاریخ دوره، شرکت کنندگان آن و غیره را فراهم کنید. به علاوه، واکنش‌های خود را پس از گذراندن دوره آموزشی و اطلاعاتی، از طریق نامه یا ایمیل بفرستید.
- تعداد نسخه‌های مورد نیاز از هر نشریه
- نام شخص مورد تماس
- نام سازمان (اگر هست)
- آدرس پستی
- شماره فاکس

برای دریافت فرم سفارش، به سایت انتشارات کمیساریای عالی رجوع کنید. این نسخه‌ها، در صورت موجودی، تا جایی که ممکن است، از نزدیکترین دفتر سازمان ملل متحد قابل دریافت است. توجه کنید که مقدار [این نشریه‌ها] محدود است و علامت سیاه در روی فهرست این نشریه‌ها، به معنی آن است که آن نشریه فعلاً موجود نیست.

ناشرانی که مایل اند اسناد منتشر شده از سوی کمیساریا را دوباره چاپ کنند، باید تقاضای خود را به بخش فروش دفتر سازمان ملل متحد در ژنو، به آدرس زیر تسلیم کنند:

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Mail: unpubli@unog.ch

ب. کتابخانه کمیساریای عالی

کتابخانه کمیساریای عالی در ژنو برای طرف‌های همکاری کمیساریا، ساز و کارها و کارشناسان سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر، و نیز پرسنل کمیساریای عالی، خدمات گسترده‌ای در زمینه اطلاعات و منابع ارائه می‌دهد. این کتابخانه، حاوی مجموعه استثنایی از سند و مدرک، نشریه و کتاب درباره حقوق بشر، به صورت چاپی یا الکترونیکی است. به علاوه، این کتابخانه که اسناد و مدارک مربوط به آموزش حقوق بشر را در خود جای داده، با کتابخانه سازمان ملل متحد و سایر کتابخانه‌های بزرگ و انستیتوهای پژوهشی بزرگ در سراسر دنیا رابطه دارد و از این طریق خدمات پژوهشی و معرفی منابع را توسط اینترنت در اختیار کاربران می‌گذارد. کتابخانه کمیساریا، در دسترس جامعه جهانی و نیز اهل حرفه‌ای است که به سازمانی تعلق ندارند. سازمان‌های غیردولتی مستقر در ژنو و مورد قبول دفتر سازمان ملل متحد در ژنو می‌توانند به آسانی به این کتابخانه دسترسی داشته باشند. اعضای دیگر سازمان‌های غیردولتی و نیز اعضای جامعه مدنی می‌توانند کارت موقت برای استفاده از کتابخانه دریافت کنند. کتابخانه از دوشنبه تا جمعه، از ساعت ۹/۳۰ تا ۳۰/۱۲ و ۱۴ تا ۱۷ باز است. مراجعان باید کارت شناسایی معتبر عکس‌دار (کارت سازمان ملل، پاسپورت، شناسنامه یا گواهینامه رانندگی) به همراه داشته باشند. منابع مرجع را نمی‌توان قرض گرفت، بلکه باید در محل مطالعه کرد. دسترسی به کتابخانه تابع مقررات داخلی کتابخانه کمیساریاست. متأسفانه افراد صغیر بدون همراه، اجازه استفاده از کتابخانه را ندارد.

نحوه دسترسی به کتابخانه کمیساریای عالی

 کتابخانه کمیساریای عالی در طبقه همکف ساختمان Giuseppe Motta واقع شده است.
(48, avenue Giuseppe Motta, Genève)

کتابخانه از دوشنبه تا جمعه، از ساعت ۹/۳۰ تا ۳۰/۱۲ و ۱۴ تا ۱۷ باز است. مراجعان باید کارت شناسایی معتبر عکس‌دار (کارت سازمان ملل، پاسپورت، شناسنامه یا گواهینامه رانندگی) به همراه داشته باشند.

Tel: +41 (0) 22 928 97 90
Fax: +41 (0) 22 928 90 65

پ. سایر منابع برای اسناد و مدارک

سایت کمیساریای عالی، منبع مفید اطلاعات است که در آن می‌توان انتشارات و اسناد و مدارک مرجع یا مربوط به ساز و کارهای بین‌المللی دفاع از حقوق بشر و فعالیت‌های کمیساریای عالی را به دست آورد. صفحه اصلی سایت کمیساریا، شامل ستون‌هایی است که کاربرانی را که در جستجوی اطلاعات درباره حقوق بشرند، و به ویژه برای یافتن مدارک رسمی طبقه‌بندی شده بر حسب کشور، شماره یا حوزه‌های مورد نظر اهل حرفه، هدایت می‌کنند. امکان دسترسی به تمامی مدارک رسمی کمیساریا نیز از طریق سیستم پخش الکترونیکی سازمان ملل متحد وجود دارد.

مرکز رسانه‌ها

مرکز رسانه‌ها این امکان را فراهم می‌کند که از طریق اینترنت بتوان به اعلامیه‌ها و اطلاعیه‌های مطبوعاتی مربوط به فعالیت‌های کمیساریای عالی و ساز و کارهای بین‌المللی حقوق بشر سازمان ملل متحد دسترسی یافت. آخرین خبرها، تاریخ نشست‌ها و اقدامات، اعلامیه‌های کمیساریای عالی حقوق بشر و اطلاعیه‌های مطبوعاتی آرشیو شده، بر روی سایت کمیساریا قابل دسترس است.

کارکنان رسانه‌ها که در پی یافتن اطلاعات، مصاحبه‌ها یا اظهار نظرها هستند، باید با بخش ارتباطات، به نشانی زیر تماس بگیرند:

ایمیل: press-info@ohchr.org

شماره تلفن: +41 (0)22 917 97 67 (سخنگوی کمیساریای عالی)

+41 (0)22 917 93 83 (کارمند مسئول اطلاعات)

برای دریافت خبرنامه اطلاعاتی از طریق ایمیل، با press-info@ohchr.org تماس بگیرید.

برای دریافت اطلاعات درباره اسناد و مدارک کمیساریای عالی در مورد ارگان‌ها و ساز و کارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد، به فصل مربوطه در راهنمای حاضر مراجعه کنید.

فصل چهارم. ارگان‌هایی که براساس اسناد حقوق بشر تأسیس شده اند

ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر توضیح:

ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر (ارگان‌های قراردادی)، کمیته‌های کارشناسی مستقلی هستند که کارشان نظارت بر کاربست اسناد حقوق بشر سازمان ملل متحد توسط کشورهای عضو است. برای این کار، این کمیته‌ها، گزارش‌های ادواری را که توسط کشورهای عضو در رابطه با اقداماتشان برای تحقق مفاد این اسناد تسلیم شده‌اند، مورد بررسی قرار می‌دهند. غالب این ارگان‌های ایجاد شده بر طبق اسناد حقوق بشر، صلاحیت دریافت و بررسی شکایات از سوی اشخاص را دارند، و بسیاری از آن‌ها می‌توانند در این زمینه تحقیق کنند. یکی از این ارگان‌ها، به نام زیرکمیتهٔ جلوگیری از شکنجه، می‌تواند برای جلوگیری از شکنجه از محلی که در آن، اشخاص محروم از آزادی نگهداری می‌شوند، بازدید به عمل آورند.

چگونه کار می‌کنند؟

کشورهای عضو، علاوه بر اینکه تعهد دارند مفاد اسناد را به عمل درآورند، باید به طور منظم گزارش‌هایی را از نحوهٔ به اجرا گذاشتن مفاد این اسناد ارائه کنند. ارگان مسئول نظارت بر اجرای حقوق بشر این گزارش‌ها را با حضور نمایندگانی از کشور ذینفع در پرتو اطلاعاتی که در اختیار دارد، از جمله اطلاعات تکمیلی کتبی که از جانب آن کشور ارسال شده، و نیز اطلاعاتی که شفاهاً به هنگام بررسی گزارش داده می‌شود، مورد بررسی قرار می‌دهد. این کمیته‌ها، اطلاعاتی نیز در اختیار دارند که از سازمان ملل متحد، انستیتوهای کشوری دفاع از حقوق بشر و کنشگران جامعهٔ مدنی، به ویژه سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌های حرفه‌ای و نمایندگان محافل دانشگاهی گرفته اند. ارگان‌های قراردادی، در پایان این روند، تصمیماتی اتخاذ می‌کنند که عموماً «ملاحظات نهایی» نامیده می‌شود. در این ملاحظات، جنبه‌های مثبت به اجرا درآمدن این اسناد توسط آن کشور و نیز عرصه‌هایی که طبق توصیهٔ ارگان قراردادی باید در آن اقدامات تکمیلی انجام گیرد، قید می‌شود.

ارگان‌های قراردادی، علاوه بر بررسی گزارش کشورهای عضو، کارهای دیگری نیز برای تقویت اجرای مفاد اسناد مورد نظر انجام می‌دهند:

- **کمیتهٔ حقوق بشر، کمیتهٔ رفع تبعیض نژادی، کمیتهٔ علیه شکنجه، کمیتهٔ رفع تبعیض علیه زنان، کمیتهٔ حمایت از حقوق کارکنان مهاجر و اعضای خانوادهٔ آن‌ها، کمیتهٔ حقوق اشخاص معلول و کمیتهٔ ناپدیدی به زور** (که هنوز در سال ۲۰۰۸ به وجود نیامده بود) صلاحیت آن را دارند که به شکایات اشخاصی (یا گروه‌هایی از اشخاص در مورد کمیتهٔ رفع تبعیض نژادی، کمیتهٔ رفع تبعیض علیه زنان و کمیتهٔ حقوق اشخاص معلول) که ادعا می‌کنند حقوق‌شان از طرف کشور عضو نقض شده، رسیدگی کنند. هنگامی که پروتکل اختیاری مربوط به **میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی** به اجرا در

بباید، کمیته‌های یادشده می‌توانند به شکایات اشخاص نیز رسیدگی نمایند. ارگان‌های قراردادی، به عنوان ساز و کارهای رسیدگی به شکایات، در موارد اضطراری، می‌توانند با اتخاذ تدابیری موقتی، مورد را در همان وضع نگهدارند تا زمانی که بتوانند در باره آن حکم قطعی صادر کنند.

- کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته حقوق اشخاص معلول و کمیته ناپدید شدن به زور، اگر اطلاعات معتبری دریافت کنند که بر طبق شواهد متقن، مفاد اسناد مورد نظر به صورت آشکار، وخیم یا نظام‌مندی در یک کشور عضو نقض شده است، می‌توانند آغاز به تحقیق کنند.
- کمیته رفع تبعیض نژادی، کمیته حقوق بشر، کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته حمایت از حقوق کارگران مهاجر، آیین دادرسی دارند که می‌توانند از این طریق، به شکایات یا اختلافات میان کشورها رسیدگی کنند؛ و بالاخره،
- کمیته رفع تبعیض نژادی، روال‌های حقوقی برای هشدار سریع و اضطراری ایجاد کرده است.

ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، علاوه بر تصویب ملاحظات کلی، بحث‌های موضوعی درباره این یا آن موضوع مشخص سازمان می‌دهند تا توصیه‌های مشخصی درباره به اجرا گذاشتن مفاد اسناد گوناگون ارائه دهند.

چگونگی تماس با ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نحوه همکاری با آنها
برای جامعه مدنی، کار با ارگان‌های قراردادی، وسیله کارآمدی در کمک به تحقق حقوق بشر و تدوین قوانین و مقررات به سود حقوق بشر است.
امکانات گوناگونی به جامعه مدنی ارائه شده است تا با ارگان‌های قراردادی، و با توجه به ویژگی هر یک از ارگان‌ها، همکاری کند. برای نمونه:

- پیشبرد به امضا رساندن یک سند [حقوق بشری]؛
- مراقبت از اینکه کشورهای عضو به تعهدات خود در زمینه گزارش‌دهی عمل کنند؛
- ارسال اطلاعات کتبی و اسناد و مدارک به ارگان‌های قراردادی، به ویژه ارسال گزارش‌های کتبی؛
- شرکت در نشست‌های ارگان به عنوان ناظر یا ارائه بحث شفاهی در آن، در صورتی که طبق مقررات ارگان‌های قراردادی، شدنی باشد؛
- دنبال کردن و پیگیری ملاحظات نهایی که از سوی ارگان‌های قراردادی ارائه شده است؛
- تسلیم شکایت یک شخص به یکی از ارگان‌های قراردادی (کمیته حقوق بشر، کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض نژادی و کمیته کارگران مهاجر)؛
- ارسال اطلاعاتی که می‌تواند به انجام تحقیقات محرمانه منجر شوند (کمیته علیه شکنجه و کمیته رفع تبعیض علیه زنان).

- ارسال اطلاعاتی که می‌تواند به فراخواندن روال‌های هشدار سریع و اضطراری، بینجامد (کمیته رفع تبعیض نژادی)؛
- گزارش دادن به نشست سالانه بین کمیته‌های ارگان‌هایی که براساس اسناد حقوق بشر ایجاد شده اند.

نحوه تماس با ارگان‌های قراردادی

از طریق کمیساریای عالی پناهندگی در ژنو، می‌توان با همه کمیته‌ها تماس گرفت:

(نام کمیته)

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 29

الف. ارگان‌هایی که بر طبق اسناد حقوق بشر تأسیس شده‌اند، کدام اند؟

۹ سند بین‌المللی حقوق بشر که نظارت بر اجرای آن‌ها بر عهده ارگان‌های قراردادی است، برای کشورها تعهداتی حقوقی در زمینه اعتلای حقوق بشر و رعایت این حقوق، برمی‌شمارند. زمانی که یک کشور سند مربوط به حقوق بشر را از راه اعلام موافقت^۵ یا پیوستن^۶ به آن می‌پذیرد، عضو آن سند محسوب می‌شود و از همان زمان، به لحاظ حقوقی موظف است که حقوق یادشده در آن سند را رعایت کند.^۷ ایجاد یک کمیته بین‌المللی کارشناسان مستقل در این اسناد پیش‌بینی شده است (ارگان‌های قراردادی) که مسئول نظارت بر اجرای مفاد این اسناد در کشورهایی است که با آن‌ها اعلام موافقت کرده یا بدان‌ها پیوسته‌اند.^۸

^۵ Ratification یا اعلام موافقت، همچون پذیرفتن و تأیید کردن، اعمالی هستند که بر طبق آن، کشورها صریحاً تعهد خود را به یک معاهده اعلام می‌کنند. امضای یک معاهده نیز، حتی پیش از اعلام موافقت با آن، در فاصله زمانی میان امضا کردن و اعلام موافقت، تأیید یا صحه گذاشتن، آن کشور را موظف می‌کند که از دست یازیدن به هر اقدامی که مانع تحقق اهداف آن سند شود، خودداری نماید. (نگاه کنید به ماده ۱۸ کنوانسیون وین درباره قانون معاهدات سال ۱۹۶۹).

^۶ Adhesion یا پیوستن (الحاق)، عملی است که کشوری که معاهده را امضا نکرده، موافقت خود را با یک معاهده، با تسلیم یک «سند پذیرفتن» در نزد دبیر کل سازمان ملل متحد اعلام می‌کند. پیوستن، همان اثر حقوقی را دارد که اعلام موافقت، پذیرش یا تأیید.^۷ جز آن‌هایی که کشور مربوطه قید و شرط (تفحظ) گذاشته است. قید و شرط، عبارت است از اینکه یک کشور اعلام می‌کند که قصد دارد برخی از مفاد یک سند را مستثنی کند یا الزام‌های حقوقی آن‌ها را تغییر دهد. تعیین قید و شرط، به یک کشور اجازه می‌دهد که در یک معاهده چندجانبه شرکت کند، که اگر چنین امکانی به او داده نمی‌شد، نمی‌توانست یا نمی‌خواست مشارکت کند. یک کشور می‌تواند به هنگام امضا، اعلام موافقت، پذیرش، تأیید یا پیوستن به یک سند، قید و شرط بگذارد. قید و شرط، نمی‌تواند سند مورد نظر را از موضوع و هدف خود خالی کند.

^۸ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ایجاد یک ارگان برای پیگیری به اجرا گذاشته شدن این سند، پیش‌بینی نکرده است، اما مأموریت کلی نظارت بر اجرای آن را به شورای اقتصادی و اجتماعی محول کرده است. در سال ۱۹۸۵، گروه کاری که از سوی این شورا ایجاد شد تا به بررسی گزارش کشورهای عضو یاری برساند، براساس مدل ارگان‌های قراردادی بازسازی شد و «کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» نام گرفت (قطعه‌نامه ۱۷/۱۹۸۵ شورای اقتصادی و اجتماعی). این کمیته که نخستین بار در سال ۱۹۸۷ گرد هم آمد، از آن پس، یک ارگان قراردادی به شمار می‌رود.

این ارگان‌های قراردادی که ابزارهایی ایجاد شده توسط سازمان ملل متحد هستند، نقشی کلیدی در تقویت رعایت حقوق بشر در کشورها دارند. وظیفه اصلی همه این ارگان‌ها، با بررسی گزارش‌های دوره‌ای که توسط کشورهای عضو تسلیم می‌شود، پیگیری به اجرا درآمدن اسناد معتبر است.

در سپتامبر سال ۲۰۰۸، نه ارگان ایجادشده براساس اسناد مربوط به حقوق بشر وجود داشت:

- کمیته حقوق بشر، مسئول نظارت بر اجرای میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) و پروتکل‌های اختیاری این میثاق؛
- کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مسئول به اجرا درآمدن میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۹۶۶)؛
- کمیته رفع تبعیض نژادی، مسئول نظارت بر اجرای کنوانسیون بین‌المللی رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی (۱۹۶۵)؛
- کمیته رفع تبعیض علیه زنان، مأمور نظارت بر اجرای کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان (۱۹۷۹)؛
- کمیته ضد شکنجه، مأمور نظارت بر اجرای کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز (۱۹۸۴)؛
- زیر کمیته برای جلوگیری از شکنجه، که براساس پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز ایجاد شد (۲۰۰۲)؛
- کمیته حقوق کودک، مسئول نظارت بر اجرای کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹) و پروتکل‌های اختیاری آن؛
- کمیته کارگران مهاجر، مسئول نظارت بر اجرای کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان (۱۹۹۰)؛
- کمیته حقوق اشخاص معلول، مسئول نظارت بر اجرای کنوانسیون حقوق اشخاص معلول (۲۰۰۶).^۹

دهمین ارگان قراردادی، کمیته ناپدیدهای قهری، زمانی که کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدیدهای قهری (۲۰۰۶) ایجاد و به اجرا گذاشته خواهد شد.^{۱۰} چنان که در بالا گفته شد، برخی از اسناد با پروتکل‌های اختیاری که می‌توانند مورد موافقت کشورهای عضو قرار گیرند، تکمیل شده اند.^{۱۱} این پروتکل‌ها به حقوق اساسی دیگری اختصاص

^۹ اعلام موافقت کشورها با اسناد حقوق بشر و پیوستن به آن‌ها، در سال‌های گذشته به طرز محسوسی افزایش یافته است. در ۳۰ سپتامبر سال ۲۰۰۸، شمار کشورهای عضو میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، ۱۶۲ بود؛ شمار اعضای میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۵۹ کشور؛ ۱۷۳ کشور عضو کنوانسیون بین‌المللی رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی؛ ۱۸۵ کشور عضو کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان؛ ۱۴۵ کشور عضو کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز؛ ۱۹۳ کشور عضو کنوانسیون حقوق کودک؛ ۳۹ کشور عضو کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها؛ و ۴۰ کشور عضو کنوانسیون حقوق اشخاص معلول.

^{۱۰} در ۳۰ سپتامبر سال ۲۰۰۸، پنج کشور عضو کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدیدهای قهری بودند. هنگامی که ۲۰ کشور با این سند اعلام موافقت کنند یا آن را امضا نمایند، به اجرا گذاشته خواهد شد.

یافته اند یا روال‌های دیگری برای پیگیری گذاشته اند. هفت پروتکل اختیاری در رابطه با اسناد بین‌المللی حقوق بشر وجود دارد:

- پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی؛
- پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی با هدف لغو مجازات مرگ؛
- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان؛
- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با درگیر شدن کودکان در محاصمه‌های مسلحانه؛
- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با فروش کودکان، فحشای کودکان و پورنوگرافی نشان‌دهنده کودکان؛
- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی و توهین‌آمیز؛
- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق اشخاص معلول.¹²

شورای حقوق بشر پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را در تاریخ ۱۸ ژوئن سال ۲۰۰۸ به تصویب رساند.¹³ این کمیته تشکیل شده است از ۱۰ تا ۲۳ کارشناس مستقل که صلاحیت شناخته شده‌ای در زمینه حقوق بشر دارند. نامزدی آنان [برای عضویت در این کمیته] توسط کشورهای عضو اعلام می‌شود که آنان را برای دوره چهارسال و قابل تمدید، انتخاب می‌کنند. دوران عضویت در ارگان‌های مورد نظر، به تازگی به دو بار محدود شده است. دبیرخانه کلیه ارگان‌های قراردادی توسط گروه پیگیری پیمان‌های بخش معاهده‌های مربوط به حقوق بشر کمیساریای عالی ملل متحد اداره می‌شوند؛ این گروه، شکایت‌ها، گزارش‌ها و نامه‌های ارسالی به ارگان‌های قراردادی را دریافت می‌کند، گزارش تهیه می‌کند، تحقیقات انجام می‌دهد، در زمینه فنی همکاری می‌کند، و به کشورهای عضو مشاوره و توصیه ارائه می‌دهد، نشست‌هایی را سازماندهی می‌کند و سایر خدمات تدارکاتی لازم را برای کار ارگان‌های قراردادی فراهم می‌نماید.

نشست همه ارگان‌های قراردادی در ژنو یا نیویورک برگزار می‌شود.¹⁴ (نشست ژنو معمولاً در ساختمان مرکزی کمیساریای عالی، کاخ ویلسون، و نیز برخی مواقع در کاخ ملت‌ها برگزار می‌شود). کمیساریای عالی در حال ایجاد سالن‌های مخصوص گردهمایی‌ها، اسناد و مدارک و وسایل

¹¹ کشورها می‌توانند پروتکل‌های اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک را در صورت امضا کنوانسیون، بپذیرند حتی اگر با آن اعلام موافقت نکرده اند یا بدان نپیوسته اند.

¹² در ۳۰ سپتامبر سال ۲۰۰۸، ۱۱۱ کشور عضو پروتکل اختیاری میثاق حقوق مدنی و سیاسی بودند؛ ۶۸ کشور عضو دومین پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، با هدف لغو مجازات مرگ؛ ۹۲ کشور عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان؛ ۱۳۲ کشور عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با درگیری کودکان در محاصمه‌های مسلحانه؛ ۱۲۹ کشور عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با فروش کودکان، فحشای کودکان و پورنوگرافی نشان‌دهنده کودکان؛ ۳۵ کشور عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون ضد شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز؛ و ۲۴ کشور عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق اشخاص معلول.

¹³ - مجمع عمومی نیز در همان سال باید آن را تصویب می‌کرد.

¹⁴ - نشست ماه مارس (نشست بهاری) کمیته حقوق بشر در نیویورک برگزار می‌شود، نشست‌های کمیته رفع تبعیض علیه زنان، در نیویورک و ژنو برگزار شد.

فنی خود است تا کارشناسان، هیئت‌های نمایندگی از سوی جامعه مدنی که مشکلات جسمی دارند، بتوانند در کار ارگان‌های قراردادی مشارکت داشته باشند.
سیستم ارگان‌هایی که براساس اسناد حقوق بشر ایجاد شده‌اند

ارگان‌های قراردادی	سند مرجع	پروتکل اختیاری مربوط به یک سند
کمیته حقوق بشر، در سال ۱۹۷۷ ایجاد شده	میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مصوب ۱۹۶۶	پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (اجازه رسیدگی به شکایات اشخاص را به کمیته می‌دهد)، مصوب ۱۹۶۶
کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، در سال ۱۹۸۵ به وجود آمده	میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مصوب ۱۹۶۶	دومین پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، برای لغو مجازات مرگ، مصوب ۱۹۸۹
کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، در سال ۱۹۸۵ به وجود آمده	میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مصوب ۱۹۶۶	پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، در ژوئن سال ۲۰۰۸ توسط شورای حقوق بشر به تصویب رسید. مجمع عمومی می‌بایست آن را در سال ۲۰۰۸ تصویب کند؛ زمانی که این پروتکل به اجرا گذاشته شود، به کمیته امکان خواهد داد که به شکایات اشخاص رسیدگی کند.
کمیته رفع تبعیض نژادی، در سال ۱۹۷۷ به وجود آمد	کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض نژادی، مصوب ۱۹۶۵	فاقد پروتکل اختیاری
کمیته رفع تبعیض علیه زنان، در سال ۱۹۸۲ ایجاد شده	کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان، مصوب ۱۹۷۹	پروتکل اختیاری در رابطه با رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، مصوب سال ۱۹۹۹ (به کمیته اجازه می‌دهد که شکایات اشخاص را بررسی و در باره آنها تحقیق کند)
کمیته علیه شکنجه، در سال ۱۹۸۷ ایجاد شد	کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز، مصوب ۱۹۸۴	به ستون بعدی رجوع کنید

	<p>پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز (که ساز و کارهای ملی و بین‌المللی پیگیری را مقرر کرد)، مصوب سال ۲۰۰۲</p>	<p>زیر کمیته برای جلوگیری از شکنجه، در سال ۲۰۰۶ به وجود آمد</p>
<p>پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با دخالت کودکان در محاصمه‌های مسلحانه، مصوب سال ۲۰۰۰</p> <p>پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق کودک، در رابطه با فروش کودکان، فحشای کودکان و هرزه‌نگاری (پورنوگرافی) نمایش دهنده کودکان، مصوب سال ۲۰۰۰</p>	<p>کنوانسیون حقوق کودک، مصوب سال ۱۹۸۹</p>	<p>کمیته حقوق کودک، در سال ۱۹۹۱ ایجاد شد</p>
<p>فاقد پروتکل اختیاری</p>	<p>کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان، مصوب سال ۱۹۹۰</p>	<p>کمیته حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان، ایجاد شده در سال ۲۰۰۴</p>
<p>پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون حقوق اشخاص معلول، مصوب سال ۲۰۰۶ (که به کمیته اجازه می‌دهد به شکایات اشخاص رسیدگی کند)</p>	<p>کنوانسیون حقوق اشخاص معلول، مصوب سال ۲۰۰۶</p>	<p>کمیته حقوق اشخاص معلول، ایجاد شده در سال ۲۰۰۸</p>
<p>فاقد پروتکل اختیاری</p>	<p>کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدید شدن قهری، مصوب سال ۲۰۰۶ (هنوز در سپتامبر سال ۲۰۰۸ لازم‌الاجرا نشده)</p>	<p>کمیته ناپدید شدن‌های قهری (هنوز در سپتامبر سال ۲۰۰۸ وجود نداشت)</p>

کمیساریای عالی حقوق بشر اطلاعات مربوط به ارگان‌های ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر را در اختیار شما می‌گذارد.

اطلاعات تکمیلی درباره اسناد بین‌المللی حقوق بشر و ارگان‌های قراردادی را در سایت کمیساریا و

نیز بر روی برگه‌های اطلاعاتی کمیساریا خواهید یافت:

- شماره ۱۰ (۱): حقوق کودک
- شماره ۱۲: کمیته رفع تبعیض نژادی
- شماره ۱۵ (۱): حقوق مدنی و سیاسی: کمیته حقوق بشر
- شماره ۱۶ (۱): کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- شماره ۱۷: کمیته علیه شکنجه
- شماره ۲۲: تبعیض علیه زنان: کنوانسیون و کمیته (فقط به انگلیسی است)
- شماره ۲۴ (۱): کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کارگران مهاجر و خانواده آنان، و کمیته کنوانسیون
- شماره ۳۰: سیستم پیمان‌های حقوق بشر سازمان ملل متحد: مقدمه‌ای بر ماهیت معاهده‌های حقوق بشر و معاهده‌های ... (فقط به انگلیسی)
- شماره ۷ (۱): روال بررسی تحقیقات [انجام شده]

فهرستی از برگه‌های اطلاعات کمیساریا که به روز شده، در سایت کمیساریا ارائه شده است. برای اطلاع بیشتر از گزارش‌های ارائه شده توسط کشورهای عضو، رجوع کنید به گزارش درباره روش کار ارگان‌های قراردادی مربوط به چگونگی ارائه گزارش‌ها (HRI/MC/2008/4).

ب. ارگان‌های ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر چگونه کار می‌کنند؟

برای ارزیابی از نحوه اجرای معاهده‌ها توسط کشورهای عضو، ارگان‌های قراردادی وظایف چندی به عهده دارند. با اینکه این ارگان‌ها فعالیت‌های خود را با یکدیگر هماهنگ می‌کنند، نحوه کارکرد و عمل آن‌ها گوناگون است. برخی از این تفاوت‌ها در شکل کار، که از منظر جامعه مدنی اهمیت دارند، در ضمیمه پایان این فصل توضیح داده شده است.

1. متعهد ساختن کشورهای عضو به ارائه گزارش

به محض آنکه یک کشور سندی را پذیرفت یا بدان پیوست، علاوه بر اینکه موظف به اجرای مفاد آن است، تعهد دارد که گزارش‌هایی ادواری درباره اقداماتی که برای به اجرا گذاشتن آن‌ها کرده است، به کمیته صلاحیتدار تسلیم کند. کشورها باید در این گزارش‌ها اقدام‌های قانونی، اداری، حقوقی و غیره‌ای را که برای اجرایی کردن مفاد اسناد مربوطه به عمل آورده‌اند، توضیح دهند و

درباره مشکلات پیشبرد کار توضیح دهند. این گزارش‌ها با حضور نماینده آن کشور، توسط کمیته صلاحیتدار مورد بررسی قرار می‌گیرند.

به طور معمول، یک یا دو سال پس از لازم‌الاجرا شدن معاهده برای یک کشور، یک گزارش **مقدماتی** از آن کشور خواسته می‌شود. زمان ارائه گزارش‌های بعدی، برحسب قیود سند و با توجه به تصمیمات کمیته، دو تا پنج سال است. چند کمیته، گزارش‌های ترکیبی را می‌پذیرد، یعنی کشور عضو می‌تواند دو یا چند گزارش ادواری را با گنجاندن آن‌ها در یک گزارش، به کمیته مربوطه ارائه دهد. غالب ارگان‌های قراردادی، در جمع‌بندی‌های نهایی خود زمانی را که گزارش بعدی باید تسلیم شود، تعیین می‌کنند.

کشورهای عضو ترغیب می‌شوند که ارائه گزارش‌شان به ارگان‌های قراردادی را نه تنها به عنوان اقدامی برای انجام تعهدات بین‌المللی خود بدانند، بلکه آن را فرصتی نیز برای توضیح وضعیت رعایت حقوق بشر در کشور خود برای برنامه‌ریزی‌های سیاسی تلقی کنند.

2. بررسی گزارش کشورهای عضو توسط ارگان‌های قراردادی

فهرست نکات مورد بررسی

کمیته پیش از نشستی که در آن به گزارش یا گزارش‌های یک کشور عضو رسیدگی می‌کند، **فهرست نکات مورد بررسی** و پرسش‌هایی را که به کشور عضو ارائه می‌شود؛ فراهم می‌کند. کشور عضو معمولاً پاسخ‌های خود را به این فهرست به صورت کتبی ارائه می‌دهد؛ این پاسخ‌ها بر روی سایت کمیساریا گذاشته می‌شود.

پاسخ کتبی به فهرست نکات مورد بررسی، گزارش کشور عضو را تکمیل می‌کند و به ویژه زمانی که بین تسلیم گزارش ادواری و بررسی آن فاصله زمانی زیادی باشد، بسیار اهمیت پیدا می‌کند.

کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و کمیته حقوق کودک، یک گروه کار پیش از نشست را فرامی‌خوانند تا طی یک هفته گردهم آمده و فهرست نکات مورد بررسی و پرسش‌ها درباره گزارش کشورهای عضو را که مورد بررسی قرار خواهند داد، آماده کنند. کمیته حقوق بشر این وظیفه را به عهده **اکیپ ویژه بررسی گزارش‌های ادواری**¹⁵ می‌گذارد که طی نشست پیش از بررسی گزارش کشور مورد نظر گرد هم می‌آیند.

اغلب کمیته‌ها، یکی از اعضای خود را به عنوان **گزارشگر کشوری** تعیین می‌کنند: وظیفه این فرد در درجه نخست، تعیین فهرست نکات مورد بررسی درباره کشور مورد نظر است.

سایر منابع اطلاعاتی

ارگان‌های قراردادی علاوه بر کشور طرف، می‌توانند از بخش‌ها و برنامه‌های ملل متحد و سازمان‌های بین‌حکومتی و نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، و نیز جامعه مدنی، و به ویژه سازمان‌های غیردولتی (ملی و بین‌المللی) انجمن‌های حرفه‌ای و جامعه دانشگاهی، درباره اجرای معاهده‌ها، اطلاعات دریافت کنند.

بررسی گزارش‌های کشورهای عضو

کشورهای عضو به نشست کمیته فراخوانده می‌شوند تا گزارش‌های خود را ارائه کنند، به پرسش‌های اعضای کمیته پاسخ دهند و اطلاعاتی تکمیلی در اختیار کمیته بگذارند. کمیته در پرتو

¹⁵ - اکیپ ویژه بررسی گزارش‌های ادواری، از یک گزارشگر ویژه آن کشور و چهار تا شش عضو کمیته که از سوی رئیس کمیته برگزیده می‌شوند، تشکیل می‌شود.

اطلاعاتی که در اختیار دارد، به همراه نمایندگان دولت‌ها، به بررسی گزارش‌ها می‌پردازد. و کوشش می‌کند که گفتگوهای سازنده برقرار کند تا از تلاش‌هایی که کشورها برای اجرای هرچه کامل‌تر و مؤثرتر مفاد اسناد مورد نظر به عمل می‌آورند، حمایت کند. ارگان‌های قراردادی، نهادهایی قضایی نیستند. بلکه اجرای معاهده‌ها را پیگیری می‌کنند و دولت‌ها را [به اجرای معاهده‌ها] ترغیب کرده و مشورت و توصیه به آنان ارائه می‌دهند.

ملاحظات نهایی و توصیه‌ها

ارگان‌های قراردادی برپایه گفتگو با دولت‌ها و نیز کلیه اطلاعات دریافتی، متنی را که عموماً ملاحظات نهایی خوانده می‌شود، به تصویب می‌رسانند که هم شامل جنبه‌های مثبت اجرای معاهده توسط دولت است و هم شامل حوزه‌هایی که دولت‌ها باید اقدامات بیشتری انجام دهند. بسیار مهم است که کشورهای عضو در گزارش‌های بعدی خود، اقداماتی را که برای عمل به توصیه‌ها و اجرای مفاد معاهده کرده‌اند، قید نمایند.

 اطلاعات منظم‌اً به روز شده درباره نشست‌های آینده ارگان‌های ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر، و نیز درباره کشورهایایی که به شرکت در نشست‌ها دعوت شده‌اند، بر روی سایت کمیساریا، در ستون ویژه ارگان‌های ایجادشده بر اساس اسناد حقوق بشر، قابل دسترس است.

پیگیری توصیه‌ها

ارگان‌های قراردادی برای اینکه دولت‌ها توصیه‌های آنان را به اجرا درآورند، ساز و کارهایی را در نظر گرفته‌اند که نظارت مؤثر بر اجرای توصیه‌های خودشان را تأمین کند. برخی از کمیته‌ها در ملاحظات نهایی‌شان، به دولت‌ها توصیه می‌کنند که در یک موعد مقرر، گزارشی درباره اقدامات انجام شده در مورد پیگیری این یا آن توصیه‌ها یا این یا آن «مسائل اولویت‌دار» به گزارشگر کشور یا به گزارشگر مسئول پیگیری ارائه دهند. این گزارش سپس توسط گزارشگر به اطلاع کمیته می‌رسد.

گاه اعضای ارگان‌های قراردادی به دعوت دولت عضو، به آن کشور می‌روند تا از پیگیری گزارش و ملاحظات نهایی مطمئن شوند.

3. بررسی شکایات ارسالی از سوی اشخاص، مبنی بر نقض حقوق آنان توسط کشور عضو

با چند شرط، هفت ارگان قراردادی صلاحیت بررسی شکایات یا اعتراض‌های ارسالی توسط اشخاص را که حقوق‌شان توسط یک کشور عضو نقض شده دارا هستند، کمیته رفع تبعیض نژادی، کمیته حقوق بشر، کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته کارگران مهاجر، کمیته حقوق اشخاص معلول، کمیته ناپدیدهای اجباری. در سپتامبر سال ۲۰۰۸، هنوز مکانیسم بررسی شکایات کمیته کارگران مهاجر به اجرا گذاشته نشده بود و برای کمیته ناپدیدهای اجباری نیز هنوز این مکانیسم به وجود نیامده بود. زمانی که پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به اجرا گذاشته شود، به ارگان‌های صلاحیت‌دار امکان خواهد داد که به شکایات ارسالی از جانب اشخاص نیز رسیدگی کنند.

ارگان قراردادی فقط زمانی می‌تواند به شکایات علیه یک کشور عضو رسیدگی کند که آن کشور صلاحیت او را در این زمینه به رسمیت شناخته باشد، یا از راه شکایت براساس ماده‌ی مربوطه در معاهده و یا پذیرفتن پروتکل اختیاری مربوطه.

4. شکایات و اختلافات میان کشورها

 اطلاعات بیشتر درباره‌ی شکایت از سوی اشخاص را می‌توان در فصل VIII راهنمای حاضر (تنظیم شکایت درباره‌ی نقض حقوق بشر) پیدا کرد. اطلاعات مشروح درباره‌ی شکایت‌های ارسالی از جانب اشخاص به ارگان‌های قراردادی (که دادخواست خوانده می‌شود)، و به ویژه نظر و مشورت در زمینه‌ی چگونگی تسلیم شکایت نیز در سایت کمیساریا در ستون ارگان‌های ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر، در دسترس است.

چندین سند مربوط به حقوق بشر، مفادی دارند که کشورهای عضو می‌توانند براساس آن‌ها از ارگان‌های قراردادی صلاحیتدار بخواهند به حقوق نقض شده توسط کشور دیگر رسیدگی کنند. تا سپتامبر سال ۲۰۰۸، هیچگاه از این وسیله استفاده نشده است.

5. تحقیقات

چهار ارگان قراردادی - کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کمیته حقوق اشخاص معلول و کمیته ناپدیدهای اجباری (زمانی که تشکیل بشود) - صلاحیت آن را دارند که اگر چنانچه اطلاعات معتبری دریافت کنند که کنوانسیون‌هایی که آن‌ها مسئول نظارت بر اجرای آنند در یک کشور عضو به صورت آشکار و مشخص، وخیم یا نظام مند نقض شده است، تحقیقات محرمانه انجام دهند. اما اگر موضوع مربوط به کشورهایی باشد که صلاحیت کمیته برای انجام تحقیق را صریحاً نفی کرده و از این سازوکار خارج شده‌اند، این ارگان‌ها نمی‌توانند دست به تحقیقات بزنند.

زمانی که ضرورت ایجاب کند و با موافقت کشور عضو، تحقیقات می‌تواند شامل بازدید از آن کشور نیز بشود. کمیته پس از بررسی نتایج تحقیقات، آن را همراه با تفاسیر و توصیه‌ها به کشور عضو ذینفع می‌دهد. روال تحقیق، محرمانه است و در طول آن، نیازمند همکاری کشور عضو.

6. هشدار سریع و روال اضطراری

 اطلاعات به روز درباره‌ی تحقیقات را می‌توان در برگ اطلاعاتی شماره ۳۰، نظام معاهده‌های حقوق بشر ملل متحد (تنها به زبان انگلیسی) یافت.

کمیته رفع تبعیض نژادی از سال ۱۹۹۳ نهاد هشدار سریع و اضطراری^{۱۶} را به وجود آورد. هدف نهادهای هشدار سریع، جلوگیری از این است که مشکلات موجود در این یا آن کشور عضو، دوباره به مخاصمه‌های تازه بدل شوند، یا آتش مخاصمه‌های پیشین دوباره شعله‌ور شود. هدف از هشدار، رویارویی با مسائلی است که مداخله فوری برای جلوگیری یا مهار کردن موارد وخیم نقض کنوانسیون بین‌المللی رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی را ضروری می‌سازند. در عمل، این نهادها همزمان ایجاد شدند و می‌توانند توسط خود کمیته یا طرف‌های ذینفع، به ویژه جامعه مدنی، همچون گروه‌های بومی فراخوانده شوند.

7. ملاحظات کلی

هریک از ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، تفاسیر خود را از مفاد سندی که مسئولیت نظارت بر آن را به عهده دارد، به شکل **ملاحظات کلی** بیان می‌کند (کمیته رفع تبعیض نژادی و کمیته رفع تبعیض علیه زنان، اصطلاح «توصیه‌های کلی» را به کار می‌برند). ملاحظات کلی، اطلاعات دقیقی درباره به اجرا درآمدن کنوانسیون ارائه می‌دهد و به انواع موضوع‌ها می‌پردازد، از تعبیر و تفسیر مجموعه مفاد اسناد تا نکات کلی درباره توضیح در مورد این یا آن ماده از سند که دولت‌ها باید در گزارش‌شان فراهم کنند.

8. روز بحث عمومی / گفتگوهای موضوعی

مشاهدات کلی و توصیه‌های عمومی مصوب ارگان‌های قراردادی هر ساله تکمیل می‌شوند. برای آگاهی و دریافت اطلاعات درباره تاریخ بحث آتی، به ستون مربوط به ارگان‌های قراردادی ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر در سایت کمیساریا مراجعه کنید.

چندین ارگان قراردادی درباره این یا آن موضوع یا درباره موضوعی که موجب نگرانی است، بحث عمومی یک‌روزه برپا می‌کنند. حضور در این بحث‌های موضوعی معمولاً برای شرکت کنندگان بیرون از این نهادها آزاد است، از قبیل طرف‌های همکاری با سازمان ملل متحد، نمایندگان دولت‌های عضو و نمایندگان جامعه مدنی، به ویژه سازمان‌های غیردولتی، دانشگاهیان، انجمن‌های حرفه‌ای و کارشناسانی که به صفت فردی می‌آیند. جمع‌بندی این کارها می‌تواند به ارگان‌های قراردادی کمک کند که ملاحظات کلی جدیدی بنویسند.

9. نشست سالانه رؤسای ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نشست بین

کمیته‌های نشست سالانه رؤسای ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نشست بین کمیته‌ها

¹⁶ - کشور های عضو به هنگام موافقت با کنوانسیون علیه شکنجه یا پیوستن به آن می‌توانند براساس ماده ۲۸، اعلام کنند که بیرون از این نهاد بمانند؛ به همین طریق، کشور های عضو پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان می‌توانند طبق ماده ۱۰ صلاحیت کمیته را رد کنند. هر کشوری که از این نهاد کنار می‌کشد، بعداً می‌تواند آن را بپذیرد.

نشست سالانه رؤسای ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نشست بین کمیته‌هانشست سالانه رؤسای ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نشست بین کمیته‌ها که در ژنو برگزار می‌شود، فورومی در اختیار اعضای ارگان‌های قراردادی می‌گذارد که در آن، می‌توانند درباره کارهاشان به بحث بنشینند و در مورد راه‌های مؤثرتر ساختن مجموعه نظام ارگان‌های قراردادی بیندیشند.

در میان مسائل مطرح شده در این نشست‌ها، می‌توان به عقلانی کردن و بهبود کلی چگونگی ارائه و بررسی گزارش‌ها، هماهنگ کردن روش‌های کار کمیته‌ها، کارهایی که باید پس از کنفرانس‌های جهانی انجام شود و مسائل مالی اشاره کرد. گفتگوهای غیررسمی با کشورهای عضو و نیز با طرف‌های همکاری با سازمان ملل متحد و با سازمان‌های غیردولتی نیز می‌توانند در چارچوب نشست رؤسای ارگان‌ها انجام شود.

رؤسای ارگان‌های قراردادی و نیز دو تن از اعضای هر کمیته در نشست‌های بین کمیته‌ای شرکت می‌کنند. این حضور قوی در نشست‌های بین کمیته‌ای این امکان را فراهم می‌کند که، در مقایسه با نشست‌های سالانه رؤسای ارگان‌ها، بحث‌های عمیق‌تری درباره توصیه‌های مربوط به روش‌های کار و سایر مسائل صورت گیرد.

 اطلاعات به روز درباره نشست سالانه رؤسای ارگان‌های قراردادی ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و نشست‌های بین کمیته‌ای را می‌توان در سایت کمیساریا پیدا کرد.

10. اصلاح ارگان‌های قراردادی

در سال‌های اخیر، درباره روال‌ها و روش‌های کاری ارگان‌های قراردادی ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، توسط سازمان ملل متحد یک کار فکری در چارچوب اصلاحات در مجموعه مؤسسات انجام گرفته است.¹⁷ رفرم ارگان‌های قراردادی تا به امروز، اساساً در رابطه با هماهنگی و یکدست کردن روش‌های کاری، به ویژه در پیش گرفتن «پراتیک درست» و عقلانی ساختن رهنمودهایی بوده است که به یمن سند مشترک پایه‌ای و گزارش‌های هدفمند از منظر کارکرد اسناد مورد نظر، برای ارائه گزارش‌ها توسط کشورهای عضو داده شده است.¹⁸

از سوی دیگر، ارگان‌های قراردادی تلاش می‌کنند که همکاری مؤثری به ویژه در مورد بررسی ادواری جهانی، میان خود و شورای حقوق بشر برقرار کنند، و شیوه تعامل بهتری با هیئت‌های مسئول، که دادرسی‌های ویژه¹⁹ نامیده می‌شوند، در پیش بگیرند. با توجه به گسترش ارگان‌ها و روال‌هایی که برای به اجرا گذاشته شدن مفاد اسناد بین‌المللی حقوق بشر، اصلاحات ساختاری دیگری نیز در نظر گرفته شده است، به ویژه ایجاد ارگانی دایمی برای نظارت بر اجرای معاهده‌ها که در سال ۲۰۰۵ توسط کمیسر عالی حقوق بشر، خانم لوییز آربور پیشنهاد شد.

¹⁷ - دبیر کل وقت سازمان ملل متحد، کوفی عنان، در گزارش سال ۲۰۰۲ تحت عنوان «تقویت سازمان ملل متحد: برنامه‌ای برای تغییرات بیشتر» (A/57/387 and Corr. 1)، ارگان‌های قراردادی ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر را فراخواند تا رهیافتی هماهنگ تر در کارهاشان در پیش گیرند. او در مارچ سال ۲۰۰۵ در گزارش خود تحت عنوان «در آزادی بیشتر: توسعه، امنیت و رعایت حقوق بشر برای همگان»، اعلام کرد: «بهتر است که دستورالعمل هماهنگی درباره تنظیم گزارش‌ها برای همه ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر تهیه و به اجرا گذاشته شود تا این ارگان‌ها همچون یک نظام واحد عمل کنند» (A/59/2005, par. 147).

¹⁸ - نگاه کنید به: «رهنمودهای هماهنگ شده برای تنظیم گزارش به عنوان اسناد بین‌المللی حقوق بشر که سند پایه‌ای مشترک و

گزارش‌های هدفمند برای هر سند» (HRI/MC/2005/3).

¹⁹ - نگاه کنید به «اجرای مؤثر اسناد بین‌المللی حقوق بشر، و بنابراین، لزوم ارائه گزارش» (A/62/224).

پ. چگونه می‌توان با ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر تماس گرفت و با آنها رابطه برقرار کرد

کار با ارگان‌های قراردادی برای جامعه مدنی وسیله بسیار مؤثری است در به اجرا گذاشتن حقوق بشر و تدوین خطوط راهبردی مشخص در زمینه حقوق بشر. جامعه مدنی از طریق کارهای نظارتی، پیشبرد و پیگیری مرتبط با ارگان‌های قراردادی، نقشی اساسی ایفا می‌کند. مشارکت فعالانه اعضای جامعه مدنی در مراحل مختلف ارائه و بررسی گزارش‌ها و به اجرا گذاشتن شیوه جستجو، تحقیقات و هشدار سریع، مکمل مفیدی برای کار ارگان‌های قراردادی است.

سازمان‌های غیردولتی از مدت‌ها پیش، اصلی‌ترین عناصر جامعه مدنی اند که در فعالیت ارگان‌های قراردادی، به ویژه در طی نشست‌های این ارگان‌ها، مشارکت می‌ورزند. عناصر دیگر جامعه مدنی، همچون کارشناسان مستقل و مدافعان حقوق بشر، نمایندگان نهادهای دانشگاهی و پژوهشی و اعضای انجمن‌های حرفه‌ای نیز غالباً در روند ارائه و بررسی گزارش‌ها مداخله می‌کنند. این کمک‌ها که به ویژه از طریق ارائه اطلاعات به کمیته یا حضور در یک نشست و مشارکت فعال در آن صورت می‌گیرد، اغلب توسط سازمان‌های غیردولتی که سیستم ارائه گزارش ارگان‌های قراردادی را خوب می‌شناسند تسهیل می‌شوند.

کنوانسیون حقوق بشر، کنوانسیون جهانی حمایت از کارگران مهاجر و خانواده آنان و کنوانسیون حقوق اشخاص معلول، صراحتاً خواهان این بوده‌اند که سایر واحدهای صلاحیتدار در کارهای کمیته‌هایشان نقش داشته باشند: این خواست در مورد دو کنوانسیون نخست، به صورت گزینش سازمان‌های غیردولتی تجلی یافته است. از سوی دیگر، کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و کمیته حقوق کودک، در رابطه با جامعه مدنی و کار آنها (صریحاً سازمان‌های غیردولتی)، اصولی را به عنوان راهنما پیش رو گذاشته‌اند.²⁰

۱. پیشبرد تصویب اسناد بین‌المللی جدید و پذیرفتن پیمان‌های موجود یا پیوستن به آنها

جامعه مدنی می‌تواند نقش مهمی در تهیه و تصویب اسناد بین‌المللی تازه داشته باشد. نمایندگان جامعه مدنی با جلب حمایت برای تدوین معاهده جدید و فعالیت در جهت تصویب آن توسط دولت‌ها به تقویت هنجارهای بین‌المللی و رعایت بهتر حقوق بشر یاری می‌رسانند.

نقش جامعه مدنی در تدوین هنجارهای بین‌المللی جدید در زمینه حقوق بشر

کنوانسیون حقوق اشخاص معلول و پروتکل اختیاری مربوط به آن مجمع عمومی در دسامبر سال ۲۰۰۶، کنوانسیون حقوق اشخاص معلول و پروتکل اختیاری مربوط به آن را به تصویب رساند. جامعه مدنی و به ویژه اشخاص معلول و سازمان‌هایی که آنان

²⁰ - نگاه کنید به «مشارکت سازمان‌های غیردولتی در کار کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» (E/C.12/2000/6)، و «اصول راهنمای قابل اجرا برای مشارکت طرف‌ها (سازمان‌های غیردولتی و کارشناسان) در کار گروه‌های کاری پیش‌نشست کمیته حقوق کودک» (CRC/C/90, annex VIII)

را نمایندگی می‌کنند، نقش قاطعی در همه مراحل کاری داشتند که به تصویب این اسناد انجامید. نمایندگان جامعه مدنی در مذاکرات مربوط به این اسناد شرکت داشتند و اکنون برای پیشبرد پذیرفته شدن آن‌ها از طرف کشورها، تلاش می‌کنند.

مذاکرات درباره کنوانسیون حقوق اشخاص معلول از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶ به طول کشید. یعنی مذاکره درباره این سند حقوق بشری، بسیار سریع بود. خانم لوییز آربور، کمیسر وقت کمیساری عالی حقوق بشر به مناسبت تصویب این سند، با تأکید بر همکاری بی‌سابقه دولت‌ها، سازمان ملل متحد، جامعه مدنی و نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، تدوین این سند تازه را به عهده گرفت و گفت: «مایل هستم ... از همه کسانی که به سود حقوق اشخاص معلول فعالیت کرده‌اند، قدرانی کنم؛ آنان چنان انرژی خستگی‌ناپذیری از خود به نمایش گذاشتند که ما اکنون بتوانیم شاهد این لحظه تعیین‌کننده باشیم. آنان پیش برندگان این تغییر بودند. جنبش حقوق اشخاص معلول، بیش از هر اعلامیه یا بیانیه‌ای، قدرت خود را نشان داد - به تمام معنا - و با بی‌حرکتی، بی‌تفاوتی و چه بسا مقابله آشکار جنگید تا به رسمیت شناخته شدن خواست مشروع برابری و عدالت را با اتکا به نیروی حق، به دست آورد.

کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص علیه ناپدیدگی اجباری

جامعه مدنی و به ویژه انجمن‌های خانواده قربانیان ناپدیدگی اجباری، در نشست‌های گروه کاری کمیته سابق حقوق بشر که مسئولیت تدوین کنوانسیون را به عهده داشت، فعالانه شرکت کردند. خانم Mata Ocampo de Vasquez که دخترش قربانی ناپدیدگی اجباری در آرژانتین بود، سی سال مبارزه کرد تا نقطه پایانی بر ناپدیدگی اجباری گذاشته شود و سندی در این باره به تصویب برسد؛ او نماینده فدراسیون لاتینی امریکایی خانواده زندانیان ناپدید شده در نشست گروه کاری بود. خانم واسکز در مراسم گشایش شورای حقوق بشر در ۲۲ ژوئن سال ۲۰۰۶، پیش از تصویب کنوانسیون اعلام کرد:

من در ماه می ۱۹۷۷ به جنبش تازه پای میدان مادران ماه می، پیوستم ... به همراه این زنان مبارزه کردم، آغاز به یادگرفتن کردم. به تدریج، دانستم که نه فقط در جستجوی دختر و دامادم، بلکه در پی یافتن همه دختران و پسران ناپدید شده آرژانتینی هستم، و امروز در جستجوی کلیه «ناپدیدشدگان» سراسر گیتی.

شما باید بدانید که پس از بازداشت و ناپدید شدن این عزیزان، به این نتیجه دردناک رسیدیم که پرسش‌هایمان پاسخی ندارد. هیچ راهی در برابرمان نبود، هیچ امکان قانونی برای درخواست حکم تحقیق و رسیدگی یا حمایتی قانونی در دستمان نبود. اینجا بود که از ناامیدی به جامعه جهانی روآور شدیم. آن هم متأسفانه برای اینکه بدانیم که هیچ ابزار و سند حقوق بشری در این باره وجود ندارد. بدین خاطر است که اینک دوباره اینجا هستیم خانم رئیس، تا از شما، از همه شما اعضای والامقام شورای حقوق بشر بخواهیم که سرانجام کنوانسیون را تصویب کنید. راه ما طولانی بود،

و همراه با موفقیت و آگاهی؛ اما ما امروز، به شما متوسل می‌شویم تا کاری کنید که دیگر در جهان ما هیچکس قربانی این جنایت علیه بشریت که همانا ناپدید شدن اجباری است، نباشد.

اگر هنوز کشوری یک سند یا پروتکل اختیاری را نپذیرفته یا هنوز بدان نپیوسته است، اعضای جامعه مدنی می‌توانند دولت‌هایشان را تشویق کنند که اقدامات خود را با نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و رسانه‌های ملی هماهنگ کنند یا در این جهت تلاش ورزند.

 برای اطلاع از وضعیت پذیرفتن اسناد مربوط به حقوق بشر و پروتکل‌های اختیاری، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

۲. اطمینان یافتن از حسن اجرای تعهدات توسط کشورهای عضو در زمینه ارائه گزارش‌ها
کشورهای عضو به دلایل گوناگون همیشه در وضعیتی نیستند که به تعهدات خود در زمینه ارائه گزارش عمل کنند. جامعه مدنی می‌تواند کاری کند که دولت‌ها را به رعایت مهلت مقرر برای تسلیم گزارش ترغیب نماید و افکار عمومی را با تعهد دولت به دادن گزارش در مهلت مقرر آشنا سازد. اعضای جامعه مدنی نیز می‌توانند در چارچوب فعالیت‌هایشان، اطلاعات تکمیل‌کننده‌ای را که درباره به کار بستن این یا آن سند [حقوق بشری] گرد آورده‌اند در اختیار دولت‌ها بگذارند و برای به اجرا درآوردن آن با دولت‌ها همکاری کنند.

در شرایطی که یک کشور در طی دوران بسیار طولانی، هیچ گزارشی ارائه نمی‌کند و به درخواست کمیته در این باره پاسخی نمی‌دهد، در شرایط فقدان یک گزارش از طرف کشور عضو، ارگان‌های قراردادی می‌توانند در یکی از نشست‌های خود به وضعیت موجود در آن کشور رسیدگی کنند. این اقدام به نام کار رسیدگی شناخته شده است.

جامعه مدنی همچون سازمان‌های همکار سازمان ملل متحد، می‌تواند اطلاعاتی را برای کمک به کار رسیدگی فراهم سازد. کمیته براساس این اطلاعات و گفتگو با کشورهای عضو، ملاحظات نهایی خود را همراه با توصیه‌ها منتشر می‌کند.

۳. ارائه اطلاعات از راه نامه

کمیته‌ها در از آغاز تا انجام ارائه و بررسی گزارش‌ها، با علاقمندی، کلیه اطلاعات تکمیلی را که به همه عرصه‌های مورد نظر سند [حقوق بشری] مربوط است و این کمیته‌ها نظارت بر اجرای آن را به عهده دارند، برای پیگیری مؤثر اجرای آن توسط دولت‌ها، جمع‌آوری می‌کنند. در مورد جامعه مدنی، برای دادن اطلاعات تکمیلی، از همه مؤثرتر گزارش کتبی است. مفیدترین گزارش‌ها، اغلب گزارشی است که توسط چندین عنصر و نهاد جامعه مدنی، در همکاری و هماهنگی با یکدیگر تهیه شده باشد. بنابراین، اعضای جامعه مدنی تشویق به این می‌شوند که اطلاعاتی را که مشترکاً درباره کشور مورد نظر تهیه می‌کنند، به صورت کتبی ارائه دهند.

چگونگی ارائه اطلاعات به ارگان‌های قراردادی، یکسان نیست. به طور کلی، اعضای جامعه مدنی باید اطلاعات و اسناد و مدارک خود را پس از اینکه گزارش کشور عضو به ارگان‌های قراردادی تسلیم شد و پیش از بررسی این گزارش، ارائه نمایند.

کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، زمانی که گروه‌های کاری پیش‌نشست‌هاشان برای آماده کردن فهرست نکات مورد بررسی فراهم

می‌آیند، اطلاعات ارائه شده توسط سازمان‌های غیردولتی ملی و بین‌المللی، و نیز سایر اعضای جامعه مدنی (به ویژه کارشناسان مستقل، دانشگاهیان، انجمن‌های حرفه‌ای و نمایندگان مجلس) را با علاقمندی جمع‌آوری می‌کنند. کمیته حقوق کودک خواهان آن است که دو ماه قبل از جلسه گروه کاری پیش‌نشست این کمیته، اطلاعات به دست او رسیده باشد. اعضای جامعه مدنی و به ویژه جامعه دانشگاهی و انجمن‌های حرفه‌ای نیز می‌توانند اطلاعات کتبی را به اکیپ ویژه مسئول گزارش‌های ادواری کمیته علیه شکنجه و کمیته حقوق بشر، برسانند.

اطلاعات کتبی گزارش شده به ارگان‌های قراردادی، به طور کلی، عمومی و علنی تلقی می‌شوند. با وجود این، اگر صراحتاً درخواست شده باشد، این اطلاعات از جانب کمیته محرمانه محسوب خواهد شد.

گزارش‌هایی که از سوی جامعه مدنی تهیه می‌شوند، جزو اسناد رسمی سازمان ملل متحد محسوب نمی‌شوند و نه توسط بخش انتشارات بازبینی می‌شوند و نه ترجمه. بنابراین مهم است که اعضای جامعه مدنی زبان ارائه اطلاعات را درست انتخاب کنند و مراقب باشند که به یکی از زبان‌های گروه کار یا کمیته‌ای باشد که بدان اطلاع می‌دهند.

پیش از دادن اطلاعات کتبی، راست‌آزمایی موارد زیر اهمیت دارد :

- آیا آن کشور سند مربوطه را پذیرفته یا بدان پیوسته است، و اگر آری، احتمالاً چه قید و شرط‌هایی بر مفاد آن گذاشته است. (به طور کلی، وجود قید شرط، مانعی در برابر جامعه مدنی نمی‌شود که بر این یا آن مسئله خاص انگشت بگذارد و آن‌ها را به کمیته ارجاع دهد)؛
- تاریخی که گزارش بعدی کشور باید ارائه شود و تاریخ پیش‌بینی شده برای نشست بعدی کمیته صلاحیت‌دار. این تاریخ‌ها در کوتاه مدت می‌توانند تغییر پیدا کنند. بنابراین، حفظ تماس منظم با دبیرخانه مربوطه در طی دوران پیش از هر نشست اهمیت دارد.
- اصلی‌ترین مسائلی که موضوع بررسی بوده یا هست. بسیار مهم است که فعالان جامعه مدنی با محتوای گزارش‌های قبلی کشورهای عضو و نیز با ملاحظات نهایی و فهرست نکات مورد بررسی، آشنا شوند؛
- اصول راهبردی تنظیم گزارش که توسط ارگان‌های قراردادی مختلف تدوین شده است (برای اینکه اعضای جامعه مدنی بتوانند اطمینان یابند که گزارش کشورها با رعایت آن اصول تدوین شده است).

تنظیم گزارش کتبی

مؤثرترین روش برای فعالان جامعه مدنی که خواهان ارائه اطلاعات به ارگان‌های قراردادی اند، تنظیم یک گزارش کتبی به موازات گزارش کشور مورد نظر است.

کنشگران جامعه مدنی پیش از نوشتن گزارش، بهتر است که با اصول راهبردی تنظیم گزارش که توسط ارگان‌های قراردادی مختلف تدوین شده است آشنا شوند. ساختار

گزارش‌های کتبی باید تا آنجا که ممکن است، با ساختار گزارش رسمی آن کشور یکسان باشد. باید هدف این باشد که تحلیلی نظام‌مند از وضعیتی ارائه شود که در آن، حق، سیاست‌ها و رفتار دولت عضو با اصول و هنجارهای مندرج در معاهده همخوان است.

گزارش‌های کتبی باید نیازهای زیرین را برآورده کنند:

- روشن و مشخص، دقیق و عینی باشد؛
- نکات مورد نظر تهیه‌کنندگان گزارش به عنوان مبنای دیدگاه درباره به اجرا گذاشتن و ارائه توصیه‌های مشخص برای بهبود وضعیت حقوق بشر در کشور مورد نظر توضیح داده شود؛
- تا جایی که ممکن است پیش از بررسی گزارش آن کشور ارائه شود. این کار به ارگان‌های قراردادی امکان می‌دهد زمانی که فهرست نکات مورد بررسی را مشخص می‌کنند و نشست را تدارک می‌بینند و طرح ملاحظات نهایی را می‌نویسند، گزارش‌ها را مورد توجه قرار دهند؛
- هرگونه اعتراض به نقض حقوق بشر، باید همراه باشد با مدارک و اسناد معتبر؛
- منابع و مرجع اطلاعات همیشه باید درست باشد. وقتی که سند سازمان ملل متحد مرجع اطلاعات است، چون شماره صفحه‌ها برحسب زبان آن‌ها با هم تفاوت دارند، شماره پاراگراف‌ها باید ذکر شود. همین‌طور، زمانی که از گزارش کشورها نقل می‌شود، باید به نسخه رسمی گزارش که توسط سازمان ملل متحد منتشر شده، ارجاع داده شود؛
- باید یک نسخه الکترونیکی و چندین نسخه کاغذی به دبیرخانه ارگان قراردادی صلاحیت‌دار تسلیم شود، چرا که دبیرخانه در وضعیتی نیست که بتواند از گزارش‌هایی که از جامعه مدنی میرسد، نسخه اضافی تهیه کند؛
- هرگونه سند و مدرکی که حاوی عبارات توهین‌آمیز باشد، پذیرفته نمی‌شود.

شکایات کتبی ارسالی از سوی جامعه مدنی را که به نشست‌های ارگان‌های قراردادی تسلیم شده اند، می‌توان در ستون ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد بین‌المللی سایت کمیساریا یا در مورد کمیته حقوق کودک، در سایت شبکه اطلاعات حقوق کودک (گروهی از سازمان‌های غیردولتی که برای اجرای کنوانسیون حقوق کودک کار می‌کنند) مشاهده کرد.

برای آگاهی از ارائه اطلاعات کتبی به ارگان‌های قراردادی مختلف، به قسمت پایان این فصل مراجعه کنید که در یک کادر آمده است.

 کارگاه آموزشی برای تدوین گزارش درباره اجرای میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

دفتر کمیاریا در گرجستان، در ژوئن سال ۲۰۰۷ یک کارگاه آموزشی برای ۲۰ نماینده از سازمان‌های غیردولتی، در شهر تفلیس برپا کردند که به ارائه گزارش به کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اختصاص یافته بود. هدف این کارگاه که توسط دو تن از اعضای کمیته اداره می‌شد، عبارت بود از:

- شناساندن بهتر اسناد بین‌المللی حقوق بشر، سازوکارهای پیگیری ایجادشده توسط آن‌ها و ایفای نقش ویژه‌ای که از سازمان‌های غیردولتی انتظار می‌رود؛
- توضیح و تشریح اصول برابری، عدم تبعیض و مشارکت در اجرای میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛
- نشان دادن اهمیت نقش جامعه مدنی در پیگیری پیشرفت اجرای میثاق.

برای ادامه این آموزش که هدفش تقویت ظرفیت‌ها بود، در طول سال ۲۰۰۷ چندین میز گرد با سازمان‌های غیردولتی محلی برگزار شد.

۴. حضور در نشست‌های ارگان‌های قراردادی ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر و مشارکت در آن‌ها

برای حضور در نشست‌ها

گزارش کشورهای عضو در نشست‌های عمومی مورد بررسی قرار می‌گیرند که نمایندگان جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر در آن‌ها شرکت کنند. شرکت در نشست ارگان‌های قراردادی به کنشگران جامعه مدنی امکان می‌دهد که:

- اطلاعات در اختیار کل کمیته یا هریک از اعضای کمیته بگذارند؛
- مذاکرات میان کمیته و دولت‌ها را دنبال کنند؛
- مستقیماً از مسائل طرح شده توسط کمیته یا توصیه‌هایش اطلاع یابند.

مقررات و نحوه شرکت جامعه مدنی در نشست‌ها و نیز کارهای مربوط به نشست‌های مقدماتی در کمیته‌های گوناگون یکسان نیست.

مشارکت در نشست‌ها

اعضای جامعه مدنی، به ویژه کارشناسان مستقل، دانشگاهیان و نمایندگان گروه‌های حرفه‌ای، می‌توانند نقش فعالی در نشست هر کمیته بازی کنند. هرچند قرار نیست که در مذاکرات میان کشور عضو و کمیته شرکت کنند، می‌توانند درباره مسائلی که در شکایات کتبی خود عنوان کرده‌اند، به اعضای کمیته توضیح بدهند.

اغلب کمیته‌ها برای سخنان نمایندگان جامعه مدنی وقتی را در نظر می‌گیرند. اطلاعات بیشتر درباره ارائه سخنرانی در زمان نشست کمیته‌ها و جلسه‌های پیش از نشست گروه‌های کاری، در ضمیمه این فصل آمده است.

نشست کمیته‌ها

کمیته حقوق بشر، کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کارگران مهاجر، در جلسات بررسی گزارش‌ها، وقتی را برای

ایراد سخنان شفاهی اختصاص می‌دهند. این اقدام، فرصتی به نمایندگان جامعه مدنی می‌دهد که بتوانند رؤس اساسی گزارش‌های کتبی خود را به کمیته‌ها ارائه کنند.

تأکید بر این است که سخنان شفاهی نمایندگان جامعه مدنی در نشست‌های خصوصی شنیده شود، جز در کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و کمیته رفع تبعیض علیه زنان که جلسه به صورت علنی برگزار می‌شود.

گروه کار پیش از نشست

کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و کمیته رفع تبعیض علیه زنان، و کمیته حقوق کودک، وقتی را به شنیدن سخنان نمایندگان جامعه مدنی اختصاص می‌دهند تا آن‌ها بتوانند سهم خود را در جلسات گروه کار پیش از نشست ادا نمایند. اگر کمیته‌های دیگر، رسماً چنین امکانی را نمی‌دهند، می‌توان از طریق دبیرخانه کمیته مورد نظر خواهان برگزاری جلسه غیررسمی با اعضای کمیته‌ها شد.

کمک‌هایی که جامعه مدنی در اختیار گروه کار پیش از نشست می‌گذارد، می‌تواند در فهرست نکات مورد بررسی که به کشورهای عضو فرستاده می‌شود، گنجانده شود. گروه کار پیش از نشست نیز به کنشگران جامعه مدنی امکان می‌دهد که اطلاعات کتبی یا گزارش خود را ارائه کنند. طبق قاعده کلی، کمیته به نمایندگان دولت اجازه نمی‌دهد که در جلسات پیش از نشست‌ها حضور یابند.

رهنمود برای ایراد سخنان شفاهی در برابر ارگان‌های قراردادی و گروه کار پیش از نشست

- * سخنان شفاهی باید اختصاصاً به معاهده مورد نظر مربوط باشد؛
- * سخنرانان باید وقتی را که کمیته در اختیار آنان گذاشته رعایت کنند؛
- * معمولاً این جلسات سرویسی برای ترجمه دارند و نمایندگان جامعه مدنی باید متن کتبی سخنان خود را به همراه داشته باشند تا به مترجم سپرده شود؛
- * محدود بودن اعضای هیئتی که ترکیب هماهنگی دارد بسیار مؤثرتر از هیئت بزرگی است که تخصص‌شان بر روی یک موضوع است؛
- * سخنان توهین‌آمیز و خصمانه مجاز نیست و می‌توان هرکسی را که چنین کند از جلسه اخراج کرد.

به سازمان‌های غیردولتی و نمایندگان جامعه مدنی یادآوری می‌شود که باید از پیش با دبیرخانه کمیته مربوطه تماس بگیرند و تمایل خود را به شرکت در جلسه رسماً اطلاع دهند.

جلسه‌های غیررسمی اطلاع‌رسانی

نشست کمیته‌ها معمولاً فرصتی است برای نمایندگان جامعه مدنی که با اعضای کمیته‌ها به طور غیر رسمی دیدار کنند. این جلسه‌های غیررسمی اطلاع‌رسانی که معمولاً توسط سازمان‌های غیردولتی برگزار می‌شوند، می‌توانند شکل رویدادهایی موازی به خود بگیرند که در حاشیه جلسه‌های رسمی و اغلب در اواسط روز، بین ساعت ۱ تا ۳ بعد از ظهر سازماندهی شده‌اند. لازم به تذکر است که این جلسه‌های «وقت نهار» فاقد سرویس ترجمه اند.

جلسه‌های رسمی باید به مسائل و کشورهایی که موضوع رسیدگی کمیته اند اختصاص یابد. این جلسه‌ها معمولاً شب پیش از روز بررسی گزارش کشور مورد نظر و یا همانروز برگزار می‌شوند. اعضای کمیته‌ها بیشتر راغب به شرکت در جلسه‌هایی هستند که درست سازماندهی و هماهنگ شده باشد و این گونه جلسه‌ها بسیار مؤثرتر از چندین و چند جلسه ای هست که بسیاری از موضوع‌های مختلف را در بر بگیرد. بنابراین، نمایندگان جامعه مدنی به سودشان است که فعالیت هایشان را هماهنگ کنند.

در برخی موارد، دبیرخانه کمیته‌ها سازماندهی این جلسه‌ها را با رزرو کردن سالن و تهیه وسایل و مطلع ساختن اعضای کمیته‌ها از زمان تشکیل جلسه، آسان‌تر می‌کنند.

۵. پیگیری ملاحظات نهایی ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد بین المللی

پس از پایان نشست، زمانی که کمیته ملاحظات نهایی را به تصویب رساند، جامعه مدنی می‌تواند برای پیشبرد مراحل بعدی در مقیاس کشور، برای شناساندن توصیه‌های مطرح شده و ترغیب دولت عضو به پیگیری ملاحظات نهایی دست به فعالیت بزند. بنابراین مهم است که کنشگران جامعه مدنی بتوانند ملاحظات نهایی مصوب کمیته‌ها را به خوبی بشناسند.

i می‌توان از طریق سایت کمیساریای عالی، اطلاعات مربوط به توصیه‌های ارگان‌های قراردادی را به صورت نامه دریافت کرد.

جامعه مدنی می‌تواند برای به عهده گرفتن پیگیری توصیه‌های نهایی مصوب ارگان‌های قراردادی :

- با همکاری با دولت‌های ذینفع کوشش کند تا آنان را به انجام تعهداتشان ترغیب نماید؛ بدین ترتیب، جامعه مدنی که اغلب نقش میانجی دارد، به کشورها کمک می‌کند که بتوانند قوانین خود را اصلاح کنند و سیاست‌هایی کشوری به کار بندند. کنشگران جامعه مدنی می‌توانند توصیه‌های کمیته‌ها را همچون نقطه حرکت خود در گفتگوهایشان با دولت‌ها به کار گیرند و به برنامه‌های عمل خود جهت دهند؛
- تحولات در وضعیت حقوق بشر در کشورها و نیز اقدامات انجام یافته در محل را برای تحقق توصیه‌های کمیته‌ها دنبال کنند؛
- مردم را از کار کمیته‌ها، توصیه‌هایی که دولت‌ها قرار است به آن عمل کنند و چگونگی استفاده از ملاحظات نهایی کمیته‌ها به منظور رعایت بیشتر حقوق بشر در کشورهای عضو، مطلع کنند. برای این کار از وسایل زیر می‌توان استفاده کرد: سازماندهی بحث‌های موضوعی، سمینارها و کارگاه‌ها؛ یا همکاری با نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و رسانه‌ها.
- سهیم شدن در کار ارگان‌های قراردادی با مطلع ساختن کمیته‌ها از پیشرفت‌های انجام شده در اجرای ملاحظات نهایی و توصیه‌ها، توسط دولت‌ها و با ارائه اطلاعات دقیق و هدفمند به آن کمیته‌ها.

۶. نحوه تسلیم شکایات اشخاص به ارگان‌های قراردادی

هرکسی که اعلام کند حقوقی که از طریق یک معاهده برای او تضمین شده، توسط یک کشور عضو آن معاهده نقض شده است، می‌تواند از کمیته مربوطه تقاضای رسیدگی کند، به شرطی که آن کشور صلاحیت کمیته را برای رسیدگی به شکایات به رسمیت بشناسد. اشخاص ثالث، و نیز اعضای جامعه مدنی نیز می‌توانند به نام یک شخص، در صورتی که آن شخص موافقت کتبی خود را برای این کار داده باشد (وکالتنامه یا نمایندگی) یا چنانچه قادر به دادن چنین موافقتی نباشد، شکایت کنند.

شکایت یک شخص در صورتی پذیرفته می‌شود که تمامی راه‌های دادرسی در کشور بی‌پاسخ و بی‌اثر بوده و واجد سایر شرایط پذیرفته شدن شکایت باشد.

۱ برای اطلاع بیشتر درباره شکایت اشخاص، به ضمیمه فصل حاضر و فصل هشتم (ارائه شکایت در مورد نقض حقوق بشر) این خودآموز مراجعه کنید.

۷. گزارش اطلاعات در رابطه با تقاضای رسیدگی محرمانه

اعضای جامعه مدنی با دادن اطلاعات به کمیته‌ها می‌توانند در تصمیمی که کمیته‌ها برای تحقیقات محرمانه می‌گیرند، تأثیر بگذارند. تحقیقات محرمانه، سازوکار مهمی است که به جامعه مدنی امکان می‌دهد که موارد نقض حقوق و چگونگی اوضاع نگران‌کننده را به اطلاع کمیته‌ها برسانند.

مبنای اغلب تحقیقات محرمانه‌ای که انجام شده، اطلاعاتی بوده که از سوی سازمان‌های غیردولتی ارائه شده است. هفت تحقیق محرمانه‌ای که توسط کمیته علیه شکنجه انجام یافته (درباره برزیل، مصر، مکزیک، پرو، صربستان، سری لانکا و ترکیه) همگی به یمن اطلاعات دریافتی از سازمان‌های غیردولتی بوده است. کمیته رفع تبعیض علیه زنان، یک تحقیق انجام داده است (درباره مکزیک).

زمانی که تحقیقات محرمانه در جریان است، اعضای جامعه مدنی نیز می‌توانند اطلاعات فراهم کنند.

مشارکت سازمان‌های غیردولتی در گشایش پرونده تحقیق

نخستین تحقیقاتی که براساس ماده ۸ پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان انجام گرفت، بر پایه اطلاعاتی شروع شد که توسط ۳ سازمان غیردولتی (برابری، هم اکنون - کاسا آمیگا و کمیته مکزیک دفاع از حقوق بشر و پیشبرد آن)، به کمیته رفع تبعیض علیه زنان داده شده بود. این اطلاعات درباره قتل و ناپدید شدن ۲۰۰ زن در منطقه‌ای در مکزیک بود. این سازمان‌های غیردولتی، اطلاعات مشروحی درباره ربودن، تجاوز و قتل زنان از سال ۱۹۹۳، گزارش کرده بودند. کمیته این اطلاعات را معتبر دانست و از نظر او حاوی

نکات درستی بود که نشان می‌داد حقوق مندرج در کنوانسیون، به صورت فاحش و نظام‌مند نقض شده است.

در جریان تحقیقاتی که در اکتبر سال ۲۰۰۳ انجام گرفت، سازمان‌های غیردولتی اطلاعات تازه‌ای ارائه دادند و در بازدید دو تن از اعضای کمیته از مکزیک، فعالانه شرکت کردند. به یمن مشارکت فعال این سازمان‌ها و کشور عضو، گزارش مفصلی تنظیم شد که شامل موارد نقض حقوق و نیز وضعیت بافتار اجتماعی- فرهنگی زمینه این وقایع می‌شد. این گزارش بر علل عمیق خشونت علیه زنان تأکید می‌کرد و توصیه‌های اکیدی برای به اجرا گذاشتن حقوق مندرج در کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان عنوان می‌نمود.

متن این گزارش و نیز پاسخ دولت مکزیک در سایت واحد پیشرفت زنان در دسترس است.

 کنشگران جامعه مدنی که مایل اند در رابطه با تحقیقات محرمانه، اطلاعاتی بدهند، باید آن را به آدرس زیر ارسال کنند :

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax : +41(0)22 917 90 29

۸. ارائه اطلاعات در رابطه با روال‌های هشدار سریع یا اضطراری
اطلاعاتی که توسط اعضای جامعه مدنی داده می‌شود، کمیته رفع تبعیض نژادی را ترغیب می‌کند تا روال‌های اقدام سریع و اضطراری را به کار اندازد. این اقدام در گذشته، به دنبال اطلاعات رسیده از سوی سازمان‌های غیردولتی و گروه‌های بومی انجام گرفته بود.

 برای اطلاعات بیشتر در باره شکایات اشخاص، نگاه کنید به ضمیمه این فصل و فصل هشتم (تنظیم شکایت در مورد نقض حقوق بشر) این خودآموز.

۹. شرکت در نشست سالانه رؤسای کمیته‌ها و نشست بین کمیته‌ها و یاری رساندن به آن‌ها
نمایندگان جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر در این نشست‌ها شرکت کنند.

دستور روز نشست بین کمیته ها ماده‌ای دارد که طبق آن، سازمان‌های غیردولتی می‌توانند مستقیماً با اعضای کمیته‌ها درباره موضوع‌های کلی مربوط به نحوه کارکرد، روال‌ها و روش‌های کاری ارگان‌های قراردادی، وارد گفتگو شوند.

ت. اسناد و مدارک کمیساریای عالی حقوق بشر

صفحاتی که سایت کمیساریای عالی حقوق بشر، به ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر اختصاص داده است

اسناد و مدارک و اطلاعات مربوط به ارگان‌های قراردادی در سایت کمیساریا در دسترس همگان است. هر ارگانی صفحه‌ای برای خود دارد که حاوی اطلاعات درباره اسناد مربوط به خود، موافقتنامه‌های اخیر، نشست‌های گذشته و آتی کمیته، روش‌های کاری کمیته و غیره است. به علاوه، مخزن داده‌ها درباره ارگان‌های قراردادی در سایت کمیساریا، امکان دسترسی به یک سلسله اطلاعات درباره این ارگان‌ها، و به ویژه گزارش کشورهای عضو، ملاحظات نهایی، ملاحظات عمومی و آراء صادر شده درباره شکایت‌های مختلف را فراهم می‌کند.

برگه‌های اطلاعاتی کمیساریای عالی

برگه‌های اطلاعاتی کمیساریا، اطلاعاتی از جمله درباره اسناد بین‌المللی حقوق بشر و ارگان‌های قراردادی در اختیار همگان می‌گذارند. در ستون انتشارات سایت کمیساریای عالی، می‌توان به فهرست به روز شده و برگه‌های اطلاعاتی منظم به روز شده کمیساریا دسترسی پیدا کرد.

سی دی کمیساریا درباره ارگان‌های قراردادی در فرمت DVD، به نام «ارگان‌های معاهده‌ها: حق فرد برای اقدام»

کمیساریای عالی، ابزاری آموزشی درباره ارگان‌های قراردادی تهیه کرده است که «ارگان‌های معاهده‌ها: حق فرد برای اقدام» نامیده می‌شود. برای دریافت آن می‌توان به دفتر اطلاعات و انتشارات کمیساریای عالی مراجعه کرد. نشانی تماس: publication@ohchr.org

اینترنت برای اعضا (Extranet)

سه ارگان قراردادی صفحات خاص خود را در اینترنت کمیساریا مخصوص اعضا دارند: کمیته علیه شکنجه، کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته کارگران مهاجر. صفحه عضویتی هر یک از این ارگان‌ها، مشروح گزارش‌های کشورهای و گزارش‌های جامعه مدنی، اطلاعات در مورد نشست کمیته‌ها و سایر اطلاعات مهم را در برمی‌گیرد.

برای دسترسی به صفحه اینترنت مخصوص اعضا که با یک رمز ورود حفاظت شده، فرم الکترونیکی موجود در صفحه شورای حقوق بشر را در سایت کمیساریای عالی پر کنید. پس از آن، یک نام کاربری و یک رمز ورود از طریق نامه دریافت خواهید کرد.

نمایه (اندکس) جهانی حقوق بشر

اندکس جهانی حقوق بشر («اندکس») ابزار الکترونیکی اطلاع‌رسانی برای آسان کردن دسترسی به مدارک مربوط به حقوق بشر است که توسط ارگان‌های قراردادی سازمان ملل متحد و نیز در چارچوب روال‌های ویژه شورای حقوق بشر منتشر شده اند. این سایت جدید (که از راه سایت کمیساریا می‌توان بدان دست یافت) کلیه ملاحظات نهایی مصوب ارگان‌های قراردادی را از سال ۲۰۰۰ به این سو و نیز ملاحظات نهایی و توصیه‌هایی را که با عنوان روال‌های ویژه شورای حقوق بشر درباره کشورهای مختلف از سال ۲۰۰۶ تصویب شده است، در بر گرفته است. اندکس

به زودی، دسترسی به توصیه‌های مطرح شده در چارچوب رسیدگی ادواری جهانی را امکان‌پذیر خواهد ساخت.

ضمیمه : نمای ارگان‌های ایجادشده براساس پیمان‌های حقوق بشر

کمیته‌ها اگرچه فعالیت، روال و پراتیک‌های مشترکی دارند، اما هریک از آنها شرایط ویژه‌ای دارند. داده‌های زیر، نمایی از هریک از ارگان‌های ایجادشده براساس پیمان‌های حقوق بشر ارائه می‌دهند:

کمیته حقوق بشر

نظارت بر اجرای :

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی، و سیاسی، و پروتکل‌های اختیاری آن.

ترکیب کمیته

۱۸ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست‌ها

کمیته معمولاً در ماه مارچ، سالانه سه نشست سه هفته‌ای در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک، و در ماه جولای و اکتبر- نوامبر در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو برگزار می‌کند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید یک سال پس از پیوستن به معاهده، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس هر زمان که کمیته بخواهد (از سه تا پنج سال) گزارش ارائه دهند. قاعدتاً ملاحظات نهایی در گزارش قبلی، تاریخی را که گزارش بعدی باید ارائه شود، مشخص می‌کند.

شکایات و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل نهادهای دانشگاهی یا پژوهشی و انجمن‌های حرفه‌ای می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته ارسال کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما بهتر است دو هفته پیش از جلسه‌ی اکلیپ ویژه برای گزارش‌های ادواری کشورها باشد که در آن، فهرست نکات مورد بررسی در جلسه بعدی تعیین می‌شود.

همه اطلاعات باید به شکل الکترونیکی و بر روی کاغذ (در ۲۵ نسخه) به دبیرخانه کمیته به نشانی یادشده در بالا ارسال شود.

شرکت در نشست‌های کمیته

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر، در نشست‌های کمیته شرکت کنند. برای این کار، ابتدا باید به دبیرخانه کمیته به نشانی بالا بنویسند و درخواست مجوز کنند. در نخستین روز نشست که گزارش کشور عضو ذینفع مورد بررسی قرار می‌گیرد، کمیته وقتی را در اختیار کنشگران جامعه مدنی، به ویژه سازمان‌های غیردولتی اختصاص می‌دهد تا آنان بتوانند اطلاعات خود را در جلسه‌ای بسته، شفاهاً مطرح کنند. قاعدتاً جلسه‌های تبادل اطلاعات تکمیلی که در وقت صبحانه یا ناهار سازماندهی می‌شوند، به سازمان‌های غیردولتی و دیگر کنشگران جامعه مدنی امکان می‌دهد که اطلاعات به روز درباره کشورها را در اختیار کمیته بگذارند.

اکیپ ویژه گزارش‌های ادواری به هنگام برگزاری جلسه کمیته، به طور خصوصی گردهم می‌آیند تا فهرست نکات مورد بررسی درباره گزارش‌های ارائه شده توسط کشورها را که باید در نشست بعدی کمیته بررسی شوند، آماده کنند. برای این کار، کنشگران جامعه مدنی می‌توانند برای تبادل اطلاعات، جلسه‌های غیررسمی با اعضای کمیته تشکیل دهند.

تقاضای رسیدگی از جانب اشخاص، بر طبق نخستین پروتکل اختیاری مربوط به معاهده‌ها باید به نشانی زیر فرستاده شود :

Equipe de Requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 22

(به ویژه برای موارد اضطراری)

tb-petitions@ohchr.org

نشانی دبیرخانه:

Comité des droits de l'homme

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax: +41(0)22 917 93 32 / +41(0)22 917 93 32

برای اطلاعات بیشتر در باره کمیته حقوق بشر، نگاه کنید به برگه اطلاعاتی شماره ۱۵، برای اطلاعات بیشتر درباره پروتکل اختیاری مربوط به میثاق، به ستون مخصوص ارگان‌های معاهدات سایت کمیساریا مراجعه کنید.

نمونه فرم درخواست رسیدگی، در فصل هشتم (تنظیم شکایت در مورد نقض حقوق بشر) این خودآموز در دسترس است.

کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

نظارت بر اجرای :

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. توجه کنید که کمیته حقوق بشر، پروتکل اختیاری مربوط به میثاق را در ژوئن سال ۲۰۰۸ تصویب کرد. مجمع عمومی نیز در همین سال باید آن را به تصویب می‌رساند.

ترکیب کمیته

۱۸ کارشناس مستقل برگزیده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست‌ها

کمیته معمولاً در ماه می و نوامبر، سالانه دو نشست سه هفته‌ای در مقر سازمان ملل متحد در ژنو، بعلاوه یک پیش‌نشست یک هفته‌ای گروه کار برگزار می‌کند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

با اینکه میثاق تعداد گزارش‌هایی را که باید ارائه شود مشخص نمی‌کند، اما رسم بر این است که کشورهای عضو باید دو سال پس از پیوستن به میثاق، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس هر پنج سال یا برحسب درخواست کمیته، گزارش خود را به کمیته تسلیم نمایند.

شکایت‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، همچون بنیادهای پژوهشی و انجمن‌های حرفه‌ای یا گروه‌های محلی، می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی را به نشست‌های محل رسیدگی گزارش کشورها و نیز به نشست‌های مقدماتی، به دبیرخانه کمیته تسلیم کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما بهتر است آن را دست کم، پیش از یک هفته به شکل الکترونیکی و بر روی کاغذ به آدرس زیر ارسال کنند. برای نشست‌هایی که به گزارش کشورها رسیدگی می‌کند، باید دست کم، ۲۵ نسخه، و برای نشست‌های مقدماتی گروه کار، دست کم ۱۰

نسخه کاغذی فرستاده شود. لازم به یادآوری است که دبیرخانه کلیه اطلاعات مربوط به بررسی گزارش یک کشور عضو را که رسماً توسط کنشگران جامعه مدنی به نمایندگی این کشور داده شده، در اسرع وقت انتشار خواهد داد، مگر اینکه این اطلاعات مشخصاً مهر «محرمانه» داشته باشند.

سازمان های غیردولتی ای که موقعیت مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد داشته (یا همکار یک سازمان غیردولتی دارای این مقام) باشند، می توانند اظهارات کتبی خود را به منظور چاپ آن به زبان های کاری کمیته در نشست های مخصوص رسیدگی به گزارش ها، در اختیار دبیرخانه بگذارند. این اظهارات باید مبتنی بر مواد مشخص میثاق، و بر محور عاجل ترین مسائل و نظر جامعه مدنی تنظیم شود و حد اکثر، سه ماه پیش از نشست مربوطه، به دبیرخانه برسد.

شرکت در نشست های کمیته

کنشگران جامعه مدنی می توانند به عنوان ناظر، در نشست های کمیته شرکت کنند. برای این کار، ابتدا باید به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند. سازمان های غیردولتی و نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و کارشناسانی که به صورت مستقل شرکت می کنند، می توانند اظهارات شفاهی خود را در صبح نخستین جلسه گروه کار نشست مقدماتی که معمولاً روز دوشنبه از ساعت ده و نیم تا یک بعد از ظهر برگزار می شود، و نیز طی استماع سازمان های غیردولتی که از ساعت ۳ تا ۴ بعد از ظهر نخستین روز هر نشست به بررسی گزارش ها اختصاص یافته است، ایراد کنند. مهلت داده شده برای این اظهارات ۱۵ دقیقه است.

کمیته در هر نشست، که معمولاً دوشنبه هفته سوم است، یک روز را به بحث موضوعی عمومی درباره حقی مشخص در میثاق یا جنبه خاصی از میثاق اختصاص می دهد. سازمان های غیردولتی متخصص و سایر شرکت کنندگان جامعه مدنی، به ویژه دانشگاهیان، پژوهشگران و اعضای انجمن های حرفه ای می توانند اسناد و مدارک مربوط به کارشان را ارائه دهند یا در بحث عمومی روز شرکت کنند.

نشانی دبیرخانه حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 29

برای اطلاع بیشتر از کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، به برگه اطلاعاتی شماره ۱۶ مراجعه کنید.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره همکاری جامعه مدنی با کمیته، به ستون ارگان‌ها معاهده‌ها در سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

کمیته رفع تبعیض نژادی

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی

ترکیب کمیته

۱۸ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست‌ها

کمیته معمولاً هر سال در ماه فوریه و آگوست، برای دو نشست سه هفته‌ای در مقر سازمان ملل متحد در ژنو برگزار می‌کند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید یک سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس معمولاً هر دو سال یکبار گزارش بدهند. قاعدتاً در آخرین بند ملاحظات نهایی، تاریخ تسلیم گزارش بعدی مشخص می‌شود.

شکایت‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل انجمن‌های حرفه‌ای، نهادهای دانشگاهی، گروه‌های بومی و مؤسسه‌های تخصصی که به مسائل مربوط به وظایف کمیته رسیدگی می‌کنند، می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته ارسال کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما بهتر است دست کم، دو ماه پیش از جلسه کمیته باشد.

اطلاعات کتبی باید به شکل الکترونیکی، بعلاوه ۳۷ نسخه کاغذی به نشانی زیر ارسال شود. کنشگرانی از جامعه مدنی که امکانات محدودی دارند و چنین کاری برایشان دشوار است، می‌توانند از بخش اطلاع‌رسانی ضد نژادپرستی، سازمان غیردولتی بین‌المللی مستقر در ژنو، که به کمیته در تبادل اطلاعات کمک می‌کند، درخواست کمک کنند؛ بخش ضد نژادپرستی، این کمک

را در اختیار سازمان‌های غیردولتی منطقه‌ای و کشوری، گروه‌های مدافع حقوق بشر و نیز اشخاص می‌گذارد.

کمیته، شکایت‌های کتبی از سوی جامعه مدنی و درباره بررسی به اجرا گذاشتن کنوانسیون توسط کشورهای عضو را، بدون گزارش، که این کشورها، دست کم، پنج سال پیش می‌بایست داده باشند می‌پذیرد. همین طور درباره روال‌های هشدار سریع و اضطراری پیش‌بینی شده در کنوانسیون را. این روال‌ها به جامعه مدنی، و به ویژه به سازمان‌های غیردولتی امکان می‌دهد تا با ارائه اطلاعات به کمیته، از او بخواهند وضعیتی را که به نظرشان اضطراری می‌رسد، مورد بررسی قرار دهد.

شرکت در نشست‌های کمیته

کنشگران جامعه مدنی می‌توانند فقط به عنوان ناظر، در نشست‌های کمیته شرکت کنند. برای این کار، باید به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند. کمیته در زمان نشست‌های رسمی خود، جلسه‌ای با سازمان‌های غیردولتی یا سایر اعضای جامعه مدنی برگزار نمی‌کند، اما آنان می‌توانند در نخستین روز رسیدگی به هر گزارش، در وقت ناهار از ساعت یک و چهل و پنج دقیقه تا دو و چهل و پنج دقیقه، برای تبادل اطلاعات، جلسه غیررسمی سازماندهی کنند و از اعضای کمیته دعوت به عمل آورند. آنان باید از دبیرخانه درخواست کنند که سالی را برای این کار رزرو نماید. بعلاوه می‌توانند از بخش اطلاع‌رسانی ضد نژادپرستی که جلسه‌های اطلاع‌رسانی ترتیب می‌دهد، درخواست کمک کنند.

کمیته به صورت منظم بحث‌های موضوعی درباره مسائل مربوط به تبعیض نژادی و مربوط به کنوانسیون نیز برگزار می‌کند و از نمایندگان جامعه مدنی، همچون دانشگاهیان، کارشناسان مستقل، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای تخصصی دعوت می‌کند که درباره موضوع‌های مطرح شده، اظهار نظر کنند.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

تقاضاهای رسیدگی از جانب اشخاص را طبق ماده ۱۴ کنوانسیون، می‌توان به نشانی زیر فرستاد:

Equipe des requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax: +41(0)22 917 90 22

(به ویژه برای شکایات اضطراری) : tb-petition@ohchr.org

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 29

اطلاعات تکمیلی درباره بخش اطلاع رسانی ضد تبعیض را می توان در سایت زیر یافت:

www.antiracism-info.org

ایمیل :

centre-docs@antiracism-info.org

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره کمیته رفع تبعیض نژادی، نگاه کنید به برگه اطلاعاتی شماره ۱۲.

فرم نمونه طرح دادخواست در ضمیمه فصل هشتم (تنظیم شکایت در مورد نقض حقوق بشر) خودآموز حاضر در دسترس است.

کمیته رفع تبعیض علیه زنان

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان و پروتکل اختیاری آن.

ترکیب کمیته

۲۳ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست ها

کمیته سالانه دو تا سه نشست دو هفته ای، بعلاوه گروه کاری پیش نشست به مدت یک هفته در ژنو و نیویورک برگزار می کند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید یک سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس دست کم، هر چهار سال، یک بار، یا هر زمان که کمیته بخواهد گزارش ارائه دهند.

شکایات‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل انجمن‌های زنان، سازمان‌های مذهبی، کارشناسان مستقل و نمایندگان پارلمان، می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته ارسال کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما بهتر است دست کم، دو هفته پیش از جلسه مقدماتی یا دو ماه پیش از نشست کمیته باشد. باید یک کپی به صورت الکترونیکی و دست کم ۳۵ نسخه کاغذی به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر برسد. سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل نهادهای دانشگاهی نیز می‌توانند فتوکپی اسناد ارسال شده به کمیته اقدام بین‌المللی برای پیشرفت زنان آسیا و اقیانوس آرام، و نیز به سازمان‌های غیردولتی تخصصی تبادل اطلاعات با کمیته‌ها، گزارش کنند.²¹

شرکت در نشست‌های کمیته

کنشگران جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر، در نشست‌های کمیته شرکت کنند. برای این کار، ابتدا باید به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند. کنشگران جامعه مدنی و به ویژه سازمان‌های غیردولتی می‌توانند سخنان شفاهی خود را در برابر گروه کار پیش‌نشست بیان کنند (قاعدتا صبح نخستین روز نشست). این گروه در پایان نشست و پیش از رسیدگی به گزارش یک دولت، جمع می‌شوند. سازمان‌های غیردولتی نیز می‌توانند شفاها در برابر کمیته در نخستین روز هر هفته از نشست‌ها، ایراد سخن کنند. جلسه‌های غیررسمی با اعضای کمیته را نیز می‌توان از راه تماس با دبیرخانه به نشانی زیر سازمان داد.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

برطبق پروتکل اختیاری کنوانسیون، شکایات اشخاص باید به نشانی زیر فرستاده شود:

Equipe de Requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 22

(به ویژه برای شکایات‌ها و تقاضای رسیدگی اضطراری)

tb-petitions@ohchr.org

رهنمود برای تدوین یک تقاضانامه را طبق پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون، می‌توان در ضمیمه فصل هشتم (طرح شکایت در رابطه با نقض حقوق بشر) خودآموز حاضر یافت. فرم نمونه برای ارائه دادخواست به کلیه زبان‌های سازمان ملل متحد در سایت واحد پیشرفت زن، در دسترس است.

²¹ - کمیساریای عالی مسئول محتوای سایت‌های بیرونی نیست و نشان دادن لینک‌ها در این صفحه، به معنای پذیرفتن محتوای آن‌ها نیست.

تحقیقات محرمانه

کنشگران جامعه مدنی و به ویژه سازمان‌های غیردولتی می‌توانند اطلاعات مربوط به موارد مهم و وخیم یا نظام‌مند نقض کنوانسیون را کتبا گزارش کنند. این اطلاعات باید معتبر بوده و حاوی نکاتی باشد که نقض نظام‌مند حقوق مندرج در کنوانسیون توسط کشور عضو را نشان دهد.

نشانی دبیرخانه کمیته رفع تبعیض علیه زنان:

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 22
E-mail: cedaw@ohchr.org

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره این کمیته، به برگه‌های اطلاعاتی شماره ۲۲ و شماره ۷ رجوع کنید.
راهنمای اقدام جهت تنظیم گزارش کتبی برای کمیته را می‌توانید در سایت IWRAW-AP پیدا کنید.

کمیته علیه شکنجه

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز.

ترکیب کمیته

۱۷ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست‌ها

نشست کمیته معمولاً هر سال در ژنو برگزار می‌شود که شامل یک نشست کامل (سه هفته در ماه مه و دو هفته در نوامبر)، بعلاوه گروه کاری پیش‌نشست به مدت یک هفته است.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید یک سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس هر چهار سال، یک بار، گزارش ارائه دهند.

شکایات‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل گروه قربانیان، سازمان‌های مذهبی، نمایندگان سندیکاها و انجمن‌های حرفه‌ای، می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته تسلیم کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما بهتر است دست کم، شش هفته پیش از نشست کمیته باشد. همکاری و کمک به تهیه فهرست نکاتی که باید مورد بررسی قرار بگیرند باید سه ماه پیش از تاریخ تدوین نسخه قطعی فهرست نکات، ارائه شود. کلیه اطلاعات باید به صورت الکترونیکی و دست کم در ۱۵ نسخه کاغذی به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر برسد. لازم به یادآوری است که دبیرخانه کلیه اطلاعات مربوط به بررسی گزارش یک کشور عضو را که رسماً توسط کنشگران جامعه مدنی به نماینده این کشور داده شده، در اسرع وقت انتشار خواهد داد، مگر اینکه این اطلاعات مشخصاً مهر «محرمانه» داشته باشند.

شرکت در نشست‌های کمیته

کنشگران جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر در نشست‌های کمیته شرکت کنند. برای این کار، ابتدا باید به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند. کنشگران جامعه مدنی و به ویژه سازمان‌های غیردولتی می‌توانند سخنان شفاهی خود را در طی نشست‌های کمیته بیان کنند سازمان‌های غیردولتی معمولاً راه شرکت قربانیان را در جلسه‌های اطلاع‌رسانی که به هر کشور اختصاص دارد، باز می‌کنند. این جلسه‌ها شب پیش از گفتگوی دولت عضو با کمیته و معمولاً از ساعت ۵ تا ۶ عصر برگزار می‌شوند.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

برطبق ماده ۲۲ کنوانسیون، شکایت اشخاص باید به نشانی زیر فرستاده شود:

Equipe de Requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 22

(به ویژه برای شکایات‌ها و دادخواست‌های اضطراری)

tb-petitions@ohchr.org

فرم نمونه برای طرح دادخواست را می‌توان در ضمیمه فصل هشتم این خودآموز (طرح شکایت در رابطه با نقض حقوق بشر) یافت.

تحقیقات محرمانه

کنشگران جامعه مدنی می‌توانند اطلاعات مربوط به موارد مهم و وخیم یا نظام‌مند نقض کنوانسیون را به کمیته گزارش کنند. این اطلاعات باید معتبر بوده و حاوی نکاتی باشند که اعمال شکنجه نظام‌مندی را در قلمرو کشور عضو نشان دهد.

نشانی دبیرخانه کمیته علیه شکنجه:

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 22

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره این کمیته، به برگه‌های اطلاعاتی شماره ۱۷ رجوع کنید.

67

زیر کمیته منع شکنجه

نظارت بر اجرای :

پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون علیه شکنجه. سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز.

ترکیب کمیته

۱۷ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال، و یکبار قابل تمدید. زمانی که شمار کشورهایایی که آن را می‌پذیرند یا بدان می‌پیوندند به ۵۰ برسد، تعداد اعضای زیرکمیته به ۲۵ نفر خواهد رسید (نگاه کنید به ماده ۵).

نشست‌ها

زیرکمیته هر سال سه نشست دو هفته‌ای در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو برگزار می‌کند. این زیرکمیته از اماکنی که در آن‌ها اشخاص محروم از آزادی نگهداری می‌شوند، به طور منظم بازدید می‌کند تا از شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز جلوگیری کند.

تعهدات کشورها

کشورهای عضو باید چندین اکیپ بازدیدکننده (که می‌تواند از مدافعان کشوری حقوق بشر، میانجی‌گران، کمیسیون‌های مجلس یا سازمان‌های غیردولتی تشکیل شده باشد) سازمان دهند تا مسئولیت جلوگیری از شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز را به عهده بگیرند. علاوه بر این، کشورهای عضو باید اجازه دهند تا زیرکمیته و نهادهای بازدیدکننده خاص خود آن‌ها در کشور بتوانند از کلیه محل‌هایی که در حوزه قضایی آن کشورها یا زیر کنترل آن‌هاست و در آن اشخاص از آزادی محروم می‌شوند و یا هستند، بازدید کنند. این بازدیدها به منظور حفاظت از این اشخاص در برابر شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز صورت می‌گیرد.

برای کسب اطلاعات بیشتر دربارهٔ زیرکمیته منع شکنجه، به سایت کمیساریا مراجعه کنید.

کمیته حقوق کودک

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون حقوق کودک و پروتکل‌های اختیاری آن

ترکیب کمیته

۱۸ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید.

نشست‌ها

کمیته هر سال سه نشست سه هفته‌ای در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو برگزار می‌کند و سه بار به شکل گروه کار پیش‌نشست به مدت یک هفته در ماه ژانویه، می و سپتامبر تشکیل جلسه می‌دهد.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید دو سال پس از به اجرا درآمدن کنوانسیون، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس هر ۵ سال یک بار گزارش بدهند. کشورهای عضو پروتکل‌های اختیاری مربوط به کنوانسیون، باید براساس همین پروتکل‌ها گزارش بدهند، ابتدا دو سال پس از به اجرا درآمدن آن‌ها و سپس، همزمان با ارائه گزارش‌های ادواری به کمیته (یا هر ۵ سال اگر آن کشور به یک یا دو پروتکل اختیاری، و نه به کنوانسیون، پیوسته باشد).

شکایت‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، از قبیل سازمان‌های کودکان، نهادهای مذهبی، انجمن‌های حرفه‌ای یا سازمان‌های خدمات اجتماعی، می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته ارسال کنند. آن‌ها می‌توانند هر زمان این کار را انجام دهند، اما

بہتر است دست کم، دو ماہ پیش از جلسہٴ گروہ کار پیش نشست مربوطہ باشد. علاوہ بر یک نسخہٴ الکترونیکی، دست کم باید ۳۷ نسخہٴ کاغذی بہ نشانی زیر برسد. اعضای جامعہٴ مدنی می‌توانند بخواهند کہ این اطلاعات کتبی، محرمانہ بماند.

سازمان‌های غیردولتی کہ بہ کمیتهٴ اطلاعات ارائه می‌کنند، شاید بہتر باشد کہ با گروہ کار سازمان‌های غیردولتی برای کنوانسیون حقوق کودک، انجمن بین‌المللی سازمان‌های غیردولتی کہ برای بہ اجرا درآمدن کنوانسیون تلاش می‌کنند، تماس بگیرند. گروہ سازمان‌های غیردولتی، یک گروہ ارتباطی دارد کہ از شرکت سازمان‌های غیردولتی و بہ ویژه انجمن‌های کشوری در جریان تدوین گزارش بہ کمیتهٴ پشتیبانی می‌کند. کنشگران جامعہٴ مدنی و نیز سازمان‌های غیردولتی تشویق بہ این می‌شوند کہ اطلاعات خود را در ہمکاری با انجمن‌های کشوری‌شان، اگر چنانچہ موجود باشد، تنظیم کنند.

بہ نشانی زیر می‌توان با گروہ سازمان‌های غیردولتی تماس گرفت :

Groupe des ONG pour la convention relative aux droits de l'enfant secrétariat

1 rue Varembe

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 740 4730

Fax: +41(0)22 740 1145

E-mail : secretariat@childrightsnet.org

Site : www.childrightsnet.org²²

شرکت در نشست‌های کمیته

کنشگران جامعہٴ مدنی می‌توانند فقط بہ عنوان ناظر، در نشست‌های کمیتهٴ بررسی گزارش‌ها شرکت کنند. برای این کار، باید بہ دبیرخانہٴ کمیته بہ نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند. کنشگران جامعہٴ مدنی می‌توانند در جلسہٴ سه ساعته‌ای کہ طرف‌ها اطلاعات تکمیلی‌شان را بہ گروہ کار پیش نشست کمیته می‌دهند، شرکت کنند، جلسہٴ ای کہ در آن، کارشناسانی کہ بہ صفت فردی آمده‌اند و نیز اعضای سازمان‌های جوانان، کمک مهمی بہ آن می‌کنند.

تقاضای شرکت باید دست کم، دو ماہ پیش از جلسہٴ گروہ کار پیش‌نشست بہ دبیرخانہٴ رسیدہ باشد. کمیتهٴ براساس اطلاعات گرد آمده، از برخی از کنشگران جامعہٴ مدنی و معمولاً از سازمان‌های

²² - کمیساریای عالی مسئول محتوای سایت‌های بیرونی نیست و نشان دادن لینک‌ها در این صفحه، بہ معنای پذیرفتن متوای آن‌ها نیست.

غیردولتی (که اطلاعات‌شان، اهمیت ویژه‌ای برای بررسی گزارش کشور عضو دارد) کتبا دعوت می‌کند که در گروه کار پیش‌نشست شرکت کنند. وقت برای ارائه ملاحظات اولیه کنشگران جامعه مدنی ۱۵ دقیقه و برای سایرین ۵ دقیقه است که وقت کافی برای درگرفتن یک گفتگو فراهم می‌شود.

کمیته هر سال یک روز بحث عمومی سازمان می‌دهد که از شرکت کنشگران جامعه مدنی، به ویژه کودکان و کارشناسان در این بحث استقبال می‌شود.

نشانی دبیرخانه کمیته حقوق کودک

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 29

برای دسترسی به دستورالعمل تنظیم گزارش به کمیته حقوق کودک، به سایت گروه سازمان‌های غیردولتی مراجعه کنید.

برای دسترسی به اصول راهنما برای شرکت سازمان‌های غیردولتی و کارشناسان در اقدامات گروه کار پیش‌نشست کمیته به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

اطلاعات تکمیلی درباره کمیته حقوق کودک را می‌توان در برگه اطلاعاتی شماره ۱۰ یافت.

کمیته حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان

ترکیب کمیته

هم اکنون، ۱۰ کارشناس مستقل برگزیده شده برای چهار سال قابل تمدید. این تعداد، با پذیرش کنوانسیون از سوی ۴۱ و یکمین کشور عضو به ۱۴ تن خواهد رسید. برای اطلاعات دقیق‌تر، نگاه کنید به ماده ۷۲.

نشست‌ها

کمیته هر سال دو نشست، معمولاً در ماه آوریل و نوامبر در ژنو برگزار می‌کند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید یک سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش اولیه (گزارش مقدماتی) و سپس هر پنج سال گزارش بدهند.

شکایت‌ها و اطلاعات کتبی

سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی، همچون سازمان‌های خدمات اجتماعی، کارشناسانی که به ابتکار شخصی درگیر می‌شوند و سندیکاهای هر زمان می‌توانند اطلاعات یا گزارش‌های کتبی خود را به دبیرخانه کمیته تسلیم کنند. کلیه اطلاعات باید به شکل الکترونیکی و دست‌کم، در ۱۵ نسخه کاغذی به کمیته به نشانی زیر برسد.

کنشگران جامعه مدنی که اطلاعاتی به کمیته می‌دهند شاید بهتر باشد که با پلتفرم بین‌المللی سازمان‌های غیردولتی مربوط به کنوانسیون حقوق کارگران مهاجر، انجمن سازمان‌های غیردولتی که به طور هماهنگ برای پیشبرد، اجرا و پیگیری به کار بستن کنوانسیون یاری می‌رسانند، تماس بگیرند.

Plate-form des ONG

c/o december 18

1 rue Varembe

CP 96

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 919 10 42

Fax: +41(0)22 919 10 48

E-mail : ipmwc@december18.net

Site: www.december18.net²³

شرکت در نشست‌های کمیته

کنشگران جامعه مدنی می‌توانند به عنوان ناظر، در نشست‌های عمومی کمیته شرکت کنند. برای این کار، باید به دبیرخانه کمیته به نشانی زیر بنویسند و درخواست مجوز کنند.

برای تدارک بررسی گزارش یک کشور عضو، از اعضای جامعه مدنی، به ویژه از سازمان‌های غیردولتی دعوت می‌شود که در جلسه خصوصی با کمیته شرکت کنند و درباره وضعیت کارگران

²³ - کمیساریای عالی مسئول محتوای سایت‌های بیرونی نیست و نشان دادن لینک‌ها در این صفحه، به معنای پذیرفتن محتوای آن‌ها نیست.

مهاجر در آن کشور شفاها توضیح دهند و به پرسش‌های اعضای کمیته پاسخ گویند. این جلسه درست پیش از نشست بررسی گزارش کشور عضو توسط کمیته، برگزار می‌شود.

در نشست بررسی گزارش کشور عضو، کنشگران جامعه مدنی که اطلاعات خود را کتبا داده اند، می‌توانند در جلسه عمومی، پیش از آنکه کمیته به گزارش رسیدگی کند، شفاها اطلاعات خود را در اختیار کمیته بگذارند. سازمان‌های غیردولتی، دانشگاهیان و نمایندگان انجمن‌های حرفه‌ای، از جمله دعوت می‌شوند که در روزی که کمیته به بحث عمومی موضوعی اختصاص داده شرکت کنند.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

کمیته زمانی می‌تواند به شکایت‌ها یا دادخواست از جانب اشخاص رسیدگی کند که ۱۰ کشور عضو طبق ماده ۷۷ کنوانسیون، این روال را پذیرفته باشند.

نشانی دبیرخانه کمیته حمایت از حقوق کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 22
ایمیل: cmw@ohchr.org

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره کمیته، نگاه کنید به برگه اطلاعاتی شماره ۲۴.

کمیته حقوق اشخاص معلول

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون حقوق اشخاص معلول و پروتکل اختیاری آن

ترکیب کمیته

کمیته در آغاز از ۱۲ کارشناس مستقل برگزیده برای چهار سال که یک بار قابل تمدید است تشکیل خواهد شد و باید کارشناسان معلول را در برگیرد. پس از پذیرش یا پیوستن ۶۰ کشور دیگر به کنوانسیون، اعضای کمیته به ۱۸ نفر خواهند رسید. از کشورها خواسته می‌شود که به هنگام معرفی کاندیدا برای این کمیته، اشخاص معلول و سازمان‌های نمایندگی کننده آنان را به شرکت فعال در کمیته تشویق کنند.

نشست‌ها

در سپتامبر سال ۲۰۰۸ هنوز اعضای کمیته انتخاب نشده بودند.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید دو سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش مقدماتی و سپس دست کم، هر ۴ سال یکبار، یا هر زمان که کمیته بخواهد گزارش بدهند.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

کمیته می‌تواند به شکایات رسیده از سوی اشخاص یا گروهی از اشخاص رسیدگی کند. فرم نمونه برای طرح دادخواست، در ضمیمه فصل هشتم (تنظیم شکایت در مورد نقض حقوق بشر) خودآموز حاضر در دسترس است.

تحقیقات محرمانه

کنشگران جامعه مدنی، به ویژه سازمان‌های غیردولتی می‌توانند اطلاعات مربوط به موارد نقض شدید، وخیم یا نظام‌مند کنوانسیون را به دبیرخانه بدهند. این اطلاعات باید معتبر بوده و نشان دهد که کشور عضو، حقوق ذکر شده در کنوانسیون را نقض می‌کند.

ماده ۳۳

کنوانسیون ماده‌ای دارد که در نوع خود یگانه است. طبق ماده ۳۳، جامعه مدنی با وظیفه پیگیری [اجرای کنوانسیون] که توسط کشورهای عضو ایجاد شده، در پیوند است و کاملاً در انجام آن مشارکت می‌کند. جامعه مدنی بدین ترتیب، در پیشبرد به اجرا درآوردن کنوانسیون نقشی محوری دارد.

نشانی دبیرخانه کمیته حقوق اشخاص معلول

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax: +41(0)22 917 90 29
E-mail: crpd@ohchr.org

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره کار کمیساری عالی در زمینه کنوانسیون و مسائل مربوط به معلولان به طور کلی، به سایت کمیساری عالی نگاه کنید.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره کنوانسیون و پروتکل آن، به اثر منتشر شده کمیساریا به نام "از طرد شدن تا برابری: تضمین حقوق اشخاص معلول" (HR/PUB/07/6) مراجعه کنید.

کمیته ناپدیدهای اجباری

نظارت بر اجرای :

کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص علیه ناپدیدهای اجباری

ترکیب کمیته

۱۸ کارشناس مستقل برگزیده شده به مدت چهار سال، یکبار قابل تمدید.

تعهدات در مورد ارائه گزارش

کشورهای عضو باید دو سال پس از پیوستن به کنوانسیون، یک گزارش مقدماتی ارائه دهند.

اقدام اضطراری

کمیته می‌تواند تقاضا برای اقدام اضطراری از سوی اشخاص را برای جستجو و یافتن شخص ناپدید شده بپذیرد. فرد مورد نظر باید متعلق به حوزه قضایی کشور عضو کنوانسیون بوده باشد.

شکایاتی که از جانب اشخاص مطرح می‌شوند

کمیته می‌تواند به شکایات اشخاص در مورد کشورهای عضو که این روال را پذیرفته‌اند، برطبق ماده ۳۱ کنوانسیون رسیدگی کند.

تحقیقات

کنشگران جامعه مدنی، به ویژه سازمان‌های غیردولتی می‌توانند طبق ماده ۳۳ کنوانسیون، اطلاعاتی را که حاکی از نقض مواد کنوانسیون توسط یک دولت عضو است، گزارش کنند. بعلاوه، کمیته صلاحیت این را دارد که به فوریت، اطلاعات مبنی بر اینکه ناپدیدهای اجباری به صورت گسترده یا نظام‌مند در یک کشور عضو اعمال می‌شود، به اطلاع مجمع عمومی ملل متحد برساند.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره ناپدیدهای اجباری یا ناخواسته، نگاه کنید به برگه اطلاعاتی شماره ۶.

فصل پنجم . شورای حقوق بشر

شورای حقوق بشر، در یک نگاه شورای حقوق بشر چیست؟

شورای حقوق بشر اصلی‌ترین ارگان بین‌حکومتی حقوق بشر در سازمان ملل متحد است. این شورا که با قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی تأسیس شد، جایگزین کمیسیون حقوق بشر گردید و اغلب وظایف، کارکردها و مسئولیت‌های آن کمیسیون را به عهده گرفت. کمیساریای عالی حقوق بشر ملل متحد همچنانکه دبیرخانه کمیسیون حقوق بشر را اداره می‌کرد، دبیرخانه شورای حقوق بشر را اداره می‌کند.

چگونه کار می‌کند

شورای حقوق بشر ارگانی است بین‌حکومتی، مرکب از ۴۷ عضو که در ژنو مستقر است. این شورا سالانه دست کم ۱۰ هفته طی سه نشست تشکیل جلسه می‌دهد و می‌تواند نشست فوق‌العاده نیز داشته باشد. درحالی که کمیسیون حقوق بشر ارگان جانبی شورای اقتصادی و اجتماعی بود، شورای حقوق بشر ارگان جانبی مجمع عمومی است. وظیفه این شورا، علاوه بر امور دیگر، رفع نقض حقوق بشر، به ویژه موارد آشکار و نظام‌مند آن، و پیشبرد همکاری مؤثر و ملحوظ داشتن حقوق بشر در مجموعه دستگاه سازمان ملل متحد است.

شورای حقوق بشر در ۱۸ ژوئن سال ۲۰۰۷، یک سال پس از نخستین گردهمایی خود، بر سر موادی که به تأسیس نهادهایی مربوط می‌شوند که روال‌ها، سازوکارها و ساختارهای تشکیل‌دهنده مبنای کارهای آتی را ایجاد کرده‌اند، به توافق رسید. این مواد که به شکل قطعنامه، قطعنامه ۵/۱ به تصویب رسید، دستور روز شورا، برنامه کار و مقررات درونی آن را دربرمی‌گیرد. این مواد، در نحوه کار سیستم کارشناسان در روال شکایت که از کمیسیون به ارث رسیده بود، تغییراتی به وجود آورد. قطعنامه ۵/۱ شیوه‌های کارکرد سازوکار جدید رسیدگی ادواری جهانی توسط شورا را معین کرد و روال‌های رسیدگی، عقلانی کردن و بهبود همه وظایف دادرسی‌های ویژه را مقرر نمود.

چگونه می‌توان با شورای حقوق بشر، با ماموریت‌ها و سازوکارهای آن تماس گرفت و چگونه می‌شود با آنها کار کرد

مجمع عمومی در قطعنامه ۶۰/۲۵۱ اعلام کرد که سازمان‌های غیردولتی و دیگر کنشگران جامعه مدنی نقش مهمی در دفاع از حقوق بشر و پیشبرد آن در مقیاس کشوری، منطقه‌ای و بین‌المللی، ایفا می‌کنند. شرکت ناظران، به ویژه سازمان‌های غیردولتی، در نشست‌های شورا بر مبنای برخی مقررات و پراوتیک‌های مشخص از سوی کمیسیون سابق صورت می‌گیرد. این پراوتیک‌ها و مقررات همواره گسترش یافته و تحول می‌پذیرند و از شورا خواسته می‌شود که کاری کند که ناظران «بتوانند تا حد امکان همکاری بیشتری داشته باشند».²⁴

اگرچه سازمان‌های غیردولتی باید در شورای اقتصادی و اجتماعی جایگاه مشورتی داشته باشند تا به عنوان ناظر در نشست‌های شورای حقوق بشر اعتبارنامه دریافت کنند، با این حال،

²⁴ - نگاه کنید به قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی و قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر.

سازمان‌های غیردولتی فاقد این جایگاه و دیگر عناصر جامعه مدنی می‌توانند به اشکال گوناگون در کارهای مجموعه شورای حقوق بشر مشارکت کنند. از سوی دیگر، جلسات شورا به طور مستقیم از طریق بازپخش ویدیوی کمیساریای عالی به نمایش گذاشته می‌شوند و گزینه وسیعی از مدارک و اطلاعات در صفحه نخست سایت و در سایت عضویتی کمیساریا در دسترس است. اطلاعات مربوط به هر نشست، معمولاً دو هفته پیش از نشست عادی، بر روی صفحه نخست سایت قابل مشاهده است.

نشانی‌های اصلی تماس با شورای حقوق بشر

Le service du Conseil des droits de l'homme

دفتر شورای حقوق بشر

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel: +41(0)22 917 92 56
Fax : +41(0)22 917 90 11

L'unité de la société civile

یگان جامعه مدنی

Section de la société civile du HCDH

بخش جامعه مدنی کمیساریای عالی

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel: +41(0)22 917 90 00
Mail : civilsocietyunit@ohchr.org

برای هرگونه آگاهی از جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی

Siège de l'Organisation des Nation Unies

Section des ONG

Département des affaires économiques et sociales de l'Organisation des Nations Unies

One UN Plaza, Salle DC-1-1480

New York, NY 10017

Tel : +1 212 963 8652

Fax: +1 212 963 9248

Mail: desangorubrique@un.org

Office des nations Unies à Genève

سازمان ملل متحد در ژنو

بخش

Bureau 153 Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel: +41(0)22 917 21 27

Fax : +41(0)22 917 05 83

Mail : ungeneva.ngolaiison@ohchr.org

نشانی‌های اصلی تماس در مورد هر یک از سازوکارهای شورای حقوق بشر در ستون‌های خاصی در سراسر این فصل مشاهده می‌شوند.

شورای حقوق بشر چیست؟

از کمیسیون حقوق بشر تا شورای حقوق بشر

شورای حقوق بشر که برپایه قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی به تاریخ ۱۵ مارس ۲۰۰۶ به وجود آمد، اصلی‌ترین ارگان بین‌حکومتی حقوق بشر سازمان ملل متحد است. این شورا جایگزین کمیسیون حقوق بشر شد که به مدت ۶۰ سال، مرکز نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد بود. کمیسیون حقوق بشر برای آخرین بار در ماه مارچ سال ۲۰۰۶ تشکیل جلسه داد. هنجارهایی که کمیسیون بنیاد گذاشت، سنگ بنای کارهای شورا گردید.

درحالی که کمیسیون حقوق بشر ارگان جانبی شورای اقتصادی و اجتماعی بود، شورای حقوق بشر ارگان جانبی مجمع عمومی است. این اعتلا نشان از تأکید بر این دارد که حقوق بشر با توسعه، صلح و امنیت، یکی از سه ستون اصلی سازمان ملل متحد است. ایجاد شورا، تأییدی بر تعهد مجمع عمومی نیز می‌باشد که در خدمت تقویت ابزارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد، به منظور تضمین اعمال مؤثر و جهانروای کلیه حقوق بشر - مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز حق توسعه، قرار گرفته است.

مجمع عمومی در قطعنامه ۶۰/۲۵۱ خود، شورای حقوق بشر را موظف کرده است که همه وظایف، سازوکارها، کارکردها و اختیاراتی را که از کمیسیون گرفته است، بازبینی کند و در صورت نیاز، آن‌ها را بهبود بخشد و عقلانی کند. از شورا خواسته شده که این مأموریت را طی یک سال پس از نخستین نشست‌اش به انجام برساند. روش کاری شورا نیز باید:

- شفاف، منصفانه و بی‌طرفانه باشد؛
- بر رسیدن به نتیجه متمرکز شود؛
- گفتگو (دیالوگ) واقعی را تسهیل نماید؛
- بحث درباره اقدامات ارائه شده در توصیه‌های مصوب و به اجرا درآوردن آن‌ها را تسهیل کند؛ و
- امکان تبادل نظر بر روی مسائل بنیادی را با سازوکارهای شورا ایجاد کند.

مجمع عمومی باید اساسنامه شورا را تا ۵ سال آینده بازبینی کند.²⁵

مواد مربوط به ایجاد نهادهای شورای حقوق بشر (قطعنامه ۵/۱)

شورای حقوق بشر در تاریخ ۱۸ ژوئن سال ۲۰۰۷، یک سال پس از برگزاری نخستین جلسه و به دنبال دوره فشرده‌ای که به "ایجاد نهادها" اختصاص یافت، تصمیم گرفت که مجموعه‌ای از موادی را تصویب کند که تکلیف روال‌ها، سازوکارها و ساختارهای شورا را تعیین نمایند. این تصمیم که به شکل قطعنامه به تصویب رسید، قطعنامه ۵/۱ ("ایجاد نهادهای حقوق بشر" سازمان ملل متحد)²⁶ بود و این مجموعه مواد، مشتمل بود بر:

- دستور روز جدید و چارچوبی برای تدوین برنامه کار؛
- روش‌های کاری جدید و یک آیین‌نامه داخلی تازه، مبتنی بر مفاد آیین‌نامه داخلی مجمع عمومی که ناظر بر تصمیم‌های کمیسیون‌های مختلف مجمع بود؛
- روال تحقیق (جایگزین روال ۱۵۰۳)؛
- کمیته مشورتی شورای حقوق بشر (که جایگزین زیرکمیسیون حمایت از حقوق بشر و اعتلای آن شد)؛
- اصول، روندها و شیوه‌های ناظر بر کارکرد سازوکار جدید بررسی ادواری جهانی؛ و
- معیارهای ناظر بر بررسی، عقلانی کردن و بهبود مداوم مأموریت‌های روال‌های ویژه.

شورای حقوق بشر، سازوکارها و مأموریت‌هایش چگونه کار می‌کنند

ترکیب

شورا از ۴۷ کشور تشکیل شده که مستقیماً و یک به یک از سوی مجمع عمومی با رأی مخفی و با اکثریت آرا انتخاب می‌شوند. برای انتخاب کشورهای عضو، باید وضعیت حقوق بشر در کشورهای کاندیدا، و نیز تعهدی که داوطلبانه در این زمینه به عهده گرفته‌اند، در نظر گرفته شود. کشورهای عضو شورا برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شوند و بلافاصله پس از دو بار پشت سر هم، نمی‌توانند انتخاب شوند.

اگر یک کشور عضو شورا مرتکب نقض آشکار و سیستماتیک حقوق بشر شود، مجمع عمومی می‌تواند با اکثریت دو سوم آراء اعضای حاضر و رأی دهنده، عضویت آن کشور را در شورا به حالت تعلیق درآورد.

 برای یافتن نام کشورهایایی که در حال حاضر عضو شورای حقوق بشر اند، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

نشست‌ها

در حالی که کمیسیون سابق حقوق بشر سالانه یک نشست به مدت شش هفته داشت، شورای حقوق بشر دست کم، سه بار در سال جلسه‌های عادی در کاخ ملل متحد در ژنو دارد که کل زمان آن

²⁵ - نگاه کنید به قطعنامه ۶۰/۲۵۱ که در آن مجمع عمومی از شورا می‌خواهد که فعالیت‌ها و کارکردهایش را ۵ سال پس از به وجود آمدنش بازبینی کند و نتیجه را گزارش نماید.

²⁶ - این قطعنامه توسط مجمع عمومی و در بطن قطعنامه ۶۲/۲۱۹ به تصویب رسید.

هیچگاه کمتر از ۱۰ هفته نیست. جلسه‌های اصلی شورا (۴ هفته) معمولاً در ماه مارچ برگزار می‌شود.

شورا می‌تواند در صورت تقاضای یک کشور عضو و پشتیبانی دست کم یک سوم اعضا، نشست‌های فوق‌العاده نیز داشته باشد.²⁷ تا سپتامبر سال ۲۰۰۸، شورا ۷ نشست فوق‌العاده داشته است.²⁸

شورا میزگردها و برنامه‌های ویژه‌ای نیز با هدف تقویت گفتگو و تفاهم متقابل حول مسائل مشخص سازمان می‌دهد. شورا تا سپتامبر سال ۲۰۰۸، ۶ مورد از این برنامه‌ها را سازماندهی کرده است.²⁹ از قبیل مباحثات سالانه پیرامون حقوق اشخاص معلول³⁰، و در نظر داشتن حقوق اساسی زنان در همه کارها و در کلیه سازوکارهایی که خود ایجاد کرده است.³¹

ماموریت‌ها و سازوکارها

الف. بررسی ادواری جهانی

بررسی ادواری جهانی، سازوکار جدیدی در دفاع از حقوق بشر است که به شورای حقوق بشر اجازه می‌دهد که به صورت ادواری، رعایت ملزومات و تعهداتی را که هر یک از ۱۹۲ کشور عضو سازمان ملل متحد به عهده گرفته‌اند مورد بررسی قرار دهد. این سازوکار تعاونی برپایه گفتگوی متقابل با کشور مورد بررسی بنا شده تا کار ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر را تکمیل کند، بی آنکه دوباره همان کاری را انجام دهد که این ارگان‌ها انجام می‌دهند. باید این سازوکار را به مثابه روندی چند مرحله‌ای دید که در یک دوره چهار ساله در جریان است.

- آماده ساختن اطلاعاتی که مبنای بررسی قرار خواهد گرفت، به ویژه اطلاعاتی که توسط کشور تحت بررسی فراهم شده است (گزارش کشوری)؛ تدوین مجموعه اطلاعاتی که سازمان ملل متحد از طریق کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، گرد آورده است؛ و تهیه خلاصه‌ای از اظهارات (و شکایات) ارائه شده توسط سایر طرف‌های ذینفع، و نیز توسط کمیساریای عالی حقوق بشر؛

²⁷ - تشکیل جلسه فوق‌العاده شورا، نسبت به کمیسیون سابق، پشتیبانی شمار بیشتری از کشورها را لازم دارد (یک سوم ۴۷ عضو در مقابل اکثریت ۵۳ کشور عضو). کمیسیون حقوق بشر، فقط ۵ جلسه فوق‌العاده داشت.

²⁸ - سه نشست درباره فلسطین اشغالی (ژوئیه و نوامبر ۲۰۰۶ و ژانویه ۲۰۰۸)، یک نشست درباره لبنان (اگوست ۲۰۰۶)، یک نشست درباره دارفور (دسامبر ۲۰۰۶)، یک نشست درباره میانمار (اکتبر ۲۰۰۷) و یک نشست فوق‌العاده درباره بحران غذایی در جهان (می ۲۰۰۸).

²⁹ - دو بار در مورد تصویب و به اجرا درآمدن کنوانسیون حقوق اشخاص معلول (مارچ ۲۰۰۷ و ژوئن ۲۰۰۸)، یک بار در مورد پروژه راهنمای ملل متحد درباره به کار گرفتن سایر اشکال حمایت از کودکان و چگونگی این حمایت (ژوئن ۲۰۰۸)، یک بار در مورد گفتگوی بین فرهنگی درباره حقوق بشر (مارچ ۲۰۰۸)، یک بار در مورد اهداف داوطلبانه حقوق بشر (مارچ ۲۰۰۸) و یک بار درباره اشخاص ناپدید شده (سپتامبر ۲۰۰۸).

³⁰ - پیش‌بینی شده است که نخستین بحث در دهمین نشست عادی شورا صورت بگیرد؛ این بحث باید در درجه نخست، درباره اقدامات اصلی قانونی به منظور پذیرفتن و به اجرا گذاشتن واقعی کنوانسیون حقوق اشخاص معلول صورت گیرد. از کمیساریا خواسته شده که مطالعه‌ای موضوعی درباره این مورد، در همکاری با، علاوه بر طرف‌های دیگر، با نهادهای جامعه مدنی انجام دهد.

³¹ - بنگرید به قطعنامه ۶/۳۰ مورخ ۱۴ دسامبر ۲۰۰۷. نخستین جلسه خشونت علیه زنان، در هشتمین نشست برگزار شد و متشکل از دو گروه بود: یکی درباره خشونت علیه زنان و دیگری درباره مرگ و میر نوزادان. شورا در سپتامبر سال ۲۰۰۸، یک میزگرد درباره ملحوظ داشتن حقوق اساسی زنان در کارهای شورا برگزار کرد.

- بررسی به معنای دقیق کلمه در گروه کار بررسی ادواری جهانی، متشکل از ۴۷ کشور عضو شورا، که سه بار در سال، نشست‌های دو هفته‌ای برگزار می‌کند؛³²
- بررسی و تصویب اسناد نهایی بررسی ادواری جهانی توسط شورا در نشست‌های عادی؛
- پیگیری به اجرا گذاشتن توصیه‌های بررسی ادواری جهانی توسط کشورهای که مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

طرف‌های ذینفع، و نیز سازمان‌های غیردولتی، مدافعان حقوق بشر، نهادهای دانشگاهی یا پژوهشی، سازمان‌های منطقه‌ای و نمایندگان جامعه مدنی، می‌توانند در برخی از این مراحل مشارکت کنند.

برای دریافت اطلاعات مشخص‌تر درباره بررسی ادواری جهانی، به فصل هفتم (بررسی ادواری جهانی) این خودآموز مراجعه کنید.

ب. کمیته مشورتی شورای حقوق بشر

- کمیته مشورتی ارگان جانبی شورای حقوق بشر است که جایگزین زیرکمیسیون سابق اعتلای حقوق بشر و حمایت از آن شده است. و با تمرکز اصلی بر روی مطالعات و اظهار نظر پس از تحقیق بر طبق روشی که توسط شورا تنظیم شده، کار گروه اندیشه را برای شورا انجام می‌دهد. کمیته مشورتی، اگرچه نمی‌تواند قطعنامه تصویب کند و یا تصمیم‌گیری کند، و نمی‌تواند بدون مجوز شورا ارگان جانبی به وجود آورد، اما می‌تواند پیشنهادهایی به منظور زیر ارائه دهد:
- بهبود کارایی روال‌های خود؛
 - پیشنهادهای تازه برای تحقیق درباره آنچه که به عرصه فعالیت‌هایش مربوط می‌شود.

کمیته مشورتی متشکل از ۱۸ کارشناس است که با رعایت اصل نسبیت از میان پنج گروه منطقه‌ای سازمان ملل متحد (آسیا، اروپای شرقی، آمریکای لاتین و کارائیب، اروپای غربی و سایر کشورها) برگزیده می‌شوند. این اعضا به صفت فردی برای مدت سه سال در این کمیته صاحب کرسی هستند و فقط یک بار می‌توانند خودشان را نامزد کنند.³³ کمیته مشورتی سالانه دو نشست به مدت حداکثر ۱۰ روز برگزار می‌کند و می‌تواند با تصویب شورا، نشست‌های بیشتری بر روی مسائل خاص سازمان دهد.

برای دریافت اطلاعات به روز، درباره کمیته مشورتی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

پ. نهاد دادخواست

نهاد دادخواست، به مجموعه‌ای از موارد نقض فاحش حقوق بشر و کلیه آزادی‌های اساسی که توسط عناصر معتبر تأیید شده، در هر منطقه‌ای از جهان و در هر وضعیتی که رخ داده باشد،

³² - گروه کار بررسی ادواری جهانی، به ۱۶ کشور در هر نشست، یعنی در مجموع، ۴۸ کشور در سال، رسیدگی می‌کند.
³³ - با این حال، قطعنامه ۵/۱ پیش‌بینی کرده است که در طی نخستین دوره، یک سوم اعضا به مدت یک سال و یک سوم دیگر در عرض دو سال حضور می‌یابند تا دوران مأموریت خود را تمدید کنند.

رسیدگی می‌کند. این کار بر پایه نهاد ۱۵۰۳ کمیسیون سابق و برای مراقبت از اینکه این نهاد بی‌طرفانه، عینی، به سود قربانیان و در طی زمان مفیدی بهبود یابد، بنا شده است. نهاد رسیدگی به شکایات رسیده از اشخاص، گروه‌ها و سازمان‌هایی که مدعی اند قربانی نقض حقوق بشر شده‌اند یا مستقیماً از آن آگاهی داشته و از وقوع چنین نقض حقوقی اطمینان دارند، تکیه می‌کند. دو گروه کار جداگانه - گروه کار شکایات و گروه کار اوضاع - به ترتیب، مسئول رسیدگی به شکایات و گزارش کلیه موارد نقض فاحش حقوق بشر و کلیه آزادی‌های اساسی تأیید شده توسط عناصر معتبر را به شورای حقوق بشر می‌باشند. شورا گزارش‌های گروه کار اوضاع را به صورت محرمانه (مگر اینکه تصمیمی غیر از این بگیرد) بررسی می‌کند و می‌تواند:

- زمانی که ادامه بررسی یا انجام اقدام دیگری توجیه‌پذیر نیست، به بررسی وضعیت خاتمه دهد؛
- وضعیت را در حال بررسی نگاه دارد و از کشور ذینفع بخواهد که اطلاعات تکمیلی در مهلت معقول ارائه دهد،
- وضعیت را در حال بررسی نگاه دارد و یک کارشناس مستقل و با صلاحیت بالا را موظف کند که این بررسی را دنبال کند و به شورا گزارش دهد؛ یا
- به کمیساریای عالی توصیه نماید که برای کشور ذینفع، همکاری تکنیکی، کمک به تقویت ظرفیت‌ها یا خدمات مشورتی فراهم سازد.

برای دریافت اطلاعات درباره روال دادخواست، به فصل هشتم (تنظیم شکایت درباره نقض احتمالی حقوق بشر) خودآموز حاضر مراجعه کنید.

ت. روال‌های ویژه

روال‌های ویژه، نامی عمومی است که به سازوکارهای ایجاد شده در کمیسیون سابق داده شده و از سوی شورا برای نظارت، ارائه مشاوره و تنظیم گزارش در مورد وضعیت حقوق بشر در کشورها یا مناطق مفروض (مأموریت کشوری) یا در مورد پدیده‌های وخیم نقض حقوق بشر در سراسر جهان (مأموریت موضوعی)، برگرفته شده است.

شورا از سال ۲۰۰۷، دست به کار روند بررسی، عقلانی کردن و بهبود بخشیدن به هر یک از مأموریت‌ها را که زیر عنوان روال‌های ویژه به او به ارث رسیده، شده است. برخی از مأموریت‌ها را حذف کرده و باقی آن‌ها را تغییر داده و برخی دیگر را به وجود آورده، روال‌های جدید گزینش و عنوان‌های مأموریت تأسیس کرده و آیین‌نامه رفتاری برای متصدیان امر در روال‌های ویژه برقرار نموده است (قطعنامه ۵/۲).

متصدیان مأموریت (گزارشگران ویژه، نمایندگان ویژه، کارشناسان مستقل و اعضای گروه کار) به صفت فردی حضور دارند. فعالیت‌هایی که می‌توانند داشته باشند، از جمله عبارتند از:

- دریافت، سهیم شدن و تحلیل اطلاعات درباره وضعیت حقوق بشر؛
- پاسخ دادن به تقاضاهای رسیدگی از سوی اشخاص؛
- هدایت مطالعات؛

- ارسال فراخوان‌های اضطراری یا نامه‌های شکواییه به دولت‌ها؛
- اقدام به بازدید از کشورها به دعوت دولت‌ها و تدوین جمع‌بندی و توصیه‌ها براساس این بازدیدها؛
- ارائه مشاوره در زمینه همکاری فنی در مقیاس کشور؛
- فعالیت‌های عمومی برای پیشبرد [حقوق بشر].

کمیساریای عالی، پرسنل در اختیار متصدیان مأموریت می‌گذارد و برای یاری دادن به کار آنان، در زمینه تدارکاتی و تحقیقاتی، پشتیبانی می‌کند.

برای دریافت اطلاعات بیشتر دربارهٔ روال‌های ویژه، به فصل ششم (روال‌های ویژه) این خودآموز مراجعه کنید.

ث. گروه کار شورای حقوق بشر

شمار اعضای گروه کار در حق توسعه، نامحدود است

شمار اعضای گروه کار در حق توسعه، که نامحدود است، توسط شورای حقوق بشر به وجود آمده است.³⁴ شورای حقوق بشر در مارچ ۲۰۰۷، مأموریت خود را برای دو سال تمدید کرد (قطعنامهٔ ۴/۴).

گروه کار سالانه یک نشست پنج روزه دارد و مأموریت آن عبارت است از:

- پیگیری و بررسی پیشرفت‌های انجام شده دربارهٔ اعتلا و به اجرا گذاشتن حق توسعه؛
- بررسی گزارش‌ها و سایر اطلاعات ارائه شده از سوی کشورها، ارگان‌های سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌المللی و سازمان‌های غیردولتی مربوطه؛
- ارائه گزارش از نشست به شورا برای بررسی آن، دربارهٔ تصمیم‌هایی که مشاوره‌ها به کمیساریای عالی حقوق بشر را در برمی‌گیرد. این مشاوره‌ها به کمک فنی‌ای مربوط می‌شود که بنا به درخواست برخی کشورها می‌تواند در اختیار آنان گذاشته شود.

شورا در همان قطعنامه، مأموریت اکیپ بلندپایه برای به کار بستن حق توسعه را که در چارچوب گروه کار در مورد حق توسعه به وجود آمد، به مدت دو سال تمدید کرد.

هدف اکیپ، فراهم ساختن توانایی‌های فنی لازم برای گروه کار است تا گروه کار بتواند توصیه‌های مناسب خود را دربارهٔ مسائلی که به اجرای حق توسعه مربوط می‌شوند، به کنشگران مختلف ارائه دهد. اکیپ متشکل از پنج کارشناس است که توسط رئیس گروه کار حق توسعه و با هماهنگی با هریک از گروه‌های منطقه‌ای سازمان ملل متحد و سایر اعضای نهادها، از قبیل نمایندگان نهادهای بین‌المللی شناخته شده به عنوان فعال در زمینه تجارت، مالیه و توسعه، برگزیده می‌شوند. این اکیپ در نشست سالانه به مدت هفت روز گرد هم می‌آیند و گزارش خود را به گروه کار ارائه می‌کنند.

³⁴ - به قطعنامهٔ ۱۹۹۸/۷۲ این شورا و رأی ۱۹۹۸/۲۶۹ شورای اقتصادی و اجتماعی نگاه کنید.

د. فوروم اجتماعی

شورای حقوق بشر در سال ۲۰۰۷، مأموریت فوروم اجتماعی را تمدید کرد و آن را «به عنوان یگانه فضای گفتگو میان نظام حقوق بشر سازمان ملل و طرف‌های گوناگون، به ویژه سازمان‌های مربوط به جوامع محلی حفظ کرد و بر اهمیت یک اقدام هماهنگ شده در مقیاس ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی برای اعتلای همبستگی اجتماعی که برپایه اصول عدالت اجتماعی، انصاف و همبستگی بنا شده، و نیز اهمیت توجه به جنبه اجتماعی و چالش‌های ذاتی جهانی شدن تأکید ورزید» (قطعنامه ۶/۱۳).

فوروم اجتماعی³⁵، که به ابتکار زیرکمیسیون سابق شکل گرفت، در آغاز، به شکل یک فوروم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیش از نشست بود که به مدت دو روز پیش از نشست سالانه زیرکمیسیون برگزار می‌شد. فوروم اجتماعی درحالی که پیش از این، یک زیرگروه از زیرکمیسیون بود، هم اکنون یکی از سازوکارهای تمام و کمال شورای حقوق بشر است. فوروم اجتماعی هر سال به مدت سه روز تشکیل می‌شود و بر محور موضوع‌هایی که شورا تعیین کرده، تأمل می‌کند. این فوروم در سپتامبر سال ۲۰۰۸، برای نخستین بار به مثابه سازوکار شورا تشکیل شد و همان طور که شورا خواسته بود، دارندگان نمایندگی روال‌های موضوعی در آن شرکت کردند. از فوروم اجتماعی درخواست شد که جمع‌بندی‌ها و توصیه‌های خود را تدوین کند تا توسط شورا به ارگان‌های مربوطه ارسال شود و کارهای خود را بر محور مسائل زیر متمرکز کند:

- توجه به راهکارها برای مبارزه با فقر در پرتو اطلاعاتی که از سوی شهروندان عادی به فوروم اجتماعی رسیده است؛ و
- جنبه اجتماعی جهانی شدن.

ریاست فوروم اجتماعی به عهده گزارشگری است که هر سال از میان نامزدهای معرفی شده از سوی گروه‌های منطقه‌ای، توسط رئیس شورا برگزیده می‌شود.

برای دریافت اطلاعات درباره فوروم اجتماعی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

ذ. فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها

فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها³⁶، جایگزین گروه کار درباره اقلیت‌های زیرکمیسیون سابق شده است. این فوروم، همچون کارپایه پیشبرد گفتگو و همکاری درباره مسائل مربوط به اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، دینی و زبانی به کار گرفته می‌شود:

- با ارائه کمک‌ها و توانایی‌های موضوعی به کار کارشناس مستقل درباره مسائل مربوط به اقلیت‌ها؛ و
- با یافتن و بررسی بهترین شیوه‌های کار، مسائل مورد بحث، امکانات و اقداماتی که در جهت تقویت اعلامیه حقوق اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، دینی و زبانی به شمار می‌روند.

³⁵ - نباید آن را با فوروم اجتماعی بین‌المللی یکی گرفت.

³⁶ - به تاریخ ۲۸ سپتامبر سال ۲۰۰۷، بنابر قطعنامه ۶/۱۵ شورای حقوق بشر ایجاد گردید.

فوروم هر سال به مدت دو روز در ژنو تشکیل می‌شود و اختصاص دارد به بحث‌های موضوعی، و قرار است که به اقدام کمیساریای عالی در جهت بهبود همکاری میان سازوکارها، تشکیلاتها و نهادهای تخصصی، صندوق مالی و برنامه‌های ملل متحد در چارچوب فعالیت‌های مربوط به اعتدالی حقوق اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، دینی و زبانی، به ویژه در مقیاس منطقه‌ای کمک کند.³⁷

در حالی که رئیس فوروم (که هر ساله توسط رئیس شورا و برحسب نوبت منطقه‌ها برگزیده می‌شود) مسئولیت دارد که خلاصه‌ای از بحث‌های انجام شده در فوروم تهیه کند، کارشناس مستقل درباره مسائل مربوط به اقلیت‌ها، کارهای فوروم را هدایت می‌کند و نشست‌های سالانه را تدارک می‌بیند. افزون بر این، از کارشناس مستقل خواسته می‌شود که توصیه‌های موضوعی فوروم به همراه توصیه‌هایش درباره مسائل موضوعی آتی را در گزارش خود بگنجانند و آن را برای بررسی به شورا تسلیم کند. شورا باید کارهای فوروم را پس از چهار سال، یعنی در سال ۲۰۱۲ بازبینی نماید.

برای دریافت اطلاعات در مورد فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها و نیز کارشناس مستقل درباره مسائل مربوط به اقلیت‌ها، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

ر. سازوکار کارشناسان حقوق اهالی بومی

سازوکار کارشناسان حقوق اهالی بومی³⁸، جایگزین گروه کار کمیسیون سابق، درباره اهالی بومی شده است. این سازوکار که نهادی جانبی است، توانایی‌های موضوعی در زمینه حقوق اهالی بومی را به شکلی که شورا در نظر داشته، در اختیار شورای حقوق بشر می‌گذارد. سازوکار کارشناسان هر سال گزارشی به شورا می‌دهد که اساساً بر محور تلاش‌هایی متمرکز شده که بر روی توصیه مبتنی بر مطالعه و کارهای پژوهشی انجام گرفته است. این سازوکار، می‌تواند در چارچوب فعالیت‌هایش، پیشنهادهایی نیز برای بررسی و تصویب، به شورا ارائه کند. سازوکار کارشناسان از پنج کارشناس مستقل تشکیل یافته که هر یک به مدت سه سال انجام وظیفه می‌کنند که یک بار قابل تمدید است. این سازوکار در سال پنج روز تشکیل جلسه می‌دهد، این نشست‌ها مرکب از جلسه‌های عمومی و خصوصی اند، و گرچه حق صدور قطعنامه و یا تصمیم‌گیری ندارند، اما می‌توانند شیوه‌های کاری خود را خودشان تعیین کنند. گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی مردم بومی و یک عضو نهاد دائمی مسائل بومیان، در نشست سالانه سازوکار کارشناسان حاضرند و در آن مشارکت دارند.

برای دریافت اطلاعات به روز درباره سازوکار کارشناسان و نیز درباره گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی مردم بومی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

ز. اعلامیه و برنامه عمل دوربان (Durban)

کنفرانس جهانی علیه تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و ناپردباری (intolerance) که با آن همراه است، در دوربان (آفریقای جنوبی) تشکیل شد. اعلامیه و برنامه عمل دوربان که به این مناسبت تصویب شد، با ذکر تعهداتی که کشورها به عهده گرفته‌اند، از آنان خواست که برای از میان بردن

³⁷ - فوروم در نخستین نشست خود در روزهای ۱۵ و ۱۶ دسامبر سال ۲۰۰۸، به موضوع دسترسی اقلیت‌ها به آموزش خواهد پرداخت.

³⁸ - به تاریخ ۱۴ دسامبر سال ۲۰۰۷، بنا بر قطعنامه ۶/۳۶ شورای حقوق بشر ایجاد گردید.

نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و نابردباری که با آن همراه است تلاش ورزند. این سند، راهنمای کامل و مشخصی است که رهیافت مشترک عملی را برای مشخص کردن اصول برابری و عدم تبعیض ارائه می‌کند.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۶، تصمیم گرفت که کنفرانس بررسی و به اجرا گذاشتن اعلامیه و برنامه عمل دوربان را در سال ۲۰۰۹ فرابخواند. و از شورای حقوق بشر خواست که این کنفرانس را با مراجعه به سه سازوکار پیگیری موجود³⁹ برگزار کرده برنامه‌های مشخص تنظیم کند و هر سال از سال ۲۰۰۷، اطلاعات به روز و گزارش‌های خود در این زمینه را منتشر نماید⁴⁰. کمیته تدارکاتی کنفرانس بررسی شورا تصمیم گرفت که کنفرانس بررسی در آوریل ۲۰۰۹ در ژنو برگزار شود.

۱. گروه کار بین حکومتی درباره اجرای مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان

گروه کار بین حکومتی درباره اجرای مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان، توسط کمیسیون حقوق بشر ایجاد گردید (قطعنامه ۲۰۰۲/۶۸). شورای حقوق بشر در ژوئن سال ۲۰۰۶، مأموریت خود را برای سه سال دیگر تمدید کرد (قطعنامه ۱/۵). وظایف گروه کار بین حکومتی از این قرار است:

- توصیه‌هایی به منظور اجرای مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان ارائه کند؛ و
- هنجارهایی بین‌المللی تدوین کند تا قوانین علیه نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و نابردباری که با آن همراه است، در کلیه اشکال آن، تحکیم و به روز شود.

برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره گروه کار بین حکومتی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

۲. گروه کارشناسان عالی‌رتبه مستقل در مورد به اجرا گذاشتن اعلامیه و برنامه عمل دوربان

کنفرانس جهانی از کمیسر عالی درخواست کرد که برای نظارت بر اجرای مفاد اعلامیه و برنامه عمل دوربان، با پنج کارشناس عالی‌رتبه مستقل همکاری کند⁴¹. کارشناسان عالی‌رتبه مستقل در سال ۲۰۰۳ (یک نفر از گروه منطقه‌ای) از میان نامزدهایی که توسط رئیس کمیسیون حقوق بشر معرفی شدند، از سوی دبیرکل سازمان ملل متحد، کوفی عنان، و پس از مشورت با گروه‌های منطقه‌ای برگزیده شدند. وظایف آن‌ها عبارت است از:

- پیگیری اجرای مفاد اعلامیه و برنامه عمل دوربان در همکاری با کمیسر عالی؛ و
- کمک به کمیسر عالی برای تنظیم گزارش فعالیت‌هایی که برپایه اطلاعات و نقطه‌نظرهای ارائه شده توسط کشورها، ارگان‌های صلاحیتدار ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر، روال‌های ویژه و سایر سازوکارهای شورا، سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای،

³⁹- گروه کار بین حکومتی برای به اجرا گذاشتن مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان، گروه کارشناسان عالی‌رتبه مستقل برای اجرای اعلامیه و برنامه عمل دوربان و گروه کارشناسان درباره اشخاص افریقایی‌تبار.

⁴⁰- نگاه کنید به قطعنامه ۶۱/۱۴۹ مجمع عمومی.

⁴¹- نگاه کنید به پاراگراف ۱۹۱ ب برنامه عمل و قطعنامه ۵۶/۲۶۶ مجمع عمومی.

سازمان‌های غیردولتی و نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، صورت می‌گیرد و هر سال باید به شورا و مجمع عمومی تسلیم شود.

برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره کارشناسان عالی‌رتبه مستقل، و اطلاعات به روز درباره گروه کارشناسان در مورد اشخاص افریقایی‌تبار، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

۳. گروه کارشناسان در مورد اشخاص افریقایی‌تبار

گروه کارشناسان در مورد اشخاص افریقایی‌تبار، یکی از نهادهای شورا است. این نهاد به درخواست کنفرانس جهانی، توسط کمیسیون تأسیس گردید. این گروه کار، از پنج کارشناس مستقل تشکیل شده است که منصفانه به نسبت جغرافیایی برگزیده شده‌اند. این گروه سالانه یک نشست پنج روزه دارد و به دعوت دولتهایی که به فهم عمیق وضعیت اشخاص افریقایی‌تبار در سراسر جهان کمک می‌کنند، مأموریت‌هایی را در کشورهای مختلف به عهده می‌گیرد. بعلاوه، هر سال گزارشی نیز به شورای حقوق بشر ارائه می‌کند. وظایف این نهاد عبارت است از:

- بررسی مسئله تبعیض نژادی که اشخاص افریقایی‌تبار در کشورهای دیگر با آن مواجه اند، و به همین منظور، گردآوری کلیه اطلاعات مفید از دولت‌ها، سازمان‌های دولتی و سایر منابع اصلی، از جمله از راه دیدارهای عمومی با آنان؛
- پیشنهاد انجام اقداماتی برای اینکه دسترسی واقعی اشخاص افریقایی‌تبار را به دستگاه قضایی، بدون هیچ محدودیتی تضمین کند؛
- ارائه پیشنهادهای کوتاه مدت، میان مدت و درازمدت برای از میان بردن تبعیض نژادی علیه اشخاص افریقایی‌تبار؛
- ارائه پیشنهادهای برای از میان بردن تبعیض نژادی علیه اشخاص افریقایی‌تبار در همه جای جهان؛
- مطالعه و بررسی کلیه مسائل مربوط به زندگی بهتر افریقاییان و اشخاص افریقایی‌تبار که در اعلامیه و برنامه عمل‌دوربان نشان داده شده است.

۴. کمیته تدوین هنجارهای تکمیلی

شورای حقوق بشر در دسامبر ۲۰۰۶، کمیته ویژه تدوین هنجارهای تکمیلی را به وجود آورد. وظیفه این کمیته در درجه نخست و در پاسخ به یک ضرورت، تدوین هنجارهای تکمیلی است به شکل یک کنوانسیون یا یک یا چند پروتکل الحاقی به کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی. هدف این هنجارهای تکمیلی عبارت است از⁴²:

⁴² - نگاه کنید به قطعنامه ۳/۱۰۳ شورای حقوق بشر و قطعنامه ۶/۲۱ این شورا.

- جبران کمبودهای موجود در کنوانسیون؛
- ارائه متن‌های تازه هنجارگذار برای مبارزه با کلیه اشکال امروری نژادپرستی، به ویژه علیه ترویج نفرت نژادی و دینی.

کمیته ویژه نشست‌های سالانه‌ای به مدت ده روز برگزار می‌کند تا اسناد حقوقی مورد نظر را تدوین نماید. در فوریه سال ۲۰۰۸ نخستین نشست خود را تشکیل داد و از کمیته خواسته شد که از وضعیت پیشرفت کارهایش به طور منظم به شورا گزارش دهد.

۵. کمیته تدارک کنفرانس بررسی دوربان و گروه کار بین حکومتی میان دوره‌ای متشکل از اعضای نامحدود به منظور پیگیری کارهای کمیته مقدماتی کنفرانس بررسی دوربان کمیته حقوق بشر در سال ۲۰۰۷ با رعایت مأموریتی که مجمع عمومی به او محول کرده بود⁴³، کمیته تدارک کنفرانس بررسی دوربان را تأسیس کرد⁴⁴. کمیته تدارک در اوت سال ۲۰۰۷ سازماندهی یک نشست را به عهده گرفت و سپس در ماه‌های آوریل و اکتبر ۲۰۰۸، دو نشست محتوایی به مدت ده روز برگزار کرد تا درباره مجموعه روش‌های اصلی کنفرانس بررسی دوربان تصمیم‌گیری کند که عبارت بود از:

- هدف‌ها؛
- ساختار سند نهایی؛
- جلسات منطقه‌ای تدارک و سایر اقدامات در مقیاس کشوری؛
- تاریخ و محل برگزاری این جلسات.

گروه کار بین حکومتی میان دوره‌ای متشکل از اعضای نامحدود که مأمور پیگیری کارهای کمیته مقدماتی کنفرانس بررسی دوربان است، توسط شورای حقوق بشر در آوریل ۲۰۰۸، طی نخستین نشست محتوایی کمیته تدارک تأسیس گردید. وظایف این گروه کار⁴⁵ عبارتند از:

- پیگیری کارهای کمیته تدارک، از جمله با بررسی کمک‌ها و با آغاز مذاکرات درباره پروژه سند نهایی؛ و
- بررسی کمک‌های تازه‌ای که به صورت کتبی فراهم شده و تنظیم گزارش در این باره برای کمیته تدارک.

برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره کمیته تدارک کنفرانس بررسی دوربان و گروه کار بین حکومتی میان دوره‌ای متشکل از اعضای نامحدود، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

برقراری تماس و کار با شورای حقوق بشر و مسئولیت‌ها و سازوکارهای آن
شیوه‌ها و آداب ناظر بر مشارکت سازمان‌های غیردولتی در نشست‌های شورای حقوق بشر

⁴³ - نگاه کنید به قطعنامه ۶۱/۱۴۹ مجمع عمومی.

⁴⁴ - نگاه کنید به قطعنامه ۲/۳ و نیز قطعنامه ۶/۲۳

⁴⁵ - نگاه کنید به رأی PC. ۲/۴.

«... ناظران، و نیز کشورهای عضو شورا، نهادهای تخصصی، سایر سازمان‌های بین‌حکومتی، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و سازمان‌های غیردولتی، می‌توانند در کارهای شورا مشارکت ورزند و طبق شیوه‌ها، به ویژه شیوه‌هایی که توسط شورای اقتصادی و اجتماعی در قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶ به تاریخ ۲۵ ژوئیه ۱۹۹۶ مقرر شده است، و طبق آدابی که کمیسیون حقوق بشر مشخص کرده، از سوی کمیته مورد مشورت‌خواهی قرار گیرند، طوری که بتوانند بیشترین سهم را در این فعالیت‌ها عهده‌دار شوند.»⁴⁶

مجمع عمومی در قطعنامه ۶۰/۲۵۱، نقش مهم سازمان‌های غیردولتی و سایر عناصر تشکیل‌دهنده جامعه مدنی را در پیشبرد حقوق بشر و دفاع از آن، در مقیاس کشوری، منطقه‌ای و جهانی به رسمیت شناخت. در این قطعنامه آمده است که سازمان‌های غیردولتی می‌توانند در کارهای شورای حقوق بشر مشارکت داشته باشند:

- براساس شیوه‌ها و آدابی که کمیسیون مشخص کرده (به ویژه آنچه که توسط شورای اقتصادی و اجتماعی در قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶ مقرر شده است)؛ و
- طوری که سازمان‌های غیردولتی و سایر ناظران بتوانند بیشترین کمک‌های ممکن را بکنند.

شیوه‌ها و آداب ناظر بر مشارکت سازمان‌های غیردولتی که توسط کمیسیون حقوق بشر مشخص شده‌اند، با موفقیت به شورای حقوق بشر منتقل گردید. برطبق وظایفی که بر عهده این شورا است مبنی بر اینکه ناظران بتوانند «بیشترین کمک ممکن» را ارائه کنند، این روش‌ها و آداب همچنان در حال توسعه و تحول است.

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، که به عنوان ناظر در نشست‌های شورای حقوق بشر شرکت می‌کنند

سازمان‌های غیردولتی در اعتلای کلیه حقوق بشر و رعایت آن، در مقیاس کشوری، منطقه‌ای و بین‌المللی، نقشی بنیادی به عهده دارند. مشارکت سازمان‌های غیردولتی در شورای حقوق بشر در طی دو سال نخست موجودیت آن، یکی از عوامل اصلی تجدید اعتباری بود که سازمان ملل متحد داشت. سازمان‌های غیردولتی با مناسبات ارزشمند و اساسی خود در برپایی نهادهای شورای حقوق بشر و نیز بحث‌های محتوایی که در پی بررسی همه نکات دستور روز درمی‌گیرند، به نحو چشمگیری یاری می‌رسانند.

به علاوه، از کارهای تکمیلی که توسط سازمان‌های غیردولتی در زمینه حقوق بشر انجام یافته، چنین برمی‌آید که این سازمان‌ها از سیاست‌های سنتی مبتنی بر «افشاگری»، به سمت همراهی بیشتر بر پایه همکاری با دولت‌ها و سایر طرف‌های ذینفع، میل می‌کنند. هدف همکاری مسئولان‌های از این نوع، باید بهبود وضعیت حقوق بشر در محل باشد.

بنابراین، مشارکت و یاری سازمان‌های غیردولتی محلی امری اساسی است، به ویژه با در نظر داشتن اینکه شورا بیش از پیش تشکیل جلسه می‌دهد و بررسی ادواری جهانی آغاز به کار کرده است. خلاصه اینکه، دشواری اصلی که شورای حقوق بشر و جامعه سازمان‌های غیردولتی در برابر خود دارند، گذار جامعه مدنی از مرحله مشارکت در کارهای شورا به همکاری واقعی میان کشورهای عضو و جامعه مدنی است.

⁴⁶ - نگاه کنید به قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی و ضمیمه قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر.

آقای لویی آلفونسو دو آلبا، سفیر مکزیک، نخستین رئیس شورای حقوق بشر (۲۰۰۶-۲۰۰۷) سازمان‌های غیردولتی از سطحی از مشارکت در شورا برخوردارند که از کمیسیون سابق به ارث رسیده است و در سیستم ملل متحد، در نوع خود یگانه است. شورای حقوق بشر به عنوان ارگان بین‌حکومتی، با اطلاعات و توانایی‌ها، نقشی که شاهدان به عهده گرفته‌اند، و با کیفیتی که سازمان‌های غیردولتی در مقیاس محلی به کارهای شورا بخشیده‌اند، فوق‌العاده غنی‌تر شده است. سازمان‌های غیردولتی از نخستین نشست شورای حقوق بشر در ژوئن سال ۲۰۰۶، از سطح مشارکت چشمگیر و گسترده‌ای در شورا برخوردارند. ۱۸۰ سازمان غیردولتی در هفتمین نشست عادی شورا به تاریخ مارس ۲۰۰۸، در مجموع از سوی ۱۱۱۶ نفر نمایندگی می‌شدند. سازمان‌های غیردولتی در همین نشست، ۹۸ بیانیه کتبی و ۲۲۴ بیان شفاهی داشتند و ۶۹ برنامه موازی سازمان دادند. ریاست و دبیرخانه شورای حقوق بشر کوشش داشتند که از شیوه‌ها و آداب مورد نظر کمیسیون الهام بگیرند، و همین‌طور، با توجه به اینکه شورای حقوق بشر و سازوکارهای آن در عرض سال در چارچوب چندین فوروم گردهم می‌آیند، از بهترین شیوه‌های کاری شورا.

تنها سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند اعتبارنامه شرکت در جلسه‌های شورای حقوق بشر را به عنوان ناظر داشته باشند. انتخاب نمایندگان آن‌ها منحصر به عهده خودشان است.

زمانی که سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، به عنوان ناظر دارای اعتبارنامه شدند، از برخی امتیازها و موقعیت‌ها در شورای حقوق بشر برخوردار می‌شوند. و می‌توانند:

- پیش از نشست، بیانیه‌های کتبی به شورا ارائه دهند؛
- در باره همه موارد مندرج در دستور روز شورا، وارد بحث شوند؛
- در گفتگوهای متقابل و در میزگردها وارد بحث شوند؛
- درباره موضوع‌های مربوط به کارهای شورا، «برنامه‌های موازی» سازمان دهند.

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، باید همواره خود را با اصول حاکم بر برقراری مناسبات به منظور مشاوره و چگونگی این مناسبات، انطباق دهند. قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶ شورای اقتصادی و اجتماعی پیش‌بینی کرده است که اگر چنانچه یک سازمان غیردولتی (همین‌طور تشکیلات‌های وابسته به آن و نمایندگانی که به نام او عمل می‌کنند) آشکارا از جایگاه مشورتی خود سوءاستفاده کند تا به طور نظام‌مندی دست به اقداماتی بزند که مغایر با اهداف و اصول منشور ملل متحد است، شرکت آن سازمان غیردولتی را در نشست‌های سازمان ملل متحد لغو یا تعلیق کند، یا جایگاه مشورتی را از او سلب کند.

اعتبارنامه

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، در صورت تمایل به شرکت در نشست‌های شورای حقوق بشر، باید اعتبارنامه دریافت کنند.

تقاضای اعتبارنامه باید:

- در کاغذی با سربرگ رسمی آن سازمان ارائه شود؛
- نام و مدت نشستی که آن سازمان مایل به شرکت در آن است، باید به روشنی قید شود؛
- توسط رئیس سازمان یا نماینده اصلی‌اش در ژنو امضا شود؛

- نام شخص یا اشخاصی که به نمایندگی از سوی سازمان، در نشست شورای حقوق بشر شرکت خواهند کرد، قید شود. توجه کنید که نام اشخاص باید دقیقاً همانی باشد که در کارت شناسایی آنان ثبت شده و نام خانوادگی باید با حروف بزرگ نوشته شود.

برای صدور اعتبارنامه برای سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، باید تقاضای اعتبارنامه، ترجیحاً پیش از نشست مشخص از طریق فاکس به شماره ۴۱۲۲۹۱۷۹۰۱۱ + فرستاده شود.

بیانیه‌های کتبی

پیش از برگزاری نشست شورای حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند به تنهایی یا به همراه دیگر سازمان‌های غیردولتی بیانیه‌هایی را در رابطه با کارهایشان به شورا تسلیم کنند. این بیانیه‌ها باید در رابطه با مسائلی باشد که آن سازمان غیردولتی، صلاحیت ویژه‌ای در این زمینه‌ها داشته باشد. این بیانیه‌ها زمانی که به دبیرخانه شورا رسید و مورد رسیدگی قرار گرفت، در زمره اسناد رسمی نشست‌های این ارگان محسوب می‌شوند. توجه داشته باشید که:

- سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی عمومی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند بیانیه‌هایی را کتبا ارائه دهند که از ۲۰۰۰ واژه بیشتر نباشند؛
- سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی ویژه نزد شورای اقتصادی و اجتماعی یا سازمان‌هایی که نامشان در فهرست آمده، بیانیه‌هایی را می‌توانند کتبی ارائه دهند که بیش از ۱۵۰۰ واژه نباشند.

از سازمان‌های غیردولتی خواسته می‌شود که به یادداشت داده‌های کلی مراجعه کنند که در سایت کمیساریای عالی حقوق بشر، در ستونی که به شورای حقوق بشر اختصاص یافته در دسترس است. بیانیه‌های کتبی باید به دبیرخانه شورای حقوق بشر به نشانی hrcngo@ohchr.org ارسال شود.

اظهارات شفاهی

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند در مورد کلیه مسائل محتوایی، و نیز در مباحثات عمومی، و در گفتگوهای متقابل در نشست‌های شورای حقوق بشر، به صورت شفاهی مداخله کنند. چگونگی این مداخله‌ها با توجه به اینکه نشست‌های شورا در طی سال ادامه دارد، همواره در حال تحول است، در سایت عضویتی شورای حقوق بشر، در صفحه اطلاعات ناظر بر ارتباط با سازمان‌های غیردولتی، در دسترس است.

نمایندگان سازمان‌های غیردولتی که مایل اند شفاها مداخله کنند، باید شخصا در اداره مربوط به «فهرست سخنرانان» واقع در سالن کنفرانس (گردهمایی) ثبت نام کنند. فرم نام‌نویسی لازم برای بیانیه‌های شخصی یا جمعی را می‌توان از **صفحه نخست** سایت شورای حقوق بشر پیاده کرد؛ این فرم‌ها را باید در زمان نام‌نویسی، شخصا به اداره یاد شده در بالا برد.

توجه داشته باشید که سازمان‌های غیردولتی اجازه ندارند که اسناد، پرورشور یا هر مدرک دیگری را در سالن گردهمایی پخش کنند. با این حال، می‌توانند متن سخنان شفاهی خود را بر روی میزی که به همین منظور در انتهای سالن گردهمایی گذاشته شده، قرار دهند. سایر اسناد و مدارک سازمان‌های غیردولتی را می‌توان بر روی میزی اختصاصی در بیرون از سالن، گذاشت.

برنامه‌های موازی

زمانی که سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، اعتبارنامه شرکت در نشست‌های شورای حقوق بشر را به دست آوردند، می‌توانند برنامه‌های عمومی خود را در رابطه با کارهای شورا سازماندهی کنند. این برنامه‌ها که «برنامه‌های موازی» خوانده می‌شوند، در حاشیه نشست و معمولا در وقت استراحت نهار به انجام می‌رسند.

برنامه‌های موازی که معمولا ترکیبی از تبادل نظر و بحث آزاد است، این امکان را به سازمان‌های غیردولتی می‌دهد که تجربه‌های خودشان را مطرح کنند و درباره مسائل مربوط به حقوق بشر و اوضاعی که برای شورای حقوق بشر جالب و مهم است، به بحث و گفتگو با سایر سازمان‌های غیردولتی، دولت‌ها و سایر طرف‌های ذینفع (به ویژه کسانی که مسئولیت روال‌های ویژه [سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر] را برعهده دارند) بپردازند.

سالن‌هایی که به این برنامه‌ها اختصاص یافته، رایگان است و رزرو کردن آن‌ها برپایه اصل «هرکه اول رسید، حق تقدم دارد»، صورت می‌گیرد. سازمان‌های غیردولتی‌ای که مایلند برنامه مشترک داشته باشند، باید یک «فرم مشترک»⁴⁷ پر کنند.

سازمان‌های غیردولتی که برنامه موازی برپا می‌کنند، می‌توانند کسانی را که اعتبارنامه نشست شورای حقوق بشر را ندارند برای شرکت در برنامه دعوت کنند. فهرست کامل دعوت شدگان باید به دبیرخانه شورا و دفتر حفاظت منطقه، ۴۸ ساعت پیش از برگزاری برنامه داده شود تا برای آنان مجوز صادر شود. دعوت شدگان فقط برای آن برنامه موازی، مجوز خواهند داشت. مسئولیت محتوای برنامه و چگونگی رفتار شرکت کنندگان به عهده سازمان غیردولتی برگزار کننده برنامه است. افزون بر این، باید توجه داشت که:

- دبیرخانه سرویس ترجمه در اختیار برنامه‌های موازی که توسط سازمان‌های غیردولتی سازماندهی می‌شوند نمی‌گذارد. آن‌ها می‌توانند اگر مایل باشند مترجم‌های خودشان را بیاورند؛ که در این صورت باید از پیش به دبیرخانه اطلاع دهند؛ و
- استفاده از دوربین عکاسی و فیلمبرداری در برنامه‌های موازی، به جز روزنامه‌نگاران و فیلمبردارانی که از دفتر سازمان ملل متحد در ژنو مجوز گرفته‌اند، مطلوب نیست.

تقاضای رزرو سالن برای **برنامه‌های موازی**، باید از طریق فاکس به این شماره فرستاده شود: +41(0)22 917 90 11

⁴⁷ - این فرم در سایت شورای حقوق بشر در دسترس است.

برای دریافت اطلاعات به روز دربارهٔ اعتبارنامه‌ها، بیانیه‌های کتبی، اظهارات شفاهی و برنامه‌های موازی، به صفحهٔ خاص ارتباط با سازمان‌های غیردولتی در سایت عضویتی شورای حقوق بشر مراجعه کنید.

شرکت در مأموریت‌ها و سازوکارهای شورای حقوق بشر و همکاری با آن‌ها الف. بررسی ادواری جهانی

 برای دریافت اطلاعات مشروح دربارهٔ چگونگی تماس و همکاری با بررسی ادواری جهانی، به فصل هفتم این خودآموز (بررسی ادواری جهانی) مراجعه کنید.

ب. کمیتهٔ مشورتی شورای حقوق بشر

مشارکت در کارهای کمیتهٔ مشورتی و همکاری با آن

زیرکمیسیون سابق که سلف کمیتهٔ مشورتی بود، در مشارکت سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، سهم عمده‌ای داشت. در سپتامبر سال ۲۰۰۸، در حالی که کمیتهٔ مشورتی هنوز در حال تدوین نظامنامه درونی و روش‌های کاری خود بود، شورای حقوق بشر با پافشاری این کمیته را، برطبق وظایفش، ملزم ساخت که مناسبات متقابلی را با سازمان‌های غیردولتی و دیگر عناصر جامعهٔ مدنی برقرار نماید. بعلاوه، دولت‌ها را نیز ترغیب کرد که پیش از آنکه نامزدهایی را برای عضویت در کمیتهٔ مشورتی برگزینند، با اعضای جامعهٔ مدنی مشورت کنند.

سازمان‌های غیردولتی حق دارند براساس شیوه‌ها و آداب مورد نظر کمیسیون حقوق بشر و شورای حقوق بشر، و به ویژه مصوب قطعنامهٔ ۳۱/۱۹۹۶ شورای اقتصادی و اجتماعی، در کارهای کمیتهٔ مشورتی شرکت کنند، چندان که سازمان‌های غیردولتی بتوانند بیشترین همکاری ممکن را داشته باشند.

سازمان‌های غیردولتی که مایل اند به عنوان ناظر، در نشست‌های کمیتهٔ مشورتی شرکت کنند، باید با دبیرخانه تماس بگیرند.

 برای دریافت اطلاعات تکمیلی دربارهٔ چگونگی مشارکت در کارهای کمیتهٔ مشورتی، با نشانی HRCAdvisoryCommittee@ohchr.org تماس بگیرید.

پ. روال دادخواست

 برای دریافت اطلاعات مشروح دربارهٔ چگونگی تهیه اطلاعات برای روال دادخواست، به فصل هشتم این خودآموز (تسلیم شکایت دربارهٔ نقض احتمالی حقوق بشر) مراجعه کنید. آدرس تماس:

CP@ohchr.org

برای دریافت اطلاعات مشروح دربارهٔ چگونگی تماس و همکاری با روال‌های ویژه، به فصل ششم این خودآموز (روال‌های ویژه) مراجعه کنید.

ج. گروه کار شورای حقوق بشر

گروه کار متشکل از اعضای نامحدود دربارهٔ حق توسعه

شرکت در نشست‌های گروه کار

این گروه کار متشکل از اعضای نامحدود، سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند در جلسات بحث عمومی شرکت کنند. سازمان‌های غیردولتی که در جلسه‌های اکیپ بلندپایه در زمینهٔ به اجرا گذاشتن حق توسعه شرکت می‌کنند، این امکان را دارند که بیانیه‌های مقدماتی صادر کنند.

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی که مایل اند در گروه کار یا در اکیپ بلندپایه شرکت کنند، باید فرم نام‌نویسی را پر کنند (این فرم در صفحه‌ای که در سایت کمیساریای عالی بدین منظور پیش بینی شده، در دسترس است) و آن را همراه با تقاضای مجوز امضا شده به نشانی زیر ارسال نمایند:

Le Fonctionnaire chargé des accréditations

Fax : +41(0)22 928 9010

Tel: +41(0)22 928 9829

همکاری و مشارکت در کارهای گروه کار

یکی از وظایف اصلی که بر عهدهٔ گروه کار گذاشته شده، بررسی گزارش‌ها یا سایر اطلاعاتی است که توسط سازمان‌های غیردولتی در بارهٔ رابطهٔ موجود میان فعالیت‌هایشان و حق توسعه ارسال شده است. گروه کار با خشنودی از همکاری و کمک سازمان‌های غیردولتی و دیگر اعضای جامعهٔ مدنی استقبال می‌کند.

بخشی از این کار به یاری اکیپ بلندپایه انجام شده است که نشست‌های عمومی‌اش به روی طیف وسیعی از نمایندگان جامعهٔ مدنی گشوده است.

از سازمان‌های غیردولتی و دیگر نمایندگان جامعهٔ مدنی خواسته می‌شود که بیانیه‌های خود را به اکیپ ارائه دهند و در فعالیت‌ها، برنامهٔ کار آن و به اجرا گذاشتن توصیه‌های گروه کار مشارکت کنند.

چ. فوروم اجتماعی

شرکت در جلسه‌های فوروم اجتماعی

شرکت در فوروم اجتماعی برای طرف‌های ذینفع زیر آزاد است:

- سازمان‌های بین حکومتی؛
- عناصر گوناگون نظام ملل متحد، به ویژه مسئولانی که زیر عنوان نهادهای موضوعی و سازوکارهای دفاع از حقوق بشر، مأموریت یافته اند؛
- کمیسیون‌های اقتصادی منطقه‌ای؛

- نهادهای تخصصی و تشکیلاتها، به ویژه برنامه ملل متحد برای توسعه، بانک جهانی، صندوق بین المللی پول و سازمان جهانی تجارت؛
- نمایندگان منتخب نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و سازمانهای غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی؛ و سرانجام،
- سایر سازمانهای غیردولتی، به ویژه کنشگران تازه، همچون گروههای اقدام علیه فقر، سازمانهای دهقانی و کشاورزی و فدراسیونهای ملی و بینالمللی آنان، سازمانهای کمک داوطلبانه، انجمنهای جوانان، انجمنهای جماعتی، سندیکاها و انجمنهای کارگری، و نیز نمایندگان بخش خصوصی، بانکهای منطقه‌ای، سایر نهادهای مالی و تشکل‌های بینالمللی توسعه.

مشارکت اعضای جامعه مدنی در فوروم اجتماعی، به همراه کمک‌های بسیار مؤثر نهادهایی که نامشان در فهرست بالا آمد، براساس توافق و نیز قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶ شورای اقتصادی و اجتماعی، و آداب مورد نظر کمیسیون حقوق بشر صورت می‌گیرد. علاوه، شورای حقوق بشر از کمیساریای عالی حقوق بشر خواسته است که راه‌های مؤثری را برای تأمین مشاوره و مشارکت طیف وسیعی از نمایندگان هر منطقه، خاصه کشورهای در حال توسعه، پیدا کند، به ویژه با جلب همکاری بخش خصوصی و سازمان‌های بین‌المللی با سازمان‌های غیردولتی.⁴⁸

اعضای جامعه مدنی که مایل اند در **فوروم اجتماعی** شرکت کنند، باید با دبیرخانه فوروم تماس بگیرند. برای دریافت اطلاعات بیشتر، با نشانی زیر تماس بگیرید:
socialforum@ohchr.org

ح. فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها

شرکت در نشست‌های فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها

شرکت در فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها، برای سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، و سایر سازمان‌های غیردولتی که مقاصد و اهدافشان با روح، اهداف و اصول منشور ملل متحد همخوانی دارد، آزاد است. همچنان که برای سایر نمایندگان جامعه مدنی، از قبیل دانشگاهیان و کارشناسان مسائل مربوط به اقلیت‌ها.

اعضای جامعه مدنی که مایل اند در **فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها** شرکت کنند، یا به کارهای آن یاری دهند، باید با دبیرخانه این فوروم تماس بگیرند. برای دریافت اطلاعات بیشتر، با نشانی زیر تماس بگیرید:

minorityforum@ohchr.org

معرفی کاندیدا برای ریاست فوروم

⁴⁸ - نگاه کنید به قطعنامه ۶/۱۳.

طبق قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر، برای سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی و سایر ناظران شورا می‌توانند همچون کشورهای عضو، نامزدهایی را برای ریاست فوروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها معرفی نمایند.

ح. سازوکار کارشناسان حقوق مردمان بومی

شرکت در نشست‌های سازوکار کارشناسان

شرکت در نشست سالانه سازوکار کارشناسان، برای نمایندگان جامعه مدنی، و نیز سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های بومیان آزاد است.

صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی

اعضای جامعه مدنی باید بدانند که یک صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی وجود دارد که به نمایندگان جوامع و سازمان‌های بومیان، کمک مالی می‌دهد تا در سازوکار کارشناسان و نهاد دایمی مسائل بومیان، حضور یابند.

اعضای جامعه مدنی که مایل اند در فعالیت‌های سازوکار کارشناسان شرکت کنند، یا به کارهای آن یاری دهند، باید با دبیرخانه این سازوکار تماس بگیرند:

expertmechanism@ohchr.org

برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی، به ویژه شرایط لازم برای استفاده از آن، به فصل نهم خودآموز حاضر (صندوق مالی و یارانه‌ها) مراجعه کنید.

معرفی نامزد نمایندگی برای سازوکار کارشناسان

براساس قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های مدافع حقوق بشر می‌توانند نامزدهایی را برای پُست کارشناسی در سازوکار کارشناسان معرفی نمایند. افراد می‌توانند به شکل فردی نیز نامزدی خود را اعلام کنند.

معیارهای گزینش برای این پُست، عبارت اند از صلاحیت، داشتن تجربه در زمینه وظایفی که به عهده ایشان است، استقلال، بی‌طرفی، درستی و شرافت شخصی و نداشتن پیشداوری. بعلاوه، توجه به اصل متناسب بودن شمار زنان و مردان، در نظر داشتن تناسب جغرافیایی و سهم متناسب دستگاه‌های قضایی و حقوقی مختلف، کاملاً مورد توجه قرار می‌گیرند.

برای آگاهی بیشتر از چگونگی معرفی نامزدها و روال گزینش، با دبیرخانه شورای حقوق بشر تماس بگیرید:

hrcexpertmechanism@ohchr.org

Fax : +41(0)22 917 9011

Tel : +41(0)22 917 9223

خ. اعلامیه و برنامه عمل دوربان

برای آگاهی از چگونگی مشارکت و همکاری در فعالیت‌های سازوکارهای پیگیری کنفرانس جهانی دوربان که توسط شورای حقوق بشر برگزار شده، با نشانی زیر تماس بگیرید:

۱. گروه کار بین دولتی درباره اجرای مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان

این گروه کار متشکل از اعضای نامحدود، سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی و سازمان‌های غیردولتی که از کنفرانس جهانی مجوز گرفته اند، می‌توانند در نشست‌های عمومی شرکت کنند. سازمان‌های غیردولتی که در این جلسات شرکت دارند، می‌توانند اظهارات شفاهی داشته باشند و بیانیه‌های کتبی نیز ارائه دهند.

۲. گروه کارشناسان مستقل بلندپایه

سازمان‌های غیردولتی که مایل اند گزارش‌هایی را به گروه کارشناسان بلندپایه تسلیم کنند، باید با گروه مبارزه علیه تبعیض کمیساریای عالی تماس بگیرند.

۳. گروه کار کارشناسان درباره اشخاص افریقایی‌تبار

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی و سازمان‌های غیردولتی که از کنفرانس جهانی مجوز گرفته اند، می‌توانند در نشست‌های گروه کار شرکت کنند. سازمان‌های غیردولتی که در این جلسات شرکت دارند، می‌توانند اظهارات شفاهی داشته باشند و بیانیه‌های کتبی نیز ارائه دهند.

برای دریافت اطلاعات به روز درباره مشارکت در گروه کار، به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

از سازمان‌های غیردولتی و سایر اعضای جامعه مدنی نیز دعوت می‌شود که اطلاعات و گزارش‌هایی به گروه کار ارائه دهند تا این گروه بتواند وظایف خود را به انجام رساند. علاوه بر این، این سازمان‌ها می‌توانند زمانی که گروه کار در محل مشغول به کارند، با دادن اطلاعات در محل و تشویق اهالی به گفتگو با اعضای گروه کار، با آنان همکاری کنند.

۴. کمیته ویژه در مورد تدوین هنجارهای تکمیلی

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی و سازمان‌های غیردولتی که از کنفرانس جهانی مجوز گرفته اند، می‌توانند در نشست‌های گروه کار شرکت کنند و شفاهاً سخن بگویند.

از اعضای جامعه مدنی دعوت می‌شود که اطلاعات و مطالعات خود را در اختیار کمیته ویژه قرار دهند. کسانی که مایل به این کارند، باید با گروه مبارزه علیه تبعیض کمیساریای عالی حقوق بشر تماس بگیرند.

۵. کمیته تدارکاتی کنفرانس بررسی دوربان و گروه کار بین دولتی میان دو نشست، متشکل از اعضای نامحدود و موظف به پیگیری کارهای کمیته تدارکاتی کنفرانس بررسی دوربان

کمیته تدارکاتی و کمیته گروه کار بین حکومتی متشکل از اعضای نامحدود، در چارچوب تدارک کنفرانس بررسی تأسیس گردیدند. معیارها و مطالب ذکر شده در پایین، در مورد شرکت سازمان‌های غیردولتی در نشست‌های کمیته تدارکاتی لازم‌الاجراست. سازمان‌های غیردولتی که مجاز به شرکت در این نشست‌ها هستند، می‌توانند در نشست‌های گروه کار متشکل از اعضای نامحدود نیز شرکت کنند.

- از سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی دعوت می‌شود که طبق قطعنامه ۱۹۹۶/۳۱ شورای اقتصادی و اجتماعی، در کلیه نشست‌های کمیته تدارکاتی شرکت کنند؛

- از سازمان‌های غیردولتی واجد این جایگاه که برای شرکت در کنفرانس جهانی و سازوکارهای پیگیری آن اعتبارنامه گرفته اند، دعوت می‌شود که در کلیه نشست‌ها شرکت کنند، مگر در موردی که یک دولت، پرسش‌هایی را درباره اعتبارنامه آن‌ها مطرح کرده باشد. در صورت بروز چنین مسئله‌ای، سازمان غیردولتی مورد پرسش، امکان پاسخگویی دارد. تصمیم نهایی را کمیته تدارکاتی براساس روال عادی که در قطعنامه ۱۹۹۶/۳۱ تعریف شده، خواهد گرفت؛

- سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی که برای شرکت در کنفرانس جهانی و سازوکارهای پیگیری آن اعتبارنامه گرفته اند، می‌توانند تقاضای شرکت در نشست‌های کمیته تدارکاتی را به دبیرخانه این کمیته تسلیم کنند. این دبیرخانه برای اطمینان از اجرای خواست‌های مندرج در قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶، کلیه تقاضاهای رسیده را مورد بررسی قرار می‌دهد؛ و سرانجام،

- نمایندگان اهالی بومی که طبق قطعنامه ۱۹۹۵/۳۲ شورای اقتصادی و اجتماعی، اعتبارنامه گرفته و مایل اند در نشست‌های کمیته تدارکاتی شرکت کنند، مجوز شرکت خواهند داشت. سایر نمایندگان اهالی بومی که مایل به شرکت در این نشست‌ها هستند نیز می‌توانند بر طبق روال عادی تعیین شده در قطعنامه ۳۱/۱۹۹۶، دریافت مجوز کنند.

سازمان‌های غیردولتی که در نشست‌های کمیته تدارکاتی و گروه کار بین دولتی متشکل از اعضای نامحدود شرکت می‌کنند، امکان این را دارند که بیانات شفاهی داشته باشند و بیانیتهای کتبی ارائه دهند.

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی و سازمان‌های غیردولتی که دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی و سازوکارهای پیگیری آن، از جمله کمیته تدارکاتی هستند، می‌توانند در کنفرانس بررسی نیز شرکت کنند.⁴⁹ از سازمان‌هایی که دارای چنین جایگاهی نیستند و برای شرکت در کنفرانس جهانی و سازوکارهای پیگیری آن مجوز دریافت نکرده اند، دعوت شده است که درخواست خود را برای شرکت در کنفرانس بررسی ارائه دهند.

⁴⁹ - نگاه کنید به «گزارش شورای حقوق بشر از تدارک کنفرانس بررسی دوربان: گزارش کمیته تدارکاتی از نخستین نشست» (A/62/375, article 66)

اسناد و مدارک کمیساریای عالی صفحة اینترنتی شورای حقوق بشر

از اعضای جامعه مدنی دعوت می‌شود که به طور منظم از سایت شورای حقوق بشر بازدید کنند تا اطلاعات به روز درباره شرکت در نشست های این شورا را به دست آورند. اطلاعات مربوط به نشست‌های مختلف، دو هفته پیش از برگزاری هر نشست عادی بر روی سایت کمیساریا گذاشته می‌شود.

سایت عضویتی

سایت عضویتی در صفحه نخست شورای حقوق بشر دیده می‌شود. مطالب زیر را در این سایت می‌توان مشاهده کرد:

- طرح قطعنامه‌ها و تصمیم‌های شورای حقوق بشر؛
- همکاری‌های کتبی و رسمی کشورها و سایر طرف‌های ذینفع؛
- اظهارات شفاهی از سوی کشورهای عضو، کشورهای ناظر و سازمان‌های غیردولتی و سایر شرکت کنندگان در نشست‌های عادی و فوق‌العاده شورای حقوق بشر و نیز جلسات سازماندهی آن.

سایت عضویتی، یک صفحه ارائه اطلاعات درباره مناسبات با سازمان‌های غیردولتی نیز دارد که اطلاعات منظمًا به روز شده هر نشست را دربرمی‌گیرد.

 برای ورود به صفحه سایت عضویتی که با یک رمز ورود محافظت شده، برگه خاصی را که در صفحه اینترنتی شورای حقوق بشر در سایت کمیساریای عالی موجود است، پر کنید. با این کار، از طریق ایمیل، نام کاربر و کلید رمزی دریافت خواهید کرد.

پخش ویدیو

نشست‌های عمومی شورای حقوق بشر و برخی از سازوکارهای آن را می‌توان به طور مستقیم در قسمت پخش ویدیو مشاهده کرد. سایت پخش ویدیو، آرشیو ویدیویی نشست‌های پیشین را نیز در بردارد.

برای دیدن پخش ویدیو، برنامه کامپیوتری خاصی را باید نصب کرد.

 سرویس پخش ویدیو در صفحه شورای حقوق بشر در سایت کمیساریای عالی در دسترس است.

نشست/سازوکار	چه شماری از اعضای جامعه مدنی می‌توانند در نشست‌ها و سازوکارها شرکت کنند؟	این اعضا، چگونه می‌توانند در نشست‌هایی که حضور دارند، مشارکت داشته باشند؟	چه شماری از اعضای جامعه مدنی می‌توانند در نشست‌ها و سازوکارها شرکت کنند؟	این کمک‌ها به چه صورتی خواهد بود؟
نشست‌های عادی و فوق‌العاده شورای	سازمان‌های غیردولتی و واجد جایگاه مشورتی	فقط سازمان‌های غیردولتی واجد	سازمان‌های غیردولتی واجد	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی

حقوق بشر	جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	- سازماندهی برنامه‌های موازی	جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، باید راهنمای بیانیه‌های کتبی را مطالعه کنند
بررسی ادواری جهانی	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	- سازماندهی جلسه‌های اطلاع رسانی در نشست‌های عادی شورای حقوق بشر، می‌توان پیش از تصویب اسناد نهایی، ملاحظات عمومی کوتاه ارائه کرد	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	- کسانی که برای تنظیم گزارش با دولت‌ها کار می‌کنند - بیانیه‌های طرف‌هایی که کمک می‌کنند، تا در متن خلاصه‌ای که توسط کمیساریای عالی تدوین می‌شود، گنجانده شود - کار پیگیری توصیه‌های بررسی ادواری جهانی (جمع‌بندی، توصیه‌ها، وظایف و تعهدات داوطلبانه)
کمیته مشورتی شورای حقوق بشر	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	- ارائه بیانیه‌های کتبی - اظهارات شفاهی	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، هنگامی که مجوز گرفتند	- معرفی نامزدها به کمیته مشورتی
روال دادخواست	اعضای جامعه مدنی		اعضای جامعه مدنی نمی‌توانند در جلسات نهاد تقاضای رسیدگی یا گروه‌های کاری آن شرکت کنند؛ این جلسات خصوصی اند	- ارائه شکایت با عنوان نهاد تقاضای رسیدگی
روال‌های ویژه	سازمان‌های غیردولتی و دیگر اعضای جامعه مدنی می‌توانند در جریان مباحثات در بسته به هنگام نشست سالانه روال‌های ویژه، یک گردهمایی با مسئولان سازمان دهند	- گفتگو با مقامات مسئول در جریان مباحثات در بسته به هنگام نشست سالانه روال‌های ویژه - سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند در گفتگوهای متقابل با مقامات مسئول به هنگام نشست‌های عادی شورای حقوق بشر شرکت کنند	سازمان‌های غیردولتی و دیگر اعضای جامعه مدنی می‌توانند در جریان مباحثات در بسته به هنگام نشست سالانه روال‌های ویژه، یک گردهمایی با مسئولان سازمان دهند	- فراخوان اضطراری/ بیانیه فردی - حمایت از بازدید از کشورها - کوشش‌هایی که برای توصیه، پخش، پیگیری و به اجرا گذاشتن کار روال‌های ویژه به کار می‌رود - دیدار با متصدیان امر معرفی نامزدها برای پست مسئول [در نهادها]
گروه کار حق توسعه	سازمان‌های	اعضای جامعه مدنی	سازمان‌های	- ارائه بیانیه گروه

با اعضای نامحدود	غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، پس از دریافت اعتبارنامه، می‌توانند در مباحثات عمومی نشست‌های گروه کار شرکت کنند	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی می‌توانند در جلسات عمومی اکلیپ بلندپایه شرکت کنند	کمیته‌های عمومی اکلیپ بلندپایه شرکت می‌کنند، می‌توانند بیانیه‌های مقدماتی داشته باشند. با وجود این، در جلسه‌های گروه کار، از چنین امکانی برخوردار نیستند.	جامعه مدنی	کار - همکاری با اکلیپ ویژه - تلاش برای اجرای توصیه‌های گروه کار
فروم اجتماعی	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی می‌توانند در جلسه‌های عمومی اکلیپ بلندپایه شرکت کنند	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی می‌توانند در جلسات عمومی اکلیپ بلندپایه شرکت کنند	- واکنش به فعالیت سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر، در نشست‌ها - تبادل روش‌های بهینه در جریان نشست‌ها - تسلیم بیانیه‌ها به نام شهروندان عادی، در جریان نشست‌ها	اعضای مربوطه جامعه مدنی	- ارائه اطلاعات به فروم اجتماعی
فروم مسائل مربوط به اقلیت‌ها	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی، از قبیل سازمان‌های غیردولتی، دانشگاهیان و کارشناسان مسائل مربوط به اقلیت‌ها	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی، از قبیل سازمان‌های غیردولتی، دانشگاهیان و کارشناسان مسائل مربوط به اقلیت‌ها	- ایراد سخنرانی/ بیانیه - بیانیه‌های کتبی	اعضای مربوطه جامعه مدنی	- ارائه اطلاعات به فروم - سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند برای ریاست فروم کاندیدا شوند
سازوکار کارشناسان حقوق بومیان	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی، همچون سازمان‌های غیردولتی، و مردم و سازمان‌های بومیان	طیف وسیعی از اعضای جامعه مدنی، همچون سازمان‌های غیردولتی، و مردم و سازمان‌های بومیان	- ایراد سخنرانی/ بیانیه - بیانیه‌های کتبی	اعضای مربوطه جامعه مدنی	- ارائه اطلاعات به سازوکار کارشناسان - معرفی کاندیدا برای مقام کارشناس مستقل
گروه کار بین دولتی درباره اجرای مؤثر اعلامیه و برنامه عمل دوربان	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی دوربان	سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی دوربان	- ایراد سخنرانی/ بیانیه - بیانیه‌های کتبی	فقط اعضای جامعه مدنی متعلق به دسته مذکور در ستون راست، می‌توانند اطلاعات در اختیار گروه کار بین دولتی بگذارند	ارائه اطلاعات به گروه کار
گروه کارشناسان مستقل بلندپایه	جلسه‌ها اساساً در پشت درهای بسته برگزار می‌شوند. با وجود این، گروه	جلسه‌ها اساساً در پشت درهای بسته برگزار می‌شوند. با وجود این، گروه	- تبادل نظر بنا به دعوت گروه	اعضای مربوطه جامعه مدنی	- ارائه اطلاعات به گروه

			می‌تواند برای تبادل نظر، از اعضای جامعه مدنی دعوت کند.	
گروه کار کارشناسان درباره اشخاص افریقایی تبار	سازمان‌های غیردولتی و اجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی	اعضای مربوطه جامعه مدنی	سازمان‌های غیردولتی دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی دوربان	- ارائه اطلاعات به گروه کار - تهیه اطلاعات در محل، در جریان مأموریت گروه کار در کشور - تشکیل جلسه با اعضای گروه در جریان مأموریت در کشور
کنمیته تدارکاتی کنفرانس بررسی دوربان گروه کار بین دولتی میان دوره‌ای با اعضای نامحدود، و مسئول پیگیری کارهای کمیته تدارکاتی کنفرانس بررسی دوربان	- سازمان‌های غیردولتی و اجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی - سازمان‌های غیردولتی دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی دوربان - سازمان‌های غیردولتی (بدون جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی) می‌توانند درخواست شرکت کنند - نمایندگان اهالی بومی	فقط اعضای جامعه مدنی متعلق به دسته مذکور در ستون راست، می‌توانند اطلاعات در اختیار کمیته تدارکاتی و گروه کار میان دوره‌ای با اعضای نامحدود بگذارند	- اظهارات شفاهی - ارائه اطلاعات کتبی	- ارائه بیانیه‌های کتبی به کمیته تدارکاتی و گروه کار میان دوره‌ای با اعضای نامحدود
کمیته ویژه برای تدوین هنجارهای تکمیلی	سازمان‌های غیردولتی و اجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان‌های غیردولتی دارای مجوز شرکت در کنفرانس جهانی دوربان	اعضای مربوطه جامعه مدنی	- اظهارات شفاهی - ارائه اطلاعات کتبی	ارائه اطلاعات و نتیجه مطالعات به کمیته ویژه

فصل ششم. روال‌های ویژه

روال‌های ویژه در یک نگاه

روال‌های ویژه، چه نهادهایی هستند؟

«روال‌های ویژه» عنوانی است کلی که به سازوکارهای ایجادشده توسط کمیسیون حقوق بشر داده شده و شورای حقوق بشر آن را برای رسیدگی، نظارت، ارائه مشورت و تنظیم گزارش درباره وضعیت حقوق بشر در کشورها یا مناطق مفروض (مأموریت‌های کشوری) یا درباره پدیده‌های وخیم نقض حقوق بشر در سراسر جهان (مأموریت‌های موضوعی)، به دست گرفته است. در سپتامبر سال ۲۰۰۸، ۳۸ روال ویژه (۳۰ مأموریت موضوعی و ۸ مأموریت کشوری) در حال کار بودند.

کسانی که به مأموریت ویژه گمارده می‌شوند، کارشناسانی مستقل اند که می‌شود آن‌ها را کارشناسان ویژه، نمایندگان، نمایندگان ویژه، کارشناسان مستقل یا اعضای گروه کار نامید. کمیساریای عالی حقوق بشر، برای کسانی که در روال‌های ویژه مسئولیت دارند، پرسنل و پشتیبانی تدارکاتی و تحقیقاتی فراهم می‌کند تا آنان را در کارشان یاری دهد.

کارکرد این نهادها چگونه است؟

روال‌های ویژه :

- به طور روزمره با قربانیان واقعی یا بالقوه نقض حقوق بشر در ارتباط اند و برای حفاظت از حقوق آن‌ها تلاش می‌کنند؛
- از طریق مناسبات مستقیم با دولت‌ها، اوضاع نگرانی‌آور در زمینه حقوق بشر را در موارد مشخص فردی یا مسائل کلی، زیر نظر دارند؛
- مطالعات موضوعی انجام می‌دهند که همچون راهنما در زمینه مقررات و هنجارها به کار گرفته می‌شود؛
- مردم را از طریق رسانه‌ها با مسائلی که در حوزه وظایفشان است آشنا می‌کنند؛
- روال‌های ویژه برخلاف ارگان‌های قراردادی سازمان ملل متحد، حتی در صورت اینکه کشوری سند یا معاهده مربوطه را نپذیرفته باشد، می‌توانند به کار افتند، و برای این کار ضرورت ندارد که مراحل دادرسی در آن کشور [بدون نتیجه] به پایان رسیده باشد.

تماس با روال‌های ویژه و کار با آن‌ها

نمایندگان جامعه مدنی می‌توانند به شکل فردی یا جمعی با روال‌های ویژه تماس بگیرند و با آن‌ها کار کنند.

برای این کار، می‌توانند:

- موارد فردی را با آن‌ها در میان بگذارند؛
- اطلاعات و تحلیل‌های خود را در مورد مسائل موجب نگرانی در زمینه حقوق بشر به طور مشخص فراهم کنند؛
- از بازدید روال‌های ویژه از کشورها پشتیبانی نمایند؛

- کارهای روال‌های ویژه را در سطح محلی یا کشوری، توصیه کنند، انتشار دهند، پیگیری کنند و به اجرا درآوردند؛
- مسئولان روال‌های ویژه را به شرکت در فعالیت‌هایشان دعوت کنند؛
- در عرض سال با مسئولان مختلف روال‌های ویژه دیدار کنند و در نشست‌های سالانه آنها مشارکت ورزند.

نمایندگان جامعه مدنی می‌توانند برای تصدی مشاغل مسئول روال‌های ویژه، کاندیدا نیز معرفی کنند.

تماس با مسئولان روال‌های ویژه

(تماس برای دریافت اطلاعات کلی) SPDInfo@ohchr.org

(تماس فقط برای موارد فردی/ شکایات اشخاص) urgent-action@ohchr.org

آدرس پستی:

Quick Response Desk

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 06

اعضای جامعه مدنی باید در ایمیل، فاکس یا روی پاکت پستی خود بنویسند که با کدام یک از روال‌های ویژه می‌خواهند تماس بگیرند.

از آنجا که نشانی کلیه روال‌های ویژه یکسان است، روشن کردن موضوع یا هدف اصلی از مکاتبه، به دریافت پاسخ سریع کمک می‌کند.

افزون بر این، بسیار مهم است که دقیقاً نوشته شود که هدف مکاتبه، دادن اطلاعات به طور کلی است، یا یک شکایت شخصی و یا درخواستی دیگر است (مثل دعوت به حضور در یک کنفرانس، تقاضای دیدار با مقامی مسئول و یا درخواست کمک از آنها).

معرفی روال‌های ویژه

«روال‌های ویژه» نامگذاری عمومی سازوکارهای موجود حقوق بشر است که توسط شورای حقوق بشر برای پرداختن به اوضاع خاص یک کشور یا مسائل موضوعی در هرکجای جهان به کار می‌رود. خصوصیت اصلی روال‌های ویژه، توانایی آنها در اقدام سریع در مورد نقض حقوق بشر است که در هر زمان و هر کجای جهان به وقوع می‌پیوندد.

از کسانی که متصدی انجام وظایفی در روال‌های ویژه اند، معمولاً انتظار می‌رود که مشورت و توصیه ارائه کنند و درباره وضعیت حقوق بشر در کشور یا قلمرو مفروض (مأموریت‌های کشوری)، یا در مورد نقض فاحش حقوق بشر در جهان (مأموریت‌های موضوعی) گزارش دهند.

هر مأموریت، توسط قطعنامه‌ای که آن را مقرر کرده، تعریف می‌شود. مأموریت‌های موضوعی هر سه سال و مأموریت‌های کشوری هر ساله تمدید می‌شوند، مگر آنکه شورای حقوق بشر تصمیم دیگری بگیرد.⁵⁰

در سپتامبر سال ۲۰۰۸، تعداد ۳۸ روال ویژه (۳۰ مأموریت موضوعی و ۸ مأموریت کشوری) در جریان بود (نگاه کنید به ضمیمه همین فصل).

مسئولیت روال‌های ویژه، یا از آن یک نفر است (گزارشگر ویژه، نماینده ویژه دبیرکل، نماینده دبیرکل یا کارشناس مستقل) و یا از آن گروهی از افراد (گروه کار).⁵¹ متصدیان امر کار خود را به صورت فردی و به مدت حداکثر شش سال انجام می‌دهند و هیچ‌گونه حقوق و مزایایی در ازای کارشان دریافت نمی‌کنند. استقلال مسئولان امر، برای اینکه کارشان را بی‌طرفانه انجام دهند، اهمیتی حیاتی دارد.

کمیساریای عالی حقوق بشر، برای کسانی که مسئولیت روال‌های ویژه را برعهده دارند، پرسنل و پشتیبانی تدارکاتی و تحقیقاتی فراهم می‌کند تا آنان را در کارشان یاری دهد. متصدیان امر در روال‌های ویژه:

- اطلاعات مربوط به وضعیت حقوق بشر را که به طور مداوم از منابع مختلف به ایشان می‌رسد، مطالعه و بررسی می‌کنند؛
- این اطلاعات را از راه شبکه‌ای در اختیار طرف‌های خود، دولتی و غیردولتی، در درون و بیرون سازمان ملل متحد می‌گذارند؛
- تلاش می‌کنند- اغلب به صورت اضطراری- درباره نقض حقوق احتمالی از دولت‌ها اطلاعات بیشتری بگیرند، و در صورت لزوم، از آنان بخواهند که اقداماتی به عمل آورند تا رعایت حقوق بشر یا به اجرا گذاشتن آن تضمین شود؛
- افکار عمومی را با برخی وضعیت‌ها و پدیده‌های مربوط به حقوق بشر و نیز خطراتی که متوجه حقوق بشر است و با نقض این حقوق آشنا می‌کنند؛
- اگر وضعیت مشخصی اقتضا کند، نگرانی خود را از طریق رسانه‌ها و راه‌های دیگر به اطلاع عموم می‌رسانند؛
- برای ارزیابی وضعیت حقوق بشر که در حوزه وظایفشان است از کشورها بازدید می‌کنند و به منظور بهبود این شرایط، توصیه‌های خود را به دولت‌ها ارائه می‌دهند؛
- از فعالیت‌های عادی خود که در زمره وظایفشان است، از بازدیدهایشان در محل، و گرایش‌ها و وقایع موضوعی علاوه بر ارائه توصیه‌ها به شورای حقوق بشر، گزارش می‌دهند و اگر در زمره وظایفشان باشد، به مجمع عمومی (و در برخی موارد به شورای امنیت) نیز گزارش می‌دهند؛
- به صورت مطالعات موضوعی به تدوین مقررات و هنجارهایی که در زمینه مطالعات حوزه مأموریت‌شان مرجعیت دارند کمک می‌کنند، و می‌توانند توانایی‌های حقوقی خود را در مورد مسائل مشخص در اختیار بگذارند.

⁵⁰- نگاه کنید به پاراگراف ۶۰ از قطعنامه ۵/۱ و سند (A/HRC/PRST/8/2).

⁵¹- گروه‌های کار همگی متشکل از پنج نفرند، یک نفر برای هر یک از گروه‌های منطقه‌ای سازمان ملل متحد: آفریق؛ آسیا؛ امریکای لاتین و حوزه کارائیب؛ اروپای شرقی؛ و اروپای غربی و سایر کشورها.

بازبینی، عقلانی کردن و بهبود نظام روال‌های ویژه

مجمع عمومی در قطعنامه ۶۰/۲۵۱ خود از شورای حقوق بشر خواست که نظام روال‌های ویژه را بازبینی و، در صورت نیاز، بهبود بخشد و عقلانی کند. در قطعنامه ۵/۱ خود دربارهٔ ایجاد نهادهای شورای حقوق بشر، شیوه‌های تازه‌ای را برای گزینش و گماردن متصدیان امر در روال‌های ویژه تعیین نمود و چگونگی بازبینی، عقلانی کردن و بهبود وظایف را مقرر ساخت. بعلاوه، شورای حقوق بشر قطعنامه ۵/۲ را دربارهٔ آیین‌نامهٔ رفتاری متصدیان امر در روال‌های ویژه شورای حقوق بشر، تصویب کرد.

هنگام تصویب قطعنامه ۵/۱، به دو مأموریت کشوری (بلاروس و کوبا) پایان داده شد. شورای حقوق بشر در پایان نهمین نشست عادی خود، دو مأموریت موضوعی تازه به وجود آورد (گزارشگر ویژه دربارهٔ اشکال امروزی برده‌داری، علل و پیامدهای آن، و کارشناس مستقل بررسی مسئلهٔ الزامات در رابطه با حقوق بشر که عبارت است از دسترسی به آب آشامیدنی و سالم‌سازی فاضلاب) و به دو مأموریت دیگر (جمهوری دموکراتیک کنگو و لیبیا) پایان بخشید.

برای دریافت اطلاعات مشروح دربارهٔ شورای حقوق بشر، به فصل هشتم این راهنما (شورای حقوق بشر) مراجعه کنید.

گزینش و گماردن متصدیان امر

معیارهای کلی گزینش

بر اساس قطعنامه ۵/۱، معیارهای کلی ناظر بر تعیین، گزینش و گماردن متصدیان عبارتند از:

- توانایی (صلاحیت)؛
- تجربه در زمینهٔ مورد نظر؛
- استقلال؛
- بی‌طرفی؛
- خوشنامی (شرافت) فردی
- واقع‌بینی

تعیین متصدیان امر، با رعایت کامل اصل حفظ تعادل در نسبت زن و مرد، سهمیهٔ متعادل از نظر جغرافیایی و نمایندهٔ نظام‌های حقوق گوناگون بودن صورت می‌گیرد.

چه کسی می‌تواند خود را واجد شرایط گزینش بداند؟

اشخاصی با کیفیت بالا که توانایی‌شان محرز شده و آگاهی تخصصی مربوطه را دارند و دارای تجربهٔ حرفه‌ای عمیقی در زمینهٔ حقوق بشرند و نیز آمادگی لازم به کار را دارند، می‌توانند متقاضی این مشاغل شوند.⁵²

اشخاصی که مسئولیت‌های بالایی در یک دولت یا در هرگونه سازمان یا تشکیلاتی دارند (از جمله سازمان‌های غیردولتی، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر یا سایر سازمان‌های مدافع حقوق بشر) و منافع آنان می‌تواند با مسئولیتی که ذاتی این شغل است متضاد باشد، کنار گذاشته می‌شوند.

⁵² - به قطعنامه ۶/۱۰۲ شورای حقوق بشر نیز نگاه کنید.

اصل ممنوعیت چندشغلی بودن در زمینه حقوق بشر نیز به هنگام تعیین متصدیان امر رعایت می‌شود، یعنی کسی نمی‌تواند چندین مأموریت را در زمینه حقوق بشر در سازمان ملل متحد به عهده بگیرد.

چه کسی می‌تواند نامزد معرفی کند؟

واحدهای زیر می‌توانند برای متصدیان امر در روال‌های ویژه نامزد معرفی کنند:

- دولت‌ها؛
- گروه‌های منطقه‌ای تشکیل شده در نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد؛
- سازمان‌های بین‌المللی و دفاترشان (مثل کمیساریای عالی حقوق بشر)؛
- سازمان‌های غیردولتی؛
- سایر سازمان‌های مدافع حقوق بشر؛
- اشخاص.

فهرست عمومی نامزدها و فهرست مشاغل بدون متصدی

کمیساریای عالی حقوق بشر بر پایه نام‌های دریافتی، فهرست علنی نامزدهای واجد شرایط را تنظیم و نگهداشته و هر از چندی آن را به روز می‌کند. در این فهرست، اطلاعات مربوط به شخص نامزدها، دانستنی‌های ویژه و تجربه‌های حرفه‌ای آنان درج شده است. کمیساریای عالی، مشاغل خالی (بالاتمدی) مأموریت‌های آتی را نیز به اطلاع عموم می‌رساند.

 فهرست عمومی نامزدها را در ستون خاص روال‌های ویژه، در سایت عضویتی شورا می‌توان یافت.

گروه مشورتی

گروه مشورتی متشکل از یک عضو از هر پنج گروه منطقه‌ای، به صفت فردی در این مقام است و با مطالعه و بررسی فهرست عمومی کمیساریای عالی، فهرست خود از نامزدها را برای رسیدگی به رئیس شورای حقوق بشر می‌دهد. توصیه‌های این گروه باید علنی و مدلل باشد.

گروه مشورتی برای تشخیص و معین کردن صلاحیت، تجربه، توانایی‌ها و سایر شرایط لازم برای هر پست خالی، در صورت لزوم، نقطه نظر طرف‌های ذینفع، و نیز متصدیان فعلی یا پیشین را در نظر می‌گیرد. گروه مشورتی از کمک کمیساریای عالی حقوق بشر برخوردار است.

تعیین متصدیان امر

رئیس شورا، بر پایه توصیه‌های گروه مشورتی و پس از رایزنی‌های گسترده، فهرست خود از نامزدهای مناسب برای هر پست را ارایه می‌دهد. این فهرست، دست کم دو هفته پیش از نشست، به کشورهای عضو و ناظران شورا داده می‌شود و رئیس شورا، در صورت لزوم، برای دست یافتن به توافق درباره نامزدهای پیشنهادی‌اش، بیشترین رایزنی‌ها را انجام می‌دهد. تعیین نامزدها با تصویب فهرست رئیس شورا، به پایان می‌رسد.

 فهرست نامزدهای گروه مشورتی و فهرست رئیس شورا را می‌توان در ستون روال‌های ویژه در سایت عضویتی شورا مشاهده کرد.

گردهمایی سالانه کمیته هماهنگی روال‌های ویژه

گردهمایی سالانه مسئولان روال‌های ویژه، از سال ۱۹۹۴ در ژنو برگزار می‌شود تا اقدامات بعدی کنفرانس جهانی وین درباره حقوق بشر را تضمین کند. اعلامیه و برنامه عمل وین که به همین مناسبت تصویب گردید، بر اهمیت حفظ و تقویت سیستم روال‌های ویژه تأکید دارد و مشخص می‌کند که روال‌ها و سازوکارها از طریق گردهمایی‌های ادواری باید بتوانند اقدامات خود را هماهنگ و عقلانی کنند.

گردهمایی سالانه این امکان را برای متصدیان امر فراهم می‌کند که درباره مسائلی چون اقدام‌های متعاقب بازدید از کشورها و توصیه‌هایشان، با کشورهای عضو، دفتر شورای حقوق بشر، ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و سایر اعضای جامعه مدنی، نمایندگان دبیرکل سازمان ملل متحد و نهادها و برنامه‌های سازمان ملل متحد، تبادل نظر کنند.

برای دریافت اطلاعات به روز درباره گردهمایی سالانه روال‌های ویژه، به سایت کمیساریای عالی حقوق بشر مراجعه کنید.

کمیته هماهنگی روال‌های ویژه در جریان دوازدهمین گردهمایی سالانه مسئولان روال‌های ویژه، در سال ۲۰۰۵ به وجود آمد. این کمیته به متصدیان امر کمک می‌کند تا اقدام‌های خود را هماهنگ کنند و به منزله پلی است میان روال‌های ویژه با کمیساریای عالی حقوق بشر، نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد به معنای وسیع و اعضای جامعه مدنی.

این کمیته از ده عضو منتخب برای یک سال و به ریاست یکی از آنها، تشکیل شده است.⁵³ انتخاب اعضای کمیته، در جریان گردهمایی سالانه صورت می‌گیرد و تعادل میان مناطق و میان زن و مرد، و نیز میان مسئولان روال‌های ویژه را برحسب کشور و برپایه موضوع، در نظر دارد.

بخش روال‌های ویژه کمیساریای عالی از کمیته در زمینه فعالیت‌هایش حمایت می‌کند.

برای دریافت اطلاعات به روز درباره کمیته هماهنگی روال‌های ویژه، به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

طرز کار روال‌های ویژه چگونه است؟

مسئولان روال‌های ویژه برای انجام وظایفشان، ابزارهایی چند در اختیار دارند :

- ارسال بیانیه‌ها؛
- بازدید از کشورها؛
- انتشار گزارش‌ها؛
- انجام مطالعات موضوعی؛
- انتشار بیانیه مطبوعاتی.

⁵³ - رئیس پیشین، به همین دلیل، یک سال بیشتر در این پست باقی می‌ماند.

خودآموز روال‌های ویژه و آیین‌نامه رفتاری برای مسئولان روال‌های ویژه، مسیر فعالیت‌های متصدیان امر را مشخص می‌کنند.

الف. آیین‌نامه رفتاری و کتاب راهنمای روال‌های ویژه

آیین‌نامه رفتار برای مسئولان روال‌های ویژه

آیین‌نامه رفتار برای مسئولان روال‌های ویژه در سال ۲۰۰۷ توسط شورای حقوق بشر تصویب شد. هدف این آیین‌نامه، تقویت کارآمدی سیستم روال‌های ویژه است از طریق تعریف و تعیین هنجارهای اخلاقی رفتار و منش حرفه‌ای که مسئولان روال‌های ویژه موظفند در انجام مأموریت‌شان رعایت کنند.

کتابچه راهنمای روال‌های ویژه

هدف این راهنما که توسط متصدیان امر تدوین شده است، آرایه راه و روش درباره نقش آنان و ایجاد زمینه فهم بهتر فعالیت‌هایشان از سوی سایر طرف‌های ذینفع می‌باشد. این خودآموز می‌خواهد نحوه عمل درست را نشان دهد و مسئولان روال‌های ویژه را در تلاش‌هایشان برای پیشبرد حقوق بشر و حمایت از آن یاری دهد.

این کتابچه راهنما که در اصل، در سال ۱۹۹۹ در گردهمایی سالانه مسئولان روال‌های ویژه به تصویب رسید، از آن پس، به منظور ملحوظ داشتن تغییرات در ساختار سازوکارهای حقوق بشری سازمان ملل متحد، وارد کردن عناصر تازه در حوزه مأموریت‌ها و تحول روش‌های کاری مسئولان روال‌های ویژه، مورد بازبینی و تجدید نظر قرار گرفت. این گردهمایی در آخرین بازبینی خود، از دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و سایر طرف‌ها درخواست کمک کرد. این کتابچه راهنما به طور منظم بازبینی می‌شود و برطبق مفاد آیین‌نامه رفتاری کار می‌کند.

برای اطلاع بیشتر از کتابچه روال‌های ویژه، به صفحه سایت عضویتی روال‌های ویژه رجوع کنید.

ب. شکواییه‌ها

یکی از فعالیت‌های اصلی مسئولان روال‌های ویژه، این است که در موارد خاص، براساس اطلاعاتی که از منابع مطمئن و معتبر (در درجه نخست از اعضای جامعه مدنی) دریافت کرده‌اند، مداخله کنند.

این مداخله‌ها به طور کلی فرستان نامه (اتهام‌نامه) به یک دولت برای درخواست اطلاعات درباره اتهام‌ها و گرفتن پاسخ در این باره و، اگر لازم باشد، درخواست اقدامات پیشگیرانه یا انجام تحقیقات (فراخوان اضطراری) را در برمی‌گیرد.

وضعیت شکواییه‌ها در سال ۲۰۰۷

در سال ۲۰۰۷، در مجموع ۱۰۰۳ شکواییه تسلیم شده است
 ۴۹٪ آن‌ها شکواییه‌های چند وجهی (موارد مربوط به هم) بوده‌اند
 ۲۲۹۴ مورد فردی اعلام شده است؛ ۱۳٪ آن‌ها مربوط به زنان بوده است
 دولت‌ها به ۵۲٪ از شکواییه‌ها پاسخ داده‌اند
 در مجموع، ۱۲۸ کشور از این شکواییه‌ها دریافت کرده‌اند

فراخوان‌های اضطراری در مواردی از نقض حقوق داده می‌شوند که در آن‌ها، زمان نقشی تعیین‌کننده دارد، چرا که موجب خسارت‌های جانی شده و زندگی انسان‌ها را به خطر می‌افکند، یا قربانیان در معرض آسیب اند و یا در حال آسیب دیدن هستند. **اتهام‌نامه‌ها** زمانی فرستاده می‌شوند که روال ویژه فراخوان اضطراری، برای ارسال اطلاعات و درخواست توضیحات درباره نقض احتمالی حقوق بشر، مناسب نباشد.

زمانی که یک مورد، به چند حوزه کاری مربوط می‌شود، متصدیان امر می‌توانند شکوایه‌های خود را مشترکاً ارسال کنند. تصمیم مداخله و تماس با دولت‌ها، بستگی دارد به ارزیابی متصدیان امر و به معیارهایی که آن‌ها گذاشته اند و نیز معیارهای مندرج در آیین‌نامه رفتاری. افزون بر این، از متصدیان امر درخواست می‌شود که اطلاعات درباره اوضاع مربوط به حوزه مأموریت شان را که توسط کشور های ذینفع فراهم شده است، مورد توجه کافی و به موقع قرار دهند. متصدیان امر در اقدام‌های خود برای جمع‌آوری اطلاعات باید:

- اصول رازداری، شفافیت و بی‌طرفی راهنمایشان باشد، و به عدالت عمل کنند؛
- منابع خود را محرمانه تلقی کنند اگر چنانچه افشای آن‌ها، اشخاص ذینفع را به خطر اندازد؛
- با توجه به ماهیت غیرحقوقی گزارش‌ها و جمع‌بندی ای که از آنان خواسته می‌شود، به شواهد عینی و قابل اعتماد مبتنی بر دلایل مسلم تکیه کنند؛
- به نمایندگان کشور ذینفع امکان دهند که ارزیابی آن‌ها را تفسیر کنند و به اتهامات مطرح شده علیه آن کشور، پاسخ دهند. فشرده‌ای از پاسخ‌های کتبی آن کشور نیز باید به گزارش آن‌ها ضمیمه شود.

پ. دیدار از کشورها

دیدار از کشورها یا از محل، ابزار مهمی است که در اختیار مسئولان روال‌های ویژه گذاشته شده است. قاعده عمومی بر این است که اینان نامه‌ای به یک دولت می‌نویسند تا به آن کشور بروند و اگر آن دولت پذیرفت، دعوتنامه‌ای برای دیدار از آن کشور ارسال می‌شود. برخی از کشورها «دعوتنامه‌های دایمی» می‌دهند، که بدان معنی است که همواره برای استقبال از مسئولان روال‌های ویژه آمادگی دارند. دیدار از کشورها بر طبق مفاد آیین‌نامه رفتاری و **شیوه‌هایی که روال‌های ویژه در مأموریت‌های کشف واقعیت به کار می‌بندند**، صورت می‌گیرد.⁵⁴

 در سپتامبر سال ۲۰۰۸، بیش از ۶۰ کشور دعوتنامه دایمی داده‌اند. برای آگاهی از فهرست کشورهایی که دعوتنامه دایمی به روال‌های ویژه داده‌اند، به سایت کمیساریای عالی حقوق بشر رجوع کنید.

دیدار از کشورها، به متصدیان امر این امکان را می‌دهد که در چارچوب وظایفشان، وضعیت عمومی حقوق بشر و یا وضعی را که در این یا آن کشور در زمینه نهادی، قضایی، حقوقی و اداری پیش می‌آید، ارزیابی کنند. آنان در طی این دیدارها، با مقامات کشوری، نمایندگان جامعه

⁵⁴ - شیوه‌های لازم‌الاجرا در بازدید از کشورها، در جریان چهارمین گردهمایی سالانه (۱۹۹۷) روال‌های ویژه به تصویب رسید (E/CN.4/1998/45) که هدف از آن، راهنمایی دولت‌ها برای انجام بازدید از کشورها بود.

مدنی، قربانیان نقض حقوق بشر، اکیب سازمان ملل متحد در کشور، دانشگاهیان، محافل دیپلماتیک و رسانه‌ها ملاقات و گفتگو می‌کنند.

بر اساس ارزیابی و مشاهداتشان، توصیه‌هایی را در گزارش‌های عمومی خود مطرح می‌کنند و در اختیار شورای حقوق بشر می‌گذارند. برخی از متصدیان امر، کنفرانس مطبوعاتی نیز برگزار می‌کنند و جمع‌بندی‌های اولیه خود را در پایان دیدار، منتشر می‌سازند. نتیجه‌بخش بودن این دیدارها برای پشتیبانی از تلاش‌های متصدیان، زمانی بیشتر می‌شود که پیش و پس از آن‌ها، و نیز در جریان این دیدارها، با همکاری دولت‌ها و حضور اعضای جامعه مدنی همراه باشند.

ت. تهیه گزارش و کمک به شورای حقوق بشر

شورای حقوق بشر از مسئولان روال‌های ویژه می‌خواهد که گزارش سالانه خود را در توضیح فعالیت‌هایی که در سال پیش از آن داشته‌اند، ارائه نمایند. شورا، در برخی مواقع، می‌تواند از یک متصدی امر بخواهد که درباره موضوعی مشخص یا موضوعی که در رابطه با اقداماتش اهمیت دارد، گزارش تهیه کند. این گزارش‌ها علنی بوده و ابزاری برای پیگیری اقدامات یا آگاهسازی‌اند که در زمینه مربوط به مأموریت مورد نظر مرجعیت دارند.

گزارش‌های سالانه حاوی اطلاعات درباره روش‌های کار، تحلیل‌های تئوریک، تحولات کلی و مسائل تازه مربوط به مأموریت است و توصیه‌هایی کلی نیز می‌تواند دربر داشته باشد.

در این گزارش‌ها ممکن است خلاصه‌ای از شکواییه‌های گزارش شده به دولت‌ها و نیز پاسخ‌هایی که آنان داده‌اند گنجانده شود. گزارش بازدیدهایی که از کشورها شده، اغلب به صورت ضمیمه گزارش‌های سالانه ارائه می‌شوند. از برخی از سازوکارها خواسته می‌شود که گزارش اقدام‌های خود را به نشست مجمع عمومی سازمان ملل ارائه دهند که هر سال در نیویورک و از ماه سپتامبر تا دسامبر برگزار می‌شود.

مسئولان روال‌های ویژه، علاوه بر این‌ها، توانایی‌ها خود را در اختیار سایر جنبه‌های فعالیت شورای حقوق بشر نیز می‌گذارند.

برای دسترسی به گزارش روال‌های ویژه در شورا، به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

نشست فوق‌العاده درباره بحران مواد غذایی در جهان

گزارشگر ویژه حق تغذیه، آقای اولیویه دو شووتر، شورای حقوق بشر را به یک نشست فوق‌العاده درباره بحران غذایی فراخواند. پاسخ شورا، برگزاری یک نشست فوق‌العاده در ۲۲ ماه می سال ۲۰۰۸ بود که اختصاص داشت به «اثر منفی در تحقق حق تغذیه که ناشی از وخامت بحران جهانی مواد غذایی است که از جمله، به خاطر افزایش فاحش قیمت مواد غذایی به وجود آمده است».

گزارشگر ویژه حق تغذیه، در این نشست که که نخستین نشست در مورد بحث درباره یک مسئله موضوعی بود، حضور داشت و فعالانه در آن مشارکت ورزید.

ث. مطالعات موضوعی

مسئولان روال‌های ویژه، می‌توانند به مطالعات موضوعی نیز بپردازند. این مطالعات برای سمت‌گیری دولت‌ها و نیز جامعه مدنی در جهت محتوای تجویزی حقوق بشر و اجرای مقررات و هنجارهای مربوط به آن به کار می‌آید. این مسئولان علاوه بر این، جلسه‌های کارشناسان درباره مسائل موضوعی مربوط به حقوق بشر را سازمان می‌دهند.

کارگاه کارشناسان- تقویت حمایت از زنان در برابر شکنجه

کمیساریای عالی حقوق بشر در ماه سپتامبر ۲۰۰۷، به نام گزارشگر ویژه درباره شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی و اهانت‌آمیز، کارگاه کارشناسان را زیر عنوان «تقویت حمایت از زنان در برابر شکنجه» سازمان داد تا مجموعه مفاد اسناد بین‌المللی درباره شکنجه را در شرایط نگران‌کننده‌ای که زنان با آن مواجه‌اند، به اجرا درآورد و حمایت از آنان را تقویت کند. ۲۵ کارشناس از مناطق گوناگون و طیفی از سازمان‌های غیردولتی و بین‌حکومتی (و نیز سازوکارهای منطقه‌ای سازمان ملل در مورد مبارزه علیه شکنجه) در این مباحثات شرکت داشتند.

ج. بیانیه‌های مطبوعاتی

روال‌های ویژه می‌توانند، به تنهایی یا به صورت جمعی، برای نشان دادن این یا آن وضعیت، یا مقررات بین‌المللی ای که کشورها باید رعایت کنند، بیانیه‌های مطبوعاتی منتشر کنند.

برای دسترسی به نسخه‌ای از بیانیه‌های مطبوعاتی، اعلامیه‌ها و سایر پیام‌های منتشرشده روال‌های ویژه، به ستونی که در سایت کمیساریای عالی بدان اختصاص یافته، رجوع کنید.

تماس و کار با روال‌های ویژه

«جامعه مدنی به طور کلی و سازمان‌های غیردولتی، منطقه‌ای و کشوری، به ویژه، حمایت‌های بسیار ارزشمندی از نظام روال‌های ویژه به عمل می‌آورند. اطلاعات و تحلیل‌هایی فراهم می‌کنند، به پخش نتیجه‌گیری‌های روال‌های ویژه یاری می‌رسانند و در پیگیری اقدامات بعدی همکاری و مساعدت دارند و بدین ترتیب، در آماده کردن و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های کشوری در زمینه آموزش حقوق بشر به منظور بهبود وضعیت در حوزه مأموریت روال‌های ویژه همکاری و کمک می‌کنند. دیدار با نمایندگان آنان برای همه جنبه‌های کار روال‌های ویژه، و همین‌طور، فعالیت این روال‌ها در ژنو و نیویورک، مأموریت‌های میدانی و انجام وظایفشان به طور کلی، مفید است. بنابراین، لازم است که متصدیان امر دعوت سازمان‌های غیردولتی و نهادهای دانشگاهی از آنان را برای شرکت در برنامه‌هاشان، از قبیل کنفرانس‌ها، جلسه‌های بحث و سمینارها، به دقت مورد توجه قرار دهند. کمیساریای عالی حقوق بشر باید، به طور کلی، و تا آنجا که به جامعه مدنی مربوط می‌شود، در جریان اقدامات متصدیان امر قرار گیرند.»

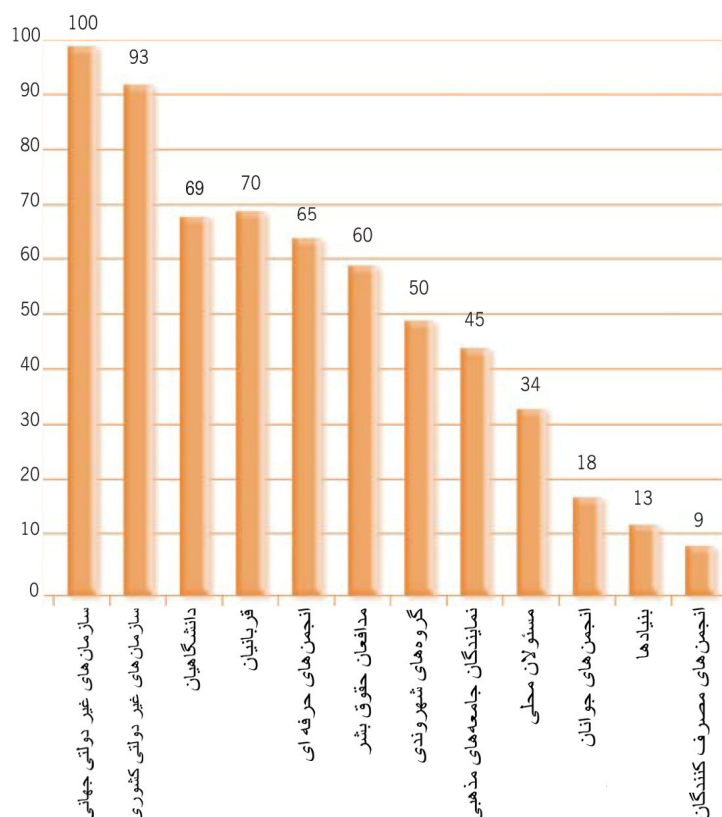
کتابچه راهنمای روال‌های ویژه حقوق بشر سازمان ملل متحد (پاراگراف ۱۳۳).

روال‌های ویژه، در طی سالیان، مناسباتی با اعضای گوناگون جامعه مدنی برقرار و با آنان همکاری کردند و با حمایت از قربانیان بالفعل یا بالقوه، به آنان کمک رساندند تا خودگردان شوند. حوزه‌های گوناگون روال‌های ویژه، اشکال متنوعی را برای مشارکت و همکاری به وجود آوردند.

از سوی دیگر، کارآمدی سیستم روال‌های ویژه نیز در زمینه حمایت از حقوق بشر و جلوگیری از نقض آن، به بسیج فعال سایر هواداران دفاع از حقوق بشر، و از جمله جامعه مدنی بستگی دارد. سازمان‌های غیردولتی جهانی، منطقه‌ای و کشوری و نیز سایر اعضای جامعه مدنی، مشارکتی اساسی در این سیستم دارند. بعلاوه، جامعه مدنی مدت‌هاست که پیشتاز برقراری هنجارها در عرصه حقوق بشر و اطلاع‌رسانی و جلب افکار در مورد ضرورت ایجاد مأموریت‌های تازه بوده است. در میان طیف اعضای جامعه مدنی که با روال‌های ویژه همکاری می‌کنند، گروه‌های زیر را مشاهده می‌کنیم:

- سازمان‌های دفاع از حقوق بشر (سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های قربانیان)؛
- مدافعان حقوق بشر؛
- سازمان‌هایی که در رابطه با حقوق بشر، حول این یا آن مسئله بسیج می‌شوند؛
- انجمن‌ها و شبکه‌های (حقوق بشر، حقوق کودک، حقوق اقلیت‌ها؛ حقوق محیط زیستی)؛
- اشخاص معلول و سازمان‌هایی که آنان را نمایندگی می‌کنند؛
- گروه‌های مربوط به جوامع (بومیان، اقلیت‌ها)؛
- گروه‌های دارای گرایش دینی (کلیساها، گروه‌های مذهبی)؛
- فدراسیون‌ها (سندیکاها و نیز انجمن‌های حرفه‌ای، همچون انجمن روزنامه‌نگاران، کانون وکلا، انجمن‌های قضات، اتحادیه‌های دانشجویی)؛
- جنبش‌های اجتماعی (جنبش صلح، جنبش دانشجویی، جنبش به سود آزادی)؛
- اهل حرفه‌ای که به طور مستقیم به اجرای حقوق بشر کمک می‌کنند (کارکنان خیریه، وکلا، پزشکان و کارکنان بخش درمانی)؛
- والدین قربانیان؛
- نهادهای عمومی که مجری فعالیت‌های مربوط به پیشبرد حقوق بشر اند (مدارس، دانشگاه‌ها، مؤسسات پژوهشی).

تعامل روال‌های ویژه با کنشگران جامعه مدنی در سال ۲۰۰۷

اعضای جامعه مدنی می‌توانند، به تنهایی یا جمعی، با روال‌های ویژه تماس بگیرند و با آن‌ها کار کنند. روال‌های ویژه برخلاف ارگان‌های قراردادی سازمان ملل متحد، حتا در صورت اینکه کشوری سند یا معاهده مربوطه را نپذیرفته باشد، می‌توانند به کار افتند، و برای این کار ضرورت ندارد که مراحل دادرسی [در آن کشور بدون نتیجه] به پایان رسیده باشد. بنابراین، می‌توان در محدوده وظایف و مأموریت‌های موجود، در مورد کلیه کشورها یا کلیه مسائل مربوط به حقوق بشر، از روال‌های ویژه تقاضای دادرسی نمود.

اعضای جامعه مدنی می‌توانند در کار روال‌های ویژه مشارکت کنند :

- با ارسال شکواییه‌های فردی درباره موارد احتمالی نقض حقوق بشر به متصدیان امر در روال‌های ویژه؛
- با پشتیبانی از بازدیدهایی که از کشورها انجام می‌شود و نیز ارائه اطلاعات و تحلیل‌ها درباره موارد نقض حقوق بشر به مسئولان روال‌های ویژه؛
- با اقدامات پیشگیرانه از طریق ارسال اطلاعات به روال‌های ویژه درباره قوانین تازه‌ای که ممکن است به نقض حقوق بشر منجر شود؛

- با تلاش برای پیگیری توصیه‌های روال‌های ویژه در مقیاس محلی و کشوری. جامعه مدنی می‌تواند به صورت گسترده، از پخش و اطلاع‌رسانی درباره کارها و نتیجه‌گیری‌های مسئولان روال‌های ویژه، در میان گروه‌های ذینفع جامعه مدنی، پشتیبانی کند.

پیوند انداموار میان روال‌های ویژه و جامعه مدنی، در حوزه مأموریت گزارشگر ویژه درباره وضعیت مدافعان حقوق بشر، نشان داده شده است.

گزارشگر ویژه درباره وضعیت مدافعان حقوق بشر

گزارشگر ویژه درباره وضعیت مدافعان حقوق بشر کیست؟
حوزه مأموریت گزارشگر ویژه درباره وضعیت مدافعان حقوق بشر (که پیش از این، نماینده ویژه دبیر کل در مورد وضعیت مدافعان حقوق بشر نامیده می‌شد) در سال ۲۰۰۲ طبق **قطعنامه ۲۰۰۰/۶۱** کمیسیون حقوق بشر، زیر عنوان روال‌های ویژه ایجاد گردید. ایجاد آن، تأییدی بود بر نقش اساسی و غالباً آسیب‌پذیر مدافعان حقوق بشر در سراسر جهان. «حمایت» از مدافعان حقوق بشر که نگرانی اصلی گزارشگر ویژه بود، قرار است نه تنها از مدافعان، بلکه از حق دفاع از حقوق بشر نیز حمایت کند. وظایف اساسی گزارشگر ویژه از این قرار است:

- اطلاعات مربوط به وضعیت و حقوق هر کسی را که به تنهایی یا به اتفاق دیگران عمل می‌کند، جستجو کند، این اطلاعات را دریافت نماید، آن‌ها را بررسی کند - و اقدامات لازم را انجام دهد -، و نیز از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی حمایت کند و آن را اعتلا ببخشد؛
- در زمینه ترویج و به اجرا گذاشتن اعلامیه حق و مسئولیت افراد، گروه‌ها و نهادهای جامعه در پیشبرد حقوق بشر و آزادی‌های اساسی که در جهان به رسمیت شناخته شده و محافظت از این حقوق (که عموماً «اعلامیه درباره مدافعان حقوق بشر» خوانده می‌شود)، با دولت‌ها و سایر عوامل ذینفع همکاری و گفتگو کند؛ و سرانجام:
- استراتژی‌های کارآمدی برای حمایت بهتر از مدافعان حقوق بشر توصیه کند و اقدامات لازم را برای پیگیری این توصیه‌ها انجام دهد.

مدافع حقوق بشر به چه معناست؟

مدافع حقوق بشر، کسی است که به تنهایی یا به اتفاق دیگران، برای پیشبرد، حمایت و تحقق حقوق مدنی و سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اقدام می‌کند. مدافعان حقوق بشر باید جهانروایی حقوق بشر را چنان که در اعلامیه جهانی حقوق بشر تعریف شده، بپذیرند. هیچکس نمی‌تواند برخی از این حقوق را انکار کند و چون برای سایر حقوق مبارزه می‌کند، خود را مدافع حقوق بشر بداند.

آیا اعضای جامعه مدنی، مدافعان حقوق بشر به شمار می‌آیند؟

پرسنل و کارکنان داوطلبی که در مقیاس کشوری یا بین‌المللی، برای جامعه مدنی و سازمان‌های غیردولتی، نهادها یا انجمن‌هایی کار می‌کنند که با اوضاع نگران‌کننده حقوق بشر در سراسر جهان مبارزه می‌کنند، مدافعان حقوق بشر به شمار می‌آیند.

اعلامیه درباره مدافعان حقوق بشر چه می‌گوید؟

این اعلامیه که در دسامبر سال ۱۹۹۸ توسط مجمع عمومی به تصویب رسید، «دفاع» از حقوق بشر را چون حقی فی‌نفسه تعریف کرده و هرکسی را که در زمینه حقوق بشر فعالیت می‌کند، «مدافع حقوق بشر» می‌شناسد. طبق این اعلامیه، مدافعان حقوق بشر در چارچوب کارشان، از پشتیبانی و حفاظت برخوردار می‌شوند.

این اعلامیه، حقوق تازه‌ای را مطرح نمی‌کند، بلکه حقوق موجود را به صورتی بیان می‌کند که انطباق آن به نقش و وضعیت مشخص مدافعان حقوق بشر، بسیار ساده‌تر می‌شود.

وظیفه اصلی گزارشگر ویژه، توجه به وضعیت مدافعان حقوق بشر در کلیه مناطق جهان و ابزارهایی است که بتواند حفاظت از آنان را در مطابقت کامل با اعلامیه، تقویت کند.

چگونگی تماس با گزارشگر ویژه یا تسلیم شکایت در مورد نقض حقوق یک مدافع حقوق بشر
اعضای جامعه مدنی می‌توانند با گزارشگر ویژه، به نشانی زیر تماس بگیرند (توجه کنید که حوزه کاری مدافع حقوق بشر باید به روشنی در مکاتبه ذکر شده باشد):

Rapporteur special sur la situation des défenseurs des droits de l'homme
Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse

برای ارسال شکایت در مورد نقض حقوق: Urgent-action@ohchr.org

برای تماس با متصدی امر درباره سایر موارد: defenseurs@ohchr.org

Fax : +41(0)22 917 90 06
Tel: +41(0)22 917 12 34

شماره تلفنخانه سازمان ملل در ژنو (سوئیس)

کسانی که تلفن می‌کنند، باید بخواهند که با کارمندی از کمیساریای عالی صحبت کنند که مسئول روال‌های ویژه باشد و به طور مشخص، با پرسنل مربوط به گزارشگر ویژه وضعیت مدافعان حقوق بشر صحبت کنند.

زنان مدافع حقوق بشر

خانم هینا جیلانی، نماینده ویژه دبیر کل در مورد مدافعان حقوق بشر در سال ۲۰۰۲، محور اصلی کمپینی بین‌المللی بود که سه سال به طول انجامید و منجر به کنفرانس جهانی زنان مدافع حقوق

بشر شد که در سری لانکا با شرکت کارشناسان برابری جنسی و زنان مدافع حقوق بشر از ۷۰ کشور، برگزار گردید. نماینده ویژه، در طول دوران مأموریت‌اش، همواره تأکید داشت که خطر اینکه زنان مدافع حقوق بشر، قربانی برخی اشکال نقض حقوق و محدودیت بشوند و در معرض پیشداوری‌ها، طرد شدن و نکوهش عمومی از جانب نیروهای عمومی قرار گیرند، بسیار بیشتر است، به ویژه زمانی که از حقوق زنان دفاع کنند.⁵⁵ او در طی همین مدت، در ۴۴۹ مورد نقض حقوق زنان مدافع حقوق بشر نیز مداخله کرد که شامل ۱۳۱۴ نفر از زنان مدافع حقوق بشر می‌شد. ۶۵ فقره از این شکایات به صورت مشترک با گزارشگر ویژه دربارهٔ خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، ارسال گردید.

الف. تسلیم موارد فردی به مسئولان روال‌های ویژه

همگان می‌توانند اطلاعات معتبر و قابل اعتماد دربارهٔ نقض حقوق بشر را به مسئولان روال‌های ویژه، که به دریافت اطلاعات در بارهٔ موارد نقض حقوق بشر موظف شده‌اند، بفرستند. ارسال شکایات از جانب اشخاص به روال‌های ویژه، یکی از راه‌های کارآمد تلاش برای دستیابی به امکان مداخلهٔ مستقیم در موارد فردی است. برای اشخاصی که در برابر نقض حقوق بشر، نیاز به حمایت دارند جامعهٔ مدنی اغلب می‌تواند نقش رابط داشته باشد.

شکایات ارسالی یا دریافت شده، اغلب محرمانه‌اند و تا انتشار علنی گزارش متصدیان امر به شورای حقوق بشر، محرمانه می‌مانند. مگر اینکه متصدی امر، پیش از اتمام مراحل، تصمیم به انتشار بیانیهٔ مطبوعاتی بگیرد. این گزارش، اطلاعات دربارهٔ شکایات تسلیم شده و پاسخ‌های دریافتی از دولت‌ها در مورد موارد مشخص را در بر می‌گیرد. توجه داشته باشید که نام قربانیان در گزارش ذکر شود، مگر آنکه مسئله مربوط باشد به کودکان یا سایر گروه‌های ویژه از قربانیان، از قبیل قربانیان خشونت جنسی.

با توجه به عمومی و علنی بودن گزارش سازوکارهای روال‌های ویژه، لازم است سازمان‌هایی که از سوی قربانیان نقض حقوق بشر اقدام می‌کنند، بدانند که قربانی آگاه باشد از اینکه نام و موردش به این سازوکارها داده می‌شود، نام او به مقامات گزارش داده خواهد شد و نام (یا حرف اول نام) او در گزارش‌های تدوین شده توسط روال‌های ویژه درج می‌شود. این را نیز باید متذکر شد که با این حال، اجازهٔ قربانی برای مطرح کردن مورد، همیشه لازم نیست (برای مثال، زمانی که قربانی در زندان یا در وضعیت مشابه آن است و در دسترس نیست). چندین حوزهٔ کار از روال‌های ویژه، پرسشنامه‌های ویژه‌ای تنظیم کرده‌اند تا اطلاعات مربوط به قربانیان نقض حقوق بشر گزارش داده شود.

هریک از روال‌های ویژه، شرایط متفاوتی برای طرح شکایت مقرر کرده‌اند. با وجود این، اطلاعات زیر، نشان‌دهندهٔ حداقل‌هایی است که باید در شکایات قید شده باشد تا این شکایات مورد رسیدگی قرار بگیرند:

- هویت و مشخصات قربانی یا قربانیان احتمالی؛
- هویت و مشخصات عاملان احتمالی نقض حقوق؛
- هویت و مشخصات افراد یا سازمان‌هایی که تقاضای رسیدگی می‌کنند (این اطلاعات محرمانه می‌ماند)؛
- زمان و محل بروز واقعه؛

⁵⁵ - نگاه کنید به سند E/CN.4/2002/106. 80--94

- توضیح مشروح شرایط و بستر نقض شدن حقوق.

 در سایت کمیساریای عالی، در چارچوب هریک از مأموریت‌ها، پرسشنامه‌های نمونه برای گزارش موارد نقض حقوق بشر مربوط به هر مأموریت در دسترس است.

جامعه مدنی می‌تواند اطلاعات تکمیلی نیز درباره بهبود یا عدم بهبود امور و اوضاع مربوط به حقوق بشر را که در تقاضای رسیدگی آغازین مطرح شده، به متصدیان روال ویژه مربوطه تسلیم کند. این اطلاعات تکمیلی برای آن‌ها بسیار مفید است، چرا که برخی از این مسئولان، تقاضای خود را برای بازدید از کشورها، بر پایه وضعیتی که پس از طرح شکایات به وجود آمده، استوار می‌کنند.

اطلاعاتی که به روال‌های ویژه داده می‌شود، نباید دارای انگیزه سیاسی یا توهین‌آمیز باشد و نیز نباید منحصرأ همان اطلاعاتی باشد که از طریق رسانه‌ها پخش شده است.

 شکایات فردی از سوی اشخاص، می‌توانند از طریق ایمیل یا پست به نشانی‌های زیر فرستاده شوند:

Urgent-action@ohchr.org

Fax: +41(0)22 917 90 06

Post: HCDH_ONUG, 8-12 avenue de la paix, CH-1211 Geneve 10, Suisse

برای موضوع ایمیل یا فاکس، یا بر روی پاکت نامه، مشخص کنید که تقاضای شما به کدام یک از روال‌های ویژه مربوط می‌شود.

برای اطلاع بیشتر از چگونگی ارسال اطلاعات درباره نقض حقوق بشر به روال‌های ویژه، به فصل هشتم این خودآموز (طرح شکایت درباره نقض احتمالی حقوق بشر) مراجعه کنید و با این نشانی تماس بگیرید:

SPDInfo@ohchr.org

ب. از بازدید از کشورها پشتیبانی کنید

بازدیدهایی که توسط مسئولان روال‌های ویژه به عمل می‌آیند، در جمع‌آوری اطلاعات دست اول، اهمیت اساسی دارند، چرا که امکان مشاهده مستقیم وضعیت حقوق بشر را در این یا آن کشور فراهم می‌کنند. سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی و کشوری، اعضای جامعه مدنی و جنبش شهروندان، سهم مهمی در مراحل مختلف یک مأموریت به عهده دارند.

۱. پیشنهاد بازدید از کشور

جامعه مدنی می‌تواند دولت‌ها را به دعوت از متصدیان روال‌های ویژه برای رفتن به یک کشور یا دادن دعوتنامه دائمی به آنان ترغیب کند. جلب کردن توجه متصدیان امر به مسائل یک کشور، می‌تواند در اینکه آن مسئول، تقاضای انجام بازدید از یک کشور را مطرح کند یا نکند، تعیین‌کننده

باشد، چرا که برخی از این متصدیان، تقاضای بازدید را بر پایه کمیّت اطلاعات (شکایات فردی از جانب اشخاص) مبتنی می‌کنند. برخی نیز **بازدیدهای مشترک** انجام می‌دهند.

۲. زمانی که با بازدید از یک کشور موافقت می‌شود

زمانی که بازدید از یک کشور مورد تأیید قرار گرفت (وقتی که یک دولت تقاضای متصدیان روال‌های ویژه را مبنی بر بازدید از آن کشور تصویب می‌کنند و تاریخ انجام آن نیز مشخص می‌شود)، جامعه مدنی می‌تواند در این باره اطلاع‌رسانی کند و توجه عمومی را به این رویداد جلب نماید.

افزون بر آن، جامعه مدنی می‌تواند پیش از زمان بازدید، اطلاعات مفیدی را در اختیار مسئول روال ویژه بگذارد و توجه او را به موضوع‌های نگران‌کننده، جلب نماید. این کار، به مسئول روال امکان می‌دهد که از پیش با مقامات آن کشور درباره مسائل مشخص رایزنی کند، و در صورت نیاز، این مسائل را در برنامه رسمی بازدید، بگنجانند (با درخواست اینکه از برخی مراکز بازدید یا اردوگاه‌های پناهندگان بتواند بازدید کند و یا دیدار با برخی از مقامات کشوری یا محلی و حتا با اشخاص را سازمان دهد).

همانگی سازمان‌های غیردولتی برزیل در مقیاس کشور

یک گروه از سازمان‌های غیردولتی برزیل (پلاتفرم Dhesc) بر پایه الگوی روال‌های ویژه، یک سیستم نظارتی حقوق بشر به وجود آورد. شش مرکز همانگی درباره مسائل اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی - حق مسکن مناسب، آموزش، محیط زیست، تغذیه، بهداشت یا کار - فعالیت دارند و به مسئولان روال‌های مربوطه، گزارش‌های کشوری در مورد موضوع‌های ارسالی فراهم می‌کنند. اختصاص دادن یک مسئله مشخص به هر کدام از این مراکز، موجب حداکثر استفاده در به کار گرفتن منابع و امکانات شده و دوباره‌کاری را کاهش می‌دهد. این همه، کمک بسیار مؤثری به کار روال‌های ویژه می‌کند.

۳. طی بازدید از یک کشور

جامعه مدنی می‌تواند طی بازدید از یک کشور، برای درخواست ملاقات با مسئولان روال ویژه، با آنان تماس بگیرد و یا با تماس با پرسنل صلاحیتدار کمیساریای عالی در ژنو یا در محل از طریق فاکس، ایمیل یا نامه، درخواست خود را مطرح کند.

برای آگاهی از مشخصات **دفاتر خارجی و مسئولان بخش**، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

۴. پس از بازدید از کشور

جامعه مدنی می‌تواند در پیگیری اقدام‌ها در پی نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌های مطرح شده پس از بازدید از یک کشور، نقشی کلیدی داشته باشد:

- با پخش و انتشار توصیه‌ها برای گروه‌های ذینفع محلی خود؛

- با شناساندن کار روال‌های ویژه و آشنا کردن افکار عمومی با آن؛
- با تنظیم برنامه‌های عملی و فعالیت برای پیگیری کارهایی که به هنگام بازدید از کشور آغاز شده؛
- با کار با دولت‌ها در اجرای توصیه‌های روال‌های ویژه؛
- با کمک به این یا آن گزارش پیگیری که توسط برخی مسئولان روال‌ها منتشر شده؛
- با دنبال کردن تدابیری که دولت‌ها برای انطباق دادن خودشان با توصیه‌های مطرح شده، اتخاذ کرده‌اند و در جریان گذاشتن مسئولان روال‌ها از پیشرفت‌هایی که دولت‌ها در به اجرا گذاشتن این تدابیر داشته‌اند.

ایجاد شبکه‌ها برای فعالیت در جهت اجرای توصیه‌های روال‌های ویژه

در پی بازدید آقای دودو دی‌پین از ژاپن در سال ۲۰۰۵، که در آن زمان گزارشگر ویژه اشکال معاصر نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌هراسی و ناپردباری بود، به اتفاق جنبش بین‌المللی مبارزه علیه هرگونه تبعیض و نژادپرستی (MIDRA)، و ۸۵ گروه دفاع از اقلیت‌ها و حقوق بشر، شبکه‌ای از سازمان‌های غیردولتی ایجاد کردند که هدفش با الهام از گزارش او، از میان بردن تبعیض نژادی بود. این شبکه، نقش قاطعی برای سازمان‌های غیردولتی محلی داشت، و به آنان امکان داد که اطلاعات مربوط به نژادپرستی و تبعیض در ژاپن را گزارش کرده و با سازوکارهای بین‌المللی همکاری نمایند.

گزارشگر ویژه مورد ستایش قرار گرفت به خاطر ایجاد این شبکه و نیز برقراری گفتگوی سازنده میان مقامات ژاپن با سازمان‌های غیردولتی و اعضای جوامعی که بیش از همه در معرض نژادپرستی و بیگانه‌هراسی بودند، به ویژه آینوها (که ژاپن آنان را به عنوان مردمان بومی در سال ۲۰۰۸ به رسمیت شناخت)، اقلیت‌های ملی (بوراکومین و اهالی اوکیناوا) اخلاف کسانی که از مستعمرات سابق ژاپن بودند (کره‌ای‌ها و چینی‌ها) و مهاجران جدید از سایر کشورهای آسیا، آفریقا، امریکای جنوبی و خاورمیانه.

پ. تهیه اطلاعات و داده‌ها برای مسئولان روال‌های ویژه

سازمان‌های غیردولتی می‌توانند اطلاعات مهم مربوط به وضعیت حقوق بشر در یک کشور مفروض، یا اطلاعات درباره قوانین یا اعمال رایجی را که در آن کشور بر حقوق بشر تأثیر می‌گذارد، به اطلاع روال‌های ویژه برسانند. مسئولان روال‌های ویژه ممکن است خواهان اطلاعات دقیق تری در محدوده کاری‌شان باشند یا گفتگوهای ویژه‌ای را با سازمان‌های غیردولتی و سایر اعضای جامعه مدنی، به ویژه مؤسسه‌های پژوهشی و نهادهای دانشگاهی به پیش برند.

همکاری جامعه مدنی با گزارشگر ویژه در مورد حق آموزش، برای تنظیم گزارش درباره حق آموزش اشخاص معلول

آقای Vernor Munoz Villalobos گزارشگر ویژه در مورد حق آموزش، در سال ۲۰۰۷، سومین گزارش سالانه خود را به حق آموزش اشخاص معلول اختصاص داد (A/HRC/4/29). یکی از گروه‌هایی که بیش از همه از نظام آموزشی برکنار مانده‌اند، همین اشخاص معلول اند. این گزارش از چارچوب نهادی و حقوقی، که حق آموزش اشخاص معلول در بستر آن مطرح شده، تحلیل عمیقی به دست داد و بر تأثیر «آموزش مشارکتی» به مثابه بخش جداناپذیر و بنیادی حق آموزش تأکید کرد و به موانع اصلی و مشکلاتی که در برابر اعمال کامل حق آموزش اشخاص معلول مانع ایجاد می‌کنند پرداخت.

گزارشگر ویژه، برای تدوین این گزارش با سازمان‌های کشوری و منطقه‌ای، به ویژه با انجمن‌های اشخاص معلول تبادل نظر کرد و اطلاعات دست اولی (از قبیل مباحث مطالعاتی، آمار و دیدگاه‌ها) از سازمان‌های شناخته‌شده محلی و منطقه‌ای گرفت. این اطلاعات به او کمک کرد تا مشکلات و موانعی را که در برابر اجرای حق آموزش اشخاص معلول قد علم کرده‌اند، شناسایی کند و سپس توصیه‌های خود را تنظیم نماید.

کمیساریای عالی، به اتفاق گزارشگر ویژه، سمیناری دو روزه از کارشناسان را درباره آموزش اشخاص معلول سازمان داد که در آن، معلولان و نیز کسانی که در رابطه با امور مربوط به معلولان کار می‌کنند، فعالانه شرکت کردند.

سهمی که نمایندگان جامعه مدنی در این سمینار داشتند در گزارش گزارشگر ویژه دیده می‌شود. این گزارش در سطح وسیعی میان اشخاص معلول، سازمان‌هایی که آنان را نمایندگی می‌کنند، دانشگاه‌ها، سازمان‌های دولتی و سایر گروه‌های جامعه مدنی پخش گردید.

کمک و همکاری نهادهای دانشگاهی به مأموریت نماینده ویژه دبیر کل در مورد حقوق بشر و شرکت‌های فراملی و سایر مؤسسات

طیف وسیعی از مؤسسات دانشگاهی در جهان، به نماینده ویژه دبیر کل در مورد حقوق بشر و شرکت‌های فراملی و سایر مؤسسات، کمک کردند.

این کمک‌ها اشکال گوناگونی داشت: کارهای پژوهشی درباره موضوع‌های مشخصی که خواسته شده بود یا به تأیید نماینده ویژه رسیده بود، مشارکت در تبادل نظرها و در جلسه‌های کارشناسان که توسط او سازمان داده شده بود، نظارت و ارائه اطلاعات به نماینده ویژه درباره مسائل

گوناگون مربوط به مأموریت. تمامی کمک‌هایی که در اختیار نماینده ویژه گذاشته شده، در سائیتی که توسط مرکز منابع در مورد مؤسسات و حقوق بشر اداره می‌شود، موجود است.⁵⁶

ت. تلاش‌هایی که در مقیاس محلی، کشوری یا منطقه‌ای برای توصیه، پخش، پیگیری و به اجرا گذاشتن تدابیر روال‌های ویژه به عمل می‌آید

کاری که مداوماً از سوی مسئولان روال‌های ویژه انجام می‌شود، به خصوص گزارش‌ها و توصیه‌های آنان، داده‌های بسیار جالبی فراهم می‌کنند که جامعه مدنی می‌تواند آن‌ها را در تلاش‌های مداوم خود برای اطلاع‌رسانی و آشنا کردن افکار عمومی به کار ببرد. این داده‌ها موارد زیر را در برمی‌گیرند:

۱. به اجرا گذاشتن توصیه‌های روال‌های ویژه در سطح کشوری

جلب توجه دولت‌ها به مسئله پیگیری توصیه‌های روال‌های ویژه، به منظور به اجرا درآمدن آن‌ها، به ویژه پس از بازدید از کشور، نقش مهمی است از آن جامعه مدنی اگر چنانچه بخواهد امر حقوق بشر را به پیش براند. نمایندگان جامعه مدنی می‌توانند اقدامات لازم را برای پیگیری پیشرفت دولت‌ها در عمل کردن به توصیه‌ها به عمل آورند یا اگر این توصیه‌ها به جامعه مدنی برمی‌گردد، خودشان آن‌ها را به عمل درآورند.

۲. تدوین اصول و هنجارها در سطح کشوری یا محلی

جامعه مدنی می‌تواند اصول و هنجارهای بین‌المللی، قوانین نمونه یا بهترین روش‌های تأکید شده توسط مسئولان روال‌های ویژه را برای آشنا کردن مردم به یک موضوع مشخص به کار گیرند، آنان را برای بهبود هنجارهای کشوری یا محلی بسیج کنند یا این اسناد را به عنوان مرجع استناد برای تفسیر قوانین کشوری قرار دهند.

اعضای جامعه مدنی می‌توانند دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی به منظور تدوین اصول و هنجارها سازمان دهند، و توانایی‌های سایر اعضای جامعه مدنی را تقویت کنند تا آن‌ها بتوانند به روال‌های ویژه رجوع کنند و با این روال‌ها همکاری نمایند. مسئولان روال‌ها معمولاً به اقداماتی که برای تقویت این نوع امکانات به کار می‌رود، کمک می‌کنند.

۳. ابزارهایی که زمینه تدوین رهنمودهای عملیاتی را فراهم می‌کنند

کار مسئولان روال‌های ویژه می‌تواند به تهیه اسناد و مدارکی تفصیلی درباره حقوق و تکالیفی بینجامد که اعضای جامعه مدنی بتوانند این اسناد را برای تدوین رهنمودهای عملیاتی در کشور به کار گیرند.

برای نمونه:

- کار گزارشگر ویژه در مورد حق آموزش، خطوط راهنمای ارزشمندی در اختیار نهادهای آموزشی می‌گذارد؛
- کار گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی و اهانت‌آمیز، می‌تواند مورد استفاده مراکز بازداشت و زندان‌ها قرار گیرد تا اصول و هنجارهای داخلی در زمینه آموزشی و نحوه کار تدوین کنند؛

⁵⁶ - کمیساریای عالی حقوق بشر مسئول محتوای سایت‌های بیرون از کمیساریا نیست، نشان دادن پیوندها بر روی این صفحه، به معنای توافق با محتوای آن‌ها نیست.

- کار گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، می‌تواند تعاریف روشنی از خشونت علیه زنان و علل آن ارائه دهد و مطلوب‌ترین شیوه‌های از میان بردن این خشونت‌ها را مطرح کند. این خطوط راهنما، تعاریف روشن و شیوه‌ها می‌توانند مورد استفاده مدارس، زندان‌ها، اماکنی که زنان را پناه می‌دهند یا سایر سازمان‌هایی که محیط امنی برای آنان فراهم می‌کنند، قرار گیرند.

ث. دیدار با مسئولان روال‌های ویژه

مسئولان روال‌های ویژه، در چارچوب تبادل نظرهایی که در ژنو، نیویورک (در مورد کسانی که در مجمع عمومی شرکت می‌کنند) و در جریان بازدیدهای خود از کشورها دارند، آماده دیدار با اعضای جامعه مدنی می‌باشند. این دیدارها برای ایجاد همکاری بلند مدت میان مسئولان روال‌ها با جامعه مدنی، اهمیت ویژه‌ای دارند. همه ساله می‌توان برای برگزاری این جلسه‌ها، با پرسنلی که کارهای پشتیبانی مسئولان روال‌ها در کمیساریای عالی را انجام می‌دهند، تماس گرفت.

منبع اسناد کمیساریای عالی حقوق بشر

سایت روال‌های ویژه

از اعضای جامعه مدنی درخواست می‌شود که منظمًا از بخش روال‌های ویژه در سایت کمیساریای عالی دیدن کنند تا اطلاعات به روز شده در این سایت را به دست آورند. این صفحه هم‌اکنون به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی در دسترس است؛ به زبان‌های عربی و چینی نیز در حال آماده شدن است.

سایت شورای حقوق بشر

از اعضای جامعه مدنی درخواست می‌شود که منظمًا از بخش شورای حقوق بشر در سایت کمیساریای عالی دیدن کنند تا اطلاعات به روز درباره شرکت در نشست‌های شورا و نیز اطلاعات درباره ارائه گزارش‌های روال‌های ویژه را به دست آورند.

سایت عضویتی

اطلاعات درباره جنبه‌های گوناگون نظام روال‌های ویژه را نیز می‌توان در بخش‌های زیر به دست آورد:

- در بخشی که در **سایت عضویتی شورای حقوق بشر** به روال‌های ویژه اختصاص داده شده است؛
- در **سایت عضویتی روال‌های ویژه**.

بولتن روال‌های ویژه

کمیساریای عالی یک بولتن سه ماهه از فعالیت‌های روال‌های ویژه تهیه می‌کند. این بولتن در صفحه روال‌های ویژه کمیساریای عالی حقوق بشر موجود است.

برای ورود به **سایت عضویتی شورای حقوق بشر** که رمز ورود دارد، پرسشنامه‌ای را که بر روی سایت هست، پر کنید. پس از این کار، از طریق ایمیل، نام کاربر و رمز ورود را دریافت خواهید کرد.

برای ورود به سایت عضویتی روال‌های ویژه که رمز ورود دارد، پرسشنامه‌ای را که بر روی سایت هست، پر کنید.

رویدادها و ارقام سالانه درباره روال‌های ویژه

کمیساریای عالی هر ساله، نشریه‌ای را در مورد رویدادها و ارقام سالانه درباره روال‌های ویژه منتشر می‌کند. این سند، اطلاعات و آمار مربوط به شکایات، بازدیدهای انجام شده از کشورها، گزارش‌ها، بیانیه‌های مطبوعاتی، هماهنگی‌ها و فعالیت‌های موضوعی را در بر می‌گیرد. این اسناد در بخشی که به روال‌های ویژه در سایت کمیساریای عالی اختصاص یافته، در دسترس اند.

تألیف سالانه توصیه‌های روال‌های ویژه

کمیساریای عالی تألیفی سالانه از توصیه‌های روال‌های ویژه تهیه می‌کند که برحسب کشوری طبقه‌بندی شده و در بخش مخصوص روال‌های ویژه در سایت کمیساریای عالی ارائه می‌شود.

نمایه (اندکس) جهانی حقوق بشر

نمایه جهانی حقوق بشر (اندکس)، وسیله‌ای اطلاعاتی اینترنتی است که در درجه نخست برای تسهیل دسترسی به اسناد و مدارک حقوق بشری که از سوی ارگان‌های ایجادشده بر پایه اسناد حقوق بشر سازمان ملل متحد و روال‌های ویژه شورای حقوق بشر انتشار یافته، طراحی شده است. این سایت جدید (که از طریق سایت کمیساریا می‌توان به آن راه یافت) حاوی تمامی ملاحظات نهایی است که از سوی ارگان‌های مربوط به معاهده‌ها، از سال ۲۰۰۲، منتشر شده است. افزون بر این، نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌های روال‌های ویژه شورای حقوق بشر در مورد کشورهای مشخص که از سال ۲۰۰۶ به بعد، به تصویب رسیده اند نیز در این سایت موجود است. اندکس به زودی امکان دستیابی به توصیه‌هایی را نیز فراهم خواهد کرد که در چارچوب سازوکار بررسی ادواری جهانی شورای حقوق بشر مطرح شده اند.

ضمیمه

در سپتامبر سال ۲۰۰۸، سی و هشت سازو کار روال‌های ویژه (۳۰ مأموریت موضوعی و ۸ مأموریت کشوری) مشغول به کار بودند.

برای دستیابی به فهرست به روز سازوکارهای روال‌های ویژه، به بخش مخصوص روال‌های ویژه در سایت کمیساریای عالی حقوق بشر مراجعه کنید.

124

الف. جدول مأموریت‌های موضوعی

عنوان / مأموریت		مأموریت ایجاد شده		مأموریت تمدید شده	
سال	بر پایه	سال	بر پایه	سال	بر پایه
۲۰۰۰	قطعنامه ۲۰۰۰/۹	۲۰۰۷	قطعنامه ۲۰۰۷/۶	گزارشگر ویژه در مورد مسکن مناسب به عنوان یکی از عناصر حق برخورداری از سطح زندگی مناسب	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۲۰۰۲	قطعنامه ۲۰۰۲/۶۸	۲۰۰۸	قطعنامه ۲۰۰۸/۹	گروه کار کارشناسان درباره اشخاص افریقایی‌تبار	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۹۱	قطعنامه ۱۹۹۱/۴۲	۲۰۰۷	قطعنامه ۲۰۰۷/۶	گروه کار درباره بازداشت خودسرانه	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۹۰	قطعنامه ۱۹۹۰/۶۸	۲۰۰۸	قطعنامه ۲۰۰۸/۷	گزارشگر ویژه درباره فروش کودکان، فحشای کودکان و استفاده از آنان در پورنوگرافی	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۹۸	قطعنامه ۱۹۹۸/۳۳	۲۰۰۸	قطعنامه ۲۰۰۸/۸	گزارشگر ویژه درباره حق برخورداری از آموزش	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۸۰	قطعنامه ۲۰ (XXXVI) کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۲۰۰۷/۷	گروه کار درباره ناپدیدهای اجباری یا ناخواسته	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۸۲	قطعنامه ۱۹۹۲/۳۵	۲۰۰۸	قطعنامه ۲۰۰۸/۸	گزارشگر ویژه درباره اعدام‌های فرااقضایی، شتابزده یا خودسرانه	شورای حقوق بشر (برای سه سال)
۱۹۹۸	قطعنامه ۱۹۹۸/۲۵	۲۰۰۸	قطعنامه ۲۰۰۸/۸	کارشناس مستقل در مسائل حقوق بشر و فقر مفرط	شورای حقوق بشر (برای سه سال)

گزارشگر ویژه در حق تغذیه	۲۰۰۰	قطعنامه ۲۰۰۰/۱۰ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۶/۲ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد اعتلای حق آزادی عقیده و بیان، و حمایت از آن	۱۹۹۳	قطعنامه ۱۹۹۳/۴۵ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۷/۳۶ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد آزادی مذهب یا عقیده	۱۹۸۶	قطعنامه ۱۹۸۶/۲۰ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۶/۳۷ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد حق کلیه اشخاص در بهره‌مندی از وضعیت بهتر سلامتی جسمی و روحی در حد ممکن	۲۰۰۲	قطعنامه ۲۰۰۲/۳۱ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۶/۲۹ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد وضعیت مدافعان حقوق بشر (سابق بر این، نماینده ویژه دبیرکل)	۲۰۰۰	قطعنامه ۲۰۰۰/۶۱ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۷/۸ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد استقلال قضات و وکلا	۱۹۹۴	قطعنامه ۱۹۹۴/۴۱ کمیسیون حقوق بشر	200۸	قطعنامه ۸/۶ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه در مورد وضعیت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی مردمان بومی	۲۰۰۱	قطعنامه ۲۰۰۱/۵۷ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۶/۱۲ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
نماینده دبیر کل برای حقوق بشر اشخاصی که در کشورشان کوچ داده می‌شوند	۲۰۰۴	قطعنامه ۲۰۰۴/۵۵ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۶/۳۲ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گروه کار درباره به کارگرفتن مزدوران به مثابه ابزاری برای نقض حقوق بشر و جلوگیری از حق مردم در تعیین سرنوشت‌شان	۲۰۰۵	قطعنامه ۲۰۰۵/۲ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۷/۲۱ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه درباره حقوق بشر مهاجران	۱۹۹۹	قطعنامه ۱۹۹۲/۴۴ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۸/۱۰ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
کارشناس مستقل در مسائل مربوط به اقلیت‌ها	۲۰۰۵	قطعنامه ۲۰۰۵/۷۹ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۷/۶ شورای حقوق بشر (برای سه سال)
گزارشگر ویژه درباره اشکال معاصر نژادپرستی، تبعیض	۱۹۹۳	قطعنامه ۲۰/۱۹۹۳ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۷/۳۴ شورای حقوق بشر

				نژادی، بیگانه‌هراسی و ناپردباری وابسته به آن
		۲۰۰۷	قطعه‌نامه ۶/۱۴ شورای حقوق بشر (برای سه سال)	گزارشگر ویژه درباره اشکال معاصر برده‌داری، ونیز علل و پیامدهای آن
	۲۰۰۸	۲۰۰۵	قطعه‌نامه ۷/۵ حقوق بشر (برای سه سال)	کارشناس مستقل در حقوق بشر و همبستگی جهانی
	۲۰۰۸	۲۰۰۰	قطعه‌نامه ۷/۴ حقوق بشر (برای سه سال)	کارشناس مستقل در مورد تأثیرات سیاست‌های ساماندهی ساختاری و بدهی خارجی بر روی برخورداری از تمامی حقوق بشر، به ویژه حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
		۲۰۰۸	قطعه‌نامه ۷/۲۲ شورای حقوق بشر (برای سه سال)	کارشناس مستقل مسئول بررسی تعهدات در رابطه با حقوق بشر در مورد دسترسی به آب آشامیدنی و سالمسازی [دفع آب‌های هرز و فاضلاب]
	۲۰۰۷	۲۰۰۵	قطعه‌نامه ۶/۲۸ شورای حقوق بشر (برای سه سال)	گزارشگر ویژه در مورد اعتلای حقوق بشر و آزادی‌های اساسی و حمایت از آن، در مبارزه ضد تروریستی
	۲۰۰۸	۱۹۸۵	قطعه‌نامه ۸/۸ حقوق بشر (برای سه سال)	گزارشگر ویژه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا اهانت‌آمیز
	۲۰۰۸	۹۹۵	قطعه‌نامه ۹/۱ حقوق بشر (برای سه سال)	گزارشگر ویژه درباره پیامدهای وخیم نقل و انتقال و ریختن غیرقانونی مواد و پسمانده‌های مسموم کننده و زیان‌آور برای حقوق بشر
	۲۰۰۸	۲۰۰۴	قطعه‌نامه ۸/۱۲ شورای حقوق بشر (برای سه سال)	گزارشگر ویژه درباره حقوق اساسی قربانیان تجارت انسان، به ویژه زنان و کودکان
	۲۰۰۸	۲۰۰۵	قطعه‌نامه ۸/۷ حقوق بشر (برای سه سال)	نماینده ویژه دبیرکل در مورد حقوق بشر و شرکت‌های فراملی و سایر مؤسسات [اقتصادی]
	۲۰۰۸	۱۹۹۴	قطعه‌نامه ۶/۲۴	گزارشگر ویژه در مورد

شورای حقوق بشر (برای سه سال)	کمیسیون حقوق بشر	خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن
---------------------------------	------------------	------------------------------------

ب. جدول مأموریت‌های کشوری

عنوان / مأموریت		مأموریت ایجاد شده		مأموریت تمدید شده	
سال	بر پایه	سال	بر پایه	سال	بر پایه
۲۰۰۴	قط‌نامه ۲۰۰۴/۸۲	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۹	۲۰۰۴	قط‌نامه ۲۰۰۴/۸۲
کارشناس مستقل درباره وضعیت حقوق بشر در بروندی	کمیسیون حقوق بشر (مدت مشخص نشده)	کمیسیون حقوق بشر (مدت مشخص نشده)	کمیسیون حقوق بشر (مدت مشخص نشده)	کمیسیون حقوق بشر (مدت مشخص نشده)	کمیسیون حقوق بشر (مدت مشخص نشده)
۱۹۹۳	قط‌نامه ۱۹۹۳/۶	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۹	۱۹۹۳	قط‌نامه ۱۹۹۳/۶
نماینده ویژه دبیرکل درباره وضعیت حقوق بشر در کامبوج	کمیسیون حقوق بشر	شورای حقوق بشر (برای یک سال)	شورای حقوق بشر (برای یک سال)	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر
۲۰۰۴	قط‌نامه ۲۰۰۴/۱۳	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۷	۲۰۰۴	قط‌نامه ۲۰۰۴/۱۳
گزارشگر ویژه درباره وضعیت حقوق بشر در جمهوری دموکراتیک خلق کره	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر
۱۹۹۵	قط‌نامه ۱۹۹۵/۷۰	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۷	۱۹۹۵	قط‌نامه ۱۹۹۵/۷۰
کاشناس مستقل گمارده از سوی دبیرکل درباره وضعیت حقوق بشر در هائیتی	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر
۱۹۹۸	قط‌نامه ۱۹۹۸/۳۳	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۸	۱۹۹۸	قط‌نامه ۱۹۹۸/۳۳
گزارشگر ویژه درباره حق برخورداری از آموزش	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر
۱۹۸۰	قط‌نامه ۲۰	۲۰۰۷	قط‌نامه ۲۰۰۷/۷	۱۹۸۰	قط‌نامه ۲۰
گروه کار درباره ناپدیدهای قهری یا ناخواسته	کمیسیون حقوق بشر (XXXVI)	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر (XXXVI)	کمیسیون حقوق بشر
۱۹۹۲	قط‌نامه ۱۹۹۳/۵۸	۲۰۰۸	قط‌نامه ۲۰۰۸/۷	۱۹۹۲	قط‌نامه ۱۹۹۳/۵۸
گزارشگر ویژه درباره وضعیت حقوق بشر در میانمار (بیرمانی)	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر	کمیسیون حقوق بشر
۱۹۹۳	قط‌نامه ۱۹۹۳/۲۸			۱۹۹۳	قط‌نامه ۱۹۹۳/۲۸
گزارشگر ویژه درباره وضعیت حقوق بشر در سرزمین‌های اشغال شده فلسطین از سال ۱۹۶۷	کمیسیون حقوق بشر (تا پایان اشغال توسط اسرائیل)			کمیسیون حقوق بشر (تا پایان اشغال توسط اسرائیل)	کمیسیون حقوق بشر (تا پایان اشغال توسط اسرائیل)

کارشناس مستقل برگزیده درباره وضعیت حقوق بشر در سومالی	۱۹۹۳	قطعنامه ۱۹۹۳/۸۶ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۷	قطعنامه ۷/۳۵ شورای حقوق بشر (برای یک سال)
گزارشگر ویژه درباره وضعیت حقوق بشر در سودان	۲۰۰۵	قطعنامه ۲۰۰۵/۸۲ کمیسیون حقوق بشر	۲۰۰۸	قطعنامه ۹/۱۷ شورای حقوق بشر (برای ۹ ماه)

فصل هفتم. بررسی ادواری جهانی

بررسی ادواری جهانی در یک نگاه

بررسی ادواری جهانی، طبق قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی، سازوکار جدیدی برای دفاع از حقوق بشر است که به شورای حقوق بشر امکان می‌دهد تا رعایت الزام‌ها و تعهداتی را که ۱۹۲ کشور عضو سازمان ملل متحد در این زمینه به عهده گرفته‌اند، به صورت ادواری بررسی کند. این نهاد، سازوکاری مشارکتی است که هدفش تکمیل کار ارگان‌های ایجادشده برپایه اسناد حقوق بشر است بی‌آنکه دوباره کاری کند.

این سازوکار چگونه کار می‌کند؟

قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر، تناوب (دوره‌ای بودن) و مرحله‌بندی بررسی را معین کرده است. این سازوکار برطبق یک دوره چهار ساله کار می‌کند و مراحل گوناگونی به شرح زیر دارد:

- فراهم کردن اطلاعاتی که بررسی بر پایه آن‌ها صورت می‌گیرد، به ویژه اطلاعاتی که از سوی کشورهای مورد بررسی جمع‌آوری شده است (گزارش کشوری)؛ اطلاعات گرد آمده توسط کمیساریای عالی حقوق بشر که در اختیار سازمان ملل متحد است؛ و شکایات مطرح شده از سوی سایر طرف‌های ذینفع (از جمله از سوی جامعه مدنی) که آن‌ها را نیز کمیساریای عالی تدوین کرده است؛
- کار بررسی در ژنو و در گروه کار بررسی ادواری جهانی انجام می‌شود که از ۴۷ کشور عضو شورا تشکیل شده و به صورت گفتگو میان کشور تحت بررسی و کشورهای عضو و ناظران شورا برگزار می‌شود. گروه کار سه بار در سال به مدت دو هفته تشکیل جلسه می‌دهد و ۱۶ کشور را در هر نشست مورد بررسی قرار می‌دهد، یعنی ۴۸ کشور در سال؛
- جمعی متشکل از سه گزارشگر (تروییکا) با قرعه از میان اعضای شورا انتخاب می‌شوند تا زمینه بررسی را فراهم کنند؛
- تصویب سند نهایی پس از هر مورد بررسی توسط گروه کار؛
- بررسی و تصویب سند نهایی این سازوکار توسط شورا، معمولاً در نشست عادی بعدی؛ و
- پیگیری به اجرا گذاشتن نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌های مندرج در سند نهایی توصیه‌های پایانی بررسی ادواری جهانی توسط کشورهای ذینفع و نیز جامعه مدنی.

چگونه می‌توان در بررسی ادواری جهانی شرکت کرد؟

در قطعنامه ۵/۱ پیش‌بینی شده است که کلیه طرف‌های ذینفع می‌توانند در این کار مشارکت داشته باشند. بدین ترتیب، شرکت سازمان‌های بین‌حکومتی، منطقه‌ای، نهادهای کشوری حقوق بشر و نمایندگان جامعه مدنی، از جمله سازمان‌های غیردولتی، مدافعان حقوق بشر، نهادهای دانشگاهی یا پژوهشی، در مراحل مربوطه پیش‌بینی شده است.

داشتن جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، برای حضور در جلسه‌های گروه کار این سازوکار و نیز جلسه‌های شورای حقوق بشر لازم است. با وجود این، اعضای جامعه مدنی می‌توانند از جمله به اشکال زیر در کارهای این سازوکار مشارکت داشته باشند:

- با مشارکت در نظرخواهی‌هایی که توسط دولت‌ها به منظور تهیه گزارش کشوری درباره وضعیت حقوق بشر در آن کشور انجام می‌شود؛
- با فراهم کردن شکایات و بیانیه‌ها درباره وضعیت حقوق بشر در کشور مورد بررسی، که احتمالاً در خلاصه‌ای که کمیساریای عالی از شکواییه‌های طرف‌های ذینفع تدوین می‌کند، مورد توجه قرار خواهند گرفت. این خلاصه، هنگام بررسی یک کشور، توسط گروه کار مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. سرانجام
- با مشارکت در پیگیری به اجرا گذاشتن سند نهایی.

جلسه‌های گروه کار به صورت زنده از طریق سایت کمیساریای عالی حقوق بشر پخش می‌شود و بسیاری اسناد و اطلاعات مربوط به نهاد بررسی ادواری جهانی در صفحاتی که در سایت کمیساریا اختصاص داده شده و نیز در صفحه این نهاد در سایت عضویتی شورای حقوق بشر قابل دسترس اند.

نشانی‌های اصلی تماس با بررسی ادواری جهانی:

Service du Conseil des droits de l'homme du HCDH

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 917 92 69

Fax : +41(0)22 917 90 11

Unité de la société civile du HCDH

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 917 92 69

Mail : civilsocietyunit@ohchr.org

بررسی ادواری جهانی چیست؟

تأسیس بررسی ادواری جهانی

بررسی ادواری جهانی، سازوکار جدیدی برای دفاع از حقوق بشر است که برپایه قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی به تاریخ ۱۵ مارس سال ۲۰۰۶ به وجود آمد و براساس قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر به تاریخ ۱۸ ژوئن سال ۲۰۰۷ به کار افتاد. برپایه این قطعنامه، شورای

حقوق بشر موظف است که رعایت الزامها و تعهداتی را که ۱۹۲ کشور عضو سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر به عهده گرفته‌اند، به صورت ادواری بررسی کند. این نهاد، سازوکاری مشارکتی است که برپایه گفتگو میان کشورهای مورد بررسی از یک سو، و اعضای شورا، کشورهای عضو و کشورهای ناظر در شورا از سوی دیگر، بنا نهاده شده است. این سازوکار بی‌آنکه دچار دوباره‌کاری شود، برای تکمیل کار ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر فراخوانده می‌شود.

این سازوکار برطبق یک دوره چهار ساله کار می‌کند و شامل چند مرحله است، به ویژه تدارک اسنادی که مبنای بررسی خواهند بود، خود بررسی و پیگیری اقداماتی که به دنبال نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌های پس از بررسی ارائه می‌شوند. مشارکت سازمان‌های بین‌حکومتی منطقه‌ای، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و نمایندگان جامعه مدنی، در هر یک از مراحل مربوطه پیش‌بینی شده است. شورای حقوق بشر می‌تواند پس از پایان یافتن نخستین دوره بررسی، نحوه و زمان‌بندی این سازوکار را برحسب بهترین شیوه‌های عملی و درس‌هایی که گرفته است، بازبینی کند.

اصول و هدف‌های حاکم بر بررسی ادواری جهانی

مراحل مختلف بررسی ادواری جهانی، مبتنی است بر برخی اصول. بنابراین، بررسی ادواری جهانی باید:

- جهانروایی، وابستگی متقابل، تقسیم‌ناپذیری و جداناپذیری تمامی حقوق بشر را به پیش برد؛
- سازوکاری مشارکتی باشد و متکی بر اطلاعات واقعی و قابل اعتماد و نیز مبتنی بر گفتگو؛
- شمول جهانی و رفتار برابر با کلیه کشورها را تضمین کند؛
- فرآیندی بین‌دولتی با شرکت اعضای سازمان ملل متحد و معطوف به اقدام‌های عملی ایجاد کند؛
- کشور مورد بررسی را کاملاً در فرآیند کار مشارکت دهد؛
- مکمل سایر سازوکارهای مربوط به حقوق بشر باشد، بی‌آنکه دچار دوباره‌کاری شود و بدین ترتیب، ارزش افزوده‌ای به وجود آورد؛
- بی‌طرفانه، شفاف، غیرگزینشی، سازنده، غیرسیاسی و بدون رویارویی هدایت شود؛
- بار بسیار سنگینی برای کشور مربوطه یا برای دستور روز شورا نباشد؛
- بیش از اندازه به طول نینجامد. باید مهلت معقولی را رعایت کند. منابع انسانی و مالی اختصاص داده شده، نباید نامتناسب بوده باشند؛
- توانایی و ظرفیت‌های شورا را در پاسخ به وضعیت‌های اضطراری در زمینه حقوق بشر، کاهش ندهد؛
- نگرش جنس‌گونی را کاملاً ملحوظ بدارد؛
- به درجه توسعه‌یافتگی و ویژگی‌های هر کشور توجه کند؛ و سرانجام

- مشارکت کلیه طرف‌های ذینفع، از جمله سازمان‌های غیردولتی را برطبق قطعنامه ۶۰/۲۵۱ مجمع عمومی و قطعنامه ۳۱/۱۹۹۱ شورای اقتصادی و اجتماعی، نیز هماهنگ با کلیه تصمیم‌هایی که شورا در این زمینه می‌گیرد، تضمین نماید.

هدف‌های بررسی عبارتند از :

- بهبود وضعیت حقوق بشر در محل؛
- رعایت الزام‌ها و تعهداتی که کشورها در زمینه حقوق بشر به عهده دارند و ارزیابی از وقایع مثبت جدید و دشواری‌هایی که در برابر آن‌هاست؛
- تقویت توانایی‌های کشور و ارائه خدمات فنی در مذاکره با دولت‌های ذینفع و موافقت آن‌ها؛
- در میان گذاشتن بهترین شیوه‌های کاری میان کشورها و سایر طرف‌های ذینفع از راه تبادل نظر و انتقال تجربه؛
- پشتیبانی از همکاری برای پیشبرد حقوق بشر و حمایت از این حقوق؛
- ترغیب همکاری و گفتگوی بی قید و شرط با شورای حقوق بشر، سایر ارگان‌های حقوق بشری و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد.

دو سازوکار مالی، صندوق سپرده ویژه بررسی ادواری جهانی و صندوق همکاری‌های داوطلبانه برای کمک مالی و فنی⁵⁷، به وجود آمده‌اند تا کشورهای در حال توسعه، به ویژه کشورهای کمتر توسعه‌یافته، امکان یابند در کارکرد سازوکار بررسی ادواری جهانی مشارکت کنند و از پیگیری اقدامات بعدی، پشتیبانی نمایند.

نحوه کار سازوکار بررسی ادواری جهانی

الف. زمانبندی، ترتیب و مبنای بررسی

زمانبندی

زمانبندی این سازوکار چهار ساله است. شورای حقوق بشر در ششمین نشست خود به تاریخ سپتامبر سال ۲۰۰۷، تقویمی را به تصویب رساند و برای نخستین دوره بررسی، تاریخی معین کرد تا هریک از کشورهای عضو سازمان ملل متحد را مورد بررسی قرار دهد.

برای اطلاع از تقویم کشورهای مورد بررسی در نخستین دوره (۲۰۰۸-۲۰۱۱)، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

ترتیب بررسی

ترتیبی که برای بررسی‌ها پیش‌بینی شده، برپایه اصول جهانی و برابری در نحوه برخورد، بنیان نهاده شده است. افزون بر این، قطعنامه ۵/۱ تدابیر زیر را برای مشخص کردن ترتیب بررسی در نظر گرفته است:

⁵⁷ - نگاه کنید به قطعنامه ۶/۱۷ شورای حقوق بشر.

- کلیه کشورهای عضو شورای حقوق بشر، طی دورانی که صاحب کرسی در این شوار هستند، مورد بررسی قرار خواهند گرفت؛
- اعضای اولیه شورا، به ویژه آنهایی که برای یک یا دو سال برگزیده شده‌اند، باید پیش از همه مورد بررسی قرار گیرند؛
- طیفی از کشورهای عضو ناظر شورا باید مورد بررسی قرار گیرند؛ و سرانجام
- انتخاب کشورهای مورد بررسی باید بر اساس اصل توزیع جغرافیایی منصفانه‌ای صورت گیرد.

مبنای بررسی

هر کشوری برپایه عوامل زیر مورد بررسی قرار خواهند گرفت:

- منشور ملل متحد؛
- اعلامیه جهانی حقوق بشر؛
- اسناد بین‌المللی حقوق بشر که آن کشور پذیرفته است؛
- الزامها و تعهداتی که داوطلبانه پذیرفته است، به ویژه (در صورت لزوم) زمانی که برای عضویت در شورا نامزد می‌شود؛ و
- قوانین انساندوستانه رایج.

ب. فرایند و نحوه بررسی

1. اسناد و مدارک

تهیه اطلاعات و داده‌ها به منظور بررسی، مرحله مقدماتی فرایند است. بررسی یک کشور برپایه اطلاعات مندرج در سه سند است:

- اطلاعاتی که توسط کشورهای مورد بررسی گردآوری شده؛
- مجموعه اطلاعاتی که توسط کمیساریای عالی تدوین شده و در اسناد سازمان ملل ثبت است؛ و
- خلاصه‌ای از شکواییه‌های طرف‌های ذینفع (که توسط کمیساریا تهیه شده).

این سه سند، تصاویر گوناگون و مکملی را از وضعیت حقوق بشر در کشور مورد بررسی ارائه می‌کنند. این اسناد باید دست کم شش هفته پیش از بررسی آماده شده و در سایت کمیساریای عالی، در صفحه ویژه بررسی ادواری جهانی درج شده باشند.

(الف). اطلاعات فراهم شده توسط کشور مورد بررسی (گزارش کشوری)

اطلاعاتی که برای بررسی، توسط کشورها فراهم شده‌اند، ممکن است به صورت گزارشی کشوری، شفاهی یا کتبی باشد. در صورت کتبی بودن، نباید از ۲۰ صفحه تجاوز کند. کشورها ترغیب می‌شوند به اینکه در مقیاس کشور و در سطح وسیعی با کلیه طرف‌های ذینفع، از جمله با جامعه مدنی گفتگو و مذاکره نمایند.

(ب). مجموعه اطلاعات سازمان ملل متحد که توسط کمیساریای عالی تهیه شده

کمیساریای عالی در سندی حداکثر ۱۰ صفحه‌ای، مجموعه‌ای از اطلاعاتی را که در گزارش‌های ارگان‌های ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر، روال‌های ویژه و سایر مدارک رسمی سازمان ملل متحد، آمده است، تدوین می‌کند.

(پ). خلاصه‌ای از شکواییه‌های طرف‌های ذینفع که توسط کمیساریای عالی آماده شده

کمیساریای عالی متن خلاصه‌ای نیز، حداکثر در سندی ۱۰ صفحه‌ای، از اطلاعات دریافتی از سایر طرف‌های ذینفع (از جمله، نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، سازمان‌های غیردولتی و سایر اعضای جامعه مدنی) تهیه می‌کند. این خلاصه، به هنگام بررسی، در نظر گرفته خواهد شد.

رهنمودهای کلی برای آماده کردن اطلاعات فراهم شده در چارچوب بررسی ادواری جهانی
شورای حقوق بشر در مصوبه ۶/۱۰۲ خود، رهنمودهایی کلی برای آماده کردن اطلاعات فراهم شده در چارچوب بررسی ادواری جهانی، مقرر نمود.

این رهنمودها در مورد کشورها و سایر طرف‌های ذینفع به کار گرفته می‌شوند، و همین‌طور در مورد کمیساریای عالی، زمانی که اسنادی را فراهم می‌کند که در حوزه وظایف اوست. و طبق این رهنمودها، اطلاعات فراهم شده برای بررسی، باید نکات زیر را در بگیرند:

- مشخصات راه و روش‌ها (متدولوژی) و روند عمومی مشاوره‌ها و مذاکراتی که برای آماده کردن اطلاعات ارائه شده طی شده است؛

- طرحی کلی و یک چارچوب (به ویژه اصولی و مربوط به نهادها) که در آن پیشبرد حقوق بشر و حمایت از آن، گنجانده شده باشد: قانون اساسی، قانونگذاری، سیاست‌های کلی، رویه قضایی در کشور، زیرساخت‌های حقوق بشری (به ویژه نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر)، و دامنه تعهدات بین‌المللی مشخص شده در «مبنای بررسی» (به بالاتر نگاه کنید)؛

- طرحی از فعالیت‌های مربوط به پیشبرد حقوق بشر و حمایت از آن در محل، شامل عمل کردن به تعهدات بین‌المللی در زمینه حقوق بشر که در «مبنای بررسی» مشخص شده، قوانین کشوری و تعهدات داوطلبانه، فعالیت‌های نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، آشنا کردن افکار عمومی با حقوق بشر، همکاری با سازوکارهای حقوق بشر؛ و

- ارزیابی از پیشرفت‌های انجام شده، بهترین تجربه‌های کاری، دشواری‌ها و اجبارهایی که پیش رو بوده اند.

کلیه کشورها باید درباره نکات زیر، اطلاعاتی فراهم کنند:

- اولویت‌ها، اقدامات و تعهدات اصلی کشوری، که قصد دارند برای فائق آمدن بر دشواری‌ها و موانع سر راه، و بهبود وضعیت حقوق بشر در محل به کار بندند؛

- انتظاراتی که در زمینه تقویت امکانات دارند و، در صورت لزوم، درخواست‌هایشان برای دریافت کمک‌های فنی؛

- سایر اطلاعاتی که به نظرشان مفید می‌رسد؛ و سرانجام

- به هنگام بررسی بعدی، اقدامات و پیگیری‌هایی که پس از بررسی قبلی انجام داده‌اند.

۲. گروه کار بررسی ادواری جهانی

بررسی [وضعیت حقوق بشر در] کشورها در گروه کار بررسی ادواری جهانی به ریاست رئیس شورای حقوق بشر انجام می‌شود که متشکل از ۴۷ کشور عضو شورا است. گروه کار سه بار در سال به مدت دو هفته تشکیل جلسه می‌دهد و در هر نشست، ۱۶ کشور را مورد بررسی قرار می‌دهد که در مجموع، هر سال شامل ۴۸ کشور می‌شود. گروه کار برای نخستین بار، در آوریل سال ۲۰۰۸ تشکیل جلسه داد.

گفتگوی سه ساعته‌ای میان کشورهای مورد بررسی از یکسو، و کشورهای عضو و کشورهای ناظر در شورا از سوی دیگر، در درون گروه کار درمی‌گیرد. در جریان این گفتگو، کشورهای عضو و ناظر در شورا، دو ساعت وقت دارند تا پرسش‌هایشان را با کشور مورد بررسی در میان بگذارند و توصیه‌هایشان را پیشنهاد کنند. کشور مورد بررسی نیز یک ساعت وقت دارد تا اطلاعاتی را که فراهم کرده است ارائه کند و به پرسش‌ها پاسخ دهد و در برابر توصیه‌هایی که قبلاً مطرح شده و یا در جریان نشست ارائه شده اند واکنش نشان دهد، و نیز ملاحظات نهایی خود را در پایان بررسی، مطرح نماید.⁵⁸

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند در جلسات گروه کار حضور یابند، اما نمی‌توانند در گفتگوها مشارکت کنند.

 برای دریافت اطلاعات به روز درباره گروه کار، و نیز اطلاعیه‌های که برای سازمان‌های غیردولتی داده می‌شوند، به قسمت بررسی ادواری جهانی در سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

 برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، به سایت بخش امور اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد مراجعه کنید.

ترویکا (سه گانه)

گروه سه نفری گزارشگران (ترویکا)، زمینه هر یک از موارد بررسی را آماده می‌کنند. یک گروه تازه‌ای برای هر کشور مورد بررسی تشکیل شده که اعضای آن، از میان کشورهای عضو شورای حقوق بشر (که گروه‌های مختلف منطقه‌ای سازمان ملل را نمایندگی می‌کنند)⁵⁹ به قید قرعه برگزیده می‌شوند. کمیساریای عالی اعضای ترویکا را در انجام وظایفشان یاری می‌کند. هر کشوری می‌تواند از پیش، پرسش‌ها و نکاتی را درباره کشور مورد بررسی⁶⁰، کتبا تسلیم [گروه کار] نماید. گروه کار وظیفه دارد که آن‌ها را جمع‌آوری کند، و اگر خواست، فهرستی از

⁵⁸ - نگاه کنید به «اشکال و نحوه عمل بررسی ادواری جهانی» (A/HCR/PRST/8/1).

⁵⁹ - کشور مورد بررسی می‌تواند درخواست کند که یکی از این سه گزارشگر، از گروه منطقه مربوط به خودش باشد و نیز می‌تواند، فقط یک بار، بخواهد که یکی از گزارشگران تعویض بشود. یک گزارشگر نیز می‌تواند متقاضی عدم شرکت در جریان بررسی یک کشور شود.

⁶⁰ - این پرسش‌ها و نکات به ترویکا داده شده و باید اساساً مبتنی بر سه سند بررسی ادواری جهانی باشد.

آن‌ها تهیه نماید⁶¹. سپس، این داده‌ها را به دبیرخانه بررسی ادواری جهانی می‌دهد تا او هم به نوبه خود، آن‌ها را حداکثر تا ۱۰ روز (بدون احتساب روزهای تعطیل) به کشور مورد بررسی تسلیم کند. فهرست پرسش‌ها و نکات نیز میان کشورهای عضو و ناظر در شورای حقوق بشر، توزیع می‌شود.

۳. گزارش نهایی بررسی که توسط گروه کار برای کشور مورد بررسی تدوین شده است

پس از گفتگوی متقابل درباره هر کشور، ترویقای مربوطه با کمک دبیرخانه بررسی ادواری جهانی، و با مشارکت کامل کشور مورد بررسی، سند نهایی (گزارش) بررسی درباره آن کشور را تهیه می‌کند. گروه کار برای تصویب هر گزارش نهایی، دست کم ۴۸ ساعت پس از انجام بررسی، حداکثر بیست دقیقه وقت پیش‌بینی کرده است. گزارش‌های گروه کار درباره کشورها، با شرایطی تصویب می‌شود، درحالی که یک مهلت دو هفته‌ای به کشورها داده می‌شود تا شکل بیان خود را حک و اصلاح کنند.

گزارش نهایی، در برگیرنده خلاصه بحث‌ها، توصیه‌ها و یا نتیجه‌گیری‌ها و تعهداتی است که دولت مورد بررسی، به صورت داوطلبانه به عهده می‌گیرد.

هر کشور می‌تواند پشتیبانی یا عدم پشتیبانی خود را از توصیه‌ها و نتیجه‌گیری‌هایی که در سند نهایی آمده است، از راه‌های زیر اعلام کند:

- در جلسه گروه کار؛
- در فاصله میان نشست گروه کار و نشست بعدی شورا؛ یا
- در جلسه شورا زمانی که سند نهایی گروه کار به تصویب می‌رسد.

توصیه‌هایی که از حمایت کشور مربوطه برخوردار است، به همان شکل در سند نهایی می‌ماند؛ توصیه‌هایی که از این حمایت برخوردار نیست، و نیز ملاحظات آن کشور نسبت به آن‌ها در سند نهایی درج می‌شود.

۴. تصویب گزارش نهایی توسط شورای حقوق بشر

هریک از گزارش‌های بررسی پس از تصویب گروه کار بررسی ادواری جهانی، به شورای حقوق بشر ارائه می‌شود که این شورا اسناد را معمولاً هنگام نشست عادی بعدی با اختصاص حداکثر یک ساعت برای هر کشور، بررسی و تصویب می‌کند.

طبق قطعنامه ۵/۱، پیش از تصویب سند نهایی :

- کشور مورد بررسی این امکان را خواهد داشت که ملاحظات خود را درباره توصیه‌ها و نتیجه‌گیری‌ها، الزام‌ها و تعهداتی که داوطلبانه پذیرفته مطرح کند و پاسخ‌های خود را به پرسش‌ها یا نکاتی که در گفتگوها، به اندازه کافی به آن‌ها پرداخته نشده است، ارائه دهد.
- کشور مورد بررسی، کشورهای عضو شورا، و نیز کشورهای ناظر می‌توانند نظرات خود را درباره سند نهایی بیان کنند؛ و

⁶¹ - با این کار، ترویقا نباید به هیچ وجه، معنای پرسش‌ها و نکات طرح شده را تغییر دهد و باید از ارزیابی پرسش‌ها و نکات یا ارزیابی وضعیت حقوق بشر در کشور خودداری کند.

• سایر طرف های ذینفع (از جمله نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و سازمان های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی) می توانند درباره دستور عمومی ابراز عقیده کنند.

شورا به هنگام رسیدگی به سند نهایی بررسی، مشخص می کند که آیا باید اقدامات ویژه ای را برای پیگیری در نظر گیرد یا خیر.

۵. پیگیری بررسی

توصیه ها و نتیجه گیری های سند نهایی که پشتیبانی کشور مورد بررسی را جلب کنند، مبنای پیگیری بررسی ادواری جهانی قرار خواهند گرفت. گزارش نهایی (از جمله نتیجه گیری ها و توصیه ها و نیز الزام ها و تعهداتی که داوطلبانه پذیرفته شده) در درجه نخست، باید توسط کشور مربوطه به اجرا گذاشته شود؛ با وجود این، طبق قطعنامه ۵/۱، سایر طرف های ذینفع، از جمله اعضای جامعه مدنی نیز در به اجرا درآمدن آن ها نقشی ایفا می کنند. جامعه جهانی در به اجرا گذاشتن نتایج بررسی، در مشورت با کشور مورد بررسی و با موافقت آن، در زمینه تقویت توانایی ها و امکانات فنی، کمک فراهم می کند. دوره های بعدی بررسی باید از جمله بر محور اجرای توصیه ها توسط هر کشور متمرکز شود و، بدین منظور، شورا می تواند، در صورت نیاز، پس از به کار بردن تمامی تلاش ها برای ترغیب یک کشور به همکاری با نهاد بررسی ادواری جهانی، به موارد عدم همکاری مداوم آن کشور، بپردازد.

فرآیند بررسی ادواری جهانی

در یک دوره چهارساله: الف، ب، ج و چ، که به صورت یک حلقه تکرار می شود

الف. تهیه اطلاعات به منظور بررسی

محتوا:

- اطلاعات از سوی کشورها (گزارش های کشوری)

- تکمیل اطلاعات ملل متحد از سوی کمیساریا

- خلاصه اطلاعات ارائه شده از سوی طرف های ذینفع (تهیه شده توسط کمیساریا)

ب. گروه کاری بررسی ادواری جهانی

- سالانه در سه نشست دو هفته ای در ژنو تشکیل جلسه می دهد. در هر نشست ۱۶ کشور را مورد بررسی قرار می دهد (۴۸ کشور در سال)

- با کشورهای ذیربط به گفتگوی تعاملی می پردازد

- گزارش حاوی توصیه ها، نتایج و تعهدات داوطلبانه را به صورت مشروط تصویب می کند

- در این مرحله یا پس از آن (حد اکثر در جریان نشست عادی)، کشور مورد بررسی، اعلام می کند که از کدام توصیه ها پشتیبانی می کند یا نمی کند.

ج. نشست عادی شورای حقوق بشر

- شورا یک ساعت به مطالعه هر مدرک اختصاص می دهد

- کشور مورد بررسی، و همین طور کشورهای ناظر و سایر طرف‌های ذینفع می‌توانند پیش از تصویب سند نهایی، اظهار نظر کنند
- سند نهایی توسط شورا به تصویب می‌رسد.

د. کاربست نتایج

- کشور مورد بررسی و در صورت لزوم، سایر طرف‌های ذینفع مسئولیت دارند
- جامعه جهانی به پشتیبانی در زمینه تقویت ظرفیت‌ها و ارائه کمک‌های فنی، فراخوانده می‌شود
- شورای حقوق بشر می‌تواند در نهایت، به موارد مستمر عدم همکاری کشورها با بررسی ادواری جهانی بپردازد.

نحوه همکاری با سازوکار بررسی ادواری جهانی

در مراحل مختلف فرآیند بررسی ادواری جهانی به هنگام آماده کردن شکواییه‌ها به منظور بررسی، جامعه مدنی با شرکت در بررسی، و همکاری و مشارکت در پیگیری به اجرا گذاشتن توصیه‌ها و نتیجه‌گیری‌های بررسی ادواری جهانی، نقش مهمی دارد.

الف. همکاری با دولت‌ها برای تدوین گزارش‌های کشوری

قطعنامه ۵/۱ دولت‌ها را ترغیب می‌کند که اطلاعاتی را که برای انجام بررسی جمع‌آوری می‌کنند، با تبادل نظر و مشورت طیف وسیعی از طرف‌های ذینفع در مقیاس کشور، تهیه کنند. طرف‌هایی از قبیل نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر، نمایندگان جامعه مدنی همچون سازمان‌های غیردولتی، مدافعان حقوق بشر، نهادهای دانشگاهی یا پژوهشی. تا به امروز، تجربه بررسی ادواری جهانی، در زمینه همکاری میان جامعه مدنی و دولت‌ها در جریان تدوین گزارش کشوری، نمونه‌های بسیاری از «عملکردهای مثبت» به دست می‌دهد.

کمک و همکاری در آماده کردن اطلاعات جمع‌آوری شده توسط کشور مربوطه (گزارش کشوری)

در دومین نشست گروه کار بررسی ادواری جهانی به تاریخ ماه می ۲۰۰۸، هنگام آمادگی برای بررسی کشور سوئیس، ائتلافی از ۳۲ سازمان غیردولتی مستقر در سوئیس، گرد هم آمدند تا به تصویب رساندن گزارشی را که از سوی طرف‌های ذینفع ارائه شده بود، هماهنگ کنند. این ائتلاف، زیر نظارت و سرپرستی سه سازمان غیردولتی (عفو بین‌الملل- بخش سوئیس، حقوق بشر سوئیس، "Humanrights.ch" و مرکز مشاوره و پشتیبانی از جوانان در زمینه حقوق بشر- CODAP) طرح گزارش مقدماتی را تهیه کرد و آن را به دولت سوئیس ارائه داد.

کنفدراسیون سوئیس پروژه خود را به این ائتلاف داده و اعضای آن را برای شرکت در مباحثاتی یکروزه دعوت کرد. ائتلاف در این دیدار، چندین ملاحظه درباره پروژه گزارش تهیه شده از سوی دولت مطرح کرده و یک سری توصیه پیش‌نهاده بود. برخی از این ملاحظات در نسخه نهایی گزارش کشوری که به بررسی ادواری جهانی داده شد، گنجانده شده بود و دولت بخشی از گزارش را به توضیح و مطالعه و بررسی برخی از اصلی‌ترین مسائلی اختصاص داده بود که ائتلاف نگرانی‌های خود را نسبت به آن‌ها ابراز داشته بود.

ب. شکواییه‌های طرف‌های ذینفع

طبق قطعنامه ۵/۱، از طرف‌های ذینفع خواسته شده است که بیانییه‌ها و شکایات خود را از کشور مورد بررسی آماده کنند تا در خلاصه‌ای که از سوی کمیساریای عالی تهیه می‌شود مورد توجه قرار گیرند. این خلاصه، یکی از سه سندی است که بررسی برپایه آن‌ها انجام می‌پذیرد. گزارش طرف‌های ذینفع در مورد کشورهای تحت بررسی باید اطلاعاتی را در برگیرد که موثق و قابل اعتماد باشند.

کمیساریای عالی فهرستی از کلیه بیانییه‌ها و شکایات طرف‌های ذینفع که در متن خلاصه درج شده اند، فراهم می‌کند. این شکایات را می‌شود در همان شکل اصلی شان به هنگام دریافت، در صفحه ویژه بررسی ادواری جهانی در سایت کمیساریا مشاهده کرد.

تدوین و ارائه گزارش‌های طرف‌های ذینفع به کمیساریای عالی حقوق بشر

گروه کار حقوق بشر اندونزی: این ائتلاف از سازمان‌های اندونزیایی دفاع از حقوق بشر، در نخستین نشست گروه کار بررسی ادواری جهانی در آوریل سال ۲۰۰۸، در جریان رسیدگی به وضعیت اندونزی، شکایتی را از سوی طرف‌های ذینفع ارائه کرد.

گروه کار حقوق بشر اندونزی برای تدوین شکایت خود، با پیش گرفتن رهیافتی مشارکتی، از سازمان‌های غیردولتی کشوری که بر روی مسائل موضوعی کار می‌کنند، دعوت کرد گردهم آیند تا سازوکار بررسی ادواری جهانی را مطرح کرده و خطوط اصلی مبانی شکایت را تعیین کنند. به دنبال این گردهمایی، هریک از سازمان‌های غیردولتی موظف شدند تا اطلاعات مربوط به حوزه تخصصی شان را فراهم کنند. گروه کار حقوق بشر اندونزی نیز بخش نگارش شکایت و ارائه آن را به دبیرخانه بررسی ادواری جهانی به عهده گرفت.

این گروه کار، برای آماده کردن شکایت با Kamnas HAM، یک نهاد کشوری دفاع از حقوق بشر در اندونزی، همکاری کرد و به مذاکره با وزیر خارجه اندونزی پرداخت.

نحوه ارائه گزارش‌ها

از طرف‌های ذینفع درخواست می‌شود که به کمیساریای عالی حقوق بشر [با رعایت نکات زیر] گزارش دهند:

- طبق رهنمودهای عمومی ارائه اطلاعات فراهم شده در چارچوب بررسی ادواری جهانی، که در قطعنامه ۶/۱۰۲ شورای حقوق بشر مقرر شده است (نگاه کنید قسمت پیشین).
- از ۵ صفحه بیشتر نباشد یا زمانی که از سوی انجمن مهم‌تری در میان طرف‌های ذینفع تهیه می‌شود، از ۱۰ صفحه تجاوز نکند؛
- حداکثر یک دوره چهارساله را در بر بگیرد؛

- به یکی از زبان‌های اصلی سازمان ملل متحد، ترجیحاً به انگلیسی، اسپانیایی یا فرانسه باشد؛
- هدف‌ها و کارهای واحد گزارش دهنده را به طور خلاصه شرح دهد؛
- با برنامه‌های معمولی پردازش متن صفحه‌بندی شده باشد، با شماره‌گذاری پاراگراف‌ها و صفحه‌ها؛
- یک پاراگراف مدخل که نکات اصلی مورد بحث را خلاصه کند؛
- عنوان اصلی شکایت (برای مثال: خشونت خانگی) مشخص باشد؛
- ملاحظات یا توصیه‌های ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر یا روال‌های ویژه شورای حقوق بشر را به کار نگیرد، اگرچه می‌توانند قید کنند که در چه شرایطی به اجرا گذاشته می‌شوند⁶²، سرانجام
- گزارش‌های تهیه شده توسط سایر سازمان‌ها را نباید نقل کرد و به عنوان ضمیمه بدان افزود.

توجه داشته باشید که:

- شکایاتی که از ۵ یا ۱۰ صفحه تجاوز کنند، مورد بررسی قرار نخواهند گرفت؛
- شکایاتی که به زبان‌هایی جز شش زبان رسمی سازمان ملل متحد دریافت می‌شوند، مورد بررسی قرار نخواهند گرفت؛
- شکایاتی که پس از مهلت تعیین شده ارائه می‌شوند، مورد بررسی قرار نخواهند گرفت؛
- شکایاتی که با لحن توهین‌آمیز (برای مثال: تشویق به خشونت، سخنان اساساً نژادپرستانه)، مورد بررسی قرار نخواهند گرفت.

از اعضای جامعه مدنی خواسته می‌شود که از بخش ویژه بررسی ادواری جهانی در سایت کمیساریای عالی، منظمآ دیدن کنند. در این بخش، زمان هریک از جلسات گروه کار نوشته شده است. اطلاعات از سوی طرف‌های ذینفع معمولاً باید هفت ماه پیش از برگزاری نشست گروه کار ارائه شده باشد.

اعضای جامعه مدنی که مایل اند اطلاعات خود را برای بررسی شدن و احتمالاً گنجاندن آن‌ها در زمره اطلاعات طرف‌های ذینفع که توسط کمیساریای عالی تدوین می‌شود، ارائه دهند، باید آن‌ها را به نشانی UPRsubmissions@ohchr.org ارسال کنند.

به اعضای جامعه مدنی توصیه نمی‌شود که نسخه کاغذی شکایات خود را با فاکس یا از راه پست به دبیرخانه کمیساریای عالی بفرستند، با وجود این، اگر در فرستادن آن از طریق ایمیل با مشکل مواجه شدند، می‌توانند آن را به شماره **11 90 917 22 (0) 44** فاکس کنند.

⁶² - ملاحظات یا توصیه‌های ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر یا روال‌های ویژه، در تدوین اطلاعات سازمان ملل متحد که توسط کمیساریای عالی صورت می‌گیرد، گنجانده می‌شوند.

از اعضای جامعه مدنی درخواست می شود که به اطلاعات و رهنمودهای فنی برای شکایات طرف‌های ذینفع مراجعه کنند.

پ. حضور در نشست‌های گروه کار بررسی ادواری جهانی
سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند در نشست‌های گروه کار بررسی ادواری جهانی حضور یابند، اما نمی‌توانند در جریان نشست، شفاها ابراز نظر کنند.

 برای دریافت اطلاعات درباره کسب مجوز شرکت در نشست‌های گروه کار بررسی ادواری جهانی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

141

جلسه اطلاع‌رسانی

زمانی که سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی مجوز حضور در نشست گروه کار را به دست می‌آورند، می‌توانند در طی این نشست، جلسات اطلاع‌رسانی برگزار کنند. سازمان‌های غیردولتی خواهان سازماندهی اینگونه جلسات می‌توانند با دبیرخانه بررسی ادواری جهانی تماس بگیرند.

ت. حضور در نشست‌های شورای حقوق بشر

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند پس از دریافت اعتبارنامه، در نشست‌های عادی شورای حقوق بشر به هنگام بررسی و تصویب اسناد نهایی بررسی ادواری جهانی حضور یابند.

سازمان‌های غیردولتی واجد جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی، می‌توانند پیش از تصویب سند نهایی توسط شورای حقوق بشر، ملاحظات کلی خود را به کوتاهی مطرح کنند.

 برای دریافت اطلاعات درباره کسب مجوز شرکت در نشست‌های شورای حقوق بشر، به فصل پنجم (شورای حقوق بشر) این خودآموز مراجعه کنید.

ث. کار برای پیگیری گزارش نهایی

طبق قطعنامه ۵/۱، در درجه نخست بر عهده کشور مربوطه است که گزارش نهایی بررسی ادواری جهانی (و نیز توصیه‌ها و نتیجه‌گیری‌ها و نیز الزام‌ها و تعهداتی که داوطلبانه پذیرفته) را به اجرا درآورد. افزون بر این، قطعنامه ۵/۱ مقرر کرده است که در اجرای گزارش، سایر طرف‌های ذینفع، و از جمله اعضای جامعه مدنی نیز نقش دارند.

اعضای جامعه مدنی، از جمله سازمان‌های غیردولتی، نهادهای دانشگاهی، رسانه‌ها، سندیکاها و انجمن‌های حرفه‌ای، می‌توانند در اشکال گوناگون به پیگیری نتایج بررسی ادواری جهانی بپردازند، به ویژه:

- با همکاری با طیف‌های گوناگون در کشور (از جمله دولت، پارلمان، مقامات قضایی و نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر) برای کمک به اینکه آن کشور به تعهدات خود عمل کند؛ جامعه مدنی اغلب در مسائل مربوط به پیشبرد اصلاح قوانین و ترسیم سیاست‌های

- کشور، نقش واسطه (کاتالیزر) دارد. نیز می‌تواند درباره نتایج بررسی، با بخش‌های دولتی وارد مذاکره شود و برپایه آن، برنامه عمل خود را تدوین نماید؛
- با به عهده گرفتن کار پیگیری وضعیت حقوق بشر و اقداماتی که در محل، به منظور به اجرا گذاشتن گزارش نهایی بررسی ادواری جهانی صورت گرفته است؛
 - با آشنا کردن افکار عمومی با [نقش] بررسی ادواری جهانی، اطلاع‌رسانی درباره نتایج گزارش که دولت باید به اجرا درآورد و نیز درباره چگونگی تأثیر این نتایج در بهبود برخورداری از حقوق بشر در کشور. این می‌تواند به کمک سازماندهی مباحثات موضوعی، میزگردها، سمینارها و کارگاه‌ها، و با ترجمه و انتشار گزارش نهایی بررسی ادواری جهانی و با همکاری با نهادهای کشوری دفاع از حقوق بشر و مطبوعات کشور، و همین‌طور با آگاهی‌رسانی درباره نتایج بررسی ادواری جهانی به توده‌های مردم و جامعه مدنی صورت گیرد؛
 - با برقراری گفتگو با نهادهای کشوری به منظور آماده کردن اطلاعات برای بررسی ادواری بعدی؛ و
 - همکاری با سایر اعضای جامعه مدنی برای تدوین اطلاعات مربوط به اجرای گزارش نهایی بررسی ادواری جهانی، و ارائه آن به کمیساریای عالی حقوق بشر.

اقداماتی که برای پیگیری گزارش نهایی بررسی ادواری جهانی صورت می‌گیرند

پیگیری گزارش مصوب گروه کار در مورد بررسی ادواری جهانی

در آوریل سال ۲۰۰۸، پس از بررسی و تصویب گزارش گروه کار در مورد برزیل، یک سازمان برزیلی دفاع از حقوق بشر به نام **کونکتاس**، اقدامات زیر را انجام داد:

- ترجمه توصیه‌ها و تعهداتی که داوطلبانه پذیرفته شده و در گزارش گروه کار آمده، به زبان پرتغالی؛

- تحلیل مضمون گزارش کار که نتیجه‌گیری‌های آن به اطلاع دولت برزیل رسید و توسط کونکتاس در سخنرانی در هشتمین نشست شورای حقوق بشر ارزیابی و مطرح شد؛
- با همکاری مجموعه‌ای از سازمان‌های غیردولتی برزیل، سازماندهی بحثی عمومی درباره چگونگی کار بررسی ادواری جهانی که در کمیسیون حقوق بشر پارلمان برزیل برگزار شد. در این جلسه، برخی از صحنه‌های ویدیویی در رابطه با جریان بررسی برزیل به نمایش گذاشته شد.

پیگیری گزارش بررسی ادواری جهانی، مصوب شورای حقوق بشر

پس از تصویب گزارش نهایی درباره برزیل، سازمان برزیلی دفاع از حقوق بشر (کونکتاس)، اقدامات زیر را انجام داد:

- اقدام در جهت توصیه‌های بررسی ادواری جهانی و تعهدات داوطلبانه‌ای که برزیل در مورد همکاری در زمینه‌های ویژه با سازمان‌های غیردولتی برعهده گرفته، تا از پیشرفت‌های انجام شده در عملی ساختن نتایج بررسی ادواری جهانی ارزیابی به عمل آید؛

- همکاری با دولت در طی یک روند مداوم به منظور تدوین تدابیر و سیاست‌ها در جهت اجرای مشخص توصیه‌های بررسی ادواری جهانی و تعهداتی که داوطلبانه به عهده گرفته است.

افزون بر این، کونکتاس تجربه‌های خود را در اختیار سازمان‌های مشابه و همکار در افریقای جنوبی، آرژانتین، پرو و فیلیپین گذاشت تا به این کشورها یاری دهد که زمینه‌های بررسی [در مورد آن کشورها] را آماده کنند.

اسناد و مدارک کمیساریای عالی حقوق بشر

سایت بررسی ادواری جهانی

از اعضای جامعه مدنی درخواست می‌شود که برای دریافت اطلاعات به روز و اطلاعات مربوط به نشست‌های گروه کار، منظمًا از بخشی که در سایت کمیساریای عالی به بررسی ادواری جهانی اختصاص یافته، دیدن کنند.

سایت شورای حقوق بشر

از اعضای جامعه مدنی درخواست می‌شود که برای دریافت اطلاعات به روز و اطلاعات مربوط به نشست‌های شورا، منظمًا از بخشی که در سایت کمیساریای عالی به شورای حقوق بشر اختصاص یافته، دیدن کنند. اطلاعات مربوط به هر نشست، معمولاً دو هفته پیش از برگزاری هر نشست عادی، بر روی سایت قرار می‌گیرد.

سایت عضویتی

سایت عضویتی در پیوند با صفحه نخست (خانه) سایت شورای حقوق بشر است که شامل صفحه‌ای است که به ویژه به بررسی ادواری جهانی اختصاص داده شده و اطلاعات درباره نشست‌های گروه کار را ارائه می‌کند، از قبیل:

- کشورهای تحت بررسی در جریان آن نشست؛
- اسناد و مدارکی که بررسی بر مبنای آن‌ها صورت می‌گیرد؛
- پرسش‌هایی که کشورهای عضو شورا، از پیش، به کشورهای مورد بررسی تسلیم کرده‌اند؛
- اظهارات شفاهی کشورهای عضو و ناظر در جریان بررسی؛
- گزارش نهایی مصوب گروه کار.

 برای ورود به سایت عضویتی، که با کلید رمز محافظت شده، پرسشنامه موجود در سایت را پر کنید. بدین ترتیب، کلید رمز و یک نام کاربری از طریق ایمیل دریافت خواهید کرد.

پخش ویدیویی

جلسه‌های گروه کار، در سایت شورای حقوق بشر و در قسمتی که به پخش ویدیوها اختصاص یافته، مستقیماً پخش می‌شود. این سایت، آرشیوی از ویدیوی جلسه‌های پیشین را نیز در بر دارد. برای مشاهده ویدیوها، نصب یک برنامه نیز لازم است.

 برای مشاهده ویدیوها به قسمت شورای حقوق بشر از سایت کمیساریای عالی حقوق بشر، مراجعه کنید.

فصل هشتم. ارائه دادخواست درباره یک مورد نقض حقوق بشر

روال‌های دادخواهی در یک نگاه

تعریف:

روال‌های دادخواهی سازوکارهایی اند که موارد نقض حقوق بشر را به اطلاع سازمان ملل متحد می‌رسانند. برای این کار، سه سازوکار وجود دارد:

- دادخواست‌هایی که بر طبق معاهده‌های مربوط به حقوق بشر، از سوی اشخاص مطرح می‌شوند (دادخواست‌ها)؛
- شکوائیه‌های مربوط به روال‌های ویژه شورای حقوق بشر که از سوی اشخاص مطرح می‌شوند؛ و
- روال دادخواهی که توسط شورای حقوق بشر ایجاد شده است.

طرز کار این سازوکارها چگونه است؟

هریک از روال‌ها، شرایط، امتیازها و محدودیت‌های خاص خود را دارند. پیش از تصمیم‌گیری درباره اینکه از کدامیک از این روال‌ها دادخواهی می‌شود، لازم است که آن‌ها را به دقت واریسی کرد:

- اشخاص می‌توانند دادخواهی درباره نقض حقوق بشر را با پیش کشیدن پنج پیمان بین المللی مربوط به حقوق بشر مطرح کنند؛
- شکوائیه‌های فردی به عنوان مأموریت‌های موضوعی و برطبق مأموریت کشوری روال‌های ویژه شورای حقوق بشر عمل می‌کنند؛
- روال دادخواهی شورای حقوق بشر، در اوضاعی به کار گرفته می‌شود که بررسی انجام شده به نحو قانع‌کننده‌ای حاکی از وقوع مجموعه‌ای از موارد نقض فاحش و نظام‌مند حقوق بشر و آزادی‌های اساسی است، اعم از اینکه در کجای جهان و در کدام وضعیت رخ داده است.

چگونه می‌توان به روال‌های دادخواهی دسترسی داشت و به آن‌ها رجوع کرد؟

هر کنشگر جامعه مدنی، با هر موقعیتی که در برابر سازمان ملل متحد دارد، می‌تواند با توجه کامل به شرایط هر یک از روال‌ها، از این سازوکارها استفاده کند. دادخواست‌های مربوط به هر یک از این روال‌ها می‌توانند از سوی شخص قربانی نقض حقوق یا از سوی اشخاص ثالث به نام آن قربانی، برای مثال، از طرف یک سازمان غیردولتی، مطرح شوند. کنشگران جامعه مدنی اغلب می‌توانند با آماده کردن، ارائه کردن یا تسلیم یک شکوائیه از جانب اشخاصی که درخواست جبران خسارت یک مورد نقض حقوق بشر را دارند، به نام آن‌ها، به عنوان واسطه عمل کنند.

با وجود این، کلیه کسانی که شکوائیه‌ای را به نام یک شخص تسلیم می‌کنند باید از موافقت او مطمئن شوند و بدانند که آن شخص از پیامدهای تسلیم شکایت آگاه است. لازم است که شرایط هریک از روال‌ها به دقت رعایت شود تا از قابل رسیدگی بودن شکایت اطمینان حاصل گردد.

نشانی اصلی سازوکارهای طرح دادخواست‌های مربوط به حقوق بشر
 دادخواست‌های مبتنی بر معاهده‌های مربوط به حقوق بشر (که به کمیته حقوق بشر، به کمیته علیه شکنجه، به کمیته رفع تبعیض نسبت به زنان، به کمیته رفع تبعیض نژادی یا به کمیته حقوق اشخاص معلول تسلیم می‌شوند)

Equipe des Requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
 Palais des Nations
 8-14, avenue de la Paix
 CH-1211 Genève 10, Suisse
 Fax : +41(0)22 917 90 22
 Mail : tb-petitions@ohchr.org

Requetes relevant des Procédures spéciales

Division des Procédures spéciales

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
 Palais des Nations
 8-14, avenue de la Paix
 CH-1211 Genève 10, Suisse
 Fax : +41(0)22 917 90 06
 Mail : urgent-action@ohchr.org

Procédures de requête mis en oeuvre par le Conseil des droits de l'homme

Service du Conseil des droits de l'homme (procédure de requête)

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
 Palais des Nations
 8-14, avenue de la Paix
 CH-1211 Genève 10, Suisse
 Fax : +41(0)22 917 90 11
 Mail : CP@ohchr.org

تعریف روال‌های دادخواست:

سیستم سازمان ملل متحد اساساً بر تعهدات کشورها متمرکز شده و در سطح دولت‌ها کار می‌کند. با وجود این، امکاناتی که برای دفاع از حقوق بشر دارد، روال‌های دیگری را نیز برای دسترسی اشخاص و گروه‌های خواهان مداخله سازمان ملل متحد در مسائل حقوق بشری موجب نگرانی آن‌ها، پیش‌بینی می‌کند. این روال‌ها، روال‌های دادخواست در مورد حقوق بشر است. اشخاص به کمک این روال‌ها می‌توانند یک مشکل حقوق بشری را به اطلاع سازمان ملل متحد برسانند، کاری که هر ساله، هزاران نفر در جهان انجام می‌دهند.

دادخواست‌های مربوط به حقوق بشر را می‌توان در چارچوب سه سازوکار زیر مطرح کرد :

- پیمان‌های بین‌المللی حقوق بشر (دادخواست‌ها)؛

- سازوکار روال‌های ویژه شورای حقوق بشر؛
- روال دادخواهی شورای حقوق بشر.

این سازوکارهای گوناگون در برخی شرایط، می‌توانند مکمل یکدیگر باشند و این امکان هست که به چند سازوکار رجوع شود.

روال‌های دادخواهی چگونه کار می‌کنند؟

این مهم است که به دقت بررسی شود که کدامیک از این روال‌ها برای طرح دادخواست درباره هر مورد مناسب‌تر است. هر کدام آن‌ها، نقاط قوت، شرایط و محدودیت‌های خود را دارند که باید با توجه به منافع قربانی یا قربانیان و شخص یا اشخاص، سازمان یا سازمان‌هایی که دادخواست را مطرح می‌کنند، سنجید.

الف. دادخواست‌هایی که برطبق پیمان‌های بین‌المللی حقوق بشر، توسط اشخاص تسلیم می‌شوند
شش سند بین‌المللی حقوق بشر، تسلیم دادخواست توسط اشخاص را در نزد ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، پیش‌بینی کرده است:

- **میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی**، براساس نخستین پروتکل اختیاری اش؛
- **کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز**، براساس ماده ۲۲ آن؛
- **کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان**، براساس پروتکل اختیاری اش (این سند، ارائه شکایت از سوی گروهی از اشخاص را نیز ممکن می‌سازد)؛
- **کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی**، براساس ماده ۱۴ آن (این سند، ارائه شکایت از سوی گروهی از اشخاص را نیز ممکن می‌سازد)؛
- **کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و خانواده‌های آنان**، براساس ماده ۱۷ آن. با این حال، این ماده زمانی به اجرا گذاشته می‌شود که ۱۰ کشور عضو اعلامیه‌ای به این منظور صادر کنند.⁶³
- **کنوانسیون حقوق اشخاص معلول**، براساس پروتکل اختیاری اش (این سند، ارائه شکایت از سوی گروهی از اشخاص را نیز ممکن می‌سازد)؛
- **کنوانسیون بین‌المللی حمایت از اشخاص در برابر ناپدید شدن قهری**، براساس ماده ۳۱ آن. در سپتامبر سال ۲۰۰۸ این کنوانسیون هنوز به اجرا گذاشته نشده بود.

پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی⁶⁴، زمانی که لازم‌اجرا شد، امکان دادخواهی از سوی اشخاص را نیز در نظر گرفت.

نقاط قوت

- دادخواهی از یک ارگان ایجادشده براساس یک پیمان، مزایایی دارد: از زمانی که یک کشور عضو، اعلامیه‌ای در ارتباط با یک معاهده صادر می‌کند، باید به تعهداتی که

⁶³ - تا سپتامبر سال ۲۰۰۸، فقط یک کشور اعلام کرده بود.

⁶⁴ - پروتکل اختیاری در ۱۸ ژوئن سال ۲۰۰۸ توسط شورا به تصویب رسید و در طول همین سال باید به تصویب مجمع عمومی برسد.

برطبق آن معاهده ملتزم شده، و نیز به لزوم جبران خسارت به هنگام نقض آن تعهدات، عمل کند. ارگان قراردادی صلاحیتدار، از طریق دادخواستی که از سوی اشخاص مطرح شده است، اختیار آن را دارد که وقوع نقض تعهدات را مشخص کند و کشور ذینفع موظف است که به نتیجه‌گیری‌های این ارگان جامعه عمل بپوشاند.

- ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، در موارد اضطراری، می‌توانند با اتخاذ تدابیر موقتی وضعیت را تا تصمیم‌گیری نهایی درباره این موضوع، به همان حال نگهدارند. این تدابیر موقتی تا زمان تصمیم‌گیری، به اجرا گذاشته می‌شود.
- رأی ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر می‌تواند از شرایط ویژه یک مورد تنها فراتر رود و به رهنمودهایی برای جلوگیری از موارد مشابه نقض حقوق در آینده منجر شود.
- ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر، اختیار بررسی دادخواست‌های مطرح شده در چارچوب روال‌های ویژه را نیز دارند.

شرایط ویژه و محدودیت‌ها

- دادخواست ارائه شده از سوی متقاضی باید در حوزه عمل یکی از اسناد [حقوق بشر] باشد که امکان طرح دادخواست از سوی اشخاص را پیش‌بینی کرده است.
- کشور مورد نظر باید عضو آن سند بوده باشد و باید پروتکل اختیاری مربوطه را پذیرفته باشد یا صلاحیت این یا آن ارگان ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر را برای وصول دادخواست‌ها به رسمیت بشناسد.
- زمانی که دادخواستی به یک ارگان قراردادی تسلیم می‌شود، باید برخی مسائل را رعایت کند، از قبیل اینکه، با موافقت یا اجازه قربانیان باشد. اگر هرکدام از این شرایط رعایت نشود یا ناقص باشد، آن شکایت مورد بررسی قرار نخواهد گرفت.
- طبق کنوانسیون رفع هرگونه اشکال تبعیض نژادی، دادخواست‌ها باید حداکثر شش ماه پس از رأی نهایی نهاد کشوری صلاحیتدار برای رسیدگی به مسئله مفروض، ارائه شود.
- متقاضی دادخواهی باید پیش از ارجاع یک دادخواست به یک ارگان، تمامی مراحل دادرسی قابل دسترس و مؤثر در درون کشور را از سر گذرانده باشد، دادرسی مؤثر به این معنی است که چشم‌انداز معقولی از جبران خسارت را برای متقاضی فراهم کند.
- برای اینکه رأی نهایی در مورد یک دادخواست صادر شود، به طور متوسط، باید یک مهلت دو تا سه سال را در نظر گرفت.
- معمولاً، دادخواستی که یک ارگان ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر ارسال می‌شود، در مورد یک مجموعه کلی موارد نقض حقوق بشر نیست.

- ارگان‌های قراردادی نمی‌توانند دادخواستی را مورد بررسی قرار دهند که در سایر نهادهای قضایی بین‌المللی یا منطقه‌ای در حال بررسی است.⁶⁵

برای آگاهی بیشتر از ارگان‌های قراردادی، به فصل سوم (ارگان‌های ایجادشده براساس اسناد حقوق بشر) این دفتر مراجعه کنید.

ب. دادخواست‌های مربوط به روال‌های ویژه

چندین سازوکار از روال‌های ویژه، دادخواست‌های فردی یا اوضاع کلی نقض حقوق بشر را مورد بررسی قرار می‌دهند. هر شخص، یا هر واحدی که از سوی یک شخص اقدام می‌کند، حق دارد که دادخواست‌های فردی را به متصدیان روال‌های ویژه، در صورتی که این کار در حوزه وظایفشان پیش‌بینی شده باشد، تسلیم کند. کنشگران جامعه مدنی اغلب می‌توانند به اشخاصی که در پی نقض حقوق‌شان، خواهان حمایت شده‌اند، کمک کنند.

نقاط قوت

- شکواییه‌های فردی با عنوان روال‌های ویژه را، می‌شود در موارد فردی و نیز برای مجموعه عام‌تری از موارد نقض حقوق به کار گرفت؛
- این شکواییه‌ها ابزار مفیدی در موارد اضطراری هستند، چرا که امکان یک اقدام فوری یا پیشگیرانه (با استفاده از **دادرسی‌های اضطراری**) را فراهم می‌کنند؛
- دادخواست‌ها را می‌توان فارغ از اینکه مورد نقض حقوق در کدام کشور بوده، و آن کشور اسناد حقوق بشری را پذیرفته یا خیر، مطرح کرد؛
- ضرورتی ندارد که تمامی راه‌های دادرسی در درون کشور طی شده باشد تا بتوان روال دادرسی را به کار انداخت؛
- لازم نیست که خود قربانی شکایت کند، گرچه منبع باید موثق باشد؛
- می‌توان شکواییه‌ای را همزمان با یک ارگان قراردادی، در چارچوب روال‌های ویژه نیز مطرح ساخت (اگر روال ویژه مربوط به آن وجود داشته باشد).

محدودیت‌ها

- باید روال ویژه‌ای برای پوشش دادن به این وجه خاص حقوق بشر یا این کشور خاص، قبلاً ایجاد شده باشد (تمامی متصدیان امر در روال‌های ویژه، صلاحیت مداخله در مورد دادخواست‌های فردی را ندارند).
- روال‌های ویژه، از سازوکارهایی نیستند که از قدرت اجبار برخوردارند: تصمیم‌گیری و عمل کردن به توصیه‌های متصدیان امر در روال‌های ویژه به خواست دولت‌ها و گذار شده است.
- روال‌ها برحسب چگونگی کار هر یک از مأموریت‌ها، متفاوت اند.

⁶⁵ - این نهاد می‌تواند یکی دیگر از ارگان‌های ایجاد شده براساس حقوق بشر باشد، مانند دادگاه اروپایی حقوق بشر یا دادگاه بین‌المللی حقوق بشر. اما این محدودیت، شامل روال‌های ویژه شورای حقوق بشر نمی‌شود.

پ. نهاد دادخواهی شورای حقوق بشر

هر فرد یا گروهی از اشخاص که ادعا می‌کند قربانی نقض حقوق بشر شده است و همین طور، هرکس یا هر گروهی از اشخاص که آگاهی مستقیم و موثقی از این موارد نقض حقوق دارد می‌تواند در چارچوب این روال، دادخواست ارائه کند. نهاد دادخواهی شورای حقوق بشر تنها نهاد رسیدگی جهانی به شکایت است که تمامی حقوق بشر و کلیه آزادی‌های اساسی را در همه کشورها در بر می‌گیرد.

دادخواست‌هایی که در این چارچوب ارائه می‌شوند، به پذیرش تعهدات مربوط به قراردادها توسط کشور مورد نظر یا به وجود داشتن یک حوزه کاری در روال‌های ویژه بستگی ندارند. نهاد دادخواهی، وضعیت نقض فاحش و سیستماتیک حقوق بشر را در یک کشور مورد بررسی قرار می‌دهد. اما به هیچ وجه غرامتی به قربانیان احتمالی پرداخت نمی‌کند و در پی دریافت جبران خسارت برای دادخواست‌های فردی نیست.

نقاط قوت

- این نهاد می‌تواند به نقض همه حقوق بشر و آزادی‌های اساسی رسیدگی کند؛ برای تسلیم یک دادخواست به این نهاد، لازم نیست که کشوری که دادخواست علیه آن است، عضو عهدنامه مربوطه بوده باشد.
- دادخواست می‌تواند علیه هر کشوری، ارائه شود.
- دادخواست‌ها می‌توانند توسط قربانی یا هرکس دیگری به نام او مطرح شوند. داشتن اجازه کتبی از سوی قربانی، الزامی نیست.
- متقاضیان (شاکی‌ها) از تصمیمات اتخاذ شده در تمامی مراحل مهم رسیدگی، مطلع خواهند شد.
- معیارهای قابل وصول بودن شکایات، در مقایسه با سایر نهادهای رسیدگی به شکایت، به طور کلی محدودیت‌های کمتری دارند.

محدودیت‌های احتمالی

- با توجه به اینکه دادخواست در چندین مرحله مورد رسیدگی قرار می‌گیرد، مدت زمان رسیدگی می‌تواند طولانی باشد؛ بنابراین، برای رسیدگی به موارد اضطراری مناسب نیست.
- متقاضی (شاکی) باید پیش از ارسال اطلاعات تحت عنوان این روال، تمامی مراحل دادرسی قابل دسترسی و مؤثر در درون کشور را طی کرده باشد؛
- تدابیر موقتی اضطراری برای حمایت [از قربانی و شاکی] در آن پیش‌بینی نشده است؛

- شکواییه‌ها باید به مجموعه‌ای از موارد سیستماتیک نقض حقوق بشر متکی باشند، یعنی نقض حقوق بیش از آنکه شامل موارد فردی شود، شمار بسیاری از اشخاص را در بر بگیرد؛
- به دلیل محرمانه بودن، نمی‌تواند توجه عموم را به مسئله حقوق بشر در کشور مربوطه جلب کند؛
- دادخواست‌های مربوط به مجموعه‌ای از موارد نقض فاحش و سیستماتیک حقوق بشر که قبلاً در یک روال ویژه، ارگانی قراردادی، سایر نهادهای رسیدگی به شکایت در سازمان ملل متحد یا نهاد دفاع از حقوق بشر مشابه در منطقه رسیدگی شده باشد، در چارچوب این روال پذیرفته نمی‌شوند.

برای آگاهی بیشتر از روال دادخواهی، به فصل پنجم (شورای حقوق بشر) این دفتر مراجعه کنید.

چگونه می‌توان به روال‌های دادخواهی دسترسی داشت و دادخواهی کرد

هر کنشگر جامعه مدنی می‌تواند با توجه به شرایط ویژه هر یک از روال‌ها، به نهادهای رسیدگی به شکایت دسترسی داشته باشد. شکایات مربوط به هریک از روال‌ها می‌توانند از سوی قربانی نقض حقوق بشر یا از سوی اشخاص ثالثی که به نام او عمل می‌کنند، برای مثال یک سازمان غیردولتی، مطرح شوند.

کنشگران جامعه مدنی اغلب می‌توانند با آماده کردن، ارائه کردن یا تسلیم یک شکواییه از جانب اشخاصی که درخواست جبران خسارت یک مورد نقض حقوق بشر را دارند، به نام آن‌ها، به عنوان واسطه عمل کنند. با وجود این، کلیه کسانی که شکواییه‌ای را به نام یک شخص تسلیم می‌کنند باید از موافقت او مطمئن شوند و بدانند که آن شخص از پیامدهای تسلیم شکایت آگاه است. برای مثال، زمانی که به روال‌های ویژه اطلاعات داده می‌شود، متصدی امر، شکایت را به کشور مورد شکایت تسلیم می‌کند و سپس این اطلاعات در گزارش علنی گنجانده می‌شوند. بنابراین، بسیار اهمیت دارد که قربانی فرضی، به هیچ وجه از نحوه کار هر یک از روال‌های رسیدگی به شکایات، بی‌خبر نماند.

لازم است که شرایط هریک از روال‌ها به دقت رعایت شود تا از قابل رسیدگی بودن شکایت اطمینان حاصل گردد.

الف. دادخواست‌هایی که از سوی اشخاص و براساس عهدنامه‌های بین‌المللی حقوق بشر مطرح می‌شوند

دادخواست‌ها می‌توانند از سوی اشخاص یا از سوی اشخاص ثالثی که کاملاً واجد صلاحیت اند، همچون وکلا، سازمان‌های غیردولتی یا انجمن‌های حرفه‌ای، به نام کسی که می‌گوید قربانی حقوق بشر شده است، تسلیم شوند. در این بخش، به شرایط و وجوه اصلی دادخواست‌های ارائه شده از سوی اشخاص پرداخته می‌شود.

شرایط لازم

۱. پذیرش از سوی یک کشور عضو

تقاضای رسیدگی به نقض حقوق بشر براساس اسناد حقوق بشر علیه یک کشور، به شرطی می‌تواند مطرح شود که:

- آن کشور باید عضو عهدنامهٔ مربوطه باشد، آن را امضا کرده یا به نحو دیگری پذیرفته باشد؛ و
- کشور عضو، صلاحیت بررسی شکایت از سوی ارگان قراردادی ایجاد شده براساس آن عهدنامه را به رسمیت بشناسد. طبق عهدنامه، آن کشور باید به پروتکل اختیاری مربوط به آن عهدنامه پیوسته باشد یا به آن عهدنامه استناد کرده باشد.

باید توجه داشت که برخی از کشورهای عضو، به هنگام پذیرفتن یک سند، قید و شرطهایی محتوایی گذاشته‌اند که شمول تعهداتی را که در زمینهٔ حقوق بشر بر عهده دارند، محدود می‌کند. باید این قید و شرطها را بررسی کرد تا اطمینان یافت که آیا می‌توان دادخواست را با استناد به یک مادهٔ خاص از عهدنامه مطرح کرد یا خیر.⁶⁶

۲. موارد جداگانهٔ نقض حقوق

دادخواهی‌های انفرادی براساس ارگان‌های قراردادی، تنها برای موارد نقض حقوق بشری که به یک یا چند مورد جداگانه مربوط می‌شود، مناسب است؛ و به طور کلی، در اوضاع عمومی نقض حقوق بشر که هویت اشخاص در آن مشخص نیست، مناسبی ندارند.

۳. دادخواهی‌های درون کشوری

دادخواست‌های انفرادی که برپایهٔ اسناد حقوق بشر مطرح می‌شوند، تنها در صورتی شدنی است که راه‌های دادرسی موجود در کشور، به نتیجه‌ای نرسیده باشد؛ یعنی موضوع مطرح شده، از مراحل مختلف رسیدگی در دستگاه قضایی کشور یا نهادهای اداری که می‌بایست در مدت زمان معقولی، زیان وارده را جبران کنند، گذشته باشد. این قاعده، مشمول مواردی نمی‌شود که مراحل رسیدگی در کشور، ناکارآمد یا بسی طولانی‌مدت است. نمی‌توان به صورت کلی موردی را «طولانی‌مدت ناموجه» شمرد، بلکه باید هر موردی جداگانه ارزیابی شود.

۴. طرح دادخواست به نام قربانی

یک فرد یا یک نهاد می‌تواند دادخواستی را به نام یک شخص دیگر مطرح کند، مشروط بر اینکه قربانی موافقت کتبی خود را به شکل واگذاری «اختیار» یا «وکالت‌نامه» داده باشد.⁶⁷

۵. روال‌های دادخواهی موازی

اگر دادخواستی قبلاً توسط روال‌های حقوقی سایر ارگان‌های سازمان ملل متحد یا تشکیلاتی بین‌المللی یا منطقه‌ای مورد رسیدگی قرار گرفته باشد، به طور کلی نمی‌تواند از سوی یک ارگان قراردادی سازمان ملل متحد بررسی شود. اما اگر دادخواستی قبلاً از سوی دادگاه بین‌المللی حقوق بشر یا دادگاه اروپایی حقوق بشر، بررسی و رد شده باشد، همان دادخواست، گاه می‌تواند از سوی یک ارگان قراردادی مورد رسیدگی قرار بگیرد. دادخواست‌هایی که در چارچوب یکی از روال‌های ویژه مطرح می‌شوند، می‌توانند به یک ارگان قراردادی نیز ارائه شوند.

⁶⁶ - برای اطلاعات بیشتر دربارهٔ وضعیت پذیرش اسناد و قید و شرطهایی که یک کشور عضو برای اسناد [مربوط به حقوق بشر] و پروتکل‌های اختیاری گذاشته است، به سایت کمیساریای عالی رجوع کنید.

⁶⁷ - اگر وضعیت طوری باشد که گرفتن چنین موافقت‌نامه‌ای ناشدنی به نظر برسد، بنابراین داشتن آن الزامی نیست.

۶. شکل (فرم) دادخواست

اگرچه از متقاضیان خواسته می شود که از برگه‌های نمونه طرح دادخواست استفاده کنند (نگاه کنید به ضمیمه ۱ و ۲ این فصل)، اساساً ارائه اطلاعات مربوطه به هر شکلی که باشد پذیرفته می شود. دادخواست باید به یکی از زبان‌های کاری ارگان قراردادی مربوطه تنظیم شود.⁶⁸

دادخواست‌هایی که برپایه ارگان‌های قراردادی، از سوی اشخاص مطرح می‌شوند، حاوی چه اطلاعاتی باید باشند؟

- اطلاعات اولیه درباره شخص قربانی نقض حقوق بشر (نام، ملیت، تاریخ تولد)؛
 - نام کشور عضو که هدف دادخواست است؛
 - اگر دادخواست به نام شخص دیگری تسلیم می‌شود، مدرک موافقت یا اجازه او (نسخه کاغذی واگذاری «اختیار» یا «وکالت نامه») یا دلیل کمبود این موافقت‌نامه یا مجوز یا دلایلی که عدم امکان تهیه آن‌ها را اثبات کند؛
 - توضیح کامل مسائلی که دادخواست بر پایه آن‌ها تنظیم شده، به صورت روشن و به ترتیب زمانی؛
 - گزارش اقدامات بدون نتیجه، از همه راه‌های ممکن دادخواهی در درون کشور، در دستگاه قضایی محلی، و نیز دادرسی اداری کارآمدی که در کشور مربوطه وجود دارند؛
 - در صورت لزوم، گزارش سایر موارد طرح این مورد یا وقایع مربوط به آن، به سایر مراجع بین‌المللی تحقیق یا حل و فصل؛
 - توضیح دلایل اینکه مسائل مربوط به این مورد، نقض حقوق بشر است که در عهدنامه مورد استناد بیان شده است. مشخص کردن ماده‌های مربوطه در عهدنامه به کار می‌آیند؛
 - کلیه مدارک مهم مربوط به دادخواست و استدلال‌های مطرح شده (رأی‌های قضایی و غیره)؛
 - در صورت دسترسی داشتن، رونوشتی (کپی) از قوانین مهم کشور.
- به طور کلی، دادخواست‌هایی که حاوی سخنان توهین‌آمیز باشد، مورد بررسی قرار نمی‌گیرند.

۷. مهلت

کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی، تنها سند حقوق بشری است که برای تسلیم دادخواست، مهلت تعیین کرده است. با وجود این، بهتر آن است که دادخواست را به محض امکان، پس از وقوع نقض حقوق و بی‌نتیجه ماندن دادرسی در درون کشور، مطرح نمود. اگر این کار با تأخیر انجام شود، واکنش مناسب از سوی دولت عضو، و بررسی عمیق رویدادها از سوی ارگان قراردادی دشوار می‌شود. دادخواست‌های مربوط به نقض حقوقی که پیش از آنکه روال‌های رسیدگی به شکایت، شامل کشور مربوطه شود رخ داده است، مورد بررسی قرار نخواهند گرفت.

⁶⁸ - این زبان‌ها به طور کلی از این قرارند: عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی. اما توصیه می‌شود که برای اطمینان یافتن از زبان ارگان قراردادی مربوطه، به سایت کمیساری عالی حقوق بشر مراجعه شود.

(مگر آنکه تأثیر آن‌ها در نقض عهدنامه همچنان ادامه داشته باشد). طبق کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی، دادخواست‌ها باید کمتر از شش ماه پس از رأی نهایی نهاد صلاحیت‌دار کشوری مربوط به موضوع مورد نظر ارائه شوند.

۸. اقدامات اضطراری (اورژانس)

هر کمیته، از راه تدابیر موقتی می‌تواند اقداماتی اضطراری به عمل آورد تا پیش از آنکه مسائل در چارچوب عادی روال مورد بررسی قرار گیرد، از وارد آمدن زیانی جبران‌ناپذیر پرهیز شود. معمولاً این اقدام‌ها برای جلوگیری از اعمال جبران‌ناپذیر همچون اجرای مجازات مرگ یا بازپس فرستادن کسی که ممکن است مورد شکنجه قرار گیرد، صورت می‌گیرند. به اشخاص یا تشکلهایی که خواهان آنند که ارگانی قراردادی، موقتاً اقداماتی به عمل آورد، توصیه می‌شود که آن را در دادخواست‌شان مطرح کنند.

۹. موضوع‌های حساس

اگر در دادخواست، موضوع‌های حساس شخصی یا خصوصی طرح می‌شود، می‌توان از کمیته خواست که نام قربانی در رأی نهایی حذف شود تا هویت او پنهان بماند.

شرح جزئیات روال‌ها

اگر دادخواست حاوی مؤلفه‌های اساسی یادشده در بالا باشد، مورد را در فهرست موارد بررسی در ارگان قراردادی صلاحیت‌دار، به طور غیررسمی ثبت (یعنی ضبط) می‌کنند.

سپس این پرونده در اختیار کشور ذینفع عضو گذاشته می‌شود تا آن کشور بتواند ملاحظات خود را بیان کند. پس از پاسخ آن کشور، متقاضی (شاکی) می‌تواند ملاحظات خود را درباره پاسخ آن کشور ارائه دهد. در این مرحله، پرونده در معرض رأی ارگان قراردادی قرار می‌گیرد. اگر آن کشور، علیرغم یک یا چند تذکر، پاسخ ندهد، ارگان قراردادی رأی خود را با توجه کامل به دادخواست تنظیم شده توسط شاکی، صادر می‌کند.

دو مرحله مهم روند بررسی توسط ارگان قراردادی، عبارتند از «قابل بررسی بودن» و مرحله «محتوایی». در مرحله قابل بررسی بودن، ارگان قراردادی می‌خواهد بداند که آیا دادخواست، شرایط پیش‌بینی شده در روال را رعایت کرده است یا خیر. اگر تشخیص داد که پرونده قابل بررسی است، آنگاه به محتوای دادخواست رسیدگی می‌کند. هرچند که این مراحل، به طور کلی با هم در نظر گرفته می‌شوند، اما به درخواست کشور عضو، می‌شود جداگانه بررسی کرد. اگر دادخواست از مرحله قابل بررسی بودن رد نشود، محتوای آن مورد بررسی قرار نخواهد گرفت.

ارگان‌های قراردادی هر پرونده‌ای را در نشستی پشت درهای بسته بررسی می‌کنند. پس از تصمیم‌گیری ارگان قراردادی، رأی صادر شده همزمان به اطلاع شاکی و دولت رسانده می‌شود. اگر ارگان قراردادی رأی بر این داد که یک شاکی توسط یک کشور متعهد عهدنامه مربوطه، واقعاً قربانی نقض حقوق بشر شده است، نحوه جبران خسارت را تعیین می‌کند و از کشور متعهد می‌خواهد که در مهلت مقرر (معمولاً شش ماه) اطلاعات درباره پیگیری‌های انجام شده و اقداماتی که برای عملی ساختن نتیجه‌گیری‌های ارگان به عمل آورده است، فراهم کند.

متن کلیه آراء درباره محتوا یا غیرقابل بررسی بودن پرونده‌ها در سایت کمیساریای عالی حقوق بشر، در بخش رویه قضایی ارگان ایجاد شده براساس اسناد حقوق بشر منتشر می‌شود.

دادخواست اشخاص که براساس عهدنامه‌های بین‌المللی حقوق بشر تنظیم شده، به کجا باید فرستاده شود؟

دادخواست باید به نشانی زیر فرستاده شود:

Equipe des Requetes

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 22

(به ویژه در موارد اضطراری، دادخواست باید همراه با رونوشت کاغذی از کلیه مدارک مهم باشد)

Mail : tb-petitions@ohchr.org

همواره باید ارگان قراردادی مورد خطاب را مشخص کرد.

155

- هویت قربانی یا قربانیان؛ ب. دادخواست‌های مربوط به روال‌های ویژه

این ساز و کار امکان طرح شکایت از سوی اشخاص یا شکایت‌های مربوط به وضعیت کلی‌تر نقض حقوق بشر را فراهم می‌کند. به ویژه، گروه یا سازمانی که به نام یک شخص عمل می‌کند حق دارد دادخواست‌ها را به مسئولان روال‌های ویژه تسلیم کند.

کنشگران جامعه مدنی اغلب می‌توانند برای اشخاصی که می‌خواهند در برابر نقض حقوق بشر، مورد حمایت قرار گیرند، نقش واسطه داشته باشند. اشخاص و سازمان‌هایی که می‌خواهند شکایتی را مطرح کنند که در دایره مأموریت‌های مختلف روال‌های ویژه می‌گنجد، نخست باید از وجود داشتن مأموریت کشوری یا مأموریت موضوعی مربوط به آن مورد اطمینان یابند. آنان باید معیارهای مشخص آن مأموریت را به دقت بررسی کنند، و پیش از آنکه دادخواست‌شان پذیرفته شود، باید آن را با این معیارها هماهنگ کنند. به ویژه، گروه کار درباره بازداشت خودسرانه و گروه کار درباره ناپدید شدن قهری یا ناخواسته، معیارهای خاصی دارند که با گروه‌های کاری دیگر متفاوت اند.

زمانی که دادخواست اشخاص پذیرفته شد، تصمیم به کار کردن بر روی آن، به تشخیص مسئولان روال‌های ویژه بستگی دارد. این درخواست، منوط به معیارهای روال ویژه است و باید با آیین‌نامه رفتاری مسئولیت‌های روال‌های ویژه هماهنگ باشد. این معیارها به طور کلی، عبارتند از:

- قابل اطمینان بودن منبع، که نباید منحصراً بر اطلاعات پخش شده در رسانه‌ها تکیه کند؛
- معتبر بودن اطلاعات رسیده، که نباید انگیزه سیاسی داشته باشد؛
- مشروح بودن اطلاعات فراهم‌آمده؛
- دامنه شمول آن مأموریت [در روال‌های ویژه].

برای آسانی رسیدگی به موارد گزارش شده نقض حقوق بشر، پرسشنامه‌های مربوط به حوزه‌های گوناگون مأموریت‌ها، در دسترس کسانی که می‌خواهند موارد نقض حقوق بشر را گزارش دهند، گذاشته شده است (نگاه کنید به پایین‌تر). با وجود این، به شکایاتی که از سوی اشخاص یا سایر نهادها، به صورتی خارج از این فرم‌ها، مطرح می‌شوند نیز رسیدگی می‌شود. از تنظیم‌کنندگان دادخواست‌ها درخواست می‌شود که اطلاعات تازه و به روز را درباره مواردی که قبلاً تسلیم کرده اند، منظمآ ارسال کنند.

 در دادخواست‌هایی که از سوی اشخاص به مسئولان روال‌های ویژه تسلیم می‌شوند، چه اطلاعاتی باید گنجانده شود؟

- هویت عاملان نقض حقوق؛
- هویت فرد/ افراد یا سازمان مطرح کننده دادخواست (محرمانه می‌ماند)؛
- تاریخ و محل رویداد؛
- توضیح مشروح وضعیتی که در آن، نقض حقوق رُخ داده است؛

نکته:

- اصولاً، دادخواست‌های حاوی سخنان توهین‌آمیز، مورد رسیدگی قرار نخواهند گرفت؛
- دادخواست‌ها باید روشن و موجز باشند؛
- همیشه باید مشخص کرد که دادخواست به کدام یک از روال‌های ویژه مربوط می‌شود؛
- برای طرح دادخواست از سوی اشخاص، همیشه باید از شرایطی که توسط هر حوزه مأموریت تعیین شده است، اطلاع داشت؛
- متن دادخواست باید به زبان انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی نوشته شود.

 دادخواست اشخاص از مسئولان روال‌های ویژه، به کجا باید فرستاده شود؟
دادخواست باید به نشانی زیر فرستاده شود:

Division des Procédure spéciales

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 06

Mail : urgent-action@ohchr.org

در ایمیل، فاکس، یا در روی پاکت ارسالی مشخص شود که موضوع، به کدام یک از روال‌های ویژه مربوط می‌شود. باید توجه داشت که برخی از روال‌های ویژه، معیارهای خاصی گذاشته اند که دادخواست‌ها باید آن‌ها را رعایت کنند. اطلاعات مربوط به این معیارها در سایت کمیساریای عالی حقوق بشر، ذیل هر یک از روال‌ها در دسترس است.

مسئولان روال‌های ویژه می‌توانند برپایه اطلاعات معتبر و موثقی که درباره نقض حقوق بشر، از قربانیان دریافت کرده اند، شکواییه‌هایی را به دولت‌ها بفرستند. اگر مورد مشخصی از نقض حقوق در جریان یا در شرف انجام باشد، این شکواییه از طریق کمیساریای عالی، به شکل **فراخوان اضطراری** و یا اگر نقض حقوق، رُخ داده باشد، به شکل **ادعانه** ارسال می‌شود. مسئول

روال در متن شکواییه‌ها از دولت مربوطه می‌خواهد که درباره موضوع مورد نظر توضیح دهد و اقدامات اصلاحی لازم را به عمل آورد. مسئولان روال‌های ویژه می‌توانند از دولت‌ها بخواهند که نتیجه تحقیقات و اقداماتشان را گزارش کنند.

این مسئولان، برحسب پاسخ‌های دریافتی می‌توانند به تحقیقات ادامه دهند یا توصیه‌های ویژه خود را تنظیم کنند. در برخی مواقع نیز می‌توانند درباره آن مسئله، اعلامیه‌ای علنی صادر کنند.

طبق مقررات شورای حقوق بشر، از کلیه روال‌های ویژه خواسته می‌شود که فعالیت‌های خود را در طی نشست‌های سالانه، توضیح دهند. دادخواست‌های ارسالی و دریافتی، معمولاً محرمانه است و تا انتشار گزارش سالانه روال ویژه مربوطه، محرمانه می‌مانند، مگر اینکه تصمیم مسئول روال بر صدور اطلاعیه‌ای مطبوعاتی باشد.⁶⁹

باید توجه داشت که در گزارش‌های مسئولان روال‌های ویژه، نام قربانیان، جز در مورد کودکان یا جز در شرایط خاص، آورده می‌شود. با توجه به علنی بودن گزارش‌هایی که در چارچوب روال‌های ویژه تدوین می‌شوند، مهم است که اشخاص یا سازمان‌هایی که به نام قربانیان نقض حقوق بشر عمل می‌کنند، اطمینان یابند که این قربانیان از فرستادن پرونده خود به دولت‌های مربوطه آگاه شده‌اند و می‌دانند که ممکن است نامشان (یا حروف نخست نامشان)، در گزارش علنی روال ویژه مربوطه، قید شود.

 فرم (پرسشنامه) نمونه برای گزارش کردن نقض حقوق به روال‌های ویژه زیر، در دسترس همگان است:

- گروه کار درباره بازداشت خودسرانه؛
- گروه کار درباره ناپدید قهری یا ناخواسته؛
- گروه کار درباره به کار گرفتن مزدوران به عنوان ابزاری برای نقض حقوق بشر و جلوگیری از تحقق حق تعیین سرنوشت مردم به دست خویش
- گزارشگر ویژه اعدام‌های فراقضایی، شتابزده یا خودسرانه
- گزارشگر ویژه پیشبرد حق آزادی عقیده و بیان
- گزارشگر ویژه حقوق بشر مهاجران
- گزارشگر ویژه درباره فروش کودکان، فحشای کودکان و پورنوگرافی نمایش کودکان
- گزارشگر ویژه درباره شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز
- گزارشگر ویژه حقوق اساسی قربانیان دادوستد انسان‌ها، به ویژه زنان و کودکان
- گزارشگر ویژه خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن
- گزارشگر ویژه درباره وضعیت مدافعان حقوق بشر

⁶⁹ برخی از مسئولان روال‌های ویژه علاوه بر ارائه گزارش‌های سالانه، اسنادی را نیز منتشر می‌کنند که به توضیح دادن کار و دایره شمول مأموریت‌شان یاری می‌رساند. به ویژه، گروه کار درباره بازداشت خودسرانه، «شرح مذاکرات» درباره مسائل کلی و ابراز «نظر» در مورد دادخواست‌های ارائه‌شده از سوی اشخاص را منتشر می‌کند؛ و گروه کار درباره ناپدید قهری یا ناخواسته، «ملاحظات کلی» درباره اعلامیه حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدید قهری را در اختیار عموم می‌گذارد.

با وجود این، دادخواست‌هایی که از سوی اشخاص یا سایر مراجع ارائه می‌شوند، حتی اگر در فرم پرسشنامه نباشند، مورد رسیدگی قرار خواهند گرفت.

پ. روال دادخواست شورای حقوق بشر

در چاقوب روال دادخواستی که توسط شورای حقوق بشر ایجاد شده است، هر فرد یا گروهی که خود را قربانی نقض حقوق بشر بداند یا مستقیماً از نقض حقوق کسی آگاهی داشته باشد، می‌تواند دادخواستی تسلیم کند. مهمترین نکات این روال به شرح زیر است.

 شکایاتی که به روال دادخواست ایجاد شده توسط شورای حقوق بشر ارائه می‌شوند، چه اطلاعاتی باید در بر داشته باشند؟

- * هویت شخص یا اشخاص یا سازمان تسلیم کننده شکایت (در صورت تقاضا، این اطلاعات محرمانه می‌مانند). به شکایات بدون نام، رسیدگی نمی‌شود؛
- * توضیح تا حد امکان مشروح رویداد، با ارایه نام قربانیان، تاریخ، محل و سایر مؤلفه‌های دلیل و مدرک؛
- * موضوع دادخواست و بیان حقوق نقض شده؛
- * توضیح اینکه رویداد مورد نظر، نشان‌دهنده مجموعه موارد نقض فاحش حقوق بشر و کاملاً مورد تأیید حقوق بشر است، و نه مواردی تنها و جداگانه؛
- * توضیح چگونگی بی‌نتیجه ماندن دادخواست پس از طی مراحل دادرسی درون کشور، یا ناکارآمدی یا سپری شدن مهلت معقول [برای رسیدگی]؛

نکته:

- * کلیه دادخواست‌ها باید به صورت کتبی فرستاده شوند. ارائه اطلاعات منتشر شده از طریق رسانه‌های جمعی کافی نیست. اگر می‌خواهید گزارشی را درباره حقوق بشر به عنوان دلیل و مدرک ارائه کنید، نامه‌ای را به آن ضمیمه کنید و با معرفی خود، استدلال‌هایتان را توضیح دهید و قید کنید که می‌خواهید دادخواست شما را روال دادخواست ایجاد شده توسط شورای حقوق بشر رسیدگی کند.
- * توصیه می‌شود که متن دادخواست از ۱۰ تا ۱۵ صفحه بیشتر نشود. اطلاعات بیشتر می‌تواند بعداً افزوده شود.
- * دادخواست باید به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، روسی یا اسپانیایی نوشته شود. مدارکی که به زبان‌های دیگری است، باید ترجمه کرد یا خلاصه‌ای از آن به این زبان‌ها ارائه نمود.
- * به دادخواست‌هایی که حاوی سخنان گستاخانه یا توهین‌آمیز باشند، رسیدگی نمی‌شود.

مشروح نحوه و چگونگی کار این سازوکار دادخواهی، در قطعنامه ۵/۱ شورای حقوق بشر موجود است. توضیحاتی که در این بخش داده شده، برپایه مفاد این قطعنامه است. [در این

قطعنامه] پیش‌بینی شده است که این مفاد و روش‌های آغازین کار، به ویژه با توجه به واکنش‌هایی که شاکیان در مراحل گوناگون دادرسی نشان می‌دهند، همواره بازبینی و اصلاح شوند. مراحل روال دادخواست، از این قرار است:

مرحله نخست: ارزیابی اولیه

دبیرخانه کمیساری عالی حقوق بشر و رئیس گروه کار شکواییه‌ها، همه شکواییه‌ها (دادخواست‌ها) بی‌بی را که به تدریج می‌رسند، براساس قابل رسیدگی بودن، بررسی می‌کنند و آن‌هایی را که آشکارا بی‌پایه یا بدون نام اند کنار می‌نهند. اگر دادخواست پذیرفته شد در مرحله بعدی، تنظیم‌کننده شکایت، نامه کتبی سفارشی دریافت می‌کند و این شکواییه به دولت مربوطه احاله می‌شود تا آن دولت بتواند ملاحظات خود را بیان کند.

مرحله دوم: گروه کار شکواییه‌ها

گروه کار شکواییه‌ها متشکل از پنج عضو منتخب از کمیته مشورتی شورای حقوق بشر است که موظف می‌شوند تا دست کم دو بار در سال، نشست‌هایی پنج‌روزه برگزار کنند. این گروه کار، دادخواست‌هایی را که از مرحله نخست و پاسخ‌های ارائه شده توسط دولت‌ها گذشته‌اند، بررسی می‌کند تا هرگونه زمینه‌های خاصی را که بیانگر مجموعه‌ای از موارد نقض فاحش، نظام‌مند و کاملاً تأییدشده حقوق بشر و آزادی‌های اساسی اند، در اختیار گروه کار در مورد اوضاع بگذارد.

مرحله سوم: گروه کار در مورد اوضاع

گروه کار در مورد اوضاع، از پنج عضو شورای حقوق بشر تشکیل شده است که به صورت فردی کار می‌کنند؛ این گروه موظف است که نشست‌هایی پنج‌روزه، دست کم دو بار در سال برگزار کند تا وضعیت‌هایی را که توسط گروه کار شکواییه‌ها به او گزارش شده، مورد بررسی قرار دهد. سپس، با ارائه نقطه‌نظرهای خود درباره مسائل مطرح شده، گزارشی را برای شورای حقوق بشر تنظیم می‌کند که در پایان آن، توصیه‌های ویژه درباره اقداماتی که باید در زمینه بستر بروز مجموعه‌ای از موارد نقض فاحش و نظام‌مند حقوق بشر صورت گیرند، ارائه می‌کند. این گروه کار، نیز می‌تواند به بررسی خود ادامه دهد یا دادخواستی را رد کند.

برای اطلاعات بیشتر درباره کمیته مشورتی شورای حقوق بشر، به فصل پنجم این خودآموز (شورای حقوق بشر) مراجعه کنید.

مرحله چهارم: شورای حقوق بشر

شورای حقوق بشر در جلسه‌هایی با شرکت تمام اعضا، هر چند جلسه که لازم باشد، اما دست کم یک بار در سال، اوضاعی را که توسط گروه کار اوضاع به او گزارش شده است، بررسی می‌کند. گزارش‌های ارائه شده توسط گروه کار اوضاع را به صورت محرمانه، مگر اینکه خود تصمیم دیگری بگیرد، مورد مطالعه قرار می‌دهد. سپس، براساس تحلیلی که از وضعیت دارد، می‌تواند تدابیری اتخاذ کند که معمولاً به شکل قطعنامه یا صدور رأی خواهد بود. شورا می‌تواند به اشکال زیر اقدام کند:

- اگر دلیلی برای ادامه بررسی یا وارد عمل شدن نبود، به کار رسیدگی به وضعیت یا اقدام خاتمه دهد؛
- به بررسی وضعیت ادامه دهد و از دولت مربوطه بخواهد که در مهلت معقولی، اطلاعات بیشتری ارائه کند؛

- به بررسی وضعیت ادامه دهد و کارشناس مستقل بسیار آزموده‌ای را برای پیگیری وضعیت و گزارش نتیجه کار، تعیین کند؛
- بررسی وضعیت را بر طبق روال شکایت محرمانه پایان دهد و بررسی آن را در چارچوب روالی علنی ادامه دهد؛
- به کمیساریای عالی حقوق بشر توصیه کند که همکاری فنی، کمک در زمینه تقویت توانایی‌ها یا خدمات مشورتی در اختیار دولت مربوطه قرار دهد.

کلیه داده‌های اطلاعاتی که توسط اشخاص و دولت‌ها، درباره وضعیت مورد بررسی داده شده است، و نیز تصمیم‌هایی که در مراحل مختلف گرفته می‌شوند، محرمانه می‌مانند. همین طور است در مورد وضعیت‌هایی که رسیدگی به آن‌ها ادامه نیافته است.

 دادخواست‌هایی که به روال‌های ایجاد شده توسط شورای حقوق بشر تسلیم می‌شوند، به کجا باید فرستاده شوند؟

Service du conseil des droits de l'homme (procedure de requete)

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 917 90 11

Mail : CP@ohchr.org

ضمیمه شماره ۱- فرم نمونه برای طرح دادخواست زیر عنوان :

- پروتکل اختیاری مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
- کنوانسیون علیه شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز،
یا
- کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی

مشخص کنید که به کدامیک از اسناد فوق استناد می‌کنید

تاریخ : -----

۱. اطلاعات در باره دادخواست:

- نام خانوادگی
- نام
- ملیت
- تاریخ و محل تولد
- نشانی برای مکاتبه در مورد این دادخواست

- مشخص کنید که طرح دادخواست، - به نام خودتان است - به نام کس دیگری است.

[اگر دادخواست به نام کس دیگری مطرح می‌شود:]

- اطلاعات زیر را درباره آن شخص فراهم نمایید:
 - نام خانوادگی
 - نام
 - ملیت
 - تاریخ و محل تولد
 - نشانی یا محل اقامت فعلی.
- اگر شما به نام فردی دیگری که کاملاً آگاهی یافته و با موافقت او عمل می‌کنید، اجازه او را برای طرح دادخواست ضمیمه کنید.
- یا
- اگر مجوز ندارید، توضیح دهید که با شخص مذکور چه مناسباتی دارید و به طور مشروح دلیل طرح شکایت به نام او را شرح دهید.

۲. کشور طرف پرسش/ ماده‌های نقض شده

- نام کشوری که عضو پروتکل اختیاری است (در صورت طرح دادخواست نزد شورای حقوق بشر) یا بیانیه معتبری در این باره داشته (در صورت طرح دادخواست نزد کمیته علیه شکنجه یا کمیته رفع تبعیض نژادی)؛
- ماده‌های میثاق یا کنوانسیون که نقض شده اند.

۳. بی‌نتیجه ماندن دادرسی در درون کشور/ به کار گرفتن سایر دادرسی‌های بین‌المللی

- اقدامات انجام شده توسط قربانی یا قربانیان یا به نام آنان برای جبران حقوق نقض شده در قلمروی کشور مورد نظر، دادرسی‌های انجام شده را به طور مشروح بیان کنید، همین طور مراجعه به دادگاه‌ها و سایر مراجع دولتی، تقاضاهایی که کرده‌اید، در چه تاریخی و چه نتیجه‌ای گرفته‌اید؛
- اگر تمامی راه‌های دادرسی درون کشور طی نشده چون به کار گرفتن آن‌ها موجب تأخیر ناروایی می‌شود، چون بی‌حاصل است، چون در دسترس شما نیست یا به هر دلیل دیگر، دلایل آن‌ها را به طور مشروح بیان کنید؛
- آیا همان مورد را به نهاد بین‌المللی تحقیق یا نهاد حل و فصل (مثل کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر، دادگاه اروپایی حقوق بشر یا کمیسیون آفریقایی حقوق بشر و حقوق خلق‌ها) تسلیم کرده‌اید؟
- اگر آری، دادرسی‌های انجام شده، تقاضاهای مطروحه در چه تاریخی بوده و چه نتایجی داشته است.

۴. شرح واقعه

- رویدادها و شرایط مربوط به نقض حقوق ادعایی را به طور مشروح و به ترتیب زمانی بیان کنید. هر چیزی را که بتواند در ارزیابی و بررسی مورد ویژه شما مفید باشد، قید کنید. توضیح دهید که از نظر شما، به چه دلیل، رویدادها و شرایط مطرح شده نقض حقوق شما به شمار می رود؛
- امضای نویسنده.

۵. فهرست مدارک فراهم شده (رونوشت/کپی آن‌ها را بدهید و نه اصل مدارک) را به تقاضای خود ضمیمه کنید:

- مجوز کتبی اقدام (اگر دادخواست را به نام و از طرف شخص ثالثی ارائه می‌کنید و نداشتن مجوز صریح را به نحو دیگری اثبات نمی‌کنید)؛
- آراء صادر شده توسط دادگاه‌های کشوری و سایر مراجع دولتی درباره شکایت شما (ارسال یک نسخه از قوانین معتبر کشوری نیز مفید خواهد بود)؛
- دادخواست‌هایی که به سایر نهادهای بین‌المللی تحقیق یا حل و فصل تسلیم شده و آراء صادره؛
- هر سند و مدرک اثبات‌کننده‌ای که در اختیار شماست و شرح واقعه در قسمت ۴ دادخواست شما و یا استدلال‌های شما را در نشان دادن اینکه رویداد شرح داده شده، نقض حقوق شما به شمار می‌رود، تأیید و تقویت می‌کند.

اگر اطلاعات یاد شده در بالا را ضمیمه دادخواست خود نکنید و اگر باید صریحاً از شما خواسته شود یا اگر اسناد و مدارکی که دادخواست شما بدان‌ها استناد کرده، به زبانی غیر از زبان کاری دبیرخانه نوشته شده باشد، رسیدگی به دادخواست شما می‌تواند با تأخیر صورت گیرد.

ضمیمه شماره ۲- رهنمود برای طرح دادخواست براساس:

- پروتکل اختیاری مربوط به کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان

۱. اطلاعات درباره نویسنده یا نویسندگان دادخواست

- نام خانوادگی
- نام
- ملیت
- تاریخ و محل تولد
- ملیت/ شهروندی
- شماره گذرنامه یا کارت شناسایی (اگر باشد)
- جنسیت
- وضعیت تأهل/ فرزندان

- شغل
- اصلیت قومی، مذهبی، گروه اجتماعی (اگر مناسبیت دارد)
- نشانی پستی فعلی
- نشانی پستی برای مکاتبات محرمانه (اگر با نشانی فعلی متفاوت باشد)
- فاکس/ تلفن/ ایمیل
- بنویسید که به چه عنوانی شکایت می‌کنید:
- به عنوان قربانی یا قربانیان؛ اگر در مورد چند شخص است، اطلاعات اولیه دربارهٔ هریک از آنان را فراهم کنید.
- به نام قربانی یا قربانیان احتمالی؛ رضایت‌نامهٔ قربانی یا قربانیان را تهیه کنید یا توضیح دهید که به چه دلیل بدون موافقت آنان اقدام می‌کنید.

۲. اطلاعات دربارهٔ قربانی یا قربانیان (اگر چنانچه تنظیم‌کنندهٔ دادخواست کس دیگری است)

- نام خانوادگی
- نام
- تاریخ و محل تولد
- ملیت/ شهروندی
- شمارهٔ گذرنامه یا کارت شناسایی (اگر باشد)
- جنسیت
- وضعیت تأهل/ فرزندان
- شغل
- اصلیت قومی، مذهبی، گروه اجتماعی (اگر مناسبیت دارد)
- نشانی فعلی
- نشانی برای مکاتبات محرمانه (اگر با نشانی فعلی متفاوت است)
- فاکس/ تلفن/ ایمیل.

۳. اطلاعات دربارهٔ کشور طرف مورد اتهام

- نام کشور طرف

۴. ماهیت مورد یا موارد نقض حقوق

- اطلاعات مشروحي را برای دفاع از دادخواست‌تان فراهم کنید، از جمله اطلاعات زیر را:
- توصیف نقض حقوق ادعا شده و عامل یا عاملان مفروض
 - تاریخ (ها)
 - محل (ها)
 - مفاد نقض شدهٔ کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان. اگر دادخواست به چندین ماده از کنوانسیون استناد می‌کند، هر ماده را جداگانه بنویسید.

۵. اقدامات انجام شده برای دادرسی در درون کشور

اقدامات انجام شده برای دادرسی در درون کشور را شرح دهید، برای مثال، اقداماتی را که برای جبران خسارت وارده از راه‌های قضایی، اداری یا تقنینی یا به عنوان سیاست یا یک برنامه انجام داده اید، به ویژه با فراهم کردن اطلاعات زیر:

- نوع دادخواهی انجام شده
- تاریخ (ها)
- محل (ها)
- کسی که دادخواست را تسلیم کرده
- مرجع یا نهادی که دادخواست به او تسلیم شده
- نام دادگاه رسیدگی کننده (در صورت رسیدگی)
- اگر دادخواهی در درون کشور بی‌حاصل بوده، دلایل آن را توضیح دهید.

توجه: رونوشت/کپی همه مدارک را ضمیمه کنید.

۶. سایر روال‌های بین‌المللی

آیا همین پرونده در نهاد دیگر تحقیقی یا حل و فصل بین‌المللی مورد رسیدگی قرار گرفته یا در حال رسیدگی هست؟ اگر آری، اطلاعات زیر را فراهم کنید:

- نوع روال (ها)
 - تاریخ (ها)
 - محل (ها)
 - نتایج (اگر داشته)
- توجه: رونوشت/کپی همه مدارک را ضمیمه کنید.

۷. تاریخ و امضاء

تاریخ / محل -----

امضای نویسنده یا نویسندگان دادخواست و یا قربانی یا قربانیان -----

۸. فهرست مدارک ضمیمه (فقط رونوشت/کپی آن‌ها را بفرستید و نه اصل مدارک را).

فصل نهم. صندوق مالی و یارانه‌ها

صندوق‌های مالی و یارانه‌های گوناگونی وجود دارند. برخی از آن‌ها مستقیماً توسط کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد اداره می‌شوند، و در خدمت منافع جامعه مدنی و به ویژه سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌های جماعتی، انجمن‌های حرفه‌ای و اشخاص قرار می‌گیرند. این امکانات می‌تواند از فعالیت‌های جامعه مدنی در برخی عرصه‌های حقوق بشر، حمایت مالی به عمل آورد.

صندوق‌های مالی برای پشتیبانی مالی از فعالیت‌های مربوط به مأموریت‌شان، یارانه‌هایی تخصیص می‌دهند. کمیساریای عالی حقوق بشر و سایر دفاتر سازمان ملل، چندین صندوق مالی و یارانه را که به پشتیبانی از جامعه مدنی در برخی شرایط اختصاص یافته اداره می‌کنند. این صندوق‌ها، کمک‌های داوطلبانه‌ای را از دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و سایر واحدهای خصوصی یا دولتی و نیز اشخاص دریافت می‌کنند تا برحسب مأموریت‌ها توزیع شود.

به طور کلی، سازمان‌های جامعه مدنی، همچون سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌های محلی، گروه‌های مربوط به جماعات و انجمن‌های حرفه‌ای واجد آن شرایطی هستند که بتوانند از این صندوق‌های مالی و یارانه‌ها استفاده کنند. اشخاص نیز، در برخی مواقع، می‌توانند از کمک مالی برخوردار شوند. کنشگران جامعه مدنی که مایل به درخواست کمک اند، باید دستورالعمل‌ها را به دقت بررسی کنند و اطمینان یابند که از نظر اداری و غیره واجد شرایط مورد نیاز هستند.

داشتن جایگاه مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، شرط کافی برای شرکت سازمان‌های غیردولتی و سایر کنشگران جامعه مدنی در این صندوق‌های مالی یا یارانه‌ها و همین‌طور برای دسترسی به آن‌ها به حساب نمی‌آید.

الف. درباره صندوق‌های مالی و یارانه‌ها

صندوق‌های مالی و یارانه‌هایی که به دست کمیساریای عالی اداره می‌شوند از این قرارند:

- **صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل برای قربانیان شکنجه**، یارانه‌هایی را به منظور فراهم ساختن امدادهای پزشکی، روان‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی، انساندوستانه یا به اشکال دیگر، در اختیار قربانیان شکنجه و اعضای خانواده آن‌ها می‌گذارد. در میان کنشگران جامعه مدنی که واجد شرایط لازم برای برخورداری از این کمک‌ها هستند، می‌توان به ویژه از نهادهای زیر نام برد: سازمان‌های غیردولتی، مراکز تخصصی توان‌بخشی، انجمن‌های قربانیان، بنیادها و بیمارستان‌ها و، در حد کمتری، مدافعان حقوق بشر، از قبیل وکلایی که به نام قربانیان وارد عمل می‌شوند؛
- **صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی**، یارانه‌هایی برای تأمین هزینه جابه‌جایی در اختیار نمایندگان جماعات و سازمان‌های بومیان می‌گذارد تا حضور آنان در نشست‌هایی که درباره مسایل بومیان از سوی سازمان ملل متحد برگزار می‌شوند، آسان شود؛
- **صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل برای مبارز علیه اشکال معاصر بردگی**، کمک‌های کمی به ویژه در اختیار آن دسته از سازمان‌های جامعه مدنی، از قبیل

سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های جماعتی و انجمن‌های جوانان، سندیکاها یا انجمن‌های حرفه‌ای، که به قربانیان اشکال معاصر بردگی کمک می‌کنند، می‌گذارد؛ و

- پروژه « همه با هم به جماعات یاری دهیم » (projet ACT)، یارانه‌های کمی به منظور پشتیبانی از ابتکارهای محلی برای آموزش حقوق بشر در نظر گرفته است.

در این فصل، به دو صندوق دیگر نیز اشاره می‌شود که از فعالیت‌های جامعه مدنی درباره مسائل مهم پشتیبانی می‌کنند:

- **صندوق مالی سازمان ملل متحد برای دموکراسی**، به پروژه‌های مربوط به ایجاد و تقویت نهادهای دموکراتیک، اعتلای حقوق بشر و تأمین مشارکت کلیه گروه‌ها در روندهای دموکراتیک کمک می‌کند؛ و
- **صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل برای معلولان**، یارانه‌های اندکی در نظر گرفته است تا سازمان‌های جامعه مدنی تقویت شوند و در تحقق مفاد کنوانسیون حقوق اشخاص معلول، سهیم گردند.

هرچند که این دو صندوق زیر نظر بخش‌های دیگر سازمان ملل متحد است، با این حال، کمیساریای عالی حقوق بشر نقش ویژه‌ای در اداره آن‌ها دارد.

نشانی‌ها:

Fonds administrés par le HCDH

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour les victimes de la torture

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 917 93 15

Fax : +41(0)22 917 90 17

Mail : unvft@ohchr.org

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour les populations autochtones

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 928 90 64 ; +41(0)22 928 91 42

Fax : +41(0)22 928 90 66

Mail : IndigenousFunds@ohchr.org

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour la lutte contre les formes contemporaines d'esclavage

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel :+41(0)22 928 93 81 ; +41(0)22 928 91 64
Fax : +41(0)22 928 90 66
Mail : SlaveryFunds@ohchr.org

**Projet Adier les communautés tous ensemble (projet ACT)
projet ACT**

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme
Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Fax : +41(0)22 928 90 61
Mail : ACTProject@ohchr.org

**Fonds administrés par d'autres bureaux de l'Organisation des Nations Unies dans lesquels le
HCDH joue un role particulier**

Fonds des Nations Unies pour la démocratie (FNUD)

Organisation des Nations Unies
One UN Plaza, salle DC1-1330
New York, NY 10017
Etts-Unis d'Amerique
Tel :+1 917 362 42 10 ; +1 917 367 80 62
Fax : +1 212 963 14 86
Mail : democracyfund@un.org

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour les handicapés

Secrétariat de la Covention relative aux droits des personnes handicapés
Departement des affaire economiques et sociales
Organisation des Nations Unies
Two UN Plaza, salle DC2-1372
New York, NY 10017
Etts-Unis d'Amerique
Fax : +1 212 963 01 11
Mail : enable@un.org

ب. نحوه کار صندوق‌های مالی و یارانه‌ها

۱. صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای قربانیان شکنجه

مأموریت صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای قربانیان شکنجه، اهدای یارانه برای پروژه‌هایی است که از راه‌های پیش‌بینی شده برای این کار، کمک‌های انساندوستانه (پزشکی، روان‌شناختی، حقوقی، اجتماعی و مالی) در اختیار قربانیان شکنجه و اعضای خانواده آن‌ها می‌گذارند که معمولاً عبارتند از نمایندگان جامعه مدنی همچون سازمان‌های غیردولتی، مراکز تخصصی توان‌بخشی، انجمن‌های قربانیان، بنیادها و بیمارستان‌ها و، تاحدودی، مدافعان حقوق بشر. تقاضای دریافت کمک از سوی بخش‌های دولتی، پارلمانی یا اداری، احزاب سیاسی یا جنبش‌های آزادی‌بخش ملی، پذیرفته نمی‌شود.

صندوق کمک‌های داوطلبانه برای قربانیان شکنجه که مهمترین صندوقی است که از سوی کمیساریای عالی اداره می‌شود، به پروژه‌هایی که توسط اعضای جامعه مدنی در ۶۰ کشور به اجرا گذاشته می‌شوند، کمک می‌کند. این صندوق توسط دبیر کل سازمان ملل متحد و با مشورت یک شورای اداری، اداره می‌شود. اعضای هیئت مدیره دو بار در سال گرد هم می‌آیند، بار نخست در ماه فوریه برای بحث درباره سیاست‌های کلی، و بار دوم در ماه اکتبر برای دادن یارانه‌ها. این شورا گزارش مربوط به تخصیص یارانه‌های پیشین را بررسی می‌کند و سپس توصیه‌های خود را برای یارانه‌های تازه مطرح می‌سازد؛ به علاوه، با ملاقات با کمک‌دهندگانی که به طور منظم کمک مالی به صندوق می‌کنند و نیز سایر نهادهای کمک‌دهنده، مسایل مربوط به سیاست عمومی کمک به قربانیان شکنجه را به بحث می‌گذارند.

مقر دبیرخانه صندوق و هیئت مدیره در کمیساریای عالی حقوق بشر در ژنو است. دبیرخانه درباره پذیرفتنی بودن تقاضای یارانه برای پروژه‌ها نظر می‌دهد، درحالی که وظیفه شورای اداری، تشخیص درستی و اعتبار درخواست‌هاست. و برای این کار، برخی مؤلفه‌ها را به شرح زیر، مورد بررسی قرار می‌دهد:

- شمار قربانیان شکنجه و اعضای خانواده آن‌ها که پروژه باید به آنان کمک کند؛
- نوع شکنجه‌ای که شده و جراحات وارده؛
- نوع کمکی که لازم است؛
- تجربه حرفه‌ای پرسنلی که برای پروژه در زمینه کمک به قربانیان شکنجه کار می‌کنند؛
- مطالعات موردی درباره قربانیانی که باید کمک دریافت کنند؛
- ضرورت کمک به پروژه‌های کوچک در زمینه ارائه امدادهای انساندوستانه به قربانیان شکنجه که در مناطق اولویت‌دار، چون افریقا، آسیا، آسیای مرکزی و اروپای شرقی، توانایی مالی‌شان بسیار محدود است.

یارانه‌های اعطا شده توسط صندوق، برای ۱۲ ماه است. می‌توان درخواست تازه‌ای برای ادامه کار پروژه مطرح کرد، و یارانه مجدد می‌تواند توصیه شود به شرطی که هیئت مدیره گزارش تفصیلی و مالی و گزارش‌های رضایت‌بخشی درباره چگونگی مصرف شدن یارانه پیشین، دریافت کرده باشد.

هر سال، مراحل به تصویب رسیدن یارانه‌ها بدین شرح است:

- آخرین مهلت پذیرش درخواست‌ها و گزارش‌ها در باره چگونگی مصرف شدن یارانه‌های پیشین: اول آوریل؛

- مطالعه و بررسی درخواست‌ها توسط دبیرخانه و مأموریت‌های تفحصی دربارهٔ پروژه‌هایی که درخواست یارانه برای آن‌ها پذیرفته شده است: از ماه آوریل تا سپتامبر؛
- جلسهٔ هیئت مدیره : اکتبر؛
- مطرح کردن توصیه‌های هیئت مدیره برای درخواست‌کنندگان: نوامبر؛
- اعطای یارانه‌ها : ژانویه سال پس از تسلیم درخواست.

نحوهٔ دسترسی به صندوق کمک‌های داوطلبانهٔ سازمان ملل متحد برای قربانیان شکنجه⁷⁰ چه کسانی خواهان بهره‌مندی از یارانه اند؟

- فقط واحدهای غیردولتی می‌توانند درخواست کنند؛ از قبیل سازمان‌های غیردولتی، مراکز تخصصی توان‌بخشی، انجمن‌های قربانیان، بنیادها و بیمارستان‌ها و، تاحدودی، مدافعان حقوق بشر (برای نمونه، وکلای که از سوی قربانیان اقدام می‌کنند).
- درخواست‌هایی که از سوی دولت‌ها، جنبش‌های آزادی‌بخش یا احزاب سیاسی مطرح می‌شوند، پذیرفته نخواهند شد.
- کسانی که مستقیماً از پروژه‌ها بهره‌مند می‌شوند، باید قربانی شکنجه بوده باشند به همان معنایی که در مادهٔ نخست اعلامیهٔ حمایت از کلیهٔ اشخاص در برابر شکنجه و سایر مجازات‌ها و رفتارهای خشن، غیرانسانی یا توهین‌آمیز، و یا اعضای مستقیم خانوادهٔ آنان آمده است.
- پرسنلی که در پروژه شرکت می‌کند، باید تجربهٔ کمک مستقیم به قربانیان شکنجه را داشته باشد و کار پروژه باید پیش از تسلیم درخواست یارانه آغاز شده باشد.
- درخواست‌نامه باید به کمک فرم اینترنتی صندوق که در سایت کمیساریای عالی در دسترس است، ارائه شود.
- درخواست‌ها باید پیش از اول آوریل هر سال، به دبیرخانهٔ صندوق تسلیم شوند.

پروژه‌هایی که برای نخستین بار درخواست کمک می‌کنند باید:

- اطلاعات پایه‌ای دربارهٔ تشکیلات خود را ارائه دهند؛
- مدارکی را که نشان‌دهندهٔ آن است که کارکنان این پروژه، دارای تجربهٔ معتبر کمک‌رسانی مستقیم به قربانیان شکنجه اند، ارائه کنند (صلاحیت‌ها و شرح تجربه‌های کاری باید ضمیمه شود)؛
- هدف‌ها و علت وجودی پروژه توضیح داده شود؛
- اساسنامهٔ تشکیلات ارائه شود.

⁷⁰ - دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و نیز سایر بخش‌های خصوصی یا دولتی، می‌توانند به صندوق مالی کمک کنند. برای آگاهی از نحوهٔ این کار، با دبیرخانه تماس بگیرید.

چه نوع پروژه‌هایی پذیرفته می‌شوند؟

- هدف درخواست یارانه‌ها باید امدادهای پزشکی، روانشناختی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی، انساندوستانه یا غیر آن به قربانیان شکنجه و اعضای خانواده آنان باشد؛
- در خواست‌های مربوط به پروژه‌های توان‌بخشی اجتماعی یا اقتصادی به قربانیان شکنجه، به ویژه ارائه دوره‌های آموزش حرفه‌ای، پذیرفته می‌شوند؛
- در صورت وجود منابع، شمار محدودی از یارانه‌ها نیز می‌تواند به برگزاری دوره‌های آموزش حرفه‌ای یا سازماندهی کنفرانس‌ها و سمینارهای مختص پرداختن به قربانیان شکنجه اختصاص داده شود؛
- درخواست‌های مربوط به پروژه‌هایی که هدفشان مبارزه با شکنجه، جلوگیری از شکنجه یا دادن کمک مالی به پروژه‌های دیگر است، پذیرفته نخواهند شد؛
- درخواست‌های مربوط به پروژه‌های تحقیقاتی، مطالعاتی، کارهای پژوهشی، انتشار اعلامیه‌های خبری یا اقداماتی مشابه، پذیرفته نمی‌شوند؛
- درخواست‌های مربوط به پروژه‌هایی که هدفشان کمک مالی به ایجاد یک سازمان غیردولتی تازه یا تشکیلاتی دیگر برای جامعه مدنی است، قاعدتاً پذیرفته نمی‌شوند؛
- سازمان‌های غیردولتی و سایر نمایندگان جامعه مدنی که در رابطه با پروژه‌هایی درخواست یارانه می‌کنند که هدفشان ارائه کمک حقوقی (= معاضدت حقوقی و قضایی) مستقیم به قربانیان شکنجه است، باید اطلاعات مربوط به امکان یا عدم امکان کمک حقوقی رایگان نظام قضایی کشور برطبق قوانین داخلی را برای دفاع از قربانیان ارائه دهند. فهرست اسامی قربانیانی که هدف معاضدت قضایی اند، باید به فرم درخواست ضمیمه شود؛
- صندوق، غرامت مالی به قربانیان نمی‌پردازد.

یارانه‌های اضطراری (اورژانس)

نمایندگان جامعه مدنی، استثنائاً می‌توانند در بین دو نشست شورای اداری، برای پروژه‌هایی که هم‌اکنون از یارانه صندوق برخوردار اند ولی با دشواری‌های مالی روبرویند، به طور اضطراری درخواست کمک کنند. برای این کار، باید از فرم درخواست دبیرخانه استفاده کنند و همراه با یک نامه، دلیل نیازمندی خود را به کمک اضطراری به تفصیل شرح دهند. درخواست یارانه‌های اضطراری، تنها در موارد ویژه‌ای واجد معیارهای لازم شناخته می‌شوند. این موارد مربوط به وضعیتی است که افزایش ناگهانی شمار قربانیان نیازمند کمک، پیش‌بینی ناشدنی است (برای نمونه، به دنبال بروز یک بحرانی که زندگی انسان‌ها را به خطر می‌اندازد و به این دلیل، با هجوم انبوه قربانیان شکنجه مواجه می‌شویم).

نحوه درخواست کمک از صندوق

قاعده بر این است که در خواست‌ها از راه اینترنت به نظام مدیریتی یارانه‌ها تسلیم شوند. استثنائاً، درخواست‌ها را می‌شود در فرم‌های کاغذی، از راه پست یا ایمیل ارسال کرد. این فرم را می‌توان از دبیرخانه دریافت کرد.

نشانی ارسال درخواست :

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour les victimes de la torture

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 917 93 15

Fax : +41(0)22 917 90 17

Mail : unfvft@ohchr.org

171

برای طرح درخواست، توجه داشته باشید که :

- * دبیرخانه صندوق، درخواست‌هایی را که در فرم درخواست صندوق تنظیم نشده باشد، فاقد اطلاعات لازم باشد، فاقد تاریخ و امضای سرپرست پروژه باشد یا رهنمودهای صندوق را به هر شکلی رعایت نکرده باشد، نخواهد پذیرفت.
- * درخواست باید به زبان انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی باشد.

برای دریافت اطلاعات بیشتر از صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای قربانیان شکنجه، به سایت کمیساریای عالی حقوق بشر مراجعه کنید.

۲. صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی

صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی کوشش می‌کند مشارکت نمایندگان جوامع و سازمان‌های بومیان را در کارهای دو نهاد سازمان ملل که به حقوق بومیان رسیدگی می‌کنند، فراهم آورند:

- سازوکار کارشناسان درباره حقوق اهالی بومی؛ و
- نهاد دائمی درباره مسائل بومیان.

سازوکار کارشناسان درباره حقوق اهالی بومی، سازوکار جدید شورای حقوق بشر⁷¹ است که جایگزین گروه کار در مورد اهالی بومی، مربوط به زیر کمیسیون سابق پیشبرد حقوق بشر و حمایت از آن شده است.

⁷¹ - طبق قطعنامه ۶/۳۶ مورخ ۱۴ دسامبر ۲۰۰۷ ایجاد گردید.

نهاد دایمی دربارهٔ مسایل بومیان، ارگان مشورتی شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، ارگان بلند مرتبه‌ای است که در نیویورک مستقر شده و به همکاری بین نهادها دربارهٔ مسایل بومیان کمک می‌کند. صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی که توسط کمیساریای عالی اداره می‌شود، به نمایندگان اهالی بومی و سازمان‌هایی که با آنان کار می‌کنند تا بومیان در کارهای این ارگان‌ها مشارکت کنند، یارانه‌های مسافرتی می‌دهد.

بدین ترتیب، اعضای جامعهٔ مدنی می‌توانند قابلیت‌های خود را عرضه کنند و آموخته‌ها و تجاربی را که کسب کرده‌اند، به سرزمین خود بازگردانند. این صندوق، توسط دبیرکل سازمان ملل، بر طبق مقررات مالی و قواعد مدیریت مالی سازمان ملل، و با نظر هیئت مدیره اداره می‌شود که اعضای آن در مسایل بومیان تجربه دارند.

چگونه می‌توان به صندوق کمک‌های داوطلبانه برای اهالی بومی دسترسی یافت⁷²

کمک و همکاری فعال جامعهٔ مدنی در سطح محلی، کشوری و بین‌المللی، کمک بزرگی برای پیشرفت مسایل مربوط به بومیان در عرصهٔ جهانی بوده است. ارگان‌های مربوط به اهالی بومی در سازمان ملل متحد، اهرم‌های مهمی برای اعضای جامعهٔ مدنی اند که با اهالی بومی و گروه‌های مدنی خود بومیان کار می‌کنند. هدف یارانه‌های مسافرتی که توسط صندوق اعطا می‌شود، بالا بردن شمار و تنوع اهالی بومی است که در فعالیت‌های این ارگان‌ها شرکت می‌کنند.

چه کسانی می‌توانند از یارانه‌ها بهره‌مند شوند؟

نمایندگان بومی سازمان‌ها و جوامع بومیان :

- در غیر این صورت، نمی‌توانند در نشست‌های سازوکار کارشناسان یا نهاد دایمی حضور یابند؛ و

- آنان می‌توانند از مشکلات گریبانگیر اهالی بومی، آگاهی و شناخت ژرف‌تری فراهم آورند و نیز نمایندگی گسترده تری را برحسب پراکندگی جغرافیایی تأمین کنند.

معیارهایی که باید در درخواست‌ها رعایت شوند

- یارانه‌های مسافرتی به صورت فردی داده می‌شوند: یک سازمان یا یک ذینفع نمی‌تواند خواهان تعویض و جایگزینی استفاده کننده از یارانه با کس دیگری شود؛
- درخواست‌های یارانه از سوی اشخاص، باید همراه باشند با توصیهٔ امضا شده توسط مسئول تشکیلات بومی‌شان. هیئت مدیره به درخواست‌هایی که توسط خود متقاضیان امضا شده باشد، رسیدگی نمی‌کند؛
- از هر سازمان، حداکثر دو نفر می‌توانند درخواست یارانه کنند؛
- از متقاضیان خواسته می‌شود که فرم درخواست و توصیه نامه را به زبان‌های کاری دبیرخانهٔ هیئت مدیره (انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی) تنظیم کنند؛

⁷² - دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و نیز سایر واحدهای خصوصی و دولتی می‌توانند در این صندوق نقشی ایفا کنند / به آن کمک دهند. برای آگاهی از چگونگی کمک به صندوق، با دبیرخانهٔ صندوق تماس بگیرید.

- از متقاضیان خواسته می شود که رده مسئولیت خود را در سازمان یا جامعه خودشان قید کنند؛
- توصیه هیئت مدیره برای شرکت یک متقاضی در یک نشست نهاد دایمی، مانع از توصیه دیگری برای شرکت در سازوکار کارشناسان نمی شود.

نشانی ارسال درخواست

فرم درخواست یارانه‌ها بر روی سایت کمیساریای عالی حقوق بشر در دسترس است و باید حداکثر تا اول اکتبر هر سال به نشانی زیر فرستاده شود:

Palais des Nations
8-14, avenue de la Paix
CH-1211 Genève 10, Suisse
Tel : +41(0)22 928 91 64 / +41(0)22 928 91 42
Fax : +41(0)22 928 90 66
Mail : IndigenousFunds@ohchr.org

برای آگاهی بیشتر درباره فعالیت های کمیساریای عالی در مورد اهالی بومی، به سایت کمیساریای عالی مراجعه کنید.

۳. صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای مبارزه علیه اشکال معاصر بردگی
صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای مبارزه علیه اشکال معاصر بردگی، کمک‌های مالی محدودی را در اختیار پروژه‌ها، به ویژه سازمان‌های جامعه مدنی، همچون سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های جماعتی و انجمن‌های جوانان، سندیکاها یا انجمن‌های حرفه ای می‌گذارد که به قربانیان اشکال معاصر بردگی (مثل کار کودکان، داد و ستد انسان، کار اجباری) کمک می‌کنند. هدف این کمک‌ها، از راه‌هایی که بدین منظور پیش‌بینی شده، در اختیار گذاشتن کمک‌های انساندوستانه، قضایی و مالی به کسانی است که حقوق اساسی‌شان از طریق اشکال معاصر بردگی به شدت نقض شده است. این یارانه‌ها به اعضای جامعه مدنی که اغلب در میان شهروندان عادی و جماعات کار می‌کنند امکان می‌دهد تا مستقیماً و با امکاناتی به نسبت اندک، به بسیاری از قربانیان کمک کنند.

چگونه می‌توان به صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای مبارزه علیه اشکال معاصر بردگی، دسترسی داشت

هم اکنون، بسیاری از اعضای جامعه مدنی، در مناطق گوناگون جهان، به سود قربانیان اشکال معاصر بردگی مبارزه می‌کنند و پشتیبان آن‌ها هستند. شیوه‌های همسان با بردگی، اغلب پنهانی به کار برده می‌شوند و جامعه مدنی می‌تواند نقش درجه اولی در افشای نقض پنهانی حقوق بشر در رابطه با اشکال معاصر بردگی ایفا کند. واژه «بردگی»، امروز، طیفی از موارد نقض حقوق بشر را در بر می‌گیرد. علاوه بر بردگی و تجارت کلاسیک بردگان، این نقض حقوق شامل موارد زیر

نیز می‌شود: فروش کودکان، فحش‌های آنان، پورنوگرافی نمایش کودکان، بهره‌کشی از کار کودکان، ختنه دختران، استفاده از آنان در نبردهای مسلحانه، و داشتن به خدمتکاری به دلیل مقروض بودن، داد و ستد انسان و فروش اعضای بدن، بهره‌کشی در روسپیگری و برخی اعمال که یادآور نظام آپارتاید و نظام‌های استعماری اند.

هدف از کمک‌های مالی که به ویژه به سازمان‌های جامعه مدنی از قبیل سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های مربوط به جماعات و انجمن‌های جوانان، سندیکاها یا انجمن‌های حرفه‌ای داده می‌شود، این است که به جامعه مدنی امکان دهد تا در از میان بردن بردگی در جهان، مشارکت بیشتری داشته باشد.

چه کسانی می‌توانند خود را شایسته دریافت کمک‌های مالی برای پروژه‌ها بدانند؟

- سازمان‌هایی که مستقیماً به کسانی کمک می‌کنند که حقوق اساسی‌شان از طریق اشکال معاصر بردگی نقض شده است. این کمک مستقیم، بخش اعظم یارانه‌های تصویب شده را تشکیل می‌دهد. کمک‌های مالی از طریق سازمان‌های جامعه مدنی یا شبکه‌های تأیید شده و از مدت‌ها پیش تشکیل شده که کمک‌های انسان‌دوستانه، حقوقی و قضایی و مالی به قربانیان ارائه می‌کنند، در اختیار واحدهای ذینفع گذاشته می‌شود؛
- سازمان‌هایی که به دلیل مصلحت‌اندیشی و از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی، به طور غیرمستقیم به قربانیان کمک می‌کنند. بسیاری از پروژه‌های گزینش شده، شامل برنامه‌های توان‌بخشی و آموزش می‌شوند که قربانیان را برای مستقل شدن و آسیب‌پذیری کمتر در برابر بهره‌کشی یاری می‌کنند.

درخواست‌ها باید معیارهای زیر را در نظر بگیرند

• فرم اصلی درخواست که بر روی سایت در دسترس است، باید با تاریخ و امضا از طریق پست هوایی فرستاده شود. درخواست‌ها به زبان انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی خواهند بود؛

• یک سازمان می‌تواند برای هر یارانه حداکثر، ۱۵۰۰۰ دلار آمریکا درخواست کند؛
 • پروژه‌ها از نظر جغرافیایی از میان کلیه مناطق جهان برگزیده می‌شوند تا وسیع‌ترین طیف اشکال معاصر بردگی در جهان را در برگیرد؛

• پروژه باید هر دو جنس را به شکل متعادلی نمایندگی کند؛
 • کمک‌های مالی برای پروژه‌ها باید با هدف کمک مستقیم به قربانیان و سازمان‌های محلی جامعه مدنی در نظر گرفته شوند. کمک‌ها می‌توانند از طریق سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی رسانده شوند، به شرطی که هیچ بخشی را برای فعالیت‌های خودشان اختصاص ندهند؛

• شورا درخواست‌هایی را که به دو فراخوان دبیرخانه درباره ارائه اطلاعات تکمیلی مورد نیاز پاسخ نداده‌اند، مورد بررسی قرار نمی‌دهد.

پروژه‌هایی که از صندوق کمک‌های داوطلبانه برای مبارزه علیه اشکال معاصر بردگی استفاده می‌کنند

هندوستان، **Mahila Seva Samithi**: در سال ۲۰۰۵، یک کمک ۲۰۰۰ دلاری به ۸۸ قربانی کار کودکان کمک کرد تا به دبستان بروند و ابزار و وسایل تحصیل داشته باشند. این پروژه یک سیستم ارزیابی ایجاد کرد تا هر چهار ماه یکبار، پیشرفت کودکان را دنبال کند.

در نیجریه، **Jadkaris**: در سال ۲۰۰۶، به ۳۰ قربانی داد و ستد انسان، مبلغ ۶۴۰۰ دلار کمک شد تا با توان بخشی و کاریابی بتوانند نیازهای زندگی خود را تأمین کنند.

175

نشانی ارسال درخواست

فرم درخواست یارانه باید حداکثر تا ۱۵ سپتامبر هر سال، به نشانی زیر فرستاده شوند: قاعده بر این است که در خواست‌ها از راه اینترنت به نظام مدیریتی یارانه‌ها تسلیم شوند. استثنائات، درخواست‌ها را می‌شود به صورت فرم‌های کاغذی، از راه پست یا ایمیل ارسال کرد. این فرم را می‌توان از دبیرخانه دریافت کرد.

Fonds de contributions volontaires des Nations Unies pour la lutte contre les formes contemporaines d'esclavage

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Tel : +41(0)22 928 93 81 / +44(0)22 928 91 64

Fax : +41(0)22 928 90 66

Mail : SlaveryFund@ohchr.org

متقاضیان باید فرم کاملاً پر شده درخواست را تسلیم کنند. این فرم در سایت کمیساریای عالی موجود است.

برای آگاهی بیشتر ، به بروشور صندوق کمک‌های داوطلبانه سازمان ملل متحد برای مبارزه علیه اشکال معاصر بردگی مراجعه کنید.

۴. طرح (پروژه) «همه با هم به جماعات کمک کنیم»

کمیساریای عالی حقوق بشر و برنامه ملل متحد برای توسعه در سال ۱۹۹۸، پروژه «همه با هم به جماعات کمک کنیم» (پروژه ACT) را برنامه‌ریزی کردند که یارانه‌های محدودی در اختیار

نمایندگان جامعه مدنی، همچون سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌های محلی، مؤسسه‌های آموزشی و انجمن‌های حرفه‌ای که فعالیت‌های آموزشی و تربیتی درباره حقوق بشر در میان جماعات محلی دارند می‌گذارد.

این پروژه، در درجه نخست، اختصاص دارد به فعالیت‌هایی که در چارچوب دهه ملل متحد برای آموزش در زمینه حقوق بشر (۱۹۹۵-۲۰۰۴) و برنامه جهانی آموزش در زمینه حقوق بشر (که از سال ۲۰۰۵ شروع شده). کمیساریای عالی حقوق بشر و برنامه سازمان ملل متحد برای توسعه، از سال ۱۹۹۸، از بیش از ۸۰۰ پروژه در ۳۷ کشور حمایت کرده است.

اداره کلی پروژه ACT توسط مقر کمیساریای عالی حقوق بشر تنظیم شده است. یک «تیم محلی ویژه ACT» در هر کشور مشارکت‌کننده، که تشکیل شده است از اعضای پرسنل کشوری برنامه توسعه ملل متحد و نمایندگان کمیساریای عالی در محل (اگر باشد) و نیز سایر بخش‌های سازمان ملل، فرم‌های درخواست را توزیع می‌کند، فعالیت‌هایی را که پارانه خواهند گرفت، برمی‌گزیند و موظف است که به اجرا درآمدن آن‌ها را به کمک تماس‌های مستقیم با استفاده‌کنندگان پارانه پیگیری و دنبال کند.

پروژه ACT، با ترغیب انجام اقداماتی در سطح جوامع، برای بهبود رعایت حقوق بشر به طور مشخص و متناسب با وضعیت خاص زندگی اهالی، وظیفه‌اش را از سطوح پایه‌ای پیگیری می‌کند. هدف این پروژه در اساس، تقویت ظرفیت‌ها و توانایی‌های محلی در زمینه آموزش حقوق بشر، برگزاری دوره‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی عمومی است. برای مثال، کمک مالی به اقدام‌های زیرین کرده است:

- کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی درباره حقوق بشر برای گروه‌های مختلف، از قبیل آموزگاران، زنان، مددکاران اجتماعی، کارمندان [دولتی] و اهالی بومی؛
- کمپین‌های آگاه‌سازی درباره حقوق بشر از راه برنامه‌های فرهنگی، همچون نمایش تئاتر، نمایشگاه‌های هنری و کنسرت‌های راک؛
- ترجمه و تألیف متون مربوط به حقوق بشر و پخش آن‌ها از راه رسانه‌ها؛
- ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی برای پیشبرد حقوق بشر و پشتیبانی از آن؛
- برنامه‌های آموزشی برای گروه‌های خاص آسیب‌پذیر، همچون زندانیان، کارکنان در عرصه سکس، اشخاص مبتلا به ایدز، یتیمان یا اشخاصی که در کشور خود کوچ داده شده‌اند؛ و
- فعالیت‌های آموزشی حقوق بشر برای کودکان و جوانان، مانند برگزاری مسابقات بین مدارس یا ایجاد کلوب جوانان در باره حقوق بشر.

چگونگی دسترسی به طرح (پروژه) ACT

پروژه ACT به اعضای جامعه مدنی که در سطح شهروندان عادی و جماعات فعالیت می‌کنند، کمک‌های مالی ارائه می‌دهد. به ویژه به سازمان‌های غیردولتی محلی، نهادهای آموزشی، انجمن‌های حرفه‌ای، رسانه‌های محلی و انجمن‌های زنان که در زمینه حقوق بشر، فعالیت‌های آموزشی انجام می‌دهند.

شرایطی که درخواست‌ها باید داشته باشند

- متقاضی باید یک سازمان جامعه مدنی یا انجمنی باشد که توانایی تشکیلاتی لازم را برای انجام پروژه پیشنهادی دارد؛
- پروژه پیشنهادی باید نوآور، تکرارپذیر و چنان طرح ریزی شده باشد که بتواند تأثیری حد اکثر بلندمدت در سطح محلی بگذارد؛
- پروژهها نباید بیش از ۶ ماه به طول انجامند و بودجه لازم بیش از ۵۰۰۰ دلار امریکایی نباشد؛
- درخواستها توسط مرکز ملی هماهنگی ملل متحد برای پروژه ACT، در کشورهای مشارکتکننده، طی مهلت مقرر شده در سطح کشور توزیع و جمعآوری می‌شوند. گیرنده پارانها موافقتنامه‌ای را با برنامه توسعه ملل متحد یا با کمیساریای عالی حقوق بشر امضا می‌کند؛
- درخواستها و گزارشهای مربوط به پروژهها باید به زبان انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی باشد.

نمونه‌هایی از کمک‌های مالی پروژه ACT

پروژه ACT در ماداگاسکار به اقدامی بر محور حقوق کودکان معلول کمک مالی کرد که شامل یک نمایش عروسکی و نیز توزیع شیرینی و پخش خودآموزی درباره این حقوق می‌شد که ۶۰۰۰ کودک را در ۱۴ مدرسه در برگرفت.

مدیران این مدارس توصیه کردند که این کار در آغاز هر سال تحصیلی تجدید شود.

فوروم رسانه زنان جنوب، در شهر رافاح، در جنوب نوار غزه، سرزمین اشغالی فلسطین، در سال ۲۰۰۵ برای زنان جوان و به ویژه زنانی که در رسانه‌ها کار می‌کنند، تشکیل شد. به نظر کسانی که مبتکر این کار بودند، ایجاد یک فوروم برای این زنان که در مقایسه با همکاران مرد، با مشکلات بیشتری برای دیدار با هم، ایجاد شبکه‌های همیاری و تبادل نظر درباره کارشان مواجه بودند، بسیار اهمیت داشت؛ افزون بر این، اذعان داشتند که رسانه‌ها به اندازه کافی از حقوق زنان سخن نمی‌گویند.

کمک‌اهدایی زیر عنوان پروژه ACT، به برگزاری دوره‌های آموزشی حقوق بشر ضمن تأکید بر حقوق زنان تأکید گذاشت.

این آموزش به ۱۵ روزنامه‌نگار زن جنوب نوار غزه داده شد؛ این کمک امکان داد که مجله‌ای ویژه حقوق بشر که مخاطبان آن، زنان شاغل در رسانه‌ها بودند منتشر شود؛ و پنج کارگاه برای زنانی از مناطق مختلف جنوب نوار غزه ایجاد شود.

Projet ACT

Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme

Palais des Nations

8-14, avenue de la Paix

CH-1211 Genève 10, Suisse

Fax : +41(0)22 928 90 61

Mail : ACTProject@ohchr.org

برای آگاهی بیشتر از پروژه ACT، به بروشور زیر عنوان پروژه ACT - همه با هم به جماعات کمک کنیم، در سایت کمیساریای عالی به بخش مربوط به مراحل یک و دو پروژه مراجعه کنید.

۵. صندوق ملل متحد برای دموکراسی

صندوق ملل متحد برای دموکراسی، در ماه جولای سال ۲۰۰۵ و در پی نشست جهانی ۲۰۰۵ تأسیس گردید.⁷³ هدف اصلی این صندوق، پشتیبانی از دموکراتیزه کردن سراسر جهان است، با کمک به سازمان‌های دولتی، غیردولتی، کشوری، منطقه‌ای یا جهانی، و نیز استان‌ها، ادارات، صندوق‌های مالی، برنامه‌ها و نهادهای مهم سازمان ملل متحد. صندوق ملل متحد برای دموکراسی، به پروژه‌های ایجاد و تقویت نهادهای دموکراتیک، پیشبرد حقوق بشر کمک مالی می‌دهد و مشارکت کلیه گروه‌ها را در روندهای دموکراتیک تضمین می‌کند. فعالیت‌هایی که می‌توانند از پشتیبانی این صندوق بهره‌مند شوند، عبارتند از:

- گفتگوی (دیالوگ) دموکراتیک و پشتیبانی از فرآیند ایجاد قانون اساسی دموکراتیک؛
- خودآیین کردن جامعه مدنی
- آموزش مدنیت، نام‌نویسی برای انتخابات و تقویت احزاب سیاسی؛
- دسترسی شهروندان به اطلاعات؛
- مسئولیت‌شناسی، شفافیت و درستی.

صندوق ملل متحد برای دموکراسی توسط دفتر همکاری‌های ملل متحد اداره می‌شود که در سازمان ملل متحد در نیویورک مستقر است. شورایی مشورتی مرکب از ۱۹ عضو تشکیل شده تا سمت‌گیری‌های اصلی آن را ترسیم کند و پیشنهادهای خود را درباره کمک‌های مالی جهت تصویب، به دبیر کل سازمان ملل متحد توصیه کند. شورای مشورتی از کشورهای عضو، نمایندگان سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی و نمایندگان پرسنل دبیرخانه کل تشکیل شده است. در نخستین دور گزینش پروژه‌ها و واریز کردن کمک‌های مالی در سال ۲۰۰۶، دبیرکل وقت

⁷³ - نگاه کنید به قطعنامه ۶/۱ مجمع عمومی دربارل سند نهایی نشست جهانی ۲۰۰۵.

سازمان ملل، آقای کوفی عنان، ۱۲۵ پروژه از کلیه مناطق را به مبلغ ۳۶ میلیون دلار امریکایی تصویب کرد.

چگونه می‌توان به صندوق ملل متحد برای دموکراسی دسترسی پیدا کرد

صندوق ملل متحد برای دموکراسی می‌تواند درخواست‌های کمک مالی را از طیف وسیعی از دست اندر کاران، از قبیل نهادهای کشوری مدافع حقوق بشر که به سود دموکراسی و اداره درست امور عامه فعالیت می‌کنند، دریافت کند. اما به ویژه بر آن است که از سازمان‌های جامعه مدنی، مانند سازمان‌های غیردولتی ملی یا بین‌المللی، نهادهای پژوهش و بررسی اوضاع کنونی و نیز از انجمن‌های حرفه‌ای حمایت کند.

پروژه‌هایی که از این صندوق کمک دریافت می‌کنند، باید واجد شرط‌های زیر باشند:

- پروژه‌ها به طور کلی باید در عرض دو سال به اجرا درآیند؛
- اصولاً، یارانه‌ها از مبلغ ۵۰۰ هزار دلار امریکایی برای هر پروژه تجاوز نمی‌کند و معمولاً حداقل آن، ۵۰ هزار دلار امریکایی است.
- درخواست‌های همه کشورهای، و اقدام‌هایی که در سطح مناطق و جهان می‌شود، مورد بررسی قرار می‌گیرند؛ و
- اولویت با درخواست‌هایی است که از کشورها و مناطقی می‌آیند که دموکراسی در آن نقاط، با مشکلات مهم و سراسری برخوردار است، از قبیل کشورهای که جنگی را پشت سر گذاشته، تازه به دموکراسی رسیده و دموکراسی مستقر شده، کشورهای کمتر توسعه‌یافته و کشورهای کم‌درآمد یا با درآمد متوسط.

صندوق ملل متحد برای دموکراسی بر آن است که از پروژه‌هایی حمایت کند که برای پیشبرد دموکراسی است و پشتیبانی از آنها، پیوندهای، برای مثال، جامعه مدنی و نهادهای دولتی، توان‌بخشی و مشارکت بخش‌های منزوی جامعه و گروه‌های آسیب‌پذیر را تقویت می‌کند یا موجب همکاری جنوب با جنوب می‌شود.

نحوه درخواست کمک از صندوق ملل متحد برای دموکراسی

سازمان‌هایی که مایل‌اند از صندوق ملل متحد برای دموکراسی کمک مالی دریافت کنند، باید به سایت این نهاد مراجعه نمایند و طرح برنامه را – به انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی- پر کنند. این صندوق، طرح برنامه‌ای را که از راه ایمیل، نامه پستی، فاکس، رساندن دستی نامه یا از طریق نام‌رسان یا هر شیوه دیگر، نخواهد پذیرفت. نشانی برای تماس با صندوق ملل متحد برای دموکراسی:

Fonds des Nations Unies pour la democrtie (FNUD)

Organisation des Nations Unies

One UN Plaza, salle DC1-1330

New York, NY 10017

Etts-Unis d'Amerique

Tel :+1 917 367 42 10 ; +1 917 367 80 62

۶. صندوق کمک‌های داوطلبانه ملل متحد برای معلولان

صندوق کمک‌های داوطلبانه ملل متحد برای معلولان، در اجرای قطعنامه ۳۲/۱۳۳ مجمع عمومی در چارچوب تدارک سال جهانی اشخاص معلول، در سال ۱۹۸۸ تأسیس گردید. از آن پس، مجمع عمومی تصمیم گرفت که این صندوق به موجودیت خود ادامه دهد. این صندوق هم اکنون، کمک‌های محدودی ارائه می‌دهد که برای پشتیبانی از فعالیت‌هایی است که هدفشان، تقویت مشارکت سازمان‌های جامعه مدنی برای به اجرا گذاشتن کنوانسیون حقوق اشخاص معلول می‌باشد.

هدف این صندوق، ارائه کمک‌های محدود برای حمایت از فعالیت‌های پویا و نوآورانه است به منظور:

- فراهم ساختن شناخت بهتر کنوانسیون و مسایل مربوط به معلولیت و حمایت از اجرای کنوانسیون،
- فراهم کردن امکان تبادل دانسته‌ها و مؤلفه‌های تجربی، و نیز ترویج سیاست‌ها و روش‌های جذب [معلولان] و قابل دسترس برای آنان؛
- پیشبرد سیاست گنجاندن امر معلولیت در اولویت‌های توسعه؛ و
- تقویت توانایی‌های طرف‌های ذینفع برای بهبود شرایط زندگی و رفاه اشخاص معلول کشورهای درحال توسعه، و به اجرا گذاشتن کنوانسیون (در شمار طرف‌های ذینفع، می‌توان از انجمن‌های اشخاص معلول، سایر سازمان‌های جامعه مدنی، دولت‌ها، سازمان‌های بخش خصوصی یا کمک‌دهندگان بین‌المللی نام برد).

این صندوق توسط بخش امور اقتصادی و اجتماعی مستقر در سازمان ملل متحد در نیویورک اداره می‌شود.

چگونه می‌توان به صندوق کمک‌های داوطلبانه ملل متحد برای معلولان، دسترسی یافت

این صندوق از زمان تأسیس خود در سال ۱۹۸۱، از فعالیت‌هایی که هدفشان، تقویت توانایی کشورها و نهادهای مربوط به بهبود شرایط زندگی و رفاه اشخاص معلول در کشورهای در حال توسعه است، پشتیبانی می‌کند. علاوه بر این، از اقدام‌هایی که برای شناساندن کنوانسیون حقوق اشخاص معلول صورت می‌گیرد، همچون برگزاری دوره‌های آموزشی و برقراری ارتباط با مردم و اطلاع‌رسانی به آنان، حمایت می‌کند. این صندوق، کمک‌های مالی در اختیار سازمان‌های جامعه مدنی و نیز دولت‌ها، و نه اشخاص، می‌گذارد.

طرح برنامه و پروژه‌ها در تمام سال پذیرفته می‌شود. سازمان‌های جامعه مدنی که می‌خواهند طرحی را تسلیم صندوق کنند، پیش از ارسال آن، باید از کارکنان دولت مربوطه یک تأییدیه یا نامه عدم مخالفت بگیرند.

سازمان‌های جامعه مدنی بهتر است به دفتر محلی صندوق مراجعه کنند تا از نحوه اقدام برای دریافت این تأییدیه، آگاه شوند.

نحوه ارسال درخواست به صندوق کمک‌های داوطلبانه ملل متحد برای معلولان

الگوی پیشنهاد پروژه برای تسلیم درخواست کمک، در دسترس است. پروژه‌های پیشنهادی، در سایر اشکال نیز پذیرفته می‌شوند، به شرطی که کلیه اطلاعات لازم قید شده باشد. طرح‌ها را می‌توان به زبان انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی ارسال کرد. نمونه پیشنهاد طرح را می‌توان در سایت **UN Enable** مشاهده کرد.

پیشنهاد طرح باید از طریق ایمیل، فاکس یا نامه پستی به نشانی زیر فرستاد:

Secretariat de la Convention relative aux droits des personnes handicapées

Département des affaires économiques et sociales

Organisation des Nations Unies

Two UN Plaza, salle DC2-1372

New York, NY 10017

Etts-Unis d'Amérique

Fax : +1 212 963 01 11

Mail : enable@un.org

برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره صندوق، درباره کنوانسیون حقوق اشخاص معلول و درباره کارهای سازمان ملل متحد در زمینه معلولیت، به سایت **UN Enable** مراجعه کنید.

The Abdorrahman Boroumand Foundation

Working With The United Nations Human Rights Programme

A Handbook for Civil Society

3220 N St NW, Suite 357
Washington, DC 20007

Promoting human rights and democracy in Iran

در دفاع از حقوق بشر و دموکراسی در ایران